

A large flock of birds, likely chukars, is seen in flight against a blue sky with some clouds. They are flying over a rugged mountain range with steep, rocky slopes. The foreground shows a dirt path with tall grass and some rocks.

ESTOL

VIDALBA

TERCER TOM DE CRÒNIQUES

ESTOL VIDALBA

Cronista: Joan Rosselló Vaquer "Firella"

E S T O L V I D A L B A

TERCER TOM DE CRÒNIQUES

Final eixida a l'Alguer
i del 3 d'agost de 1982 al 13 de setembre de 1988

Ciutat i Part Forana

Mallorca, 1989

NIHIL OBSTAT: El Cancellier Major del Regne

IMPRIMI POTES: Bisbe de Cabrera

IMPRIMATUR: Cardenal Primat, Tarragona

18 d'octubre de 1989, Festa de St.Lluc
evangelista.

+++++

Edita: Estol Vidalba.

Tallers i muntatge: Sa Bassa Nova, Portocolom.

Dipòsit Legal: 777-89.

I.S.B.N.: 999999919-09

(c): "Lliga del Bon Mot"

Imprès al Regne de Mallorca

als obradors d'En Tomeu Roca des Torrent.

ESPIGOLALLES PERDUES PER L'ALGUER

- Es darrer dia dematí, he anat a s'agència de viatges i xerrant amb un home m'ha dit: "St. Joan et faci bo i gran". Gran, no importa gaire més, ara bo sempre és poc.

- El tio Pep, amic d'En Llorenç Tous i que cobra per curt de vista, en sa nit va veure En Martí que dormia amb sos ulls oberts.

- Sa dona d'En Jaume duia un vestit blanc amb floretes blaves; i una altra duia tacons alts i uns calçons com a de pijama. I una altra, per a anar a sa dutxa emprava uns xoqui-nets grocs la mar de fins.

- Un mariner, amb veu aiguardentera, deia an En Tous: "Bona nit i bon repòs, que la puça et pegui un mos".

LA CAMINADA

(Paròdia de "La Colcada" de Pere d'A. Penya)

Nota.- Posam aquí aquesta poesia d'En Pere Orpí i Ferrer, que va declamar dia 11 de gener de 1982, XIè. aniversari de l'Estol.

Conten cròniques la Història
d'un estol de muntanyers
que entre mates i clapers
tresquen i a Déu donen glòria.
L'estol Vidalba se diu,
i amb moltes traces i manyes
fa onze anys que fan el cap viu
per conquerir les muntanyes.
Dels quatre vents, amb un bot
s'apleguen de bon matí.

= Contau-nos-ho tot, padrí;
Contau-nos-ho tot;

Quatre foren els primers
(un home i tres capellans)
els qui rentaren ses mans
amb perfum de N'Adrover.
En Pep sempre ha estat el guia
(cadascú tenguí lo seu);
En Llorenç sempre seguia,
i no en parlem d'En Mateu.
Més tard, noves vocacions
del clergat varen sortir.

=Homes amb collons, padrí;
homes amb collons;

Homes, músics, escriptors,
vicaris episcopals,
el Bisbe... i quatre pardals
d'arxiprests i de rectors
vènen cada quinze dies
a pujar dalt la carena:

són homes sense manies,
i passen de la trentena.
Potser no tenguin diners,
però ~~es~~ saben divertir.

= Que de cavallers, padrí;
que de cavallers;

Dilluns dematí, a les nou,
tots són al lloc de trobada
i emprenen la caminada
tant si fa sol com si plou.
Si degoten les canals,
tots duen impermeable
o unes capes pluvials,
com d'imatge venerable.
Va davant el xot passer,
que és el qui sap el camí.

= Ho deu fer molt bé, padrí;
ho deu fer molt bé;

Ha trespasat tots els turons
i penyals de la nostra illa;
per ell, el no dur motxilla
és com qui no dur calçons.
Té un defecte: sempre frissà
si ens aturam a alenar,
com si arribàs tard a missa
i hagués de fer d'escolà.
Però la tropa obeeix
com a toc de cornetí.

= Tothom el segueix, padrí?
tothom el segueix?

El Bisbe i tot, aquest dia,
se sol llevar es solideu,
i ~~se~~ fia tant del guia
com del virell de la Seu.

Els altres, mig erugats,
segueixen sens fer contrari,
com si anassin, ben formats,
a Vespres al Seminari.
Dóna gust veure l'Estol
fer i desfer i anar i venir...

= N'hi ha cap de betzol, padrí?
n'hi ha cap de betzol?

Això no ho diuen, els nins;
Si un betzol voleu trobar,
no l'aneu mai a cercar
per muntanyes i camins.
Són betzols els qui a ca seva
miren el televisor...
o films on les filles d'Eva
se solen llevar el gipó.
Però els qui tresquen el món
són gent bona com el vi.

= I els Vidalba, ho són, padrí?
i els Vidalba, ho són?

Són homes de vida sana
i d'esperit inquiet:
han estat surats amb llet
de cabra, i amb mel boscana.
Saben fer bones rialles
quan arriba el seu moment,
parlen i conten rondalles,
preguen i canten al vent.
Pastissos i germanor
entre ells solen compartir...

= No fareu colló, padrí?
no fareu colló?

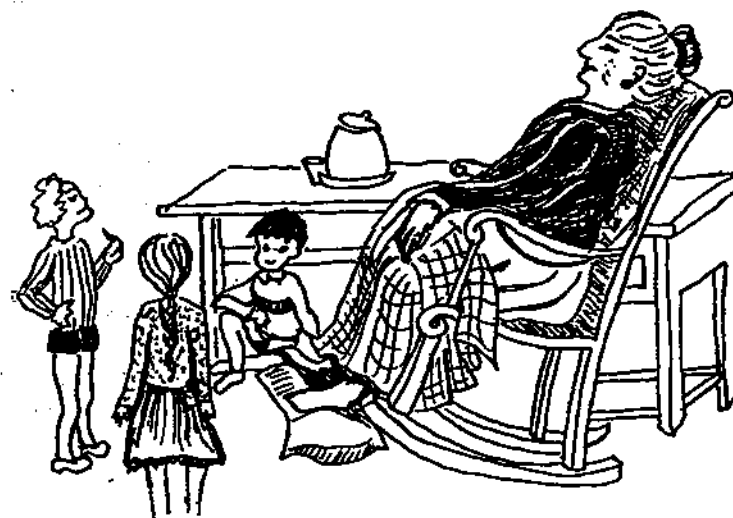
Crec que no: fa molta estona
que a tots els conec molt bé:
són com terra de gerrer
i com oli de tafona;

són llevat que fa tovar
tot el gruix de la farina
i empeny la gent a estimar
l'ampla terra mallorquina
plena de bonys i de clots
per on se perd el camí.

= Que hi volen al.lots, padrí?
que hi volen al.lots?

No. Tampoc no hi volen dones
les seves constitucions:
s'han de fermar bé els calçons
per fer caminades bones.
Homes de seny i coratge
s'han retut a mitjan lloc:
han trencat el seu mossatge
davant la prova del foc.
Homes d'empenta tan gran
crec que un dia han de finir.

= Mai s'acabaran, padrí;
mai s'acabaran;

EXCURSIÓ DE LLUNA PLENA

Valldemossa, 3-4 d'agost, 1982

Una de les coses més interessants fonc sa pregària feta a sa cova de s'ermità Guillem, obra inspirada del nostre capdavanter Pep Estelrich. És una paràfrasi des salm 148, que és una alabança de l'Univers al Creador:

Salmista

Alabau el Senyor des del cel, alabau-lo en les altures,
alabau-lo, sol i lluna, alabau-lo estels lluminosos.
Alabau-lo, immenses galàxies, desconegudes i llunyanes,
alabau-lo, eixams d'estels de sa Carrera de St. Jaume,
s'Estel de s'Alba i ses Cabrelles,
es carretó des Set Frares i s'Estel de sa Tramuntana.
Que tots alabin el nom del Senyor,
per la seva paraula tots foren creats;
ell establí l'equilibri perfecte de tot l'Univers,
i traçà les òrbites que els astres segueixen
amb tota exactitud.

Antífona.- GRANS I MERAVELLOSES...

Alabau el Senyor des de la terra,
torrents i rius, mars i oceans;
llamps i calabruix, neu i boira,
niguls de tempestat, l'Arc de St. Martí;
vents calents de xaloc i llebeig,
vents freds de mestral i tramuntana.
Alabau-lo, muntanyes i turons,
horts i boscatges, conradissos i garrigues,
des del Pla fins a la Serra,
des de Sa Marjal fins a Sa Marina;
tarongers de Sóller i vinya de Binissalem,
melons de Vilafranca i tàperes de Campos i Llubí.

Ant.- Grans i meravelloses...

Alabau el Senyor, animals salvatges i domèstics,
rèptils i animals de ploma;
genetes i mostels, conills i llebres,
vaques i cabres, guardes d'ovelles i cans de bestiar;
granots i sargantanes, voltors i milanes,
corbs i xòrics; guàtleres, tords i perdius,
esbarts de coloms i tota casta d'aviram.

Alabau-lo, pobles i governants de la terra,
batles i regidors, ciutadans i pagesos,
infants i vells, al.lots i al.lotes.
Que tots alabin el nom del Senyor,
l'únic Nom que excel.leix sobre tot altre.
El seu Amor abasta cel i terra,
Ell està amb el seu poble per sempre.
Que l'alabin tots els qui l'estimen,
tota la família dels fills de Déu.

Com a lectura se va fer "L'ermità que capta", del nostre gran poeta Joan Alcover.

27 DE SETEMBRE DE 1982.- ES TELEGRAFO
(CAPDEPERA)

Primera excursió de sa temporada. Ha estat una passejada mansa ferm. Guiats per un dels pares fundadors: el germà Llorenç Tous, hem pujat a sa muntanya des Telegrafo de Capdepera; i sort que llavors hem davallat, perquè si no, encara ara hi seríem.

Just devora sa torre esbucada que hi ha allà dalt, hem fet s'oració que solem fer; i per avall manca gent.

Devora un redol de pins, i girats tots noltros cap a la mar gran, hem escoltat sa lliçó inaugural des curs, que com és de consuetat, dóna el germà Ambrós, i que és ben segur que ja no li tornarem veure es pèl, fins qui sap quan. També hem parlat, entre altres coses, de s'edició de s'evan-geli de St. Marc, en llenguatge dialectal.

Hem dinat abaix, dins un pinar espès i hermós. El pare (no record es nom) que és un "jesovita" que fa apostolat per ses Amèriques, mos ha contat coses.

S'ha dit que es Vicari General havia dit que el Bis-be no té delit de fer feina; idò, jo no en tenc d'escriure pus.

Així mateix, vos transcriurem un "palimsesto" que més o manco diu això. (Llàstima no tenir s'erudit Toni Gili perquè sabem cert que el desxifraria prou bé)

Avui es capellans
en es Telegrafo prenen coster
i duen (?) sa capellina
i que sigui com estel que il·lumina
per poder-se aferrar més bé;
i es boc que s'espantarà...
Anau alerta, que vénen ses capes negres
que dolç dolç la saben entrar...

11 d'OCTUBRE DE 1982.- CAMÍ DELS CINGLES.

VOLTA DES PUIG MAJOR

Ha vengut amb noltros el P. Rafel, andari de marca, i que retria es més pintat de tots. També ha vengut el - Bisbe, i s'estol de capellanets i homonets que cada quin-ze dies mos carregam barca i bolic i trescam i trescam - fins que mos aturam.

I així és estat com hem fet una aturada devora sa font Su-Balma, on hem pogut beure i menjar una miqueta - des cocó d'En Manuel, i d'aquesta manera refer forces per arribar almanco fins a migdia. Però abans d'arribar a mig-dia, hem arribat a altres llocs i hem trobat algunes per-sones, com són un trescadador bunyolí que sortia a camí an En Coll Bardolet i a un altre català amic seu, que també trescaven, i que venien de cap allà a on noltros anàvem, i anaven cap allà d'on noltros veníem.

També hem trobat tres homes, que feien cara de solle-rics, amb una panera perhom, i que no havien badat gens en es portell, perquè havien fet una bona trobada d'esclata-sangs. I ara demanareu: "I, què són esclata-sangs?" S'es-clata-sang és un bolet agaricaci de l'espècie "lactarius deliciosus", que té la cama robusta i el capell groguenc vermellós, que en trencar-lo segrega un suc vermell; és co-mestible i molt exquisit. I encara podríeu demanar: "I què és un bolet agaricaci?" Ah! Un bolet agaricaci és un bolet agaricaci, i acabem!

Tot això, germanets, no ho sabien es tres sollerics, ni els importava. Ells, lo que feien era dur sa panera tot satisfets, i anar vius que l'amo no els aglapís. Havien trobat i tocat i agafat es bolets... Perquè no és lo mateix tocar un bolet que estar tocat des bolet.

Més envant hem trobat l'amo amb un canot així de gros; totduna mos ha dit: "uepi" però quan ha conegut el P. Rafel, s'ha acostat i mos ha fet una bona escomesa, i hem xerrat una estona amb ell. Quan acabàvem de dinar, ha tornat i ha estat amb noltros, xerra que te xerra.

Hem dinat prop de sa Font de s'Ermita. El P. Rafel mos ha contat d'una esglesia- la que, segons papers antics, hi havia devers es Puig Major. No se n'ha trobat res per ara. Hi ha una caseta esbucada que tal volta fos feta amb ses pedres d'aquella esglesia. N'hem passat arran, i mos hi hem aturats, i diu si hi faran excavacions o hi grataran, a veure què en surt o què hi troben.

Noltros no hi hem gratat ni hi hem trobat res, sinó que hem girat es bous i hem seguit per avall, fins que posam forques a sa vorera des camí per reposar una mica, i escoltar el nostre senyor Bisbe, que mos ha contat quatre coses des "Symposium" de bisbes europeus que hi va haver a Roma, i de lo que els va dir i li va dir el senyor lo Papa. Emperò, - què han de fer es porcs si ses ovelles grufen...! Resulta - que un Symposium, en mallorquí Simposi, no és cap reunió - d'estudi in gènere o de savis o de bisbes, que també n'hi - ha qualcun de llest i sabut, sinó que Simposi, segons es - diccionari, és "un àpat col·lectiu i de certa solemnitat", i un àpat és "una menjada solemne i abundosa", i si ho voleu més clar i en so nostre llenguatge, un àpat és una panxada.

Ara digau-me voltros si una panxada té res que veure amb el Papa i es bisbes europeus; queda, per lo tant, ben - demostrat que el Bisbe no va anar a cap Simposi, perquè no va pegar cap panxada; ara que lo millor és deixar-lo convençut que sí.

Amb quatre passes fórem en es lloc on havíem d'esperar es qui anirien a cercar es cotxes, i d'allà cadascú a ca seva i es cans a can Coll.

25 D'OCTUBRE DE 1982.- PUIG GALILEU

"Venciste, Galileo;" Però avui, lo que és crònica, res de res. Procurau que ho suplesca sa vostra imaginació.

15 DE NOVEMBRE DE 1982.- PUIG D'ALPARA

Es Calendari posa: "dur aigua". I no importava haver-ne duita gens, perquè el Bon Jesús mos ne va enviar a voler i aplegàrem un bon pop, que mos banyàrem fins a sa pell. Valga que l'amo i sa madona de Sa Carbonera mos obriren - ses portes de pinte en ample, i ja mos teniu tots arremolinats devora es foc, a veure si eixugaríem aquella ditxosa banyadura. Fou ínclit guia En Llorenç Galmés.

Es capvespre, n'hi va haver que s'aturaren a Son Peretó a visitar les ruïnes de sa basílica paleocristiana. Amb tal motiu En Pere Orpí i Ferrer, es nostre poeta, ^{for} com si s'aigua del cel i la saba del nostre terror s'haguessin conjuminat dins la seva ànima, fent-li brollar aquesta...

ODA A BALERIA

En nom dels Cavallers de la Vidalba
jo te salut, Balèria,
que de Son Peretó llarg temps guardares
les naus de la basílica.

La Roma Imperial veié l'albada
del Sol Naixent del Gòlgota,
que il·lumina amb clarors de Bona Nova
les Illes Baleàriques.

Són testimoni mut del vell Imperi
les runes de Pollentia,
hereves de l'enginy dels nostres avis
de força talaiòtica.

¿Quin déu va dirigir les naus romanes
cap a la costa hispànica?
¿Quin vent tempestuós féu ancorar-les
al port de les Gimnèsies?

¿Qui transportà la llum de l'Evangeli
fins a la terra ibèrica?
¿Qui batià el foner dins l'aigua heroica
de la Mediterrània?

Sols tu pots revelar-nos el misteri,
sols tu, gentil Balèria.
Mes tu també romans misteriosa
dins la boirada històrica...

¿Qui fores? ¿Qui plantà la soca esvelta
de ta nissaga indígena?
¿Qui retallà els graons del baptisteri
on t'inundà la gràcia?

¿Qui dibuixà el mosaic que amortallava
la teva fama pòstuma?
¿Quin preu pagares per dormir dins l'ombra
del temple encès de llànties?

¿Quin riu de sacerdots i ploradores
brufà el teu cos de llàgrimes?
¿Qui perfumà de salms i responsoris
la queixa de les cítares?

¿Qui cultivà les terres que vetlaren
la pau de tes relíquies?
¿Qui va sembrar de tombes l'ampla rota
que esdevingué necròpolis?

Filla ets d'un poble que fa temps rebia
llavors de fe evangèlica
que féu fruitar la creu dins les encletxes
de pedregars idòlatres.

Tu que de l'hort d'aquella fe remota
tastares les primícies,
mantén el foc sagrat dins eixa terra
que tots tenim per pròpia.

Finí dins el ponent la Mitja Lluna
de la hivernada islàmica:
per mà dels catalans tornà renéixer
l'herència apostòlica.

Mes, ai; La petja greu de noves tribus
ens ha tornat apàtrides:
vagam a contrallum d'estranyes llengües
i de ciutats turístiques.

Eixuga el nostre plant una senyera
i la muntanya altívola
que entre perfums de romanins i roures
contempla el vol de l'àliga.

L'Estol dels Cavallers de la Vidalba
avui escriu la crònica
d'eixa visita al vell solar dels avis
on acampà l'Església.

Som pelegrins del Regne dins Mallorca,
i amb força jovenívola
cercam nous horitzons dalt les muntanyes
on és la llum més pròdiga.

Descansa en pau enmig d'aquesta orgia
de tombes i de làpides
vora el teu poble que dormit espera
l'aurora escatològica.

Ets quelcom més que una llunyana musa
que inspira una oda lírica
o un nom gravat sobre un mosaic insigne
dins l'aula arqueològica.

Ets testimoni dels creients que obriren
camins cap a la Pàtria...
Malgrat el celibat, des de l'exili
t'estimam tots, Balèria.

Pere Orpí i Ferrer
15 de novembre de 1982.
Visita humida al Puig Alpara
i a Son Peretó.

EXCURSIÓ PATRONAL - 29 DE NOVEMBRE DE 1982

CAMÍ DE S'ESCOLTA - S'ESTACA - MIRAMAR

Guia: Mn. Llorenç Lladó.

Com cada any, per aquestes saons, commemoram
amb tota solemnitat la festa del nostre Patró el Beat
Ramon. Mn. Pep Estelrich ha preparat unes fulles per
fer l'oració. Lectures del llibre de Blanquerna, del
Llibre d'Amic e Amat i del Llibre de Jesús fill de Sira,
a més d'algunes cançons i l'himne al Beat "Puix que reg-
nau coronat", del qual suposam que només en guarda memo-
rial vivent el nostre Estol.

QUATRE CABOTERIES ESCRITES PER LLEGIR
EL DIA DE LA FESTA PATRONAL, SUPLINT SES CRÒNIQUES
QUE TOCARIA HAVER ESCRITES I NO HE ESCRIT

Hi ha Cavallers que se pensen que jo faig cròni-
ques com un ase pets; idò no. Heu de creure i pensar i
pensar i creure que un pet és més bo de fer que una crò-
nica, i si no ho creis provau-ho, i veureu que vos re-
trà més es petejar que s'escriure cròniques. Dic, idò,
que aquest escritet supleix ses darreres cròniques que no
he escrites ni escriuré, entre altres motius perquè "d'ai-
gua passada, molí no en mol", i perquè no tenc escrigue-
ra.

De sa des Puig Galileu, que per altra part he acla-
rit que té un altre nom, que és es seu vertader, i que el
voleu sebra, l'heu de demanar an el P. Rafel, només pos
que el Bisbe, durant una de ses fumades, va contar an es
que seien devora ell es salt que li pegaren es dia del Pi-
lar, i que li feren casa santa, i això que tenia aquell
canot com un mul, que li va servir tant per encalçar lladres
com sa coa des moix.

També vull afegir que el P. Rafel és molt mal d'esclovel·lar amb això de trescar, te penses que t'espera, i com te'n tems, ja és a s'altre cap de món.

I de s'excursió de dia 15 de novembre, poques coses en direm. Vàrem acabar sa pujada des Puig Alpara de St. Llorenç des Cardassar remulls, i remulls i ventats en vàrem davallar.

Deixem ja ses cròniques i anem a lo que -
dèiem suara sobre sa facilitat des petejar. Un servidor de vostès afirmava que és més bo de fer un pet que una crònica, i que si no crèieu ho provàssiu, però com que estic segur que no ho provareu an això d'escriure, jo vos diré que molt sovint has de prémer una bona estona perquè et súrtinga una croniqueta passadora, en canvi per amollar un pet, més que premudes a vegades necessites estretes, perquè, per poc que badis, la cosa ha fet més via de lo que et pensaves o no t'ha sortit així com creies que et sortiria, i "ja has cobrat, Pep torrat". I encara cal afegir que de cròniques només n'hi ha de -
dues castes: de bones i de dolentes, i en es cas nostre només n'hi ha de bones; en canvi, de lo altre ja són figures d'altre sostre: perquè n'hi ha (i segueix es Diccioniari) que són rodons, els que són molt sorollosos, o sia renouers; altres s'anomenen pets amb borles, que són els que es deixen anar amb algunes detonacions seguides - un dia de ciurons o mongetes hi deu haver més borles per ses parts baixes que p'es bonetes o barrets des canonges i be neficiats junts. I n'hi ha encara d'una altra casta, em però jo an aquests els trob es més perillosos de tots, tant p'es qui els rep com p'es qui els envia: són es cone-guts amb so nom de "pets amb flocs", que són es que van acompanyats de sortida d'excrement. I si considerau, germanets, que molts de flocs duen borles, no vos dic res jo quin terratremol se mou i quines tempestats s'alcen per segons quins llocs estratègics des cos humà.

Per mi ja està bé de parlar d'aquestes coses -
anomenades per segons qui "ventositats". Però, una vento-

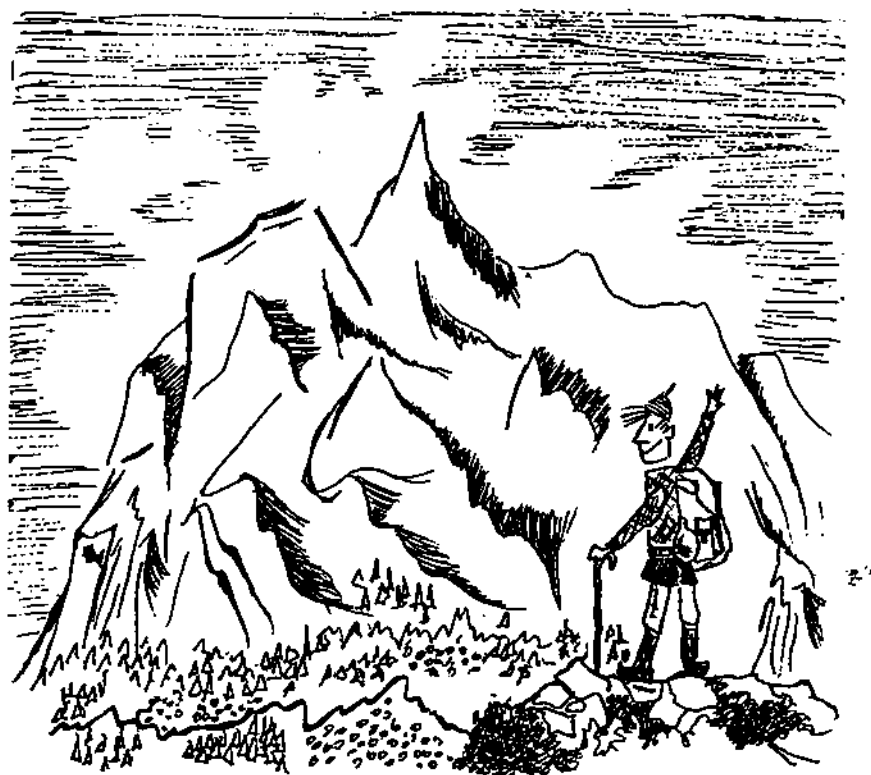
sitat, ¿és pet o bufa? ¿Ses aromes i es renou tenen res que veure amb aquestes distincions? Bé, no parlem pus de tot això que fa groller i pudor, i acabem amb un refrany des nostre gremi dient que:

"Amor de monja i pet de frare...
tot és aire".

I encara n'afegiré un altre, que se refereix a -
qualcú que vol adobar una cosa que ja no té remei, com -
per exemple aqueix escrit grosser que ja està fet. Per
això, podem dir que:

"Després que ha fet es pet, estreny es cul"...

I, "quí pets envia, merda espera". Ara voltros -
enviau i esperau lo que volgueu, i feis es cap viu!

13 DE DESEMBRE DE 1982. S'ESCLOP

27 DE DESEMBRE DE 1982. TALAIA DE
LA VICTORIA (ALCÚDIA)

10 DE GENER DE 1983

XII ANIVERSARI DE L'ESTOL. CALES DE SANTANYÍ

Guia: Mn. Jeroni Llambias.

Com és costum, i complint es Calendari, anàrem a dinar a restaurant.

"Delenda est Cartago", deien es romans, i així havia de començar sa crònica de tan memorable diada, que mirava les aigües multicolors de Cala Almunia, Es Pontàs, Cala Llombards. Serà que miren cap a migjorn, i recorden l'esplendor de la gran civilització púnica...

De fet, no en sabem res més, perquè el papirus restà segmentat. Deixau volar els coloms de la vostra imaginació, que valoram com a fecunda...

Com hem dit, no hi hagué crònica, dia 10 de gener, però sí disposam de dos parlaments que pronunciaren els cavallers Llorenç Tous i Pere Orpí.

DOTZÈ ANIVERSARI DE L'ESTOL VIDALBA

Cavallers! L'Estol Vidalba ha atès la seva plenitud, la dotzena d'anys.

Una dotzena d'ous és el nombre més corrent i necessari per a qualsevol madona, quan va a comprar. En el meu poble de Capdepera, altre temps, els ous es passeja ven pel carrer, no es compraven a la botiga. Un mateix els traginava; primer, els replegava pels corrals i niers del poble i de fora vila, demanant amb veu ben alta: "Teniu ous?" Després els venia a dotzenes pels carrers del poble. Quan el veien venir, la gent deia: "Ara passa el cocouer".

A Capdepera, el darrer cocouer que hi ha hagut - era un conco meu, el concu En Pleta. S'anomenava Toni; era rabassut, havia estat ermità i sempre es passejava amb una panera d'ous, la romana i gallines penjades per l'espatla amb el cap per avall.

Tot aquest tema dels ous ve a propòsit de la dotzena; perquè avui l'Estol Vidalba té una dotzena d'ous, vull dir una dotzena d'anys. De tots modes, no està tan mal dit "pondre un ou per any", perquè per tresscar penyals i timbes, alzinars i comellars, tal com l'estol va fent, no els poden tenir petits ni manco nials... Que Déu els mos conservi tant com l'enteniment i la vida! Ous, enteniment i vida - tractant-se de cavallers i no de fembres - creu el místic P. Josep M. Aguilar que són tres realitats molt lligades. Aposta, ell considera que la forma més perfecta és la de l'ou. I dins un ou, inclou ell les figures que més té el cor com a mostres del seu art. Tal com podeu veure en el Crist Ressuscitat, autor de la Vida, que presideix l'església de Santa Caterina Tomàs de Ciutat.

Seguint l'exemple de la Sagrada Escriptura, podem dir que la dotzena és un motlo sagrat, per expressar grans deses i plenituds. Així, el profeta Samuel, fundador de la monarquia davídica, tenia dotze anys quan va començar

el seu ministeri de Profeta. Dotze anys tenia el rei Salomó, segons els escrits rabínics, quan féu el gran judici sobre la mare verdadera del minyó, que li valgué el títol de Rei Savi. Pel mateix motiu, dotze anys tenia Jesús, el Senyor, quan en el temple deixava astorats els doctors i mestres de la Llei antiga. Ell és el gran Profeta del Regne de Déu, la Paraula definitiva i la Saviesa de Déu que confon els savis d'aquest món.

No citaré la dotzena dels apòstols, perquè en realitat són catorze, comptant St. Pau i En Judes, que ha quedat inclòs en el finestral nou de la Seu, de dicat a la Reina dels Apòstols. A dalt de tot, i en el primer lloc de l'esquerra, hi ha En Judes, dret, que amb una mà es tapa la cara per vergonya, i amb l'altra llança les monedes del pecat en signe de sincer penediment. No hi falta St. Macià, amb els daus de la ventura que en tragué de la desgràcia de l'anterior. Per tot això el número dotze val avui des de les dotze Tribus d'Israel, però no val pels fonaments de l'Església, que són els Apòstols. Els apòstols foren catorze.

Dotze anys de l'estol Vidalba són també, cavallers, una paraula de saviesa que es mostra al nostre món confús i entenebrit.

Digau-me, si no, per què els qui es tenen per doctors i mestres de l'Església i de la societat tenen tan poc enteniment? ¿Per què als pastors de la santa Mare Església la barca els fuig de les mans, com si fos una pasterada blana, que com més la manyuclen, pitjor? Perquè els governants volen comandar, sense tenir en compte les nostres constitucions. Si els poderosos pujassin a la muntanya, contemplassin els nombrosos missatges de la natura, i assajassin d'anar a peu com nosaltres, i en esbart, les coses anirien d'una altra manera.

Els dotze anys del nostre Estol Vidalba són un testimoni i un signe. A nosaltres, el caminar ple-

gats ens du a l'amistat sana i ferma, que passa per damunt les intrigues humanes i que sempre ens deixa en actitud oberta i sincera.

El caminar natura endins ens fa descobrir les veus del misteri, de la història, de l'art, de la imaginació - creadora i bellugadissa de Déu. Caminant, nosaltres aprenim saviesa.

El caminar ens fa créixer i ens enforteix de tal modo que ens endureix davant la violència del vent o de les tempestats dels homes. Caminar així ens resulta ser una escola.

Per això, els governants del món i els pastors de l'Església necessiten caminar dotze anys, com l'estol Vidalba.

Sobretot ara, en temps de crisi, l'estil amb què camina l'estol, especialment en la ruta anyal estiuenca, és una lliçó d'austeritat. Cal passar una setmana rodona dins la muntanya, sempre caminant, per a descobrir que ens hem creat tantes necessitats que ens esclavitzen, i que el món anomena progrés, però que són en realitat passes enrere, com les dels crancs.

Dotze anys de l'Estol Vidalba són per al món un testimoni, una escola, un signe i una lliçó.

La lliçó, cavallers, d'aquesta dotzena d'anys de caminar és clara. Jo la resumiria, dient que necessitam una dotzena d'ous per poder aguantar el futur que es pot preveure. No ens bastaran un parell; ens en farà falta una dotzena. Vénen els temps de la resistència i de la fidelitat al país, quan encara són pocs els qui s'adonen de la guerra que han muntat la màfia dels polítics i la màfia d'uns poderosos en la religió. Parlant de país, enmig d'un poble que encara no sap el seu nom, i que - avui està venut per un plat de lleties...

Parlam de religió, dins una societat que professa majoritàriament la fe cristiana i que no gosa obrir l'evangeli en veritat, perquè li fan por les seves exigències. Prefereix acudir als grans espectacles de masses que no comprometen a res abans de plantejar-se a fons la conversió personal.

No falta molt perquè les carreres vers el poder siguin com les del cós de Son Jaumell, quan corrien les joies de St. Bartomeu, el Patró del meu poble. Pocs mesos passaran i veurem llistes electorals, programes, paraules buides i silencis traïdors. Llavors, ¿qui defensarà els vertaders interessos del poble? ¿Qui posarà la seva veu al servei dels més desamparats, tal com féu Jesús, el Profeta del Regne de Déu?

En els temps apocalíptics actuals, vaig escriure un dia d'hivern aquestes paraules, després que per quarta vegada el governador es negà a rebre els veïnats del Jonquet:

"No em digueu res.

Deixau-me sol dins el silenci,

que vaig cap-baix, com el profeta pels carrers.

El Senyor m'ha dit:

'No em preguis'. 'Calla'. 'Tal com jo'.

Abans de badar boca, sofreix tu l'angoixa del meu poble oprimit.

Observa'l: no hi veu, no ho sap,
no pensa que el maten,

que no li donen veu
i el volen atordit i sense força.
Sofreix tu l'angoixa del meu poble oprimit.
Ja que ell no hi veu,
no ho sap
ni el deixen pensar.
Llavors, passat un temps, vine.

Jo t'esper.
Llavors sabràs parlar amb mi
amb fets
i amb paraules de foc".

Aquest fou, molt de temps, el diàleg amb mi mateix i amb Déu. Fins que els esdeveniments m'arrabassaren aquests crits de rebel·lia, i com si em plantàs a la plaça del temple, vaig dir:

"Desperta, poble meu,
basta de son i de peresa.
Llargues nits de sangoneres,
lladres i usurers,
obert i buit deixaren el rebost.
El moix dins els fogons espera.
Ningú queda.
¿On són els de la casa?
Tornau! Veniu a encendre el foc!
Cerquem plegats llavor novella!
Espera ja el mantí dins la porxada,
aquests niguls duren la pluja.
Sembrau! Sembrem plegats!
I defensem la nada
dels animals volàtils i dels cadells porucs
que no estimaren nostra terra".

Molts anys;

LLORENÇ TOUS

LA DOTZENA

(Variacions sobre un tema dodecafònic)

Dotze i dotze, vint-i-quatre,
i dotze més, trenta-sis;
dotze fan una dotzena
i sis mitja, filant prim.
Comptam els ous a dotzenes
d'una gallina que pon.

I una dotzena de mascles
fan dues dotzenes d'ous.

Té sis parells la dotzena,
quatre tercets i tres querns;
dotze dotzenes la grossa;
més amunt jo ja m'hi perd.
Dotze unces fan una terça
si la balança està a to.

I una dotzena de mascles
fan dues dotzenes d'ous.

Vint-i-quatre hores té el dia
comptant el sol i la nit:
dues dotzenes rodones
per fer feina i per dormir.
Un dia de primavera
compta dotze hores de sol.

I una dotzena de mascles
fan dues dotzenes d'ous.

Si la memòria no em falla,
dotze mesos fan un any:
dotze fulls de calendari
que solen passar volant.
Els mesos de paga doble
són sense dubte els més bons.

I una dotzena de mascles
fan dues dotzenes d'ous.

Mitja dotzena de dies
emprà Déu per crear el món.
set dies té la setmana:
sis feiners i un dormidor.
Una dotzena completa
foren els fills de Jacob.

I una dotzena de mascles
fan dues dotzenes d'ous.

Dotze varen ser les tribus
d'Israel, poble escollit.
La més rica de les dotze
fou la tribu de Leví.
Vivia dels estipendis...
i encara ho trobava poc.

I una dotzena de mascles
fan dues dotzenes d'ous.

Dotze foren els Apòstols
que el Bon Jesús va cridar:
dotze puntals de l'Església
que el temps ha multiplicat.
N'hi ha més d'un que fa figa
perque no els té en el seu lloc.

I una dotzena de mascles
fan dues dotzenes d'ous.

Dotze signes té el Zodíac:
Àries, Taure, Bessons,
Cranc, Lleó, Verge, Balances,
Sagitari, Escorpió;
finalment, Aquari, Peixos
i el gran banyut Capricorn.

I una dotzena de mascles
fan dues dotzenes d'ous.

Una dotzena de frare
són dotze més el prior;
i a vegades són catorze,
quan el prior val per dos.
Són tretze plats a la taula
i tretze veus en el cor.

I una dotzena de mascles
fan dues dotzenes d'ous.

Són dotze pans de dos quilos
la dotzena del forner,
i forma un conjunt de setze
la dotzena dels boters.
Vint sous formen una lliura
i dotze diners un sou.

I una dotzena de mascles
fan dues dotzenes d'ous.

Cada coll té dotze cartes
en el joc de l'escambrí:
quatre colls, quatre dotzenes;
guanya el jugador més fi.
La Réia o el Rei és el dotze:
quí el té de trumfos, duu sort.

I una dotzena de mascles
fan dues dotzenes d'ous.

Tots els supersticiosos
diuen que el tretze és dolent,
quan valen més tretze verros
que dotze porcells de llet,
i és més un tretze que un dotze
als horòscops del futbol.

I una dotzena de mascles
fan dues dotzenes d'ous.

Donar tretze per dotzena
vol dir fer quebres de tot,
quan se paguen interessos
més l'amortització.
Això els passa quan fan obra
als rectors de qualque lloc.

I una dotzena de mascles
fan dues dotzenes d'ous.

Dotze anys de trescar muntanyes
l'Estol Vidalba ha complit;
cavallers i cavalleres
a dotzenes ha nodrit.
Per dotzenes de cucuies
s'ha enfilat el nostre estol.

I una dotzena de mascles
fan dues dotzenes d'ous.

Un pic cada dotze mesos
baix taula posam els peus,
celebrant l'aniversari
amb un bon plat de fideus.
Que puguem tots, qualque dia,
celebrar les Noces d'Or.

I una dotzena de mascles
fan dues dotzenes d'ous.

Aquí s'acaba la història
d'aquestes pobres cançons:
dotze i un quern n'han sortides,
i jo en responc com autor.
Perdonau, si són poc fines,
però me'n toc els dallons.

I una dotzena...

PERE DOTZE

Santanyí, 10 de gener de 1983

24 DE GENER DE 1983.- PUNTALS DE VALLDURGENT.

MIRADOR DE N'ALÇAMORA

=====

7 DE FEBRER DE 1983.- EXCURSIÓ DELS AMETLERS

EN FLOR. S'ESTORELL - BINIATZENT

Guia: Mn. Joan Parets. Concentració: Santuari del Cocó de Lloseta.

Una vegada més el nostre poeta ens ha ofert fruits madurs i saborosos del seu repertori.

SALM 201

(Càntic per a un dilluns de febrer)

ANT.- Quina alegria quan em varen dir:
"Guaitau, guaitau, han florit els ametlers!"

Quina alegria quan em varen dir:
Guaitau! Han florit els ametlers!"

M'he posat la motxilla a l'esquena
i he sortit a fer camí amb els cavallers.

Quina alegria...

Les terres del Pla s'han disfressat de novia,
han encanit les Comes del Raiguer.

La neu del Massanella ha d'advallat del seu trono,
ha pujat a terra ferma l'escuma de Formentor.

Quina alegria...

Desperta el Carnaval amb la cara empolvada,
li han posat llençols nets les calmes de gener.

La terra, un altre pic, ha hissat bandera blanca,
ha invocat de bell nou la rosada del mannà.

Quina alegria...

La Part Forana s'ha assajat la casulla de Pasqua,
pasturen a lloure els anyells immaculats.

Abans d'hora ha nascut la primavera,
l'ha embolcallada amb draps l'ametlerar.

Quina alegria...

Les ales dels arcàngels fan la muda,
han tret soca i arrels els núvols de cotó.

Li ha sortit competència a la flor de la vidalba,
s'ha engalanat de randes l'esquelet de l'ametler.

Quina alegria...

Un altre arbre ha florit: el Codex Iuris Canonici...
ha renascut de les cendres de l'any passat.

Té més fulles i brots secs que no poncelles,
no té més blanc que una trinxa de collet.

Quina alegria...

Pere Orpí

Es un empelt damunt un bord canònic
que a penes deixa córrer la saba de l'Esperit.

Pertany a la família de les "colloníferes",
són el seu fruit ametles agres i secalls.

Quina alegria...

Els empeltadors no han llegit mai un poema
ni han contemplat un ametler florit.

Cavallers de l'Estol Vidalba: Al.leluia!
amb Codi o sense, seguïu pujant als cims!

Quina alegria...

7 de febrer de 1983

PERE SALMISTA. AL.LELUIA;

=====

21 DE FEBRER DE 1983. PUIG DE NA FÀTIMA

PASTORITX

Concentració: Església de s'Esgleieteta.

=====

9 DE MARÇ DE 1983. CONQUES. GALILEA

SON FORTESA

Guies: Onofre Martorell i Josep Morey.

Concentració: Entrada de Puigpunyent.

=====

21 DE MARÇ DE 1983. PUIG DES MORO

Guia: Andreu Lladó.

Concentració: Entrada de Sòller, devora es Convent.

=====

6 D'ABRIL DE 1983.- DIMECRES DESPRÉS DE PASQUA

PUIG DE GALATZÓ

Concentració: Plaça d'Es Capdellà

=====

18 d'ABRIL DE 1983. TORRE DE NA SECA.

SA COSTERA

Concentració: Mirador de Ses Barques.

=====

2 DE MAIG DE 1983. PUIG DE SES VINYES

Guia: P. Rafel Juan.

Concentració: Aqüeducte d'Es Gorg Blau

=====

16 DE MAIG. PUIG DES TEIX.PER GRUPS

Trobada dels grups: a Sa Font de sa Serp, a les
13 hrs, les dotze des sol.

=====

En aquesta excursió, el nostre cronista, fent
un suprem esforç, després de tan llarga quaresma de
silenci, llegí el següent escrit:

"Nobles cavallers: estava carregat de raó lo bena-
venturat apòstol Joan quan en la sua Apocalipsi, par-
lant a l'Església Efesina, li deia: "Recorda com eres
abans i com has decaigut. Penedeix-te i torna a obrar
com abans"... I hem de pensar que aquella genteta, amb
aquesta estirada de riendes, va tornar servir es solc
i va aguantar es llum ben dret. ¿No serà hora, nobles
cavallers, no que un apòstol sinó sa dotzena sencera,
vénguin més aviat que de pressa en ajuda del sant Estol
de la Vidalba que, pobret; graponeja per dins els es-

culls de la vida a punt de fer es bategot de tot. I ara voltros, per ventura demanareu: '¿i per què s'estol Vidalba està a punt de fer es bategot?' I jo vos diré que són moltes des causes o motius que l'han duit a un tal estat de coses: Per una part es refredament espiritual d'En Manuel i En Llorenç Tous, que mos arribaran a fer creure - que no són aptes pel Regne, han posat sa mà a s'arada i no només s'han girat darrere sinó que s'han estimat més seure a una cadira i xerrar an es seminaristes que trescar amb noltros. Ells s'ho perden.

Un altre motiu per sa fluixedat de ses cròniques és que es cronista no va de res; se coneix que ets aires de Petra li són massa forts i l'home no produeix.

També podríem assenyalar un altre motiu encara, però aquest és com a bord, i és que el bisbe enguany no va de noltros ni ve amb noltros, s'estima més anar a munyir moixos amb sos altres bisbes o escoltar romanços de capellans, i valdria més que agafàs barca i bolic i fés un pensament, i a córrer s'ha dit;

Emperò sobretot hi ha un motiu, que crec que és - d'una gravetat tal que no sé si s'estol serà pus mai lo que era. Aquest motiu no és altre més que "ses constitucions han tornat paper banyat", i ja me teniu es cavallers, que comencen per no complir ni s'article primer, i si sa llei fonamental no se guarda, ¿com voleu que se - guardin totes ses altres constitucions i costums? Per això, estimats cavallers, o se guarda s'article primer o se barata; i qui barata es cap se grata - ja ho diu sa cançó:

"Qui barata es cap se grata,
mon pare el se va gratar
perque volgué baratar
mu mare amb una més guapa."

La cosa se va començar a descarabutar devers Alguer on hi acudiren un esplet de dones i al.lotes amb qualche monja i tot. A s'excursió de Lluna plena mos hi tornaren comparèixer dones, llavors hi va haver una relativa calma; emperò lo que és ara, sembla que la cosa no té compostura:

ses dues santjoaneres s'han entusiasmat tant que, amb excuses d'acompanyar es seus germanets, ja no mos deixen ni un dia; i això no és res, comparat amb s'endemesa que mos va fer s'altre diassa En Tomeu Tauler; ell què me'n direu? No se va conformar amb una ni amb dues: en va menar tres...

"Estimat meu, dues eines són males de manejar, dues en vols festejar i amb una te veus amb feines".

No deu voler que li passi lo que va passar an aquell de qui parla una altra cançó:

"Vaig amollar a una banda
pensant a s'altra tenir
i com va vengut la fi
no he tengut a cap banda".

Perquè, és lo que deu pensar ell: "no vull que em passi lo que li va succeir an aquell altre que cantava:

"Pel món hi ha molts de desenganys
que fan plorar i fan riure,
quan vaig aprendre de viure
ja tenia seixanta anys".

Vistes, idò, totes aquestes coses, i que precisament a s'excursió des Teix de dia 18 de juny de 1979 promulgàrem ses Constitucions, és per això que posam a sa vostra consideració, nobles barons, un afegitó per afegir a s'article primer.

Diu l'article primer: PRIMERAMENT SÀPIGA TOTA CREATURA QUE LO SOL ESCALFA QUE LO ORDE DE LA VIDALBA ÉS UN OR-

DE DE CAVALLERS. ÇO ÈS, HÒMENS MASCLES; E EIAIXÍ NO HA
LOC PER FEMBRES NE DONZELLES TRO QUE LO APOSTOLI DE RO
MA AIXEQUI LO TEMPS DE VEDA.

Afegitò proposat:

"SI PER FEBLEA E FLAQUEA DE HUMANAL NATURA
FOS NECESSARI QUE DONZELLES O FEMBRES ACOMPANYASSIN -
LOS CAVALLERS, ANIRAN TRES PASSES ENFORA DE CASCUN CA-
VALLER, SI SÓN FORMOSSES, E JÓVENS E FINES; E SI SÓN VE-
LLES E TIROSES E SEQUES E LLETGES E RUADES, PORRAN ANAR
FREG NO FREG"

(Lo dit afegitò fone proposat per mor que lo Papa
de Roma va fred, no va de res, i com més va més estira
sa brilla)

Fou aprovat solemnement i unànime.

=====

30 DE MAIG DE 1983. PAS DE S'ALLOT MORT. ES BASSOL.
PAS DES MARGE

Guia: P. Rafel Juan.

Concentració: Església de St. Llorenç de Sa Calobra.

=====

13 DE JUNY DE 1983. EL PAL. CAP DE CATALUNYA
(FORMENTOR)

Concentració: Planada des Mirador d'Es Colomer.

RUTA D'ESTIU (11-16 jul.83)

Qui dies passa, anys empeny. I això és ver i ben ver,
perque escrivim aquesta croniqueta l'any 1987, i l'excur-
sió fone el 1983. Així i tot, mirarem d'engirgolar-la enca-
ra que sia a grapades i a l'atropellada. Hi haurà cosa me-
va i cosa d'En Tauler, d'aquesta manera tot sortirà més con-
fitat. Facem via, idò, no sia que perdem sa llet pasturant.

=====

11 juliol. Dilluns. - Mos trobam a sa Plaça de Caimari, i lo
primer que afinam és es capell d'En Cabot, un capellarro gros
i rodó com a de figuerolera d'un temps... Llavors ja mos ha
envenit sa paperassa: mapes i més mapes, que s'arrufaven i
s'estiraven, com es nas de Mestre Xesc, "que l'estira en fer
calor i l'arrufa quan fa fred", i llavors un llibre de can-
çons, edició típica feta a la "políglota vidalbenca" d'En To
meu Suau.

Reunida sa llocada, li acopam amb sos cotxes cap a Bini
bona, que era es lloc des d'on haviem de començar sa ruta.
D'allà partim a peu. I daça qui vènga fins an es començament
de sa Coma Freda, i per allà hem escoltat es gran sermonarro
que duia aparellat En Llorenç Tous. Si l'aglapim, per ventura
un dia el vos posarem.

Llavors, giren en coa ell, es metge i En Cabot amb so
capell com un garbell. En Jaume Pons ventava sa seva germana
Joana amb un ventall, que la pobra s'ha cansada molt, per pa-
ga passeja una bona còrpora i molt poc entrenament.

Pes camí, D. Jordi mos torna explicar lo que ja havia
explicat a altres excursions: sa virtut curativa de ses fal-
gueres. Si ho voleu sebre, ja li demanareu.

Seguim sa pujada, i en es Coll de ses Figueroles, mos
aturam a reposar. Hi havia unes mosques que anaven molt ga-
noses de beure, perque encara no havies escopit o vessat unes
gotes d'aigua, i ja n'hi havia una bona partida allà xucla

que xucla. Abans d'arribar a Aucanella, passam un bon tros de camí empedrat i bonet, passam es camí d'es poblers, d'Es Bosc Gran, de ses Figueroles i travessam també per dins un camp de cards espessos i reblits, que te feien per ses cames lo que solen fer aquestes plantes, i que són unes cossigolles un poc aspres.

A Aucanella, podem assaciar-nos de s'aigua bona i fresca de sa cisterna, que hi ha aferrada a ses cases. Preparam cadascú es seu jaç, casi tots per davall ses alzines; ses qui no van d'alzines són ses santjoaneres Na Francisca i Na Joana, que duen una hamaca perhom. I ara voltros direu: '¿i què és una hamaca?'. Iddò, ve a ser com un llençol de tragar palla fet de vencisos entruenyellats a punt de filats grossos i gruixats, amb un bastó i una corda a cada cap per poder-la penjar estirada a dos arbres o a dues estaques, o també perquè la puguin aguantar dos que no tenguin son ni altres necessitats peremptòries i vulguin fer aquesta obra bona.

Sopam ja un poc a les fosques, però mos defensam: aixímateix trobam ses tallades. És lo que deia es metge de Calicant: "En perdre sa vista, cobren es palpar". Cantam una estona i estrenam es llibret, enfocant amb ses piles perquè es músics no perdessin res des pentagrama...

En Tomeu Tauler mos conta una història misteriosa d'una montuïrera que "radiava per crde del Pare Celestial, i que un vespre abans l'havia enviat a demanar per sa mare. Entra a la casa, troba una dona molt enllestida i asseguda a una camilleta, amb un llum de colze, i que escrivia com una rabiosa tota quanta cosa deia o sentia. Aquella tauleta pareixia una "casa santa" o un "mes de maria", com vulgheu. Llavors vingueren ses reprimendes, en nom del Pare Celestial, per mor d'aquests sermons que fan es capellans d'avui en dia, i que això és d'una gran responsabilitat... Ah! I Curiosament, poguérem sebre que el Pare Celestial té com a llengua oficial de ses Constitucions del cel, es castellà. Iddò, ¿què vos pensàveu? La cosa s'allargava i s'allargava. I hi havia assegut just devora aquella ditxosa senyora un "senyorot" vestit de negre i cara agra, que feia com a por. Segons ella, el Pare també li havia revelat que deixàs

es seu home de veres i se n'anàs amb aquell... Tota sa família estava enrevoltada amb cara de circumstàncies i expectant tan altes revelacions. No eren berbes sa impressió de por d'una bruixeria rarencia. Sa qüestió és que es temps passava, se feia mitjanit i no li daven sopar. S'aixecà de pressa i digué: 'me pareix molt bé tot això del Pare Celestial, però veig que aquí no me donareu sopar! Ja seguirem un altre dia...'

I noltros també era hora d'anar-mos-ne a colgar. I amb aquest exemple tan edificant, digne del "Ejercicio de Perfección cristiana", anàrem a donar part a la nit després d'haver-nos untat degudament ses parts exteriors d'es nostre cos per arruixar es moscards. També cal consignar que fèrem una bona cama-mil.lada, i altres prengueren "te Liptons", amb so fogonet d'En Suau.

Dia 12 de juliol. Dimarts

Com que es fogó d'En Tomeu Suau seguia funcionant, n'hi ha hagut alguns que han pogut prendre cafè amb llet.

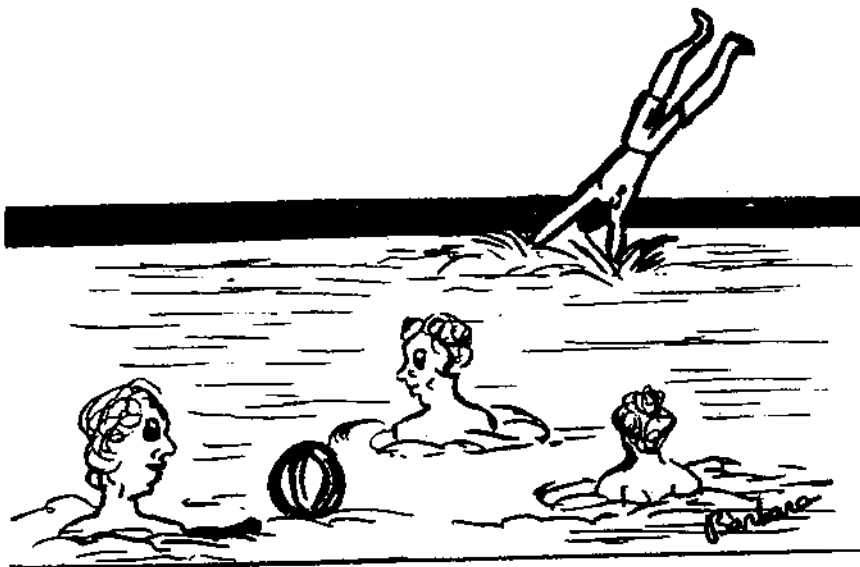
Partim de cara an es Tomir, i mos aturam damunt una sitja per fer una estona de pregària, que llegeix En Tauler. Cantam es salm 28, que és una adaptació feta a la nostra geografia illenca. Seguim fins a sa Font de s'Ermita, on feim una solemníssima berenada. N'Orpí mos regala a tots un brot de murta florida. Parlant de murta florida, recordarem una cançó que dedicam a ses Margalides:

"Margalida, Margalida,
mai me cans de mirar-te,
a los meus ulls véns a ser
com la murtera florida".

Feim una estada llarga, cantant i rallant devora aquella font que rajava primet primet.

Arribats a Lluc, es frares mos donaren cobiti. Deixam ses motxilles i anam a refrescar-mos. Uns a ses dutxes i altres a pegar capficons a sa piscina o safareig. Entre aquests, hi ha sa tropa d'es més joves que juguen i neden i fan tota casta d'impertinències amb En Tomeu Barceló.

Na Joana de N'Amador contava que sa dutxa havia estat

com "tornar l'ànima an el cos".

Es de sa piscina l'han de deixar a les dotze, per què s'hi van a banyar sa gent de fora.

N'hi ha que dinen a sa Fonda, altres no. N'hi ha que fan una sesta fervorosíssima p'es jardí; altres troben lliu. Fins que mos tornam reunir per rebre es nous i partir altra vegada, cametes i esquetes me valguin. En vénen alguns de Binicanella i amics i tornen En Tous i es metge Macías. Li estrenyem cap a Escorca, passant per sa Font Sorda. Bevem a voler d'aquella aigua tan fresca i carregam també ses cantimplors, ja que necessitarem estalviar-la.

Passam per una altra font, però no en feim gaire cas, perquè s'aigua no és gaire bona.

Arribats a Escorca, tothom fa sa passedeta p'es bar i llavors ja som partits, començant sa davallada cap a s'Entreforc. Mos aturam a fer una estona de pregària i adesiara a pegar crits per sentir replendir els ecos variats de tan sobergues penyes i muntanyes. Aprofitam per donar es "molts anys" an es monjos benedictins

que ahir celebraven sa festa des seu Pare i Fundador St. Benet.

Arribats a s'Entreforc, prenim possessori de ses nostres cel·les, sopam i veim arribar sa processó llargueta des campaners, amb sos llumets, i més que p'es llumets pel místic i fervorós Guillem Parera, rector i trescamons incansable. Eren una setantena. Se'n van a dormir per sa part de sa Fosca, i suposam que se varen haver de situar a la biorxa, perquè hi ha pocs rodols plans per aquell indret.

Noltros escoltam es judici d'En Tous, i anam a descansar sota un dosser d'estels rutilants.

13 de juliol. Dimecres

Abans de les sis i mitja, alto; Mos despertem ses mamelletes de D. Jordi, pareix que ha deixat sa llet en es foc... Es metge dona a dos veïnats un aixarop que serveix per tot: netejar sa boca, sa gargamella, ses orelles, per deixondir i per fer dormir: tot depèn de s'intenció. Quan compon sa moxilla, s'exclama: "Voy a comprobar si ha disminuido de peso o ha aumentado, gran paradoja!"

Un poc abans de les set, arriba En Garbeta amb un jove i dues al·lotes. Mos acabam de deixondir i preparam ses coses, i pegam una mossegada abans de partir. Alguns d'es més servicients se'n van a omplir ses cantimplors a un gorguet que hi ha devers sa Fosca.

No podem partir abans de les set i mitja, perquè hem d'esperar En Llorenç Lladó i En Rafel d'Es Valldemossa, que tenien aquesta hora donada.

Sa germana d'En Jaume Pons troba que en es discursos d'En Tous hi ha moltes cavil·ladures. I ara que parlam d'es germans Pons, vos diré que de davant pareixien persones normals, o més bé molt normals perquè eren molt grosses, però si els miraves de darrere, pareixia que anaven amb energia solar, degut a dues enormes "plaques solars" que sempre passejaven; tot en gros eren uns "matalassings" aplegats, de color de carabassa.

N'hi ha uns quants que parteixen; des cap d'un poc passa s'al·lotea de Campos, i llavors es qui quedaven. Es va-

lents i decidits davallen com a llonzins, i ets altres com Na Joana i jo, mos ho prenim més en bones, deixant-nos pels bons cirineus campaners nostres. Fins i tot - ses motxilles a qualche lloc és convenient amollar-les amb una corda.

Sa majoria mos banyam a la mar, acabada una vegada més sa proesa d'es passos d'Es Torrent de Pareis. S'aigua no és molt neta, hi ha molts de grums de "vernís" escampats per sa platja. Ja trobam alguns coneguts que es capvespre han de venir amb noltros cap a Formentor. A les dues i mitja mos embarcam i hem arribat a esser 215; d'aquesta manera hem resquillat es nombre de 240 que era es màxim que volia es patró.

Tenim un viatge preciós, amb la mar com una bassa d'oli, i com que feia un bon sol, podíem veure la mar de bé molts d'es llocs que havíem corregut per terra. A Formentor deixam es campaners, alguns d'es nostres grapongen una estona per dins la mar, i giram es bous i tornam cap a Sa Calobra amb tan bon temps i bones vistes com - a s'anada.

Donam es comiat an es nostres amics, i anam a cercar jaç per devora sa Font de s'Hort; consultam an es metge a veure si aquella aigua era bona, per un si de cas... Es metge s'hi acosta més sèrio que el pare Bestard; se planta davant sa font, agafa en sa mà un poc d'aigua, l'en suma amb bones, llavors la glopeja una mica, i l'escup; finalment en beu, i mos diu que en podem beure ben tranquils.

Segam càrritx amb so trinxet d'En Tomeu Barceló, sopam i dormim com a "Papes", llevat d'es dos Pons que no sabem si arribaren a tant, perque dormien a s'Hotel.

D. Jordi se n'havia anat, i en lloc seu mos havia deixat un renebot. També va buidar En Miquel.

14 de juliol. Dijous.

Anit passada haguéssim pogut dir: "Majoresque cadunt altis de montibus umbrae", emperò no vos cregueu que - aquesta pau duri sempre, perquè a sa dematinada, a sortida de sol, ja me teniu ses mosques que vénen a despertar-vos amb aquella musiqueta que t'entra dins es cervell, amb qualcuna que cantava dues octaves amunt.

"Hem dormit dins l'ample llit d'Es Torrent de Pareis. En sa nit, mos hem despertat amb uns remeulos de geneta o de mart - com diu En Pep Maria, nebot de D. Jordi. Però noltros no mos immutat gaire, seguíem impassibles - dins i damunt es sacs de dormir. No hem sentit mamballetes de D. Jordi ni de ningú; aixímateix, tres han fet remoreta de prest: En Joan Firella, En Tomeu Tauler i N'Andreu Genovart. N'Andreu ha desvirgat la mar de sa Cala de sa Calobra, perquè ho era realment verge i calma; no hi havia una ànima en tot allò, malgrat que en aquella hora era òrfena de sirenes.

Tenim davant un dia d'esbarjo, de viure a l'ample, sense semperentes ni programes.

Es metge, a lo vist ha proposat una "condecoració". en cas d'haver fet mèrits, i ha mirat En Pep.

I més envant, En Tous ha vist es nebot de D. Jordi, que ha passejat es llibre de llatí i ciències... i hem hagut de proposar una moció de censura.

Aquí posarem uns escrits, per a constància de futures generacions, que trobarem a s'excusat de s'hotel d'"estrangers". Deia així: "cuando cago, fuerza nueva hago", també deia: Can Roca, i també: "Fuerza Nueva i Geltrú". Tot perquè qualque desaprensiu havia dibuixat aquell ditxós partit ultradreta.

En Pere Orpí diu que som s'Eivissa-segretari, per que duc una camisola que du EIVISSA...

Posats a dir desbarats, animalades, barbaritats, acudits, xistos i endevinalles, davall sa roqueta ombrí-vola i orejada, damunt es còduls de sa Cala... n'hi ha hagut per a tots es gusts. Fins i tot En Pere i En Joan Firella s'han posat romàntics i mostraven cançons amoroses an es metge "forenc" (que desxuia es morts); totes, això sí, molt decents. Llavors, la cosa ha derivat, i han sortit ses paraules malloquines de saba per descriure ses parts des cos humà (lliçons, per altra banda molt profitoses p'es metge, que feia esforços per retenir tota casta de cançons, dites, parauletes i paraulotes)... Per exemple: "pierna", "cama". "vejiga", bufeta; "morcón", poltru; "lechecilla o mollejas", ses lleteroles.

En Jaume Pons ha cantat sa cançó des llaurar:

"Jo llaurava amb en vermell
i amb en banya revoltada;
feia més bona llaurada
que l'amo amb so seu parell".

En Pep va romandre davall es pi, guardant una partida de motxilles, mentres d'altres anam a sa platja on hi feia un estar de reis, i com que, qui s'aixeca dematí pixa allà on vol, podem triar bon lloc, perquè encara no havia vingut sa bolitxada de turistes.

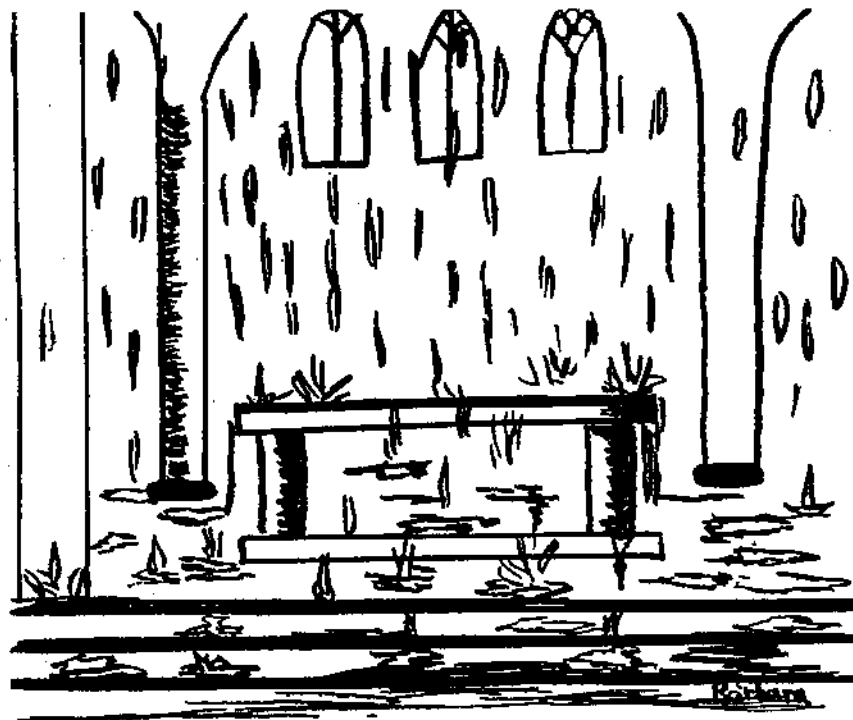
Anam a comanar una arrossada a la marinera, i a les dues i mitja anam a fer-la passar p'es canó de ses sopes. De segon, hi ha pollastre i postres variats.

Es vells feim s'home i pagam sa dinada an es joves, que hi estan ben conformes, i llavors mos conviden a prendre cafè.

Païm es dinar, uns estesos damunt es terrat d'una caseta, i altres a altres indrets. En es Restaurant mos deixen deixar ses coses que volguem, i així mos n'anam més lleugers; però això no vol dir que no poguem suar a voler. Abans de partir, comanem es dinar per demà.

Aquí vos direm que En Llorenç Tous mos ha fet a sebre que es llatí li put, perquè es canonges vells ja el tenen fart de llatí i no en parlem de misses en castellà.

Mos ha explicat que ell diu qualque missa en mallorquí an es canonges, perquè si no, l'arribarem a perdre. I llavors, aquelles pedres venerables de l'altar de la Seu vénen a ser com a cossiols o ramellers secs, que han de mester regar amb sa nostra llengua sagrada i ancestral; que si no els donen aquesta aigua saludable d'hora, cuec! faran es bategot, i tot farà ull.

I continua sa perorata: Que quan les feien an aquestes ditxoses columnes, no havien sentit mai aquests mals llenguatges que senten ara, perquè només els arribaven sons mallorquina o catalans de lo més vitenc i qualque gemec de moro captiu.

No sabem qui tenim en es Vidalba tendre, perquè, entre llatinistes, pescadors d'anfosos, lectors de pro, i sobretot sa dibuixanta excel·lent, Na Margalida de Petra, que si no fos per ella, no podríem alegrar sa nostra vista amb aquestes garrides pinzellades que fixen records i memòries de tan bells moments passats a un lloc on no passa el temps ni compten horaris.

Hi ha hagut 'coro' de s'Estrella de s'Alba', cor improvisat, però que diuen que és s'assaig des concert de diumenge que ve (de sa Capella Mallorquina), però que resulta millor s'assaig que es concert. . .

Mentrestant, En Tomeu Barceló 'Serral', llegendia, llig que llig, un llibret molt seriós i de programació catequètica, i llavors en castellà: "La aventura de Jesús" (sí En Rafel ho sap . . .).

En Xavier i En Guillem han anat a fer volta d'una platja a s'altra.

Hem de consignar un comentari espiritual que va fer En Tomeu Barceló, nedant dins Sa Calobra, enmig d'aquells vaixells o iots estrangers . . . Es el plaer de nedar.

"Així com el cos, dins el medi aigua, pot fer amb facilitat tota casta de moviments que no faria el mateix cos a l'aire o a la terra, així és la fe: No es pot explicar d'altra manera que vivint-la, que ficant-se dins aquest medi insospitat, i que és una mena de vida nova, amb unes possibilitats que encoratgen continuament, que comuniquen esperança, i que van llimant els reguixos de la pròpia vida, com la mar llima les pedres i els lleva les seves arestes . . .

Així havia transcorregut sa seta, com dèiem més amunt, damunt es terrat de ses barraques, que hagués servit per fer tovar ensaimades. Tot era tranquil·litat i pau, fins que han plogut pedres de devers es pins: ¿l qui havia d'esser més que sa joveña, que mena molta juguera, com tota carn que creix?

Peró lo que mos ha retgirat ha estat un so sord i sec, que ha semblat a tots un principi de tempesta, o de que podria comen-

çar a baixar sa torrentada . . . Ha estat N'Andreu Genovart. I aquí la cosa ja s'ha espanyat, perquè En Tauler i En Tous sobretot, s'han posat a xerrar a la descosida, de tal manera que ja no era possible prendre nota ni dins s'enteniment, de tants de coverbos i fets succeïts; la major part de Capdepera (sa bombardà, es músics i altres personatges d'aquella vila des gabellins). Per si a cas, demanau més indicis an En Llorenç, que segur que els vos facilitarà amb molt de gust.

Un altre punt a referir, abans de pujar sa costa, és es cas des concert d'En Jaume Pons, amb caixa de ressonància, davall sa copinya amplificadora (su-balma) de s'Entreforc . . . També podeu fer estudis més exactes i acabats, si consultau ses fonts.

I per amunt! s'ha dit, cap a sa Mola de Tuent.

Un tros de carretera asfaltada, emperò aviat es camí vell i empedrat que venia de Sóller compareix davant la nostra vista, i davall es nostres peus.

Feim una aturada a sa Font de darrere ses cases de Sa Calobra, i carregam d'aigua, que mos serà ben necessària i vital. Per amunt i aviat ja som a s'esglesiola de St. Llorenç. Reposam una mica, escampam la vista, i veim es penyal just devora es Pas de s'Al·lot Mort, part darrere Tuent, on, segons el P. Barceló mos digué s'altre diassa, s'hi sembraven faves i se llaurava . . . Bones o males llengües diuen que hi trobaren una rella antiga. Oh Senyor!

Seguim per amunt. Fent un esforç suprem, i prement de mala manera pas es Pas, que és pitjor que fer tots els Passos, degut a un esbaldrec, i amb una bona suada, arribam a sa Torre. Tots s'hi enfilen fora jo, que no vaig de peres.

Preparam es jaços: uns damunt sa Torre, altres su baix, enmig de carritxeres, segant com sempre amb ses eines ben esmolades d'En Tomeu Serral. No hi poden mancar es filats de ses nostres dues belles dames, penjats entre brancatges. En Pep dins una casa esbucada. En Pep Maria dins sa pica de devora s'aljub, que li fa de bres, emperò ha de tenir ses cames mig a defora, i això deu esser una positura no massa còmoda: postura quasi fetal, diríem . . .

S'aigua és bona. Fa ventet, però no fa fred, i després de tanta suada, s'agraeix de bon de veres aquest oratjol refrescant.

Sopam, i començam a armar bulla. Cantam, reïm. Que això de riure és molt sà . . . Perquè heu de pensar i creure que, si es de la Sagrada Congregació de la Fe, o no sé com se diu, riguessin un poc més, no farien tants de documents que retigiren o que només serveixen per

mantenir ses coses de la vellesca . . . com si encara visquéssim a l'Antic Testament o a la Prehistòria.

Sopam de lo que duim entre tots, com hem dit, i llavors ve sa gran camamil·lada per uns; p'es més finolis, hi ha Te Liptons, producte de la Gran Bretanya, per no dir una altra cosa . . .

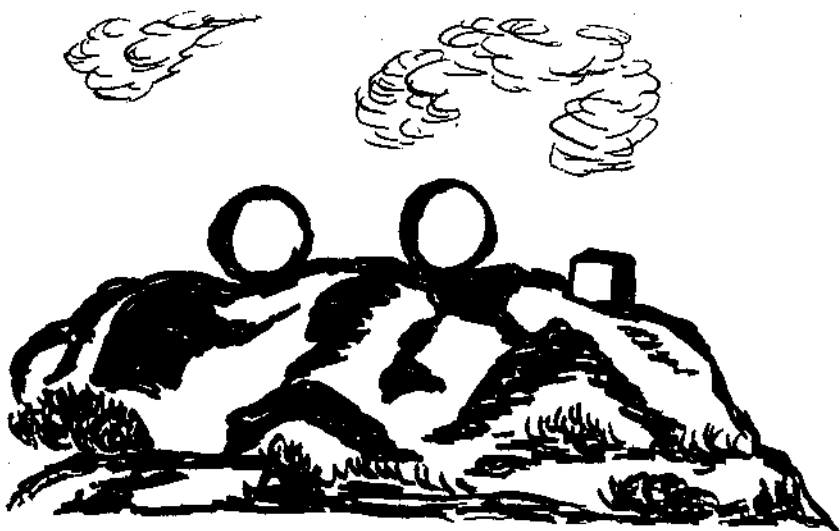
Tots fora jo veuen pondre es sol de damunt sa torre: un sol vermell i esplendorós que se'n va cap a Espanya . . . Cantam, resam i meditam.

Un espectacle meravellós - citen fonts d'En Tauler - i més encara una experiència audiovisual sensorial directa. *També citen, com afegitons a lo que s'ha dit, que a sa pujada hem trobat un garrover ajagut ple de garroves. Qualcú ha comentat: "No faceu mai burla d'home caigut . . . que encara carrega de fruit"

També queda un altre afegitó per posar: Davant sa meravellosa panoràmica des Puig Major, En Xavier volia fer foc amb un brot de romaní i altres herbes, per arruixar ets americans.

Quedi també sa constància d'aquesta cançó que parla d'aquests paratges:

En es Puig de Sa Calobra
fa feina s'estimat meu;
Margalida, i es teu
en a quina part se troba?

Aquests dies, també hem parlat d'un pla nou d'Exercicis Espirituals, organitzats per s'Estol Vidalba. Serien dirigits entre tots, animats naturalment per gent experta, com En Llorenç Tous o En Teodor Suau. Veim que seria molt bo poder-los fer a sa Capelleta de St. Llorenç de Tuent, però llavors pensam que és millor fer-los a Lluc, degut a ses condicions. I ja posam dates: de dia 9 a dia 14 de gener.

15 DE JULIOL DIMECRES.

No hi ha ses mambelletes de D. Jordi, perquè no hi és, però devers les sis, o sia les quatre del Bon Jesús, En Pep ja se'n va a cridar En Tomeu Suau perquè soni sa flauta, perquè la gent estigui ben deixonada i a punt per veure sortir es sol.

Tota la gent puja damunt sa torre, manco jo, per por, i En Pere Orpí que ha de fer retratos.

Tornam encalentir aigua per fer es cafè amb llet, n'hi ha emperò que el beuen amb aigua freda. En Pep fa solitaris.

Partim en distints grups per tornar-nos trobar i replegar a sa Capelleta de St. Llorenç, llevat des dos menuts, En Guillem i En Rafel, que li havien estret per avall cap a Sa Calobra.

Berenam a sa Font de Sa Calobra, i hi reposam una estona (home amb so peu embenat i bossa de fems . . . la vol a ca seva: anau a aclarir què signifiquen tals símbols profètics!). Cantam i tornam escoltar rondaies, que com ahir llegeix molt bé En Pere, tan bé que li fan fugir es mal de cap, que li revenia per moments.

Arribam a Sa Calobra, i des joves i de qualque vell - com per exemple N'Andreu i En Tomeu Barceló - ja no en veim ni la pols. En Pep, N'Orpí, es metge, En Tous, En Tauler, jo, Na Joana i Na Francisca mos empassolam un "caputxino". I voltros direu: '¿què és un "caputxino"? Sol esser un frare caputxí en italià, però també en mallorquí, a més de frare, un caputxí és "una peça de ferro que serveix per apagar un llum de ble", també té altres significats, que podeu trobar en es Distraccionari, si no vos fa vessa. També aquesta paraula és molt bona per 'maleir', 'tirar llamps i pestes', com per exemple "Mal caiguessin caputxins de bronze amb sa punta per avall!" Et alibi aliorum . . . Però es nostres 'caputxinos' han estat més molls i més blanets: amb sa closca blanca blanca, i amb so ventre negre negre, però bons . . .

Allà trobam de bell nou es dos germans Pons, que no havien vengut amb noltros a sa Torre de Tuent. Na Joana Pons mos conta proeses des dos jòvenets, pegant capficons a la mar.

Es metge telefona a ca seva i no li va bé. Jo l'hi he de posar remei. Llavors mos conta coses des seus viatges i telefonades, i de s'indicatiu de sa província, i que agafava s'escoltador i es parlador amb so fil al revés. Jo telefon per ses sopes. Tenim lliure fins hora de dinar. Tothom acudeix ben puntual. Abans de dinar, feim sa gran afaitada: Pere, Tous, metge, etc.; mos posam colònia de dins es botellíngio.

Mos calam una arrossada feresa, i anam a s'ombra a escor-xar es gat.

A les quatre, mos embarcam cap an Es Port de Sóller, i arri-bam damunt les cinc.

Deixam ses motxilles a sa rectoria. Feim una volta pes port i anam a comprar un poc de pa i fruita . . . però poca!

S'escrit fontal (de font arqueològica, còdex piquensis) diu aquest misteri: " que és bonis o bonibus? hic, haec, hoc . . . unius-cuiusque . . . "

Suara vos parlàvem de sa telefonada de ses sopes. Idò, heu de creure i pensar que anit ses dones mos han fet sa gran greixonerada. Agafam, idò, ses coses per ses sopes, que ja mos tenien preparades sa família de can Topa. Aquesta bona de família mos han deixat anar a romandrè a un porxu enmig d'un olivar, devora s'lleta.

En Pep Lliteras, rector des Port, mos tragina trastos amb so seu cotxu, emperò ben prest trobam embarrat (camino particular), i no mos queda més remei que agafar es trastos noltros i partir cul batut i cara alegre.

I ja me teniu s'estol Vidalba, amb cavallers, i cavalleres, poltros i poltres, pollins i pollines, nadissos . . . La cosa prospera.

Es joves, amb En Tomeu Barceló, En Jaume Pons i En Topa s'enfilen an es Puig de Bàltx, i llavors encara arriben fins a sa Torre Picada.

Una cosa digna d'esmentar és sa manera com es metge se renta. També se pot enregistrar s'entusiasme d'En Pere per fotografiar ses dues d'es "filats".

De bell nou, tornam parlar molt seriosament d'ets Exercicis Es-pirituals.

I ara ha arribat s'hora, germanets, de ses sopes! Unes sopes de primera, que fa Na Joana Pons, ajudada de ses dues de ses "xerxes". Menjam olives, tomàtiga, pebre, i es metge i jo menjam pebre coent de l'any passat.

Mos xifonam i untam, p'es moscards.

Damunt aquell terradet tan alegrívol, feim sa gran festa: hi ha cançons, rondaies, molt de riure i folgar, jocs: s'emissora de "ràdio palangana" que xerra quan li dóna la gana; s'elefant que fa allò . . . es 'sabater', dirigit magistralment p'En Tomeu Barceló, i desgraciat des qui cau davall ses seves arpes . . .

I dei xam s'escurada per demà.

DIA 16, DISSABTE.

Berenam. Ecuram. Agranam, adesam i partim. N'Andreu mos deixa i se'n torna cap a Sa Calobra, a esperar i sortir a camí a un bol-dró de manacorers.

A sa barcarola hi ha DJordi, N'Enric i En Garbeta, que a lo millor mos faran ballar estrets per tornar-mos-ne a ca nostra. Però l'amor de Déu basta per a tots. Molts d'anys, i fins una altra!

EXCURSIÓ DE LLUNA PLENA NIT DEL 22 AL 23 D'AGOST DE 1983

PUIG DE MASSANELLA

¿Lluna plena, m'has dit? Ni plena, ni mitja, ni buida! Ja hem començat malament, idò, perquè el cel estava embullat i sa lluna a penes si guaitava. Emperò així i tot hem partit; mos hem trobat davant l'església de Mancor de la Vall, com deia es programa, un gran estol de cavallers, cavalleres, cavallerets i cavallerons, i no sé si bastaria posar només "ets" i "ons", perquè cavallers, lo que se diu cavallers, no ho són ni crec que ho sien mai; entre tots, érem 68.

Posats a no tenir lluna, tampoc hem tengut mapa, i si no tenim mapa, no tenim fletxes, i sense fletxes, ¿cap a on anam? I així ha estat com En Pep, no sé si per mor de ses fletxes o per altres motius, mos ha fet canviar s'itinerari.

Hem partit cap a ses cases de Massanella, i allà hem deixat tot es bestiar, llevat de noltros, es xofers que hem hagut de menar es cotxos devers es Coll de sa Bataia, arran de Lluc; amb sos cotxos precisos, tornam a la gent i partim.

Com que hi havia temps a bastament per arribar allà dalt sense esclatar-nos, mos ho hem pres en bones... Ara, que es bestiar jove té ses cames falagueres, i per molt que en principi En Pep fés insinuacions i quasi donàs ordres d'anar ell davant, el s'han escoltat tant com a sa coa des moix. Aixímateix, quan se trobaven un poc endidalats per no sebre per on prendre o trobaven que ho havien de fer així, mos esperaven.

Ses aturades o fumades que fèiem anit eren més llargues que de costum, per lo que vos deia suara: tenim temps de sobres per arribar un poc abans de sa sortida des sol, damunt sa cucuia des Massanella. Sa primera fumada l'hem feta devora una aixeta que varen posar a sa Canaleta des Massanella, quan en mala hora la taparen. Entre aquesta aturada i sa de sa Font des Poll, n'hem feta una altra, i encara una altra en es Coll on hi ha sa monjoia que assenyala es camí de Lluc, es des Massanella i es de Mancor.

Vos deia que no hem tengut ni lluna ni mapa, emperò no vos cregueu que tot hagin estat falles i mancaments: hem tengut boira i boires, nigulats, llamps, trons, i fins i tot brusca. I, si deim en mallor-

llorquí que "cos que peteja no ha de mester metge", ¿no serà que el cel dels estels té bona salut, i encara no mos-caurà damunt per ara, i que si anit no veim sa lluna, la mos mostrarà un altre vespre? I si això és així i què serà de bo i bé, quan a més de trons i llamps, també queja, segons allò de "mingere cum bombis res est gratissima lumbis"!

Sa brusca s'ha espasat aviat, i un poc roats, hem seguit per amunt fins que hem tornat fer una altra aturada llargueta a un pla que hi ha enfilat per allà dalt.

Hem perdut es camí, o millor dit no l'hem trobat, i crec que hem arribat a pujar per un altre indret, seguint unes senyes vermelles que - si no vaig errat - són ses des camí de sa Font cap allà dalt, o d'allà dalt cap a sa Font de s'Avenc.

N'Amador i sa seva germana, tant si van per un camí com per s'altre, sempre cerquen i sempre troben: un dia seran espàrecs, un altre seran esclata-sangs, i sempre caragols, com avui, que - fent es colló darrere darrere - un aquí i un allà, hauran trobat per sa cassola.

Arribats damunt es cap-curucull des Massanella, haviem de veure sortir es sol; emperó, com que no hem tengut lluna, ni mapa, tampoc no hem tengut sol. Una boira ben humida... que mos anava amarant de rosada.

Hem menjussat un poc. Qualcú ha berenat i tot, i hem davalat cap a sa Font de s'Avenc a berenar de tot i de bon-de-veres. Hem celebrat s'onomàstica de Na Rosa, una felanitxera que avui fa festa; i em pens que hem celebrat encara una altra cosa que ara no record.

En Llorenç Sastre mos ha dit que en aquella font hi havia fet molta feina son pare, amb un home o dos més.

De sa Font, l'hi hem estret per avall, i hem pres sa direcció de Lluc, per anar a trobar es cotxos que teníem devora sa benzinera. Mos hem encòlcat i hem partit; qualcú ha fet visita an es bar d'allà davant. Uns l'hi han acopat cap a ca seva i altres - ben atapits - han acompanyat es xòfers i la resta cap a ses cases de Massanella, per cercar es cotxos que hi havíem deixat.

Vos he dit que no hem tengut lluna, ni mapa, ni sol, i ara afegeix que tampoc no hem tengut oració. I per això tampoc no tendreu pus crònica. M'atur.

COMENÇA SA TEMPORADA DE TARDOR

19 DE SETEMBRE DE 1983. CASTELL D'ALARO. Concentració davant es cementeri d'Alaró.

3 D'OCTUBRE DE 1983: NA MAIANS I S'HERETAT (Capdepera i Artà). Guia: Llorenç Tous.

Aquesta excursió d'avui és sa segona d'enguany. Jo no vaig anar a sa primera, perquè no estava trempat; la cosa no pintava bé i no estava per anar a munyir moixos amb s'Estol. Don per suposat que va anar una seda, com totes ses coses amb les quals se posa sa nostra guarda. No perdem ses manades p'es rostoll i anem a lo d'avui.

Mos hem trobat tots davant sa caserna de sa Guàrdia Civil de s'arxiprestat d'Artà, zona apostòlica i pastoral IV . . . Això nostre ja s'ha fet tan gros que sempre veus gent - no diré 'rara', però sí nova; així és que si voleu sebre de quines egos vénen, demanau-ho an En

Pep o an es qui els menen.

Mos encarxofam dins es cotxos i l'hi estrenyem cap a Capdepera, però no hi arribam, sinó que mos aturam just devora un molí que hi ha arran de sa carretera, i que han convertit en menjador o restaurant; deixam es cotxos i començam sa ruta des molins; tot era peu pla, amb un bon anar de primera.

Abans de passar més envant, i de que vos hàgiu distret pensant en l'amor de les "tres taronges" o en so Sínode des Bisbes, que parla des foradins des confessionari, voldria dir-vos que es molins que hem visitat o vorejat avui dematí, eren molins d'aigua, vells, retuts i jubilats. També vos vull fer avinent que, si pos qualche nom equivocat i vos creis que és ver, no vos condemnareu per això ni per altre tant. De totes maneres, mirau es mapa amb sa retxa negra i ses fletxes, que jo ho he fet així i ja veis si estic grassó i content.

Sa primera visita - si no m'err - ha estat p'Es Molí de Na Maians: tot està desolat i trist, es safareig sec i brut, es molí de qualsevol manera, ets entorns de ses cases a la biorxa i descuidats. Després d'escoltar ses explicacions des canonge de pobrea, hem seguit cap a un altre, braç sonant i orella fumant. I sort que, passant per aquest molí, no mos ha tocat lo que va tocar a Na Maians; i ¿què li va tocar a Na Maians?, demanarà qualche cap verjo. ¿No sabeu què li va tocar a Na Maians? Idò, set carretades de nines i set d'infants! Sort! dic i repetesc, perquè, que tenguin infants Na Francisca o Na Joana o ses montuïreres, pot ser normal i lògic, emperò que aquest mal - o aquest bé - s'encarni dins es capellans, això ja és solfa major. Ara imaginau-vos què diria el Papa, que - si per un trist Pregó Pasqual ja va orella drete - si sense més ni pus s'hi presentassin una vintena llarga de capellans amb aquest present, i el bisbe davant davant.

Deixem anar tot això i seguiguem es nostre camí.

Hem berenat devora un altre molí, i es més pintes s'han posat a apedregar un noguer que no ha tengut més remei que amollar-los ses quatre nous que tenia, amb aquella calabruixada que li venia damunt.

A ses cases de s'Heretat, hem fet una aturada llargarudeta, per escoltar d'asseguts ses explicacions històriques d'En Toni Gili, vicari d'Artà i llest "ut qui maxime" en coses de l'any tirurany. De

amb turistes i buïnes. Arribats en es cotxes, ha succeït lo que sempre sol succeir després de cada passejada: mos hi encolcam i partim cadascú a ca seva. I així és estat també avui, i fins una altra, si Déu ho vol.

17 D'OCTUBRE DE 1983

PUIG DE L'OFRE. Concentració: a la carretera de Lluc a Sóller, en es portell de s'embassament de Cúber.

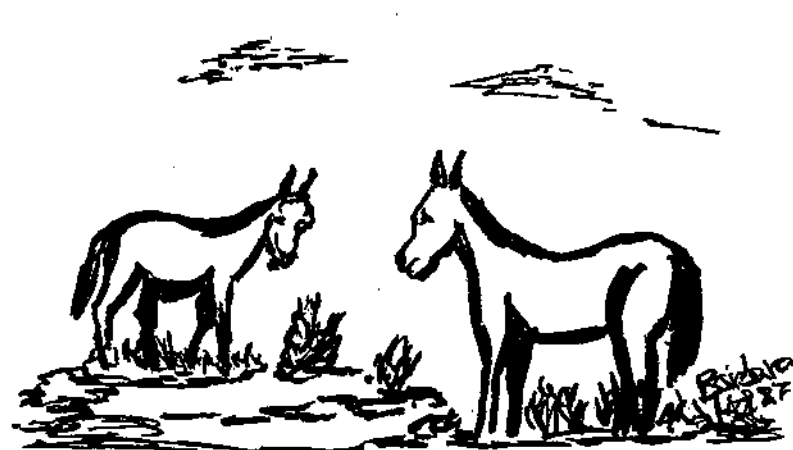
Ell això, com més va més vela. Avui, ses males llengües dèiem que érem 38. I són moltes trenta-vuit persones, una darrera s'altra, pasturant per dins comellars, turons, fondalades i muntanyes. Com diria En Toni 'Fosser', "hi havia una puta guardassa que feia colló"; emperò jo no ho dic, només ho escrivim, perquè si qualcú ho vol llegir, que ho llegesqui.

Tota aquesta guarda, idò, mos hem concentrat en es Coll de Cúber, i després de saludar es coneguts i mirar de coa d'ull es nous, o saludar-los així com mana s'educació, hem partit de d'allà, cap an es Barranc d'Ets Ases. Just a s'entrada d'aquest bo de barranc, En Pep mos ha fet berenar, perquè mos faltaven dos cavallers distingits, tant que un és es primer home que va entrar dins tan respectable orde, En Mateu, i com a tal sempre ha estat venerat, honorat i estimat; i s'altre no és tan important, però és es seu cunyat: En Biel Amengual, que amb tot i amb això, és de lo més sabut que se passeja, i és tan sabut que sols no estudia mallorquí, sinó amb una llengua que parlen allà deçà França, i llavors ha de fer aclarir ets embuis an es rector de Montuiri i an es de Porreres; sort que aquests dos no són tan llests, i saben més de què van.

Quan començàvem a donar clau a la menjua, mos han comparegut es dos cavallers tardans, i en pau i concòrdia hem berenat tranquil·lament.

P'es Pas de sa Foradada, hem entrat i passat p'Es Barranc d'Ets Ases. Allò era un xalar. Ell sabeu que mos hi trobàvem de bé

per dins aquest ditxós barranc; era com si fóssim a ca nostra; d'elles no ho puc dir, emperò suposam que també estaven totes contentes i anaven totes meses, per sa relació que sempre hi sol haver amb allò tan nostre d'anar i venir, buidar i omplir, fer i desfer, pujar i davallar, ase i somera . . . Tots contents hem arribat an es Coll d'Es Bosc, p'es camí vell, que de Bunyola i Orient anava cap a Lluc. Feim una fumada i escoltam quatre explicacions d'En Pep. L'hi estrenyem cap a Sa Serra de Sa Rateta, passant per devora lo que foren unes cases de neu guaitant dins un avenc que els servia per emmagatzemar-hi i guardar-hi sa neu que aquells pobres malanats replegaven en s'hivern, per llavors en s'estiu emprar-la per necessari i p'es senyors que tenien "clàudios".

Hem passat p'es Coll d'Es Planet (?), i au! per envant! s'ha dit. No hi ha que dir que hem fet ses aturades i fumades que manava sa llei i sobretot es nostre guia. Hem vorejat es Puig de Sa Franquesa i, si no m'err, era en es Coll d'Es Cards, on mos hem tornat aturar, i entre vent i una mica de brusquinoia, hem cantat i escoltat lo que En Manuel mos tenia aparellat. Això és lo que noltros deim fer oració. També hi solem afegir una estoneta de no dir res ni fer renou.

Abans d'arribar aquí, N'Andreu Genovart i En Pere Orpí amb En Sebastià Llinàs han trobat grígoles de card i qualche esclata-sang. N'Amador i Na Joana no sé si aquí encara n'havien trobat cap

o no; lo que és segur és que devien anar orella de llebre i badant uns ulls com a platets, i que ja devien dur qualche caragola desenfeinada.

Abans de pegar sa darrera estreta, per fer-nos nostra sa Cucuia de l'Ofre, En Biel Amengual s'ha retut, i amb En Cabot i germana i jo, l'hem contemplat, assistit, i li hem donat auxili i consells; l'hem fet menjar un poc i li hem fet prendre uns glops de cafè perquè tornàs agafar es to; i així ha estat amb un instant. Emperò noltros ja mos n'hem afliixat d'arribar a dalt de tot, i hem esperat que ets altres tornassin davallar.

Arribam devers Binimorat, i molt apropet de sa Font de s'Aritja, posam forques, per donar compte de sa dinada. Es sa primera excursió d'enguany que feim foc. També avui hi ha hagut celebracions profanes: es 39 anys des rector de Montuiri, St. Francesc de Na Francisca, i una altra cosa de sor Maria, que està a punt d'envelar-li cap a ses Amèriques de baix *

Per aquí ha estat on N'Amador i germana han fet bona feina amb lo d'ets esclata-sangs, n'han trobat una bona partida. També N'Andreu amb qualcú més replegaven girgoles de card.

I ja, per acabar, vull 'enregistrar' que hi ha hagut un home de molt de seny que casi casi ha perdut es calçons blancs. No vos diré es seu nom, només vos diré que tant li agrada es color des govern d'es quaranta anys com es color d'es govern d'ara, i només li agraden aquests colors, si estan mesclats. Es calçons que li davallaven eren blancs, quan són nets - s'entén - . Per a ell, idò, és sa cançó que diu:

Es calçons de l'amo En Pere
estaven penjats a un clau,
dos moixos els se miraven:
calçons, calçons, davallau!

Aquest retrato que hem trobat, creim que s'assembla molt a lo que deu fer es nostre bon amic, cada dematí quan s'aixeca, i s'ha de posar calçons blancs i calçons de damunt. Ara, sa pregunta que mos feim: ¿qui deu esser aquesta benaventurada "dona bamba" que para, mentre es gorà se tira de damunt una paret, fent tots es possibles per endevinar ses dues canonades des colçons? ...

31 D'OCTUBRE DE 1983

VALL DE PUNXUAT

I PUIG DE GALDENT

Concentració: a cal Dimoni, a sa carretera de Manacor, devora Algaida. Per esser la Vigília de Tots Sants, l'excursió acabarà a les 16 hrs.

Així com es Manaments de la Llei de Déu s'inclouen en dos, així també tota sa cavalleria vidalbenca se pot incloure en dues paraules: ANAR i VENIR. I això és lo que mos salva i dóna vida, perquè, si no anàssim, ¿com tornariem? I, si no tornàssim, ¿com podríem tornar partir? I, si no tornàssim partir, ¿com existiria s'estol? I, si no existís s'estol, ¿seríem feliços? I, sense felicitat, ¿estaríem contents? I, sense estar contents, ¿riuríem? I, sense riure, ¿seríem persones? I, si no fóssim persones, ¿passaríem gust d'anar i venir? I, si no passàssim gust d'anar i venir, ¿no valdria més quedar a ses cases, a munyir moixos o sanar abelles?

Per això, idò, feim amb tanta devoció aquesta sagrada tasca d'anar i venir, cada dues setmanes, i que per molts d'anys!

Sa passejada d'avui era casi tota peu pla, llevat de sa pujada i davallada d'Es Puig de Galdent. Tornàvem a esser molts es qui mos hem trobat a cal Dimoni, devora Algaida. D'allà l'hi hem acopat cap an aquest poble, que passam de llis, per a prendre una camada asfaltada, que mos du en es lloc on En Pep trobava que haviem de deixar es cotxos. Amb dos bots, mos plantam a Ses Penyes (si es mapa no ment) que són unes cases, casi aferrades a ses de Punxuat. Parlam amb l'amo, que mos deixa entrar, per visitar-les, ja que són unes cases ben antigues. Abans En Francesc Ramis, algaidí i cavaller retut avui en dia, mos dóna una explicació de lo que mos tocava explicar, ningú li ha

fet plet, bevent-nos com si fos ver, tot lo que mos ha dit, que suposam que ho és ver. He dit suàra que avui era una cavaller retut, per mor que ha girat es bous i l'hi ha estret, degut - si no vaig errat - a un còlic que ha tengut aquesta nit passada.

Seguim fins devers Son Mendívil de baix, fent ses aturades que es poble demanava o consentia es guia. Mos aturam a veure ses parets mestres de lo que foren o havien de ser ses cases d'un poble que se volia fundar, perquè la gent fés feina per allà, amb uns avantatges en relació a sa contribució i a no haver d'anar a servir el Rei. Però, així com a altres indrets de Mallorca, com sa Colònia de St. Pere, Colònia de St. Jordi, la cosa va prosperar, aquí va durar es temps d'una roada, o com sa pluja de maig i es plor de bagassa, que en un instant passa; i ara no hi ha ni poble ni ajuntament ni església, ni rector, ni beates, ni botigues, i sobretot no hi ha antenes de televisió ni fils que facin nosa...

També hem passat per dins un pinar, que - no sé si era es de Galdent o no - però, per lo que puguí esser, vos posaré una cançó que vaig aglapir fa poques setmanes i que diu:

Sa diada s'embarbolla,
o plourà o farà vent;
en es pinar de Galdent
no hi ha reïna a bastament
per curar s'escaldament
de ses bergantes de Sóller.

Per arribar damunt es puig, hem de pegar quatre estretes i fer quatre alens espessos, perquè sa pujada era aspra i empinada. A un des replans, mos aturam i feim lo que deim pregària, però que no ho és; o sia, resam, però sense resar. Només cantam i escoltam i callam, amb una paraula: no passam Parenostres ni Avemaries. Avui casi tot es reso ha consistit en escoltar lectures d'En Manuel, que li ha pegat per escriure, inspirat per s'evangeli d'ahir, que era d'En Zaqueu; i així com noltros pujam muntanyes i turons, aquell homonet va pujar damunt una figuera coll de dama, i ho puc dir jo, perquè s'evangeli no ho diu, com tampoc no diu tot lo que En Manuel va dir d'aquell

bon home de Zaqueu, que si hagués hagut de fer tot lo que li va penjar En Manuel, encara no hauria fet es dinar an el Bon Jesús. I ara que parlam de dinar, també vos diré que nòltros hem provat de passar-nos p'es canyó ses coses que dúiem, i ben bé que ha anat i ben bones que les hem trobades.

Hem escoltat sa rondaia de "Es Puig de Ses Bruixes i el Rei En Jaume"; és un puig de per allà i que ses bruixes hi capllevaven. També hem vist es Puig de s'Escolà i moltes altres coses que, si les voleu veure, hi haureu d'anar.

I com que era es dissabte de Tots Sants, hem tallat caps un poc més dejorn, i cadascú ha pres per son vent, i a dir misses!, s'ha dit.

Afegitons:

I. Passant per Punxuat, mos hem aturat a visitar detalladament ses cases, que ha restaurat sa Conselleria de Cultura; encara que - segons diuen - són particulars - han obtingut una bona subvenció, perquè això de restaurar coses velles ja sabeu que ha de mester molts de 'picurnis', però "quí té duros fuma puros". Per allà vàrem berenar. No sé si han dit que deien que havien sentit a dir si el Beat s'hi havia fet ses sopes una temporada per aquella benaventurada casa, que té cosa d'església i cosa de torre fortificada.

II.- En Pere Orpí ha tingut un soscaire: ha perdut es guinavet. . . però llavors el va tornar trobar, que és lo que haurien de fer tots es qui perden coses. . . no en parlem si es tracta que lo perdut sia sa vergonya.

III.- En Llorenç Tous anava fora corda amb lo "des RE MENOR", que és es to d'una cançó del P. Martorell inspirada en una marxa des guerrers grecs, i que han posada en es cançoner de s'any centenari de Lluç. No s'aturava de marcar s'ictus i resta de signes musicals per fer-nos veure tals meravelles.

14 DE NOVEMBRE DE 1983 SON MACIÀ. RUTA DE SES COVES

Guies: Pere Orpí i Sebastià Llinàs
Concentració: Davant l'església de Son Macià
(convé dur pila)

Aquí, vos hem de confessar que no hi ha crònica. Però això de 'coves' sempre té quelcom de misteri, i sobretot si han de dur pila per veure-hi. Hi ha coves foradades, coves des moixons, coves de ses bruixes, cova des tresor o des diners, cova des lladres, cova del Beat, cova de s'ermità, cova des moros, 'La cova dels nou germans', que el vulgus creu que era estatge de bandits, et alibi aliorum . . .

I encara per ventura qualche cavalleret tendre - perquè es reconsagrats ja no toca fer aquestes preguntes - que serà encapaç de demanar: '¿I què és una cova?' Idò bé, una cova és una "CAVITAT DE DIMENSIONS CONSIDERABLES, OBERTA NATURALMENT O ARTIFICIALMENT, QUE S'ESTEN SOTA TERRA"

També hi ha altres castes de coves, com és ara una baixada que fa es pa quan no surt massa ben fet, "es pa fa cova". O altres, que voltros endevinareu, i que no convé explicar massa per si podien ferir sensibilitats exquisides, segons resa un antic escrit de Proc. Olives 2185: "Prengau la més bella de quantes sabem . . . Ni vós la volríeu, tancada la coua, ni elles a vós, fallint-vos lo pern".

Bé, vius a ses coves, que a vegades no tenen tornai, com diuen que passa amb una covassa des Castell de Santueri, que es moros varen excavar per poder fugir, anar o venir de la mar i així fer-se escàpols de lo rei cristià.

Idò, que vos facin bon profit ses coves. Amèn.

28 DE NOVEMBRE DE 1983

FESTA PATRONAL ANY DE LLUC

PEREGRINACIÓ DE L'ESTOL VIDALBA AL SANTUARI DE LA MARE DE DÉU DE LLUC

Es féu la pujada a Lluc a peu, des de Caimari, p'es Camí Vell, i sa concentració fou davant l'església de Caimari. Creim recordar que ens acompanyaren alguns bons frarets de Lluc, entre ells el P. Rafel Juan, qui llegí o féu llegir algun fragment del llibre de miracles de la Mare de Déu, als llocs adients.

Quan arribàrem a la porta del Santuari, la comunitat de Lluc ens sortí a rebre solemnement, amb el prior Ramon Balles-ter, qui ens donà la benvinguda, i els Blauets, amb creu alçada ens introduïren amb els seus cànctics cap a la llar de la nostra Ma-re.

El M.I. Cavaller, uns dels pares fundadors de l'Estol, féu la salutació que ara reproduïm; com podeu suposar, es tracta de lo canonge de pobrea, Mn. Llorenç Tous i Massanet.

Per als nostres amics i lectors, avisam que trobaran el fulletó de pregàries i cànctics de la Celebració que férem en tal bona avinentesa, entre les pàgs. 70 i 71 d'aquest tomet.

Ara deixem parlar En Llorenç:

"Mare de Déu de Lluc, Mare nostra i Reina de Mallorca:

Hem arribat al portal de ca vostra, aquest Estol que te-niu davant. Som l'estol Vidalba, que teniu ben conegut, i que fa tants anys que caminam plegats.

Com aquesta planta, tenim les arrels fondes i amagades, dins parets i pedres: són tretze anys, en voler, que fa que cami-nam plegats, sempre amics i sempre contents.

Igual que la flor de la Vidalba és hivernenca, amiga de brusques i ventades; nosaltres tenim prou coratge per enfilar-nos, pujar a metes sempre amunt, cansar-nos i estirar el nos-tre esperit dins la pau i la fondària.

Per gràcia vostra i per la protecció del beat Ramon, nos-

tre Patró, no hem tingut mai un mal pas ni una tumbera; sempre hem arribat a casa bons i sans de cos, i més encara d'esperit.

Avui, acompanyats per la comunitat que tot l'any vos fa la cort i acull a ca vostra els pelegrins, venim a fer-vos la nsotra visita d'Aquest Any de Lluc. Venim en dia feiner, en dilluns, que és el dia de l'estol, el dia del goig i l'amistat, dia de salut, dia gran.

Avui, festa del Beat Ramon, nostre Patró, dia de Lluc, aquest dilluns quedarà gravat en els Fastos de l'Estol.

Venim amb el cor ple d'aucells que canten, perquè som amics amb la fidelitat que donen les muntanyes als seus habi-tants. Amics del vent...

Duim un pilot de reïna que hem aplegat pel camí, com a signe de la virginitat de l'illa. No la volem profanada per estra-nya petja destructora, sinó conservada olorosa i fresca, tal com sortí de la Creació.

Dins el nostre cor guardam secrets i confidències, il.lu-sions i també cansaments i qualche nafra. Venim amb tot ai-xò a fer-vos la visita desitjada, esperant el vostre renaei.

Arriben amb nosaltres, amics entranyables que avui no han pogut pujar, però que són aquí - com vós sabeu - i que vos preguen amb nosaltres que ens obriueu la porta."

Volem que el nostre pas d'avui sigui una fita. Marcau-lo d'esperança. Dau-nos vostra pau i escoltau-nos amorosa a cada un perquè venim amb moltes coses per contar-vos".

12 DE DESEMBRE DE 1983. SA CAPELLA BLAVA Concentració: Plaça de Campanet, davant l'església.

Per si qualcú no hi hagués pogut venir i no hi hagués estat mai, vos direm que ni 'capella' ni 'blava' . . . Bé, el cel sí que ho era blau, ben blau.

I abans de passar a una altra excursió, aixímateix vos farem es favor de dir-vos que això de "capella" és un lloc consagrat al culte religiós, i que suposam que els bons de campaneters se degueren escoltar lo que va dir el Bon Jesús a sa samaritana: 'adorareu el Pare en esperit i en veritat', perquè digau-me: ¿Hi ha millor capella que sa que forma s'estol Vidalba o altres estols - perquè tampoc no volem esser tan partidistes - quan tresquen per serres, comellars i muntanyes, i donen alabances al Pare millor que d'altres maneres, com per exemple podria esser dient misses de caçador o cantant matines de difunts o fent funerals a la desco-sida?

Idò, com vos dèiem, 'Capella' també sol esser el recinte lateral d'una església, dedicat a contenir un altar i retaule de de-terminat titular', i que es capellans estil Lefrèbre deuen encara emprar, ja que no deuen poder concelebrar tots plegats a un mateix altar - cosa molt poc tridentina . . . En no ser que fessin com aquell capellanet del Bon Jesús que, quan va sebre que ha-vien de concelebrar 10 ò 12 capellans, va dir an es Vicari Epis-copal que havia pres mides i que damunt es seu altar no hi ca-bien tants de corporals ni tants de calzes, si no donaven s'esque-na an es públic, cosa avui en dia molt poc decorosa . . .

Sapigueu, també, germans, que 'capella' és una cavitat

oberta en forma d'arc, a un mur o altre lloc, que serveix per en caixar-hi alguna cosa". També hi ha pous que tenen 'capella', i llavors - una cosa que segur no vos havíeu imaginat mai - també tenen 'capella' ses espartenyas (punta d'espartenya on entren els dits del peu) . . . I finalment es capellans "estan-en-capella", per dues raons: una perquè són capellans, i sa mateixa paraula ja ho diu, i sa segona quan el bisbe els vol moure o remoure o pro-moure (que tot això és relatiu), i en aquest cas vénen a ser com 'un reu instal·lat en la capella de la presó, per rebre els auxilis es-pirituals, durant les devuit hores anteriors de l'execució" . . . Va-ja un consol!

I d'aquesta manera, si n'estàveu endarrer, ja vos haureu tret es gat des sac, i no n'estàveu, deixau-ho anar, que prou fei-nes deveu tenir de contestar qüestionaris i altra paperassa que arriba del Palau, avui dit 'casa de l'església' . . .

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXX

28 DE DESEMBRE DE 1983

E S C A R A G O L I CINGLES DE SON RULLAN

Concentració: A sa sortida de Valldemossa cap a Deià. Notau que l'excursió no és el dilluns, sinó el dimecres.

De modo i forma que ja sabeu tot lo que heu de sebre, per avui, i amb so mapa en sa mà podeu partir tranquils a fer sa passejada anunciada. Que vos surti com Déu mana.

Pels erudits o que pretenen de cames primes, vetaquí al-gunes nocions elementals: "Caragolí és un mol·lusc gasteròpode de diferents espècies del gènere Helix, més petit que els caragols ordinaris, que es cria principalment en les arboredes". . . També n'hi ha de mar, i en castellà se diu 'escaramujo'.

1983
1222

139. Gener. 10. XII Aniversari. Cales de Santanyí
140. 24. PUNTALS DE VALLDURGENT. Mirador Alzamora
141. Febr. 7. S'Estorell. Biniarroi
142. 21. PUIG DE NA FATIMA. Pastoritx
143. Març. 7. Conques. Galilea. Son Forteza
144. 21. PUIG DES MORO
145. Abril. 6. PUIG DE GALATZO
146. 18. TORRE DE NA SECA. Sa Costera
147. Maig. 2. PUIG DE SES VINYES
148. 16. PUIG DES TEIX. Excursió en grups
149. 30. Pas de S'Al.lot Mort. Pas des Marge
150. Juny. 13. EL PAL. Cap de Catalunya
151. Jul. 11. Ruta d'Estiu. Caimari. Alcanella. Lluç

JAUME SERRA
RAFEL ANGULO
RUDI EICHENLAUB
FRANCESC MAS
ANTONI ROSSELLO
RAFEL ESTARAS
JOSEP MA ALAJARIN
BART. BARCELO ROIG
JOANA BAUZA
JOAN COSTA
FRANCISCA ESTELRICH
JOSEP MARQUES
ANTONIA MAYOL
FRANCISCA MAYOL
FRANCISCA POCOVÍ
JAUME OBRADOR
JESUS MA CABRERA
ANDREU ESTARELLAS
MARGALIDA FIOL
XAVIER GUAL
MARGALIDA HUGUET
COLOMA MARTORELL
GUILLERM MESTRE
MIQUEL J. OLIVER
JAUME PONS
JOANA PONS
ANTONI SALVA

- n° 138

152. 12. Lluç. Torrent de Pareis
13. Sa Calobra. Formentor (en barca)
153. 14. Sa Calobra. MOLA DE TUENT
15. Sa Calobra. Port de Sóller (en barca)
16. Port de Sóller. Sant Teln (en barca)
154. Agost. 22. Lluna plena. PUIG DE MASSANELLA
155. Setem. 19. CASTELL D'ALARO
156. Octub. 3. Na Maians. S'Heretat
157. 17. SERRA DE SA RATETA. L'OFRE
158. 31. Punxuat. PUIG DE GALTENT
159. Novem. 14. Son Macià. Ruta de ses coves
160. 28. Patronal. PEREGRINACIO A LLUC

ANTONIA CABOT
Ma ANTONIA GAYA
NIEVES GUILLEN
CRISTOFOL PIZA
MARIA BARCELO
JOAN A. GIMENEZ
BERNAT VICENS
JAUME ALEMANY
DAMIA GARCIAS
GUILLERM MATEU
PEDRO CHAPARRO
PERE GARCIAS
BARTOMEU ROIG
JESUS MARTIN
MIQUELA PONT
COLOMA AMENGUAL
CATALINA PONT
BARTOMEU GENESTRA
JOANA RAMONELL
MARIA ROSCAR
ANTONI TORRENS
ROSA TORRENS

- n° 139

- n° 160

MARGALIDA FONS - n° 161

GABRIEL NADAL

MIQUEL A. PASCUAL

GABRIEL GOMILA

LLORENÇ JAUME

LLORENÇ JULIA

ENRIQUETA MACIAS

DOMINGO MARTINEZ

FRANCESC MARTORELL

JOAN MERCAFF

HONORAT MOLL

MARTI ROSSELLO

JAUME SALVA

VICTORIA SASTRE

NEUS TORRENS (Cav. 175)

161. Desem. 12. SA CAPELLA BLAVA

162. 28. Pla dels Aritges. Cingles de San Rullan

PEREGRINACIÓ DE L'ESTOL VIDALSA
Festa Patronal. 28 novembre 1983.

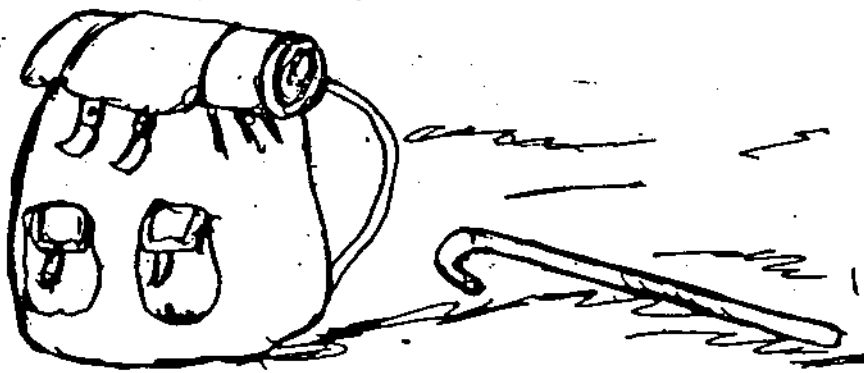
L'ESTOL VIDALBA
avui peregrina a Lluç.

Celebram la festa del nostre Patró,
el benaventurat Mestre Ramon Llull,
caminant infatigable
que va canar el món amb els seus viatges,
continuats fins als darrers dies de la seva vida,
després de peregrinar a Sant Jaume de Galícia,
a nostra Dona de Rocamador
i a diversos llocs sants,
pot ser també al Santuari de Lluç.

L'ESTOL VIDALBA,
quasi tretze anys després del seu naixement,
ha canat la nostra Illa de punta a punta,
de Formentor a Sant Telm i Sa Dragonera,
del cim del Puig Major a la Vall de Punxuat.

En aquest Any de Lluç,
centenari de la coronació de la Mare de Déu,
ha volgut posar les seves motxilles
als peus de Santa Maria de Lluç,
Pastora de les muntanyes i Madona de tot el Pla,
Ciudadana Major i Pagesa de la Part Forana.

Que per la seva intercessió maternal
la nostra vida sigui un camí dret i segur
fins a la Casa del Pare,
amb tots els germans
de la nostra Església de Mallorca.

HIMNE AL BENAVENTURAT MESTRE RAMON LLULL

Puix que regnau coronat - a la glòria que mai passa,
oh gran amic de l'Amat, - guardau l'Illa a on sou nat,
Fill major de nostra raça!

De nit, al fons del boscatge, - ell deia a l'aucell cantor
"No ens entenem per llenguatge, - entenem-nos per amor,
puix en ton cant se figura - la lloança de l'Amat".

Ramon Llull, pelegrí a Nostra Dona de
Rocamador i a Sant Jaume de Galícia

Miniatura del Breuiarium de Karlsruhe.

PORTADA: El Camí vell de
Lluç. Xilografia segle XVI.
Bibl. Prov. Ciutat de Mca.

Lector. "Lo reverend mestre
Ramon Lull...leixa-
da certa part de béns per
sustentació de la muller e
infants, anà-se'n a l'esglé-
sia de sent Jacme, e a nos-
tra Dona de Rocatallada, e
a diversos llocs sants..."
(Vida coetània, 9)

COM HOM SE PREN GUARDA DE ÇO
QUE FAN LOS PELEGRINS.

Oh Jesucrist Senyor, gran,
amorós! A vós sia glòria e
honor, car nós veem, Sènyer,
que per la vostra amor e per
honrar-vos, van les gents e
pelegrinatge, e van cercar
los locs sants e les esgle-
ies on vós demostrats mira-
cles...

Los benaiurats pelegrins
veem, Sènyer, que us van ce-
cant per lo món çà e lla;
per plans e per muntanyes
los veem anar, e per locs a-
grests inhabitables...

Qui vós. Sènyer, vol a-
trobar, en amor, e en leal-
tat, e en devoció, e en fe,
e en esperança, e en dretu-
ra, e en misericòrdia, e en
veritat vos vaja cercar;
car en tot loc on aquestes
vertuts sien, en tots a-

quells locs sòts vós, Sènyer. On, benaurats són aquells e aquelles qui en aitals coses vos cerquen; car encontinent que hom vos cerca en les vertuts, sempre vos atroba.

Sènyer ver Déus, qui havets recreat e beneficiat tot lo món: glòria sia coneguda a vós, car tot dia veem que som pelegrins de la mort, a la qual nos acostam dia e nit. On, benaurats són aquells e aquelles qui s'encontren e s'atrobren ab vós enans que sien pervenguts a la mort; car a la mort vos atrobaran ple de misericòrdia, e après la mort vos atrobaran en glòria.

Lo vostre servidor e'l vostre home, sènyer Déus, s'aparella com faça romeria d'anar morir per la vostra amor. On, enans que ell sia pervengut a la mort, plàcia-us, Sènyer, que s'encontre ab vós en tal manera que nulls temps no's partasca de contemplació ni de l'amor ni de la glòria de son senyor Déu.

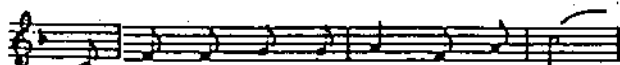
(Libre de Contemplació. Cap. CXIII, 1.3.15.28.30.)

PAUSA

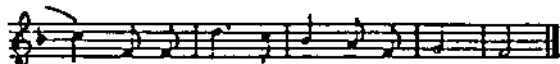
SALM 120 (Déu acompanya els pelegrins)

Aixec la vista cap a la Serra: ¿qui m'ajudarà a pujar-hi?

Cavallers i
cavalleres

L'a- ju- da me ven- drà del Se- nyor.

del Se- nyor que ha fet cel i ter- ra.

No permetrà que el teu peu traveli, el teu guardià sempre vetla.

Com un bon garriguer mai s'adorm, sempre està a l'aguait.

El Senyor és la teva redossa, mai se mou del teu costat.

No et farà mal la soleiada del dia, ni tampoc la serena de la nit.

El Senyor et guardará de tot perill, guardará la teva vida.

El Senyor t'acompanya ara i sempre, des de la partida fins a la tornada.

RECOMANACIÓ. (Fragments de la Carta pastoral del Sr. Bisbe amb motiu de l'Any de Lluc. Manual del Peregrí, pags. 8-9)

PAUSA

PREGÀRIA I BENEDICCIÓ DELS PELEGRINS

Sr. Bisbe. Preguem: Senyor Jesús, Fill de Maria, que us féreu pelegrí per caminar amb els homes, i sou el camí que ens mena cap al Pare: concediu-nos que aquesta peregrinació que anam a començar fins al Casal de la vostra Mare i Mare nostra, sigui per nosaltres un camí de conversió i d'opció per una vida austera, una avinentesa de pregària i d'exercici d'esperança, un convit a construir comunitat i a fer poble, un lloc de trobada i de lloança de Déu en la Natura, -aquesta increïble natura mallorquina, - un dia de festa i una experiència que ens prepari a les peregrinacions que al llarg d'aquest Any hem de fer amb les nostres comunitats. Que els qui avui volem peregrinar junts fins al Santuari de Lluc, facem de la nostra vida una peregrinació decidida i constant cap al Regne del Pare, amb tota la nostra Església de Mallorca. Vós que viviu i regneu pels segles dels segles.

Que vos acompanyi en el vostre camí l'ajuda i la benedicció de Déu totpoderós, Pare, Fill i Esperit Sant.

HIMNE DE L'ESTOL VIDALBA

Amunt, companys! Facem camí cap a l'altura.

Al bes del sol, de bon matí, riu la natura.

Alegri els cors la germanor, nostra companya.

Pugem cantant vers la claror de la muntanya.

Pugem a Lluc, la casa gran, oberta i clara:

és de bons fills donà els "molts d'anys" a nostra Mare.

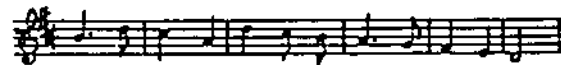
Arribada (Davant el Portal major del Santuari)

SALM 121.

Qui- na- le- gri- a quan- en va- ren dir: "A-

(El goig de l'arribada al Santuari)

nem, a- nem, a- nem: la ca- sa del Se- nyor!"

Ja han arribat els nostres peus, al portal major del Santuari.

És la casa de tots els mallorquins, dins el cor de la muntanya.

Pugen aquí de tots els pobles, estols de devots i pelegrins.

A visitar la nostra Mare, i alabar el nom del Senyor.

-6
Aquí hi ha el trono de la Moreneta, lloc de pregària i de festa.
Demanau la pau per el Santuari: que visquin segurs els qui t'estimen!
Benhaja la pau dels teus patis, la quietut de les teves cel.les.
En nom dels companys de camí, desig la pau als teus boscatges.
Com a casa pairal del nostre poble, benhaja el teu acolliment.

PRESENTACIÓ DE L'ESTOL VIDALBA

PARAULES DE BENVINGUDA, DE LA COMUNITAT DEL SANTUARI

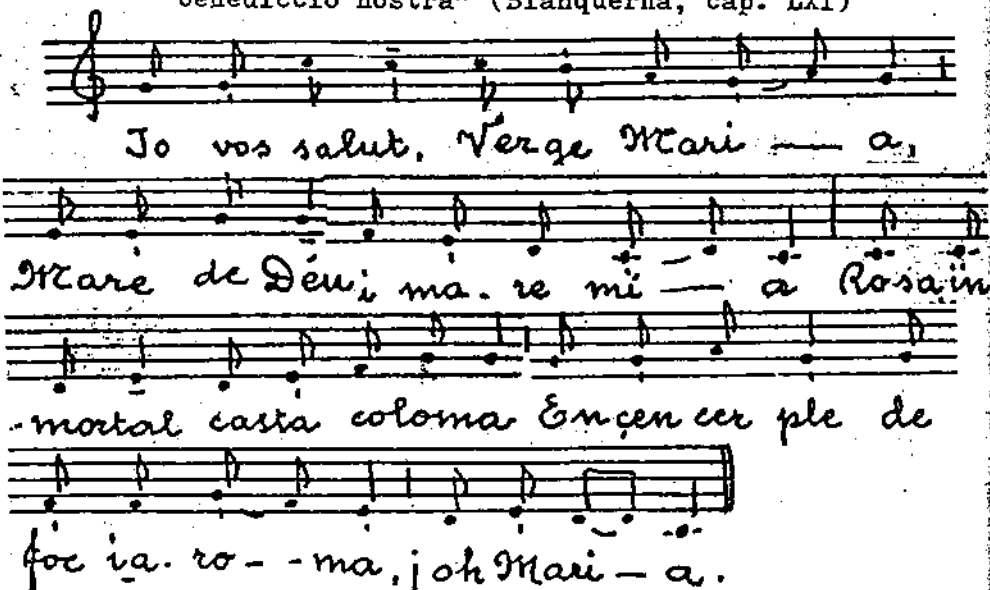
HIMNE DE LLUC (Caminant cap al Cambril)

Dins el cor de la muntanya - Mallorca guarda un tresor.
Germans, en santa companya, - pugem a la Casa d'Or!
Anem amb bandera alçada, - com un exèrcit de pau.
Verge de Lluc coronada - damunt Mallorca regnau!

Dau l'oli pur a la Serra, - dau a n'el Pla fonts de vi:
sien los dons de la terra - semblança d'un fruit més fi.
Donau sempre bona anyada - de caritat i de pau!
Verge de Lluc coronada - damunt Mallorca regnau!

Celebració al Cambril

MONICIÓ. "Amable fill, saluda nostra Dona, qui és salut e benedicció nostra" (Blanquerna, cap. LXI)

Jo vos salut, Verge Mari — a,
Mare de Déu, ma. re mi — a Rosàin
mortal casta coloma Encen cer ple de
foe ia. ro — ma, i oh Mari — a.

7
Embalsamau
la llei antiga,
que vos cridà:
veniu, amiga!
passà l'hivern,
florí la branca,
veniu, veniu,
oh tota blanca!
oh Maria!

LECTURA LUL·LIANA

(Llibre de Sancta
Maria. Cap. XXX)

Alba és començament de resplendor e fi de tenebres.
Es nostra Dona alba de resplendor, car en nostra Dona pres carn lo Fill de Déu qui és lum dels lums e resplendor de les resplendors. Per què nostra Dona fo així il·luminada de resplendor en aquella encarnació, que ella és començament de resplendor a justs e a pecadors. Començament és de resplendor als sants profetes qui longament havien desirada aquella resplendor e l'havien profetizada; e lum e resplendor és nostra Dona dels pecadors, car en ella començà a néixer la misericòrdia e'l perdó e la recreació de l'humà linatge e en ella finiren les tenebres en les quals era tot l'humà linatge per lo pecat del primer pare e de la primera mare. On, com les tenebres fossen tan grans que tot l'humà linatge comprenien, e com la resplendor fos tan gran que totes aquelles tenebres destroví, e nostra Dona sia començament d'aquella resplendor e sia destroviment d'aquelles tenebres, qui és aquell ni aquella qui pogués cogitar ni aesmar com nostra Dona és gran resplendor d'alba e gran fi e destriment de tenebres?
En l'alba començà lo sol a demostrar sa claretat e començà lo sol a donar lum a la terra, qui en la nit haurada

aombrada de tenebres, e en aquella hora de la nit la vista dels ulls ha haüda ombra de tenebres, e en la nit van los ladres e'ls hòmens luxuriosos fer males obres. Mas quan ve l'alba, adoncs comença la vista dels ulls a veer resplendor e comencen a fugir los mals hòmens, e alegra's lo coratge dels hòmens bons qui en la nit han preposat com en lo dia que l'alba amena facen bones obres.

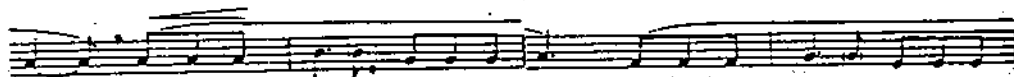
On, tot per semblant manera, e molt mills encara, en nostra Dona, qui és alba, venc lo Fill de Déu, qui il.lumina e declara lo món e fa fugir les tenebres d'ignorància e de pecat e de males obres, e dóna alegrança e salut als hòmens justs. D'aquella resplendor qui venc e qui nasc de nostra Dona, prenen lum totes altres lugors e resplendors, e davant aquell lum tan lugurós no poden estar negunes tenebres, e d'aquell lum han pres ciència e claredat tots los savis qui són passats, e sens aquell lum no pot ésser negun hom fora de tenebres, e de tot aquest lum és nostra Dona claredat e alba.

PAUSA

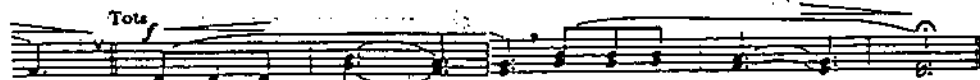
CANT RESPONSORIAL (Lloança lul.liana)

1. Al-ba sou vós, San-ta Ma-ri-a: per vós al món ven-gué el nou
2. El món es-ta-va en-tre te-ne-bra i hufu-dent, pe-cat i
3. Per-què sou bell co-men-ça-ment de cla-re-dat i sal-va-
4. De vos-tre Fill mos-trau cla-ror, oh Ma-re al po-bre pe-ca-

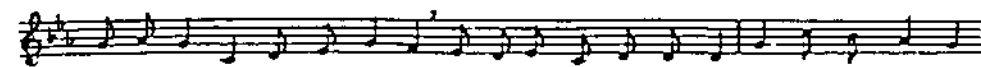
di-a. Al-ba d'un di-a es-plen-do-rós, san-ta Ma-ri-a, a-xí sou
fe-bre. Pe-rò de justs al-ba sou vós i al-ba tam-bé de pe-ca-
ment; de fe, es-pe-ran-ça, a-mor, per-dó; de la hu-ma-nal re-demp-ci-
dor! No vul-gueu que si-gui dei-xat dins la mor-tal obs-cu-ri-

Tots
vós! San-ta Ma-ri-a, San-ta Ma-ri-a!
dorm.
6.
tat!

ORACIO' DEL CENTENARI (Manual del Pelegrí, pag. 50)

CANT FINAL

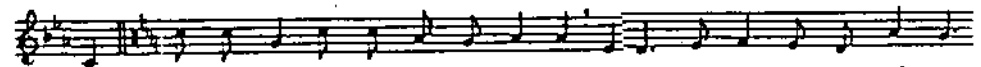
Déu vos sal-ve, rei-na i ma-re, de mi-se-ri-còr-di-a, vi-dai dol-çu-ra

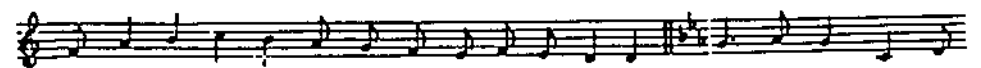
ies-pe-ran-ça nos-tra, Déu vos sal-ve. A Vós cri-dam els des-ter-rats fills

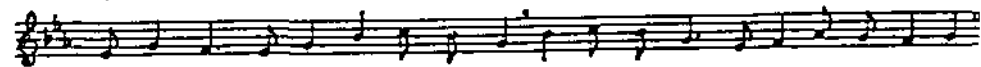
d'E-va, a Vós sus-ci-ram ge-ment i plo-rant en a-que-sa vall de llà-gri-

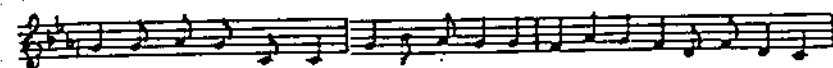
mex. E-a, doncs, ad-vo-ca-da nos-tra, gi-rau en-vers de no-sal-tres

a-quests ulls vos-tres tan mi-se-ri-còr-di-o-sos. I des-prés d'a-quest

des-ter-ro, mos-trau-nos a Je-sús fruit be-nè-íct del vos-tre sant ven-tre.

Oh cle-men-tís-si-ma, oh pi-a-do-sa, oh dol-ça Ver-ge Ma-ri-a.

PLEGAMANS A LA MARE DE DÉU

ESCOMESA A LA FLAMA DE LA LLENGUA

La Balanguera misteriosa,
com una aranya d'art subtil,
buida qui buida sa filosa,
de nostra vida treu lo fil.
Com una parca bé cavila
teixint la tela per demà.
La Balanguera fila, fila...

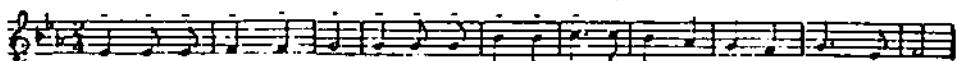
Girant l'ullada cap enrera - guaita les ombres de l'avior
i de la nova primavera - sap on s'amaga la llavor.
Sap que la soca més s'enfila - com més endins pot arrelar.
La Balanguera fila, fila...

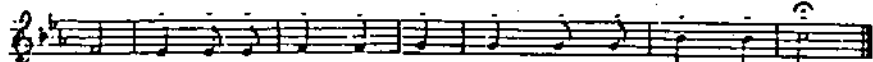
Comiat

SALM 124 (El Senyor guarda el seu poble)

El qui confia en el Senyor mai no caurà.

És com el Puig Ma-jor. És com el Puig Ma-jor, in-com-mo-vi-ble, ferm per sem-

pre. És com el Puig Ma-jor. És com el Puig Ma-jor.

Lluc està enrevoltat per les muntanyes.

És així com el Senyor envolta el seu poble.

Ara i per tots els segles.

PREGÀRIA DE COMIAT (Del Libre d'Ave Maria.
Blanquerna, caps. 61-66, 109)

Ave Maria! Saluda't lo teu servidor. Tu est digna que, per totes gents e que en totes terres, fosses coneguda, servida, amada, loada. Ajuda e gràcia e benedicció te deman per mi.

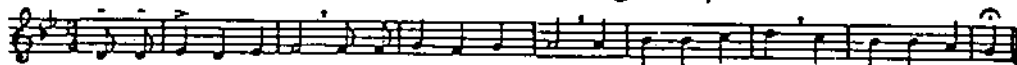
Plena de gràcia. La mia ànima ompli de caritat ab que et pusca plenament amar e conèixer.

Santa Maria, ador e beneesc lo teu Fill gloriós, lo qual tu pregues per nosaltres pecadors. Fortament nos confiam en tu, car te fa ta justícia ésser curosa de nostres langors a sanar, e de nostres colpes a perdonar.

Sies membrant de nós segons que est gran per misericòrdia; e si misericòrdia t'ha volguda honrar, que per ta misericòrdia vulles nós rememorar.

Regina coronada de bontat! Membrats e il.luminats tot lo món, pus de tot quant és sòts: lum, claredat e alba.

SALM 133 (Adéu a la Comunitat del Santuari.
Benedicció dels Pelegrins)

Be-ne-ïu el Se-nyor, be-ne-ïu el Se-nyor, els seus ser-vi-dors, els seus ser-vi-dors.

Un pelegrí: Beneïu el Senyor els seus servidors, els qui quedau a romandre al seu Santuari.

Alçau les mans al Pujol dels Misteris i beneïu el Senyor.

Comunitat: Que el Senyor beneesqui els pelegrins, el Senyor que ha fet cel i terra.

ÚLTIM PLEGAMANS A LA MARE DE DÉUDel LIBRE DELS MIL PROVERBIS

Cap. I

Haja's u alegre,
per ço car Déus
és tot bo e complit. (1)

Qui més tem Déu que no l'ama,
més ama si mateix que Déu. (5)

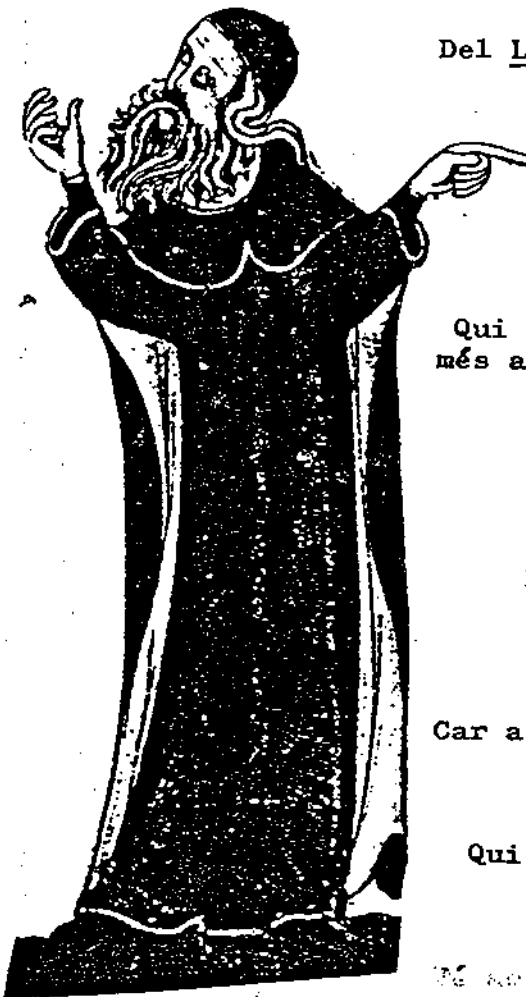
Molt més ama l'obra
que Déus ha en tu,
que l'obra
que tu has en ell. (8)

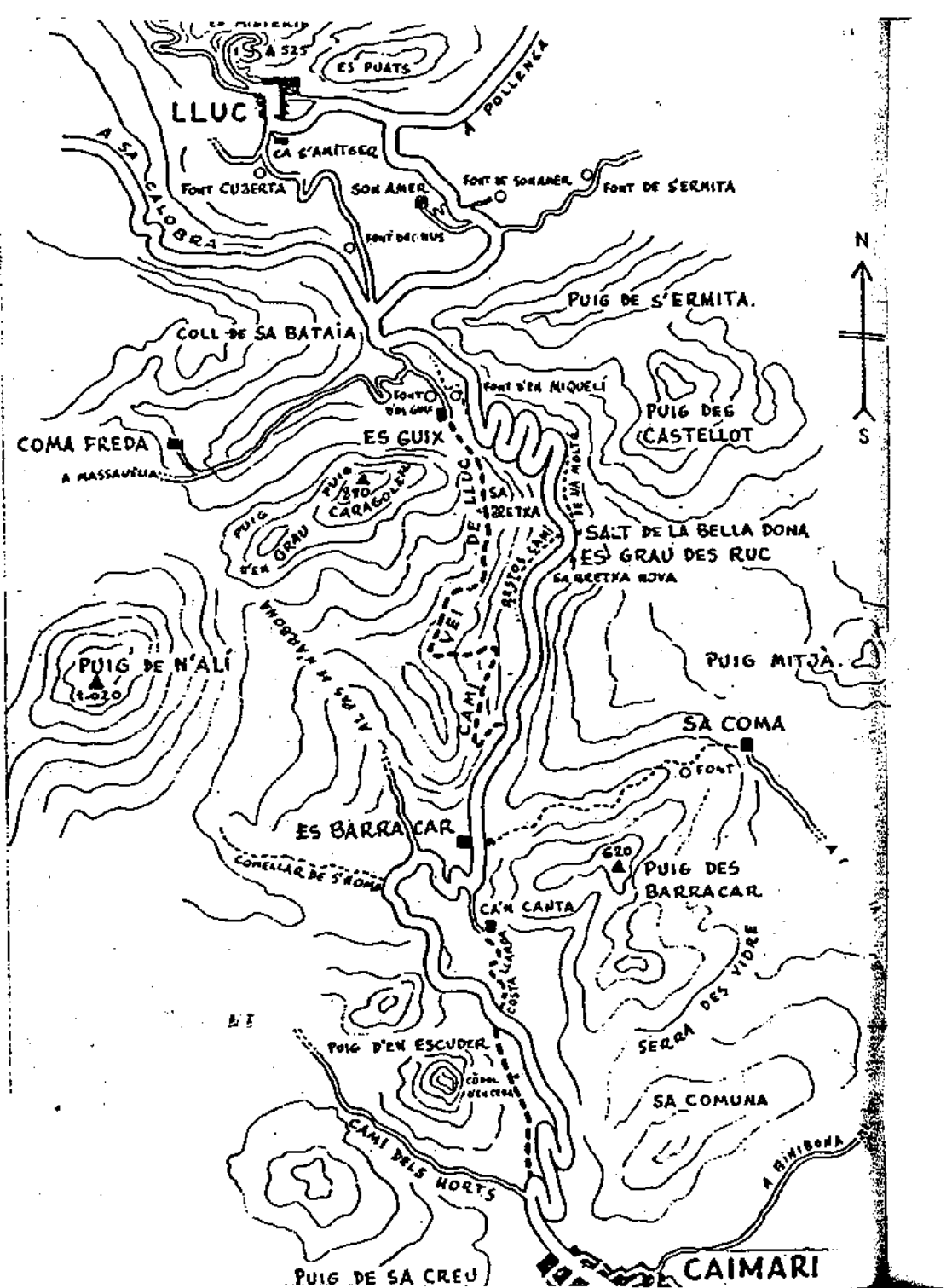
Més de bé pots fer ab Déu
en un dia
que ab tu mateix
en mil anys. (9)

Car a Déu covenen grans obres,
pots a Déu demanar
grans coses. (12)

Qui les obres de Déu no ama,
Déus no ama
les obres d'aquell. (14)

Fé ab Déu companya,
per ço
que no hages fretura. (19)

9 DE GENER DE 1984.- XIII ANIVERSARI
 TORRENT DE LLUC. Sembra de roures. Dinar i Festa de
 l'Aniversari, al restaurant d'Escorca. Concentració a Lluç, devora
 el convent de les monges.

A partir d'avui veim que en es mapa que mos entrega es
 guia hi ha una innovació: a un cap-de-cantó hi trobam una figura
 des nostre patró, el Beat Ramon amb una sentència del 'Llibre de
 Mil Proverbis'; sa d'avui diu així: " PERSEVERANÇA ANTIGA
 ES PUS FORT QUE NOVELLA. QUI NO PERSEVERA, NO
 XXXVI, 9.10. VA."

Ni Torrent de Lluç, ni roures. Perquè uns comptes fa
 s'ase i uns altres es traginer. I heu de creure i pensar que el Bon
 Jesús ha tengut es bon acudit de fer ploure neu, i això, germans,
 no se veu cada dia; per lo tant, quan hem estat replegats a ses
 porxades de Lluç, hem fet capítol am quatre grapades, i hem de-
 cidit - nemine discrepante - llevat tal volta d'En Cabot, que sem-
 pre fa la quantra, deixar per una altra ocasió es Torrent i ets
 aglans d'En Nofre (no sigueu mal pensats) i anar cap an Es To-
 mir, i pujar a veure i trepitjar neu. E així que fonc conlús, l'hi
 envelam amb sos cotxes cap a sa Font des Pedregaret, i allà be-
 renam de drets, com ets israelites a punt de partir cap a la Ter-
 ra Promesa.

Començam sa pujada, i ben prest ja trobam sa neu que mos
 sortia a camí, i amb ella seguim tira tira per amunt. Aquí la co-
 sa ja era preciosa de tot. Jo no som com En Pere, que fa poe-
 sies; cadascú que complexqui es seu paper. . . Jo seguiré es meu
 sementer, dient que sa guarda pujava, i que com més pujàvem
 més amunt mos fèiem, fins que - ara un, suara un altre - n'hi
 ha hagut una bona partida que mos hem retut i hem girat es
 bous, i per avall! s'ha dit. Haviem d'anar amb seny de bístia
 vella, perquè per poc que et descuidassis, llenegaves i posaves
 ses beaces en terra. Es més agosarats han seguit per amunt,
 fins que també s'han aturat i han voltat.

A s'hora seliejada, mos hem trobat tots en es restaurant
 d'Escorca, per posar peus davall taula. No hi hem arribat tots

junts perquè, com que anàvem balders de temps, uns han fet es corb per un vent i d'altres per un altre vent.

L'amo En Toni mos ha convidat a fer s'aperitiu, un aperitiu abundós de tot, per celebrar es seu sant, que s'entrega manades fetes. A tots mos ha agradat molt, però heu de sebre, l'amo En Toni, que no n'hem de mester d'aperitiu, perquè de gana ja en tenim a bastament i no importa cobrar-ne més. Que no veis que sempre estam a punt de llevar concerts d'enmig?

Hem dinat d'arròs amb tallades i llavors cabrit, i lo que sol haver-hi a dinars d'aquests de senyors. De dolç, hi havia tres tortades amb lletres, recordant s'aniversari de s'estol; no hi havia ses candeletes, perquè es qui les havia de dur no hi ha pensat. Es dolç l'ha pagat l'amo En Xesc Moll, que viu per s'Indioteria. Està ben vist que tant ell com l'amo En Toni són bones persones.

Vull enregistrar també que - com antany, per aquestes saons - mos ha acompanyat a sa dinada el cavaller Francesc Adrover, un dels quatre fundadors, i que, d'ençà que va tenir un poc de topada, ara no ve a ses passejades; l'acompanya En Leandre Martiàñez i Oliver, que no l'anomena cavaller, perquè no ho és; només ha vingut a dinar, i això ho sap fer tothom, fins i tot es ca i es moix; no serà cavaller, i per lo tant, Pep, no l'apuntis a sa llista; tot lo més, en lletra petita, i molt a un costat, i així hi romandrà fins que haurà fet una bona caminada amb s'Estol. Per ara, serà considerat cavaller de mel i sucre.

En Pep mos ha donat es Fastos de s'Estol de 1983, que trobareu a ses planes 68, 69 i 70. Haureu de girar es llibret a la biorxa, però vos serà una feina entretinguda, i així conservam s'autèntic.

D. Jordi mos ha regalat un disc de musica mallorquina, gràcies a un doblere que va guanyar fent es sermó de St. Bartomeu a Montuiri, que per cert - segons es rector d'aquell poble, conegut de tots nosaltres, i que es qui no sou sords l'heu pogut sentir xerrar moltes vegades, va fer un bon sermó però una mica llarg.

Una cosa que no pensava a posar, i és molt important, és que el nostre amic Llorenç Galmés, 'Garbeta' s'ha canviat

ses seves estimades sandàlies, per unes espadenyes d'estiu; s'altre Llorenç, es Lladó, esquerdava de goig, quan ha vist s'endemesa.

No sé si hi ha res pus o no: ja ho direu. Abans de posar punt final, vos diré que jo també vaig llegir cosa de crònica o discursset.

Emperò no vos creguéssiu que ja estigui tot acabat, no. Molts se n'anaren a ca seva, després de dinar i munyir ses mil pessetes llargues que mos va costar. N'hi va haver una guardeta que romangueren tota sa setmana a Lluc, per practicar los Sants Exercicis Espirituals, segons es programa que teníem, i que varen durar des de mitjan capvespre del dilluns dia 9 fins al dissabte dia 14, després de dinar.

Entre i entre, també mos n'anàvem a estirar-nos ses comes, o bé tot sols o bé en companyia, perquè heu de sebre - i això no estava en es programa - que En Pep mos va dibuixar una partida d'itineraris per poder anar a descobrir món. Un dia i tot, després de dinar, tota sa llocada l'hi va estrènyer cap a sa Cometa d'Es Morts, passant abans per unes ruïnes de s'any de sa picor, i seguint ara per amunt, suara p'es costat, ara per entremig, suara vora-vora, aquelles roques tan malambroses, fitorades per uns paratges amb molt mala petja, i que el dimoni hi perdria una ànima; emperò s'excursió valia la pena.

D'ets Exercicis no en pos res pus, perquè "de internis, nec Ecclesia", llevat que mos tornàrem convidar per l'any que ve tornar-hi, si Déu vol. I que un dia, es temps de s'oració-celebració des vespre, abans de sopar, el bisbe va venir a prendre exemple de noltros, cosa que va poder fer complidament i que, sens dubte, li serà d'un gran consol per sa seva animeta i d'un gran profit pel bon govern de la nostra Diòcesi.

I ara ja, per acabar, pos sa llista des venturosos: Pep Estelrich, Llorenç Tous, que feia com a de predicador, Amador Bauzá, Llorenç Lladó, es tres Tomeus: Suau, Tauler i Barceló, es dos Parets: Miquel i Joan, Pere Orpí, Sebastià Salom, D. Jordi, Andreu Genovart i un servidor. Es metge anava i venia cada dia, llevat d'un dia o dos, que va fer s'estada més llarga; anava tan fervorós o més que noltros.

PARLAMENT D'EN PEP ESTELRICH EN EL XIII ANIVERSARI DE L'ESTOL

Cavalleres i Cavallers:

Permeteu-me unes curtes paraules per glosar aquest full dels nostres 'Fastos' que acabau de rebre. Es una plana més de sa nostra història, una història que primer escrivim amb sos peus per damunt sa nostra Serra abans d'escriure-la amb sa ploma damunt un full de paper.

De ses passes que ha donat s'Estol durant aquest any XIII de sa nostra existència, crec que n'hi ha tres que són singularment remarcables:

Sa primera passa ha estat s'entrada de cavalleres a s'Estol, tirant a baix, en bona hora, una de ses nostres constitucions. Vint-i-tres són ja ses Cavalleres inscrites en els nostres 'Fastos', que han donat una nova vida, un nou color i una nova alegria a s'Estol.

Una altra passa important crec que ha estat sa incorporació de gent jove, de gent molt jove, que són una bona penyora de pervivència de s'Estol més enllà de ses fronteres d'aquest segle, per seguir trescant sa nostra terra amb ses generacions des segle XXI.

I sa tercera passa, diria que ha estat s'increment des nombre de cavallers: de 110 que érem en es XII Aniversari, hem passat a 175, que som avui, amb un augment de més d'una tercera part, trobant-nos ara, a cada sortida, entre 35 i 40, i arribant alguna vegada a 54 ò 56.

Tres fites importants han quedat marcades, aquest darrer any, en els 'Fastos' de s'Estol: sa pujada en grups an Es Teix, on diríem que Es Vidalba va passar a ser major d'edat, llençant-se a sa muntanya sense tutors ni guies; s'excursió en vaixell de Sa Galobra a Formentor, amb 212 participants; i sa Peregrinació a Lluc, es dia de sa nostra Festa Patronal.

Vull acabar, recordant els dos proverbis de Ramon Llull, que acompanyen es mapa de sa ruta d'avui: "Perseverança antiga és pus fort que novella", i aquest altre, molt concís, però definitiu: "Qui no persevera, no va".

No es pot dir de s'Estol Vidalba lo que diu de certa gent sa saviesa des nostre poble: 'Que tenen partida de cavall i arribada d'ase'. S'Estol Vidalba és un estol de Cavallers, que van sempre a pas de cavall.

He dit.

DISCURS D'ES CRONISTA. LLEGIT ES MATEIX DIA
9 DE GENER DE 1984. XIII ANIVERSARI

"Val més espanyar sabates que llençols". Paraules des nostres padrins.

Estimats germans. Cavallers i Cavalleres! No som jo, no, es més indicat per fer gallejar sa meua veu per damunt tots voltros, eminents cavallers. Perquè, ¿qui som jo, que gosi encamellar-me damunt aquesta trona i parlar davant tan noble auditori? ¿Quins mereixements tenc? ¿Quins títols puc aportar, com a dot que em doni dret a dirigir-me a tan distingida assemblea? ¿Qui som jo? Res. Un tros de carn batiada. Un turmassot. Una merda darrere es forn. Som, idò, es més ruc de tot s'estol, que no som digne d'aquest altíssim honor de parlar en la festa anyal de la nostra fundació, i - si l'he acceptat - ha estat per allò que "ubi deficiunt equi, trotant aselli", i en virtut de santa obediència, i per no fer un desaire a tants de germans que sempre van ganosos de consol i esperança, força i coratge per no travelar pels reclaus de la vida ni estellar-se pels esculls d'aquest món, que com a lloses sempre parades, estan a punt de tibar-se i aglapir es tords o ses mèrleres que collonegin, es més descansats del món.

Emperò, heu de pensar i creure i creure i pensar que, d'ençà de sa darrera crònica - que per cert no hem llegida encara - n'hem fetes quatre de passejades, de les quals en voldria dir quatre mots, perquè en romangui record i constància per a les generacions futures, si saben llegir, i per a les generacions passades, si els pega p'es cap de tornar, i no han perdut ses rialles.

Comencem, idò, es nostre sementer, que sa processó és llarga i es ciri curt. Dia 14 de novembre es programa mos senyalava que mos havíem de trobar a Son Macià per fer sa 'Ruta de ses Coves', qualcuna molt a prop de la mar. Només posaré dues notes, que recordarem amb gust; sa primera, que aquesta era una excursió molt 'peu pla' i que, ses vegades que no anàvem peu pla, enlloc de pujar i davallar - que és lo que solem fer sempre - hem davallat i pujat, perquè hem entrat dins una partida de coves que prenien per avall, i ja ho crec: llavors no teníem altre remei més que tor-

nar pujar, si volíem seguir sa jornada. Sa segona nota digna de recordar ha estat el soscaire que ha tengut lo bisbe nostre senyor. Es temps de dinar, just ran de sa platja de Cala Varques, mos ha fet a sebre i mostrat un descosit a una part estratègica des calçons, a s'indret de s'encletxa situada a sa part de migjorn, allà on sa pell no va bastar, i se va fer un bon esqueix *. . i beneït, mil vegades beneït tal esqueix, perquè, ¿què seria des nostre cos sense un tal esqueix, sobretot un dia d'aquells de mal de ventre furiós i de tropellies espesses? . . .

I si hi voleu posar un afegitó, pensau que lo primer de tot, visitàrem es poblat talaiòtic de S'Hospitalet, i allà mos poguérem esbravar de veure i trepitjar pedrotes molt grosses i disformes, i que, si són allà, és perquè les hi volien, i allà les hem deixades.

Dia 28 de novembre de 1983. Hem celebrat sa Festa Patronal, amb una Peregrinació de tot s'estol al Santuari, amb motiu des Centenari de sa Coronació de la Mare de Déu - com ja s'expressà al seu lloc.

D'aquesta diada solemníssima, també en podem destacar dues notes especials, per a perpètua memòria:

- Primera: Assisteix per primera vegada d'ençà que s'estol és estol, sa dona de s'home fundador - recordau que ets altres fundadors són capellans, Na Coloma, bona dona ferm, segons sospitam per sa bondat que vessa En Mateu, per lo satisfet que sempre va i per ses coques que altre temps feia.

- Segona: Sa Peregrinació en si mateixa. Erem molts es Cavallers i Cavalleres, que hem pujat a Lluc per retre homenatge a la Mare de Déu, en l'any centenari de la seva Coronació. Hi hem pujat amb vera devoció, santa alegria i amb bandera alçada, com un exèrcit de pau. Hem pujat p'es Camí Vell, aquell camí que trepitjaren tantes vegades i tan devotament es nostres avantpassats. Hem resat i hem cantat, i hem escoltat sa narració del P. Rafel sobre sa construcció des camí i també en es llocs adients, ses contarelles que En Pere Orpí llegia a un llibre molt antic sobre 'Miracles i feits meravellosos atribuïts a la Mare de Déu de Lluc'. S'Escolania mos esperava, i amb sos frares d'allà, descomptant es qui pujaven amb noltros, mos han fet una bona escomesa. En Llorenç Tous va llegir una salutació a la Mare de Déu, que heu pogut llegir, si duis orde, a ses planes 64 i 65. Li ha respost un blauet i llavors cantant cantant, hem entrat a sa Basílica, i hem pujat a adorar la Mare

de Déu. Hem llegit i cantat i, a dinar falta gent! Hem posat miques dins es menjador gran de sa comunitat, devora un bon foc que mos esperava ben encès. Amb dolçures hem celebrat sa festa des dos Andreus, d'En Genovart i des de Sòller. Quan arribàvem a Caimari ja feia fosca negra.

D. Jordi ha repartit estampetes de ses seves.

I com que moltes raons acurcen es dia, ja mos trobam a dia 12 de desembre per anar a pasturar sa cabra devers Sa Capella Blava. De tornada, hem tengut una estona de brusqueta, però, així i tot, En Manuel encara mos ha donat una fulla on hi havia coses des nostre Patró lo Beat; era es capítol LXII del "Libre de Contemplació" i se titulava: "Com l'humà linatge fo recreat per la sancta passió de Jesu-christ", i es punt I deia: "Ah! Déus gloriós! A Vós lahors e gràcies e mercès, qui vengués recrear l'humanal linatge, sostinent pobrea, e fam, e set, e cald e fred". E enaixí 30 trossets més que hem duit sa sort que no els ha llegit tots.

"Festes passades, coques menjades". I ja mos teniu a 28 de desembre, Dia de los Sants Innocents i dimecres. Hem fet sa torniola pes Caragolí i Es Cingles de Son Rullan, entre Valldemossa i Deià. I com que ja estic cansat d'escriure i de pensar, només escriuré que tot ha anat una seda, com sempre, gràcies a Déu, i també vull enregistrar que en es mapa que mos dona En Pep, en es començament de s'excursió, hi ha fet un rebostet i m'hi té tancat el Beat Ramon que predica i senyala amb so dit alguns des seus Proverbis, trets del "Libre dels mil Proverbis". I ¿que no trobau que hó paga venir a ses excursions, per poder llegir aquestes frases?

I ara, estimats germans, tocaria començar es sermó d'avui, que hauríeu de posar devers mitjan primera plara, quan parlàvem de que valia més espanyar sabates que llençols i que jo no era ningú per xerrar; i amb tot això de voler dir dues paraules de cada una de ses darreres excursions, ja no sé per on he d'enfilar lo d'ara.

I ja començ a estar tan ple de cròniques com un colom de guixes o una beata de misse. . . i estic a punt d'enviar-ho tot allà on "Es Tararí de St. Llorenç va enviar ses trompetes"; ¿i a on les va enviar? demanarà qualche errat de comptes. Jo li diré que ho demani an En Ramon LLadó, que avui per cert ha vengut, i si ell vos ho diu

ho sabreu, i si no, vos ne quedareu amb ses ganes.

Dic, idò, que hauríem de començar es vertader sermó commemoratiu des XIII Aniversari d'ençà que es nostre estimadíssim estol rodola pel món.

I ¿què vos puc, estimadíssims cavalleres i cavallers, que tots voltros no sapigheu molt millor que jo? S'estol camina, i això és lo que toca; s'estol creix, i això és bo; s'estol riu, i això és òptim; s'estol resa, i això és segur; s'estol va i ve, fa i desfà, buida i umpl, puja i davalla. . . i això és just i necessari.

I qui no ho creu, que ho vagi a cercar. I, com que ja estic cansat d'escriure i no vull caure en lo que deia el gran Aristòtil de que "parvus error in principio, magnus est in fine". I com que tampoc per precipitació no vull fer una cosa per s'altra, com s'escolà de Petra, que enenia porros per candeles, per això pos forques i atur es carro; això sí amb una consigna: "Pep, no afluixis, du ses riendes de s'estol; no t'ablanes-quis ni tenguis contemplacions, que "fa més guaret una lliura de llendera que un sac de faves". I vius i ungles! va dir es jai Bolei, i li prenien sa dona.

I ja per posar punt de tot, acab amb una cançó:

"Qui té bona veu s'ajunta
amb sos capellans de Lluc;
i ara madò Cul-Feixuc
l'ha enfilada per sa punta".

Que per molts d'anys! Escorca, 9 de gener de 1984.

23 DE GENER DE 1984

PUIG DES TEIX

(Per Biniforani)

Només escriuré quatre retxes de mala mort, perquè ja passen de 20 minuts la una de sa matinada i és hora d'anar a posar ets ossos de pla. Vos pos, idò, lo que em sembla més important:

Primera cosa: Si no vaig errat, aquell homo de ses sandàlies torna-va dur esparidenyes d'estiu.

Segona: Ha fet un ventagasser de cent mil dimonis; no trobàvem arrecer p'enlloc, ni devora ses Casetes del Rei Sanxo.

Tercera: damunt Es Teix hem enganat es vent i hem fet un poc de pregària, d'això nostre de 'llegir i cantar'. En Tomeu mos ha donat una fulla que se deia: "Meditació davant la neu", i que va escriure es temps d'ets Exercicis. La trobareu un poc més envant.

Quarta: Ara ve lo bo. A la fi, sembram ets aglans d'En Nofre, devers Es Pla D'En Fideu, si no vaig errat. Feim un clotet amb un bastó o amb sa punta des gaiato, i zàs! s'aglà dedins, i - com es moixets quan han fet lo que han de fer - zup-zup! un poc de terra damunt, i "jo te fic, Déu t'aferr. . . Santa Llucia bon ull, i Sant Rafel, bona rel", i cap a dinar manca gent! Abans, En Llorenç Lladó ha llegit unas 'cuartillas'. No mos hem fet gaire enfora, malavejant cercar un arrecer, que bona falta mos feia.

Quinta: Com que es vent seguia, bufa que bufaràs, ben aviat hem girat es bous, i cap a cases falta gent!

Sisena: A un lloc arrecerat i que hi feia un estar de primera hem aprofitat per fer capítol i parlar de sa ruta d'estiu. Volem anar a Menorca, emperò encara és verd es figó.

MEDITACIÓ DAVANT LA NEU

La blancor impol.luta de la neu, que com un mantell de la natura tot ho embolcalla, ho suaviatza, purifica i endolceix, em parla de la bellesa gratuïta del do de Déu.

La neu, com la pluja, no es fabrica, ni es compra ni es ven. Cau generosa, es dóna abundantament, tot ho engalana i a més, omple el cor d'un delit misteriós, indescriptible.

Es un gaudi passejar damunt la neu i restar corferit pel reflexe esclatant d'una llum amagada i invisible, que supera les mesures i els fotòmetres.

¿Com no creure més encara en el Déu de la gratuïtat, del do generós, "que escampa com la cendra la gebrada i la neu com flocs de llana"?

Sota el lleuger mantell, aritges i cards, estepes i carritxeres acoten ses testes i beuen humils. . . Cobrarà vida l'aridesa!

Senyor! Com el cor nostre. . . Abeura'l del teu do fecund! Que suavitzi les arestes feridores que escarrinxen la pròpia pell i punxen la carn dels germans.

Dóna-li, Senyor, la transparència i la serenor. Que resti obert i constant, com una invitació acollidora, no mai amb presses, amb dictats ni ordes que sotmetin; sempre amatent i disposat a escoltar.

La neu és sensible a la petjada. Que el pas de qualsevol vianant deixi la petja clara marcada al cor. L'amor és també estotjar el record, bufar al caliu de la memòria, fins que guspiregi la flama . . .

Neu, misteriosa transparència de la Llum . . .

Neu, petjada, caliu i memòria de l'Amistat . . .

Bartomeu Tauler i Valens

6 de febrer de 1984

EXCURSIO DELS AMETLERS EN FLOR

Puig de Calicant

Guia: Llorenç Galmés

Mos trobam a s'entrada de Manacor, i per sa carretera de Co-nies li envelam cap an es punt seliejat, per començar sa passejada d'avui, que havia d'estar amarada de poesia i blancor. Hem deixat es cotxes en es començament de sa camada que va a Ses Piquetes. Tra- vessam sa carretera i botam bardisses, li estrenyem cap a ses cases de Sa Real; ses parets mestres s'aguanten, és ver, emperò la resta ha pas- sada per ull casi tota. Allà, asseguts a sa carrera, escoltam sa lectura que mos fa En Llorenç Garbeta de distints passos des que conten ses Rondaies d'En Tià de Sa Real. Aquell sant home de Llorenç no se donava raó a ses barres ni a sa llengua, llig que llig, i noltros es- colta que escolta, fins que En Marc - home de poques paraules - ha trobat que ja era hora de posar punt.

Davallam cap a sa carretera pes camí de ginyes, i partim cap a ses Piquetes, per començar sa pujada an es Puig d'Es "Telegrafo" o de Ses Voltes.

No feia gaire que caminàvem, quan tots posam es cul en ter- ra per berenar; asseguts a una mica d'empit des d'on destriàvem la mar de bé sa bellesa d'ets ametlers florits. En Llorenç mos ha donat "sospiros", o millor dit, ha donat 'sospiros', perquè aquesta boque- ta meva no n'ha tastat cap; se n'ha quedat amb ses ganes. En Joan Perelló repartia "senyorets" benèits es dia de St. Blai.

Enganada sa fam, hem seguit tira tira, i un poc passat Ses Piquetes, no hem tengut altre remei que agafar ses anques amb ses dues mans i partir per amunt; lo més mal d'investir ha estat es co- mençament, amb una pujada aspra i valenta d'aquelles que no po- dies badar gens ni mica, i que hi havies de posar tbt es teu sebre i moltes premudes, per no quedar retut a mitjan costa. No sabem si a qualcú li ha escapat allò que sol escapar an ets asets quan pre- men, perquè es viatge els és sobrat o es camí costerut.

Pujada sa costa, graponejam un moment per dins unes ma- tes ben espesses, i després de botar una paret, ja podem guaitar allà

deçà, on podem contemplar ben a pler sa meva estimada parròquia d'an- tany. St Llorenç des Cardassar.

"En el llevant de Mallorca, dins una vall ignorada i monòto- na hi ha un cardassar". Així comença el pròleg de la novel·leta "Flor de Card" del gran escriptor llorenç Mn. Salvador Galmés, es capellà 'Capirró'; i el gran poeta D. Guillem Colom deia:

En el llevant de Mallorca
hi naixia un cardassar.
sa llavor no ha estat eixorca:
quin bell florir, quin granar!

I seguia més envant:

Si és el card flor espinosa
que punxa al qui el vol collir,
té la mel molt més gustosa
que no la de romaní.

I com que ja havíem pujat molt, ha resultat que estàvem en- fora de baix i mos acostàvem fort ferm a dalt, que era lo que tots vo- líem, i per això puiaiem: hem passat per devora un garbaió, únic exem- plar que trobaríem avui, i per això pos aquesta cançó popular:

Saps que ha d'estona que sé
que es garbaions fan ses palmes!
som perseguida de Jaumes:
com un se'n va, s'altre ve.

I noltros també anàvem i veníem, i així hem pogut arribar damunt sa cucua des Puig de Ses Voltes. No hi importa dir-vos que es germans 'Amadors' i En Pere Orpí, que tampoc no dorm a sa pa- lla, ja duien una partida de manades d'espàrecs. Damunt ses ruïnes de lo que fonc una caseta, hem contemplat es panorama que mos deixava contemplar sa calitja. Na Miquela duia i repartia fulletes de sa Parròquia de 'Cristo Rei' de Manacor, i com que En Manuel s'ha renegat a preparar pregàries, perquè s'altre diassa En Miquel Parets li va empinar es carro amb ses lectures del Beat . . . i ja me teniu En Manuel de nou mesos, i s'estol dejú de resar. Tot en gros hem escoltat, com si fos oració, sa primera plana de sa fulleta, que deia que "ets homes hauríem de ser com ets ametlers. . ."

Hem davallat cap a dins es regueró que hi ha entre ses dues muntanyes, i passant a s'altra part, començam sa pujada an es Puig de Calicant. Seguim una estona per dins es Torrent de ses Llenques, llavors el vorejam una altra estona, fins que mos ne decantam cap a l'esquerra per cert, per atènyer es cap-curu-cull des Puig, punt final i meta de s'excursió d'avui.

Allà dalt hi feia un estar de reis: ni fred ni calor, ni vent ni aigua. . . amb una paraula: era com si estàssim en els Llims, però passant gust. I de fet, n'hem passat molt amb sa dinada que hem feta, "és que per paga ho trobam tan bo" . . .

Hem tengut sa visita des pastor, que ha estat una estona amb noltros. Hem fet capítol, parlant sobretot de sa ruta d'estiu, i, després de llegir sa crònica, li hem envelopat per avall.

Hagués anat bé llegir allà damunt un grapat de cançons relacionades amb possessions i llocs d'aquests entorns. Com que no ho férem llavors, ho posam ara:

S'ovella de Calicant
és sa més vella de totes,
per berenar li fan sopes
perquè no té barram.

A Calicant, s'altre dia,
una vaca fé dos bous,
i a Tènger, una galina
en un dia fé dotze ous.

Tot són mates i clàpers
i reguerons i alzines;
si no fos per ses fadrines
Sos Llulls no val dos dobbers.

S'ordi de Sos Llulls parlà
i va dir a sa madona:
no puc fer mai cosa bona
perquè m'heu sembrat tardà.

S'aigua d'es Pou Colomer,
sa d'Infern i sa Bagura,
no bastarà per ventura
per 'pagar es foc que ella té.

I per fer es remato, encara n'hi ha hagut molts que, de passada, s'han aturat a Son Peretó a veure ses excavacions i lo que roman d'aquella església altre temps ben esponerosa.

20 de febrer de 1984. PUNTALS DE PLANICI

Guies: Nofre Martorell i Pep Morey. Concentració a l'entrada de Puigpunyent.

I bona que degué ser aquesta excursió... Però com que es cronista estava de "recés" perquè ses musses cronístiques deuen haver posat punt, a partir d'ara vos posarem "cuatro palabritas" d'explicació i del significat des llocs per on anirem passant.

Perquè així com es puntal de l'església és el Papa, es de la paròquia és es rector...

I perquè ho sapiguen, Planici toca escriure's Planícia, que vol dir planura. I voltros direu: ¿com pot ser pla un puntal? Ah! idò, aquí estan "las paradojas de la vida".

I encara un poc més: puntal ve de punt, i es punt té sa seva essència en "la puntalitat", i la puntalitat segons el Beat Ramon és 'aquella forma per raó de la qual punct és indivisible'. Més clar: un fideu dins la mar.

5 de març de 1984. PUIG CARAGOLER DE FEMENIA

Es guia d'avui és es puntal i eix des nostre estol, Mn. Pep Estelrich. Sa concentració: devora Lluc, a s'arrancada de sa carretera de Pollença.

Bé, germans, tots sabeu què és un puig, perquè si no ho sabéssiu de prim compte i per pròpia i llarga experiència, no podríeu ésser de cap manera de s'Estol Vidalba.

Així i tot, no tots es puigs són germans, i sobretot, no tots són 'caragolers' com aquest d'avui. Perquè CARAGOLER no vol dir que tengui molts caragols, sinó que caragoler és es qui cerca caragols, com N'Amador per exemple. També és caragoler un que li agrada menjar-ne, com noltros.

Femenia, ja podeu veure d'on ve. Si no ho sabeu, vos direm que ve des llatí FEMINA, que vol dir dona, i "femenie" era el nom d'un país de donzelles, governat per una dona.

I per acabar tanta 'retòlica', vetaquí una cançó que fa refe-

rència an es cercar caragols i a ses fèmines o dones:

"Ses al.lotes d'Es Llombards
totes són caragoleres,
i se'n van per ses voreres
roegant brins de fenàs"

12 de març de 1984. MULETA. NA CATANYA

Guies: Andreu Lladó i Jesús Martín.

Concentració: a l'entrada de Sóller, devora el Convent.

Atenció! S'adelanta una setmana, perquè el dilluns següent és la festa de St. Josep.

26 de març de 1984. PANXOTA DES PUIG DE GALDENT

"Des vi de missa a s'arròs brut", o "De com un rector no va perdre sa llet pasturant".

Dedicat a D. Jordi Font.

"Sembrau-les a bon lloc i les tendreu cuitores".

Aqueixa excursió, estimadíssims germans homos i estimadíssimes germanes dones i reverendíssims germans capellans i reverendíssima germana monja, no estava programada ni escrita enlloc, emperò ja feia estoneta que D. Jordi hi duia es cap calent; perquè heu de creure i pensar i pensar i creure que s'excursió d'avui no havia d'ésser tal excursió, sinó un dinar que mos oferia un antic escolanet de D. Jordi.

Emperò noltros, homos fets a ses caminades, trobàvem que no estava gens bé això d'anar només a omplir-nos es gavatx i res pus; per això, acordàrem que es dia des dinar no fos un dia d'excursió normal que, com sabeu, no se suspenen ni per 'Meco', i que tal dia, per no fer cabota amb so anar només a dinar, ompliríem es matí trescant i fent una passejada més curta que lo ordinari.

Però abans vull posar unes breus notes de ses darreres excursions, perquè ses generacions futures vegin com, a pesar de ses queixes i gemecs de cada dia, tampoc no mos ho passàvem malament del tot.

Dia 20 de febrer, anàrem a canar món per devers es Puntals de Planici, com heu pogut veure. Que si l'amo En Pep i En Nofre ho feren beníssim com a guies, molt més beníssim ho feren com a cocarroiers. Fossin ells o ses seves dones o es matrimonis com a tals,

sa qüestió és que s'entregaren amb unes senalletes estibades d'uns coarrois, que par que diguessin: 'menjau-nos'; almanco noltros així ho vàrem entendre i nyam! nyam! es temps de dir 'para aquest ase', ja els mos haviem empassolats; i tan bons els trobarem, que mos ne xuclàrem es dits.

Se coneix que aquests dos homonets, abans de llegir-lo, ja s'havien fet seu un des Proverbis des nostre Patró, que En Pep havia posat a un cornaló des mapa: "Si ton veí ha fretura, hages-li pietat e caritat", i ¿voleu pietat e caritat més bona que fer passar gust al germà proïsme amb un bon cocarroi?

De s'excursió de dia 5 de març, només en recordaré algunes coses:

- Sa primera és que trobarem un ciuró, que era tot un ciuró, un ciuronarro així de gros, tan gros que no crec que hi hagi ollas-sa capaç de cuinar-lo, i aposta allà el deixàrem.

- Una segona cosa és que En Tomeu Barceló i En Manuel no varen tenir altre acudit més que pujar una rosseguera per llavors davallar-la, només per passar gust, i ¿que no està bé això de passar gust per no res i sense pecar?

- I encara podríem afegir una altra cosa, i és que En Pep avui no direm que s'hagi perdut, perquè En Pep no se perd mai, lo que ha succeït és que no trobava es camí, i per això hem fet tard an es dinar.

- Finalment, deixar constància que es temps que dinàvem hem pogut contemplar es vol majestuós del germà voltor.

- Em sia permès també recordar sa passejada de dia 12 de març per Muleta i Na Catanya, de Sóller. D'aquesta excursió crec que sempre en recordarem una partida de coses que, si Déu vol, ara vos posaré.

Per ventura qualcú demanarà: ¿i quines coses recordarem? I jo vos diré, per exemple, que recordarem es cas que mos ha fet En Jesús, volent-nos tenir a sa seva caseta o 'porxu' que té a s'Olivar; aquest bon amic nostre, com una altra Marta fenera, se desteixina-va procurant que no mos faltàs res. Mos ha obert sa caseta, emperò abans ja mos havia obert de pinte en ample es seu cor. A ell li podríem aplicar aquelles paraules que tenia un director espiritual a sa rebranca des portal de sa seva cel·la: "Portae patent, sed cor magis".

Es dinar no li va fer profit, perquè entre anar i venir, entrar i sortir, avançar i recular, i ara en es fogó i suara a treure plats, i ara dir que si volíem fregir allà hi havia una pella, i suara treure més plats i forquetes, i cadires i flassades per seure-hi damunt, a punt de coixí, i llavors preparar sa cafetera. . . No vos dic res jo si trompitxava de granat. Això és un home que passa gust de fer passar gust.

I no acaba aquí no, tot es malaveig. Ell llavors ha vingut es dolç, que anava amarat de vi duit per ses montuïeres; molt bé, al·lo-tes, no vos atureu de venir, maldament En Cabot remugui; no vos atureu de venir ni de dur coses bones, i En Cabot que espolsi. . . Tanmateix llavors no està a pler que no estigui devora voltros.

També recordarem molt de temps una altra cosa, i es sa desgràcia que s'ha evitada: Tot anava una seda, i hi és anat fins després de dinar. Llavors ha succeït lo que hagués pogut esser un desastre gros i que hagués pogut posar fi a tot s'estol per una bona temporada i tal volta per tota l'eternitat. Gràcies a Déu que no ha estat res. I no demaneu què ha passat, que tots ho sabeu més que jo: ¿O ja no recordau sa brega que s'ha moguda després de dinar, i es nyic! i nyac! de la gent tota alçurada? ¿I sou de memòria tan fluixa que ja no recordau res? Sort de sa dona d'En Jesús! Perquè ella ja havia advertit: s'home, sospitant tal volta lo que passaria: "no escureu, ja escuraré jo". . . D'aquesta manera, s'ha evitat lo que semblava una

inevitable brega a mort per escurar.

I per mi ja és hora de tornar a s'escolà de D. Jordi, emperò teniu paciència, que la mare superiora en tenia i la batculaven, perquè abans vos he dir moltes coses més.

Anem per parts: per començar, vos diré que sa guarda s'havia de trobar davant sa rectoria de Lluçmajor, i allà mos hem trobat. Es qui han volgut han fet visita an aquella immensa església llucmajorera, desproporcionada a més no poder, on no hi ha esterenyíndor capaç d'arribar a ses voltes.

I com si fos una excursió de bon de veres, també n'hi havia que duien es diari, que mos prenim de ses mans per sebre ses darreres noves.

No sé si En Nofre duia arbrets o plantes per a qualcú, cosa que fa sovint; lo que és cert és que n'hi ha hagut un qui ha duit dues motes d'orenga a Na Joana i a Na Francisca, de St. Joan (lo que no hem aclarit és si era "origanum vulgare" o "origanum virens"). Sa qüestió és que "la infusió de brotets florits de l'"origanum virens", és estomacal i digestiva"; i s'"origanum vulgare" en medecina casolana val com a estomacal i antireumàtica'. I, a més a més, és un bon condiment que s'empra com el

moraduiu (que és s'"origanum majorana") per aromatitzar els aguiats i escaldums i usat també per salar les olives. I si tot això fos poc i no bastàs per caldera, mirau si fan bé aquestes dues senyoretetes de voler tal planta, perquè s'orenga és considerada eficaç per fer enamorar, com diu un refrany: "Si vols que l'amor te prenga, dóna-li un ramet d'orenga"; emperò posau-vos-hi en bones, com diu sa cançó:

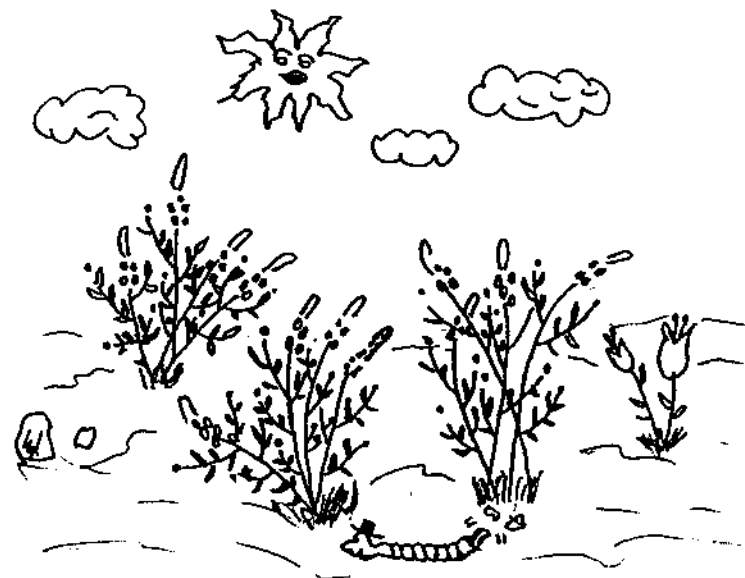
No t'enamors furiós,
que s'amor no et faci mal
posa-li moral moral
fins que hi estiguin tots dos.

I si s'orenga no basta, dau-li murta, que per això també diuen que va bé; ho diu una altra cançó:

Vetaquí un brot de murta
collit de la meva mà
per veure si et tornarà
aquella amor que t'ha fuita.

I si així i tot la cosa no s'adoba, digau aquella altra:

S'estimat té un jardí
d'herba-sana i d'orengues;
si no t'agrada, no en menges,
jo per ara ho vull així.

o aquella altra:

Si no t'agrada no en mengis,
que per ara ho vull així;
m'he comprat un balanci
per engronsar-me es diumenges.

I ara, germans, serà qüestió d'atropellar, perquè ja he escrit molt i encara no hem partit. També s'ha de dir tot; i és que avui no frissam, perquè tenim temps a voler.

Partim, i deixam es cotxes a s'entrada de sa pedrera, que era es lloc on havíem de dinar. Deixam l'amo En Francesc Moll i el Sr. Rafel, 'es català', i li acopam per amunt. Berenam ben prest; ben prest també N'Amador i En Pere Orpí comencen a anar cap-baix, cap-baix, cercant espàrecs: no hi baden no, en es portell. . . En Tià de Son Macià també fa bona feina.

Pujam per amunt, que és cap allà on anam sempre que pujam, i de damunt es Puig de Galdent escampam la vista. I cap an es Puig de ses Bruixes! i llavors per avall, i cap a ses Pedreres manca gent!

I ara sí que trobam s'escolà de D. Jordi; el saludam i mos saludam i començam a tresscar per dins aquelles pedreres grans i grosses. Des bocí de davant n'han fet un gran menjador i bar, i de lo altre, que és

també molt gran i gros, n'han fet magatzem o ho tenen buit.

Lo primer que fan molts és sa visita a ses cambretes que se solen emprar per buidar lo que abans s'ha omplit.

Mos donen una fulleta on hi ha propaganda de la casa, amb un mapet amb fletxes i tot, emperò no és tan gros com es nostres ni ses fletxes estan tan ben pintades.

Hem d'esperar una bona estona es dinar, però com que tot arriba, també ha arribat s'arròs i ses costelles i la resta. Es dolcet no sé qui l'ha duit. A ses darreries, EnTià de Son Macià ha envestit a l'amo amb aquesta glosa:

D. Jordi em va convidar
i jo anava fam enrere;
no sé si és cuiner o cuinera
però en sap d'aguiar.
Mai havia trobat tan bon menjar
sobretot dins sa pedrera.

I ara no me queda més remei que tornar parlar d'arbres, perquè En Terric de Montuiri s'ha posat dret com un 'coremer' fervorós i mos ha fet a sebre lo convenient que és sembrar arbres, i que ell n'havia sembrats una bona partida. Es rector de Petra, un poc més humil i mansuet, també ha fet a sebre a s'auditori que havia sembrat una llimonera en es corral de sa rectoria.

I d'ets arbres anem an EnMarc Vallori, que és un des cavallers més silenciosos i més poc creusos de sa guarda. Idò heu de creure i pensar que allà on pareix que no hi plou no hi poden estar de goteres, perquè avui aquest sant home de Marc no ha tengut altre acudit més que calar foc a un puret cap-serrat i ala! vènga bones xuclades, i ja te n'avendràs. Què han de fer es porcs si ses ovelles grufen! Estava ben carregat de raó el Beat, quan deia a sa fulleta d'avui: QUI HA TEMPRANÇA NO HA DE MESTER METGE, i COM SERAS CONVIDAT, CONVIDA TEMPRANÇA. Marc, no anam, confessa't d'aquest pecatot de gola. ¿No saps que la mar, com més té més brama? No ha bastat es dinar, i t'has hagut d'entaferar es puro! T'ha passat com an el Sen Guillem...

Sen Guillem esclafador
no s'agrada d'esclafades;
se'n va menjar set fornades,
sis covos i un paner;
i com les s'hagué acabades
encara estava endarrer.

Com a record des cuiner i de sa cuinera, volem deixar constància que, per mi, a l'amo li deien Macià Porcel, i a sa madona Catalina Salom. Que moltes vegades mos vulguin convidar, i noltros que hi poguem anar. Amèn.

ALGUNS PROVERBIS
DEL BEAT RAMON LLUL
QUE ENS FOREN DONATS AQUEST CURS

- 12.12.83.- "Divisió de poble fa lo poder de príncep malvat"
"Poder de príncep és estrument de fi de poble"
- 28.12.83.- "Per un mal de ton amic, no perdes molts de sos béns". "Sofer a ton amic lurs vivis per ço que ell sofiria los teus".
- 9.1.84. "Perseverança antiga és pus fort que novella".
"Qui no persevera, no va".
- 23.1.84.- "Ama més leial sertitut que falsa senyoria".
"Ama paciència, per ço que la pusques sostenir".
- 6.2.84.- "Bèstia qui no menja carn no fa companya amb bèstia qui carn menja".
"Companyó qui loa tos vicis no és leial".
- 20.2.84. "Lo teu ca no morde lo ca de ton veí;
Si ton veí ha fretura hages-li pietat e caritat".
- 5.3.84.- "Assaja de ton enemic si poràs fer amic".
"A ton enemic parla de bé, e no de mal".
- 12.3.84.- "Justícia és riquesa d'hom pobre
e injúria és riquesa d'hom ric".
"Qui guerreja injúria ab justícia Déu li ajuda".
- 26.3.84.- "Qui ha temprança no ha mester metge".
"Com seràs convidat, convida temprança".

2 D'ABRIL DE 1984
SERRA DE CORNAVAQUES. CASTELL DEL REI

Proverbis. "Ab home foll no cregues fer savieses".
"Prudència vetla en lo temps qui imprudència dorm".

D'aqueixa excursió recordam que va fer molt de vent, i quan vàrem esser en es Coll d'En Vela, si haguéssim duit totes ses veles esteses, haguéssim pegat de folondres i haguéssim girat sa barca.

Davallant p'Es Pas d'Es Garbaions, mos vàrem haver d'aferrar fort, amb sa gravant que hi havia una pedrota així de grossa, amb perill imminent de rodolar per avall, ja que s'engronsava un poc, i per altra part era s'aferratall quasi únic. No sé si Na Francisca de St. Joan també va collir una 'peònia florida'. Si la va sembrar, que Déu l'aferr.

16 D'ABRIL DE 1984
PENYAL DES MIGDIA, DES PUIG MAJOR

Proverbis: "Qui ha fort coratge no ha paor".
"Enans vençràs espasa e coltell que no fort coratge" ↓

Com que escrivim amb molt de temps de retard, direm que - si és es dia que mos pensam - ho passàrem pu. . . I gràcies a Déu, enmig de tot, que no hi vèiem per mor sa boira atapida. I voltros direu: 'i què fèieu damunt una muntanya tan esquerpa sense veure-hi?' Idò, anar de grapes. Sense camí ni carrera. . . , potoiant per veure si arribariem a la fi de tot allò. Sort que érem molts, perquè hi havia un bon estol des Rodamons de Son Macià. I qui ho contà espantós fou En Biel 'Rei' de Montuiri, qui, quan se va veure suspès entre cel i terra, tocava haver dit, com amb un gemec de l'ànima: "Oh. . . Senyor!" Saps que hi fa de mal anar amb l'infinít a cada banda!

30 D'ABRIL DE 1984
PUIG D'ENGIRONELLA P'ES COLL DE TIRAPAU

Proverbis: "On més creus, més pots entendre".

"On més entens, més pots creure".

"Qui per fe mor, per fe viu".

Pujant una aspra torrentera, amb molts pocs arbres, en trobàrem un que va incitar sa nostra curiositat: '¿què deu esser?' deien uns. No ho sabem, responien ets altres. I després de fer les degudes consultes als eminents de s'Estol, entesos en fauna i flora, traguérem sa conclusió científica que era un 'aladern de fulla ampla'. Ara estam en dubtes si devia ser un "Phillyrea media" o sa "Phillyrea latifolia". Després de profunds estudis i de cremar-mos ses celles girant fulles de llibrots grossos, hem aclarit que ses fulles són astringents i refrigerants i bones per fer gàrgares, i tenen ses mateixes propietats que ses de s'aladern de fulla estreta, només que es de fulla ampla suposam que ho fa retre més.

14 DE MAIG DE 1984
PUIG DES TEIX. PUJADA PER GRUPS

28 DE MAIG DE 1984
COVA DE SES BRUIXES, P'ES PAS DE SA ROCA LLISA

Proverbis: "Esperança és missatge
que hom tramet a Déu
per ço que aport do e perdó"

"Qui perd esperança, perd totes coses".

D'aquesta passejada recordam dues coses: que abans d'arribar en es Clot de l'Infern, férem dos grups, uns li envelaren cap an Es Rafal d'Ariant, i d'allà pegar devers sa Font de la Caleta, i s'altre boldró havia d'anar p'es Pas de Sa Roca Llisa. I res sa Roca Llisa, que ja bastava per un berenar i mig: la cosa forta va esser més avall, quan mos ficàrem per uns "berenjenales", com diria l'inclit Baltasar. I 'berenjenales' son 'berenjenales', que en mallorquí no té res que veure amb ses albergínies, sinó que vol dir 'cabermonis' o 'embo-lics'.

Sa segona cosa digna de recordar és que s'ha presentat un subjecte tot mudat com si anàs a noces: jac, corbata i sabates de xarol. I vos assegur que en feia de planta devers sa Roca Llisa. . . Se'n recordarà tota sa vida d'aqueix pas. Conten cròniques que va perdre es jac, devers unes argelagues, quan s'esbart anava desfet cercant com a rabiosos sa ditxosa Font de La Caleta. No sé si a molts els hauran quedat ganes de tornar-hi. Però, hem de creure que es guies hauran après sa lliçó, i no tornaran deixar venir pus personatges tan emperifollats. Guardau-vos d'un 'ja-està-fet'.

11 DE JUNY DE 1984
PORT DE VALLEMOSSA. PUIG DE SA MONEDA

Guies: Llorenç Lladó i Rafel Estaràs.

Possibilitat de nedar en es Port de Valldemossa.

Proverbis: "Caritat és castell de leialtat".

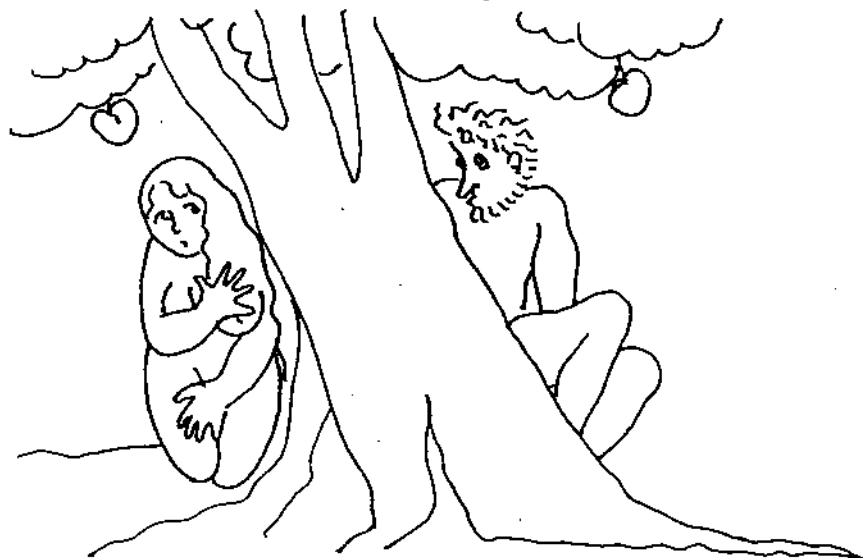
"Més val caritat en ta volentat, que tots tos mèrits".

Sa davallada fons un poc dificultosa, degut a sa llenya que omplia tot es camí vell. Ara que sa dificultat grossa va ser sa pujada des capvespre, per llarga i per solellada, i llavors que dúiem el bisbe i li havíem d'aguantar es dossier.

Un record fresc d'aquesta bona d'excursió fou sa nedada dins ses aigües netes i salvatges, enmig de roques.

Com introit de sa pujada, mos trobàrem amb una llocada d'estrangers que se pensen que tot lo nostre és seu, que en sa seva llengua - que tanmateix no enteníem - remugaven fort ferm, perquè passàvem per allà. Ella anava vestida com N'Eva en el paradís, però com que no ho vèiem tot ben clar, no sabem si era es vestit d'abans o després des foldons de fulles de figuera.

Acabàrem cansats i retuts. Ara bé, a cadascú lo seu: es guies s'esforçaren per preparar una boníssima excursió p'es panorama que poguérem contemplar. Era sa darrera passejada des curs.

Nota sobre la crònica anterior: Ens sembla que el mateix dia que anàrem al Port de Valldemossa, també ens havíem aturat en es començament a veure unes excavacions dirigides per un tal doctor William (que deu esser Guiem) H. Waldren. Aquest homonet se desfeia en peces per explicar-nos tot es truiet que tenen armat devers es "Pla del Rei" de Valldemossa. Mos va dar un mapa i un escritet de sa feina que han feta i de lo que han trobat en aquest jaciment arqueològic. Amb pocs mots, el vos resumim:

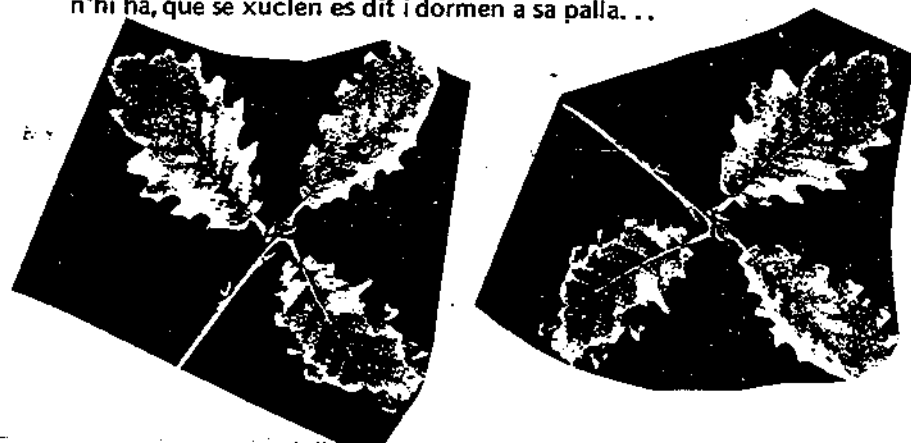
S'hi han trobat trossos de test (pensau que un test d'aquell temps és molt més que trobar una rajola sencera de ses d'En Cabot), botonets d'os, punxons de coure, polseres (com ses que ara s'usen p'es romàtic), tot això diuen si és de finals de l'any 3000 abans del Bon Jesús. Com veis, N'Abraham encara no havia fet sa trosselleta ni de molt.

Hi havia restes d'una gran paret que feia de bardissa o quasi-murada. Sa part que mirava a migjorn tenia 43'5 mts. de llargària; sa de ponent, 72 mts.; sa de tramuntana, 49 mts. i busques; i sa de llevant, 69'5 mts.

Una cosa molt interessant és es sistema de conducció d'aigües, de més de 70 mts. de llargària. Aquest sistema hidràulic tenia 40 mts. composts de grans lloses de pedra, que formaven un canal d'un metre d'ample per un metre de fondària, amb un pou mirant a mestral i un altre dipòsit a migjorn.

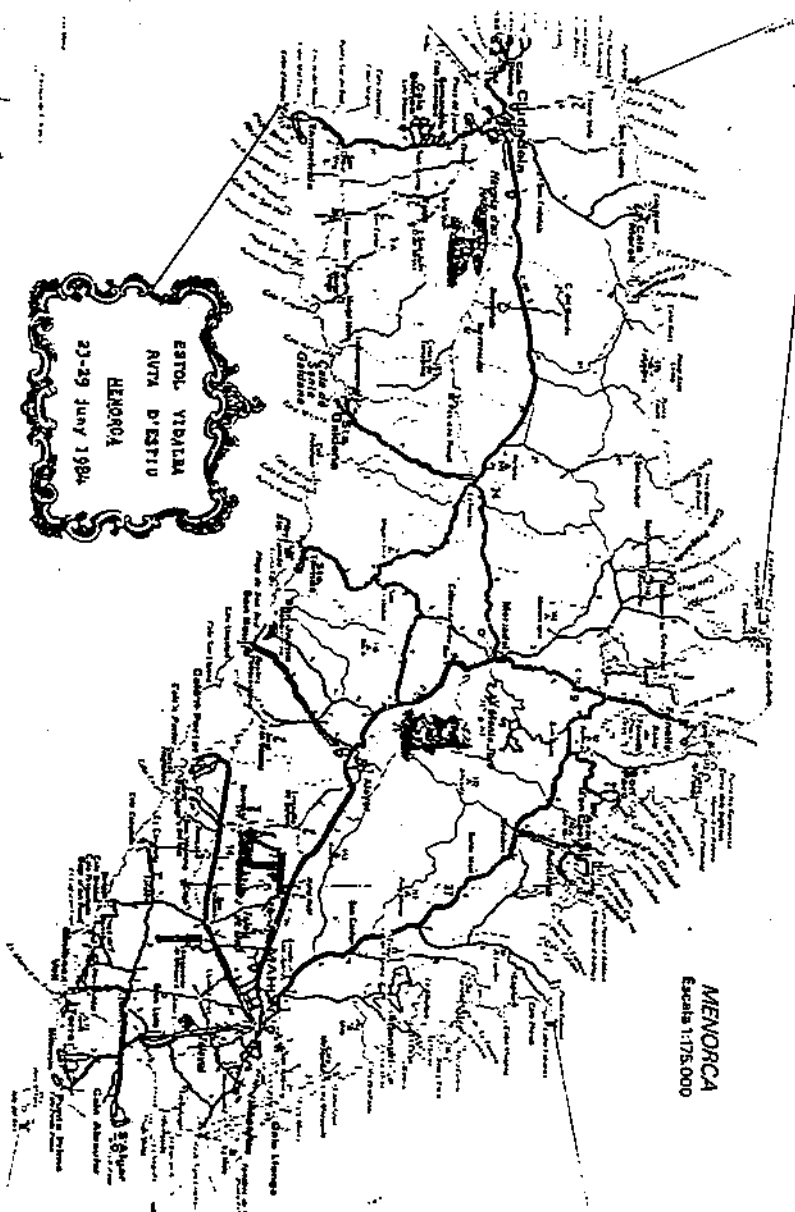
Sembla que aquests jaciments a l'aire lliure, de l'edat del 'ram (com diria el nostre amic alguerès Antoni Nughes) són poc usuals, ja que presenten per primera vegada a les Balears i a altres illes d'Europa una oportunitat excel·lent per a estudiar ses estructures socioeconòmiques d'aquell temps: agricultura calcolítica (que p'es poc grec que sabem, deu voler dir que aquella gent emprava eines fetes de pedra llavorada), ús que feien de sa terra, sistema de reguiu i ramaderia, aspectes poc comuns a altres jaciments europeus.

Amb una paraula que aquells avantpassats nostres no eren com n'hi ha, que se xuclen es dit i dormen a sa palla. ...

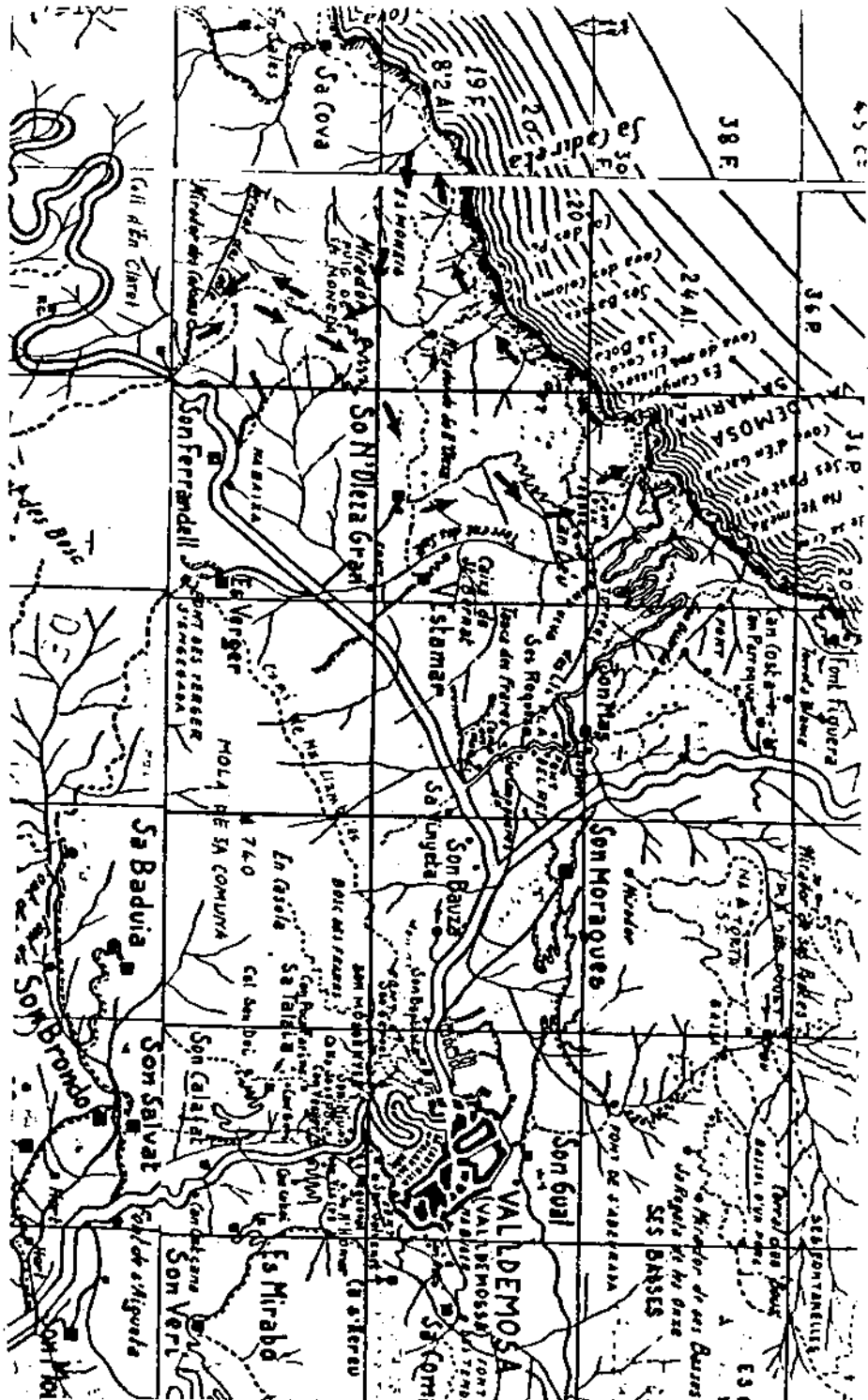

RUTA D'ESTIU MENORCA

23 A 29 DE JUNY DE 1984

MENORCA
Escala 1:75.000

Dissabte, 23 de juny de 1984.

Partim, i com que no mos donam en coratge d'anar-hi nedant, hi anam volant. Erem 31, des de lo més granat i florit fins a lo més verd i tendre: des de l'amo En Toni Llúcio i D. Jordi fins an En Joan "Garriquer" fill d'En Sebastià de Son Macià i En Rafelet Honorat, de Son Reus de Rufassí de Montuiri.

Mos trobam en es Camp d'Aviació (que ara es primcernuts diuen aeroport). Allà mos menen p'es lloc estret, p'es confessionaris des polícies, per veure si dúiem res que maldigués: bombes, garrots, punyalets, trabucs, carabines o bassetges. . . Passam de llis, perquè tots som gent de pau. Mos encolcam dins s'avió, després de traginar-nos-hi amb una camiona, que mos deixa just su-allà d'on haviem partit (ben segur que hauríem fet més via a peu, però es trajectes oficials són es trajectes oficials, i no en parlem pus).

Na Coloma estava molt emocionada.

Arribam, després d'un vol molt plaent, damunt les 8'30 des matí, i mos tornam encolcar dins s'autocar, que mos esperava per dur-nos a Ciutadella, que és a sa banda contrària de s'illa.

P'es camí, feim algunes aturades: Es "cap de s'indiu" (una pedrota disforja, que segons d'on la miren dona s'aspecte d'un indiarró amb plomatge i tot). També mos aturam a Ferreries, i per allà berenam. Feim encara una altra aturada per visitar sa Naveta des Tudons, que no descrivim perquè vos creim prou llests com per conèixer-la bé. Però aixímateix, per si qualcú no fos massa pagès o caçador, vos direm què és un 'tudó'. "Es un aucell de l'espècie COLUMBA PALUMBUS, de color cendrós fosc i blavenc, moradenc en el pit, amb taques blanques a les ales i al coll, de costums poc sociables (com segons quins rectors), que viu gairebé sempre dins boscos, sobretot alzinars i pinedes."

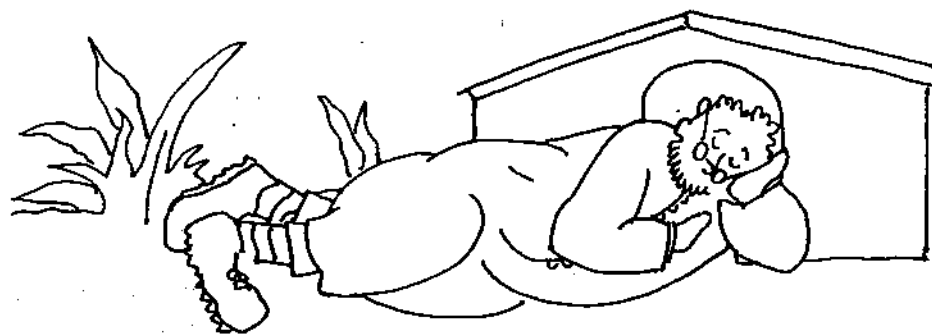
"Més gras que un tudó. . ."

"A tudó sadoll, cireres li amarguen".

Vetaquí algunes dites, que vos podran orientar. I en quant a sa paraula 'naveta', afegirem que amb aquesta faria mal navegar, perquè és de pedrotes, i perquè està girada, i barca girada no va.

Arribam a Ciutadella i, guiats p'En Tomeu Barceló, que antany havia estat cosa grossa amb el bisbe Moncadas, anam a sa posada que és un pati i unes escoles de sa parròquia del Carme (si no ho recordam malament). Mos donen uns matalassets prims dets escoltes i preparam es nostre jaç p'es vespre. Sa majoria dormim dins ses sales, llevat d'alguns que dormen damunt es terrat (com En Tous i es metge) i el "tio Alexandre" que s'ajoca dins sa caseta des ca, que era per jugar es nins de sa guarderia, i que en sa nit li servia de caixa de resonància per a ses seves solemníssimes roncades.

Hem anat a comprar queviures p'es vespre, i la gent s'escampa per anar a dinar per aquí i per allà. També preparen ses motxilles p'es dies que vendran, quan mos posarem a fer d'estol de bon de veres.

I ara ve lo bo! Tota sa festa d'avui i de demà gira entorn d'es cavalls. Ells són es vertaders protagonistes de ses festes. Són més ben criats i amb més coneixement que moltes persones. I podríem dir d'ells que estan tan ben compenetrats amb l'amo, que no resulta fàcil destriar on comença s'animalitat d'un i es coneixement de s'altre.

Mos tiram dins es truí de sa gent, que te surt i t'envesteix de per tots es carrers i carrerons, com si fossin onades en dia de temporal fort. Davant davant hi va una somereta amb un home que hi qualca, sonant es fabiol, ti-tufí, ti-tu-tí. aquest és s'encarregat de replegar tots es cavalls i cavallers a un mateix lloc. Diuen si antany enlloc de somereta era un aset que anava davant, però sembla que quan ensumava segons quines bísties se posava massa alegre i prenia es trot. . .

Tot se fa amb un orde jeràrquic, com volen el Papa i es seus corifeus, com En Ratzinger. . . Darrere l'amo des fabiolet que no s'atura per

a res ni per a ningú, es cavallers, encapçalats per un que du es penó. Llavors hi ha es 'Caixer fadrí', es 'Caixer casat', 'es Caixer menestral', i darrere tots es qui vénen de ses cases de foravila sa 'Capellana' i es 'Caixer senyor'. ¿En voleu més de repertori? Lo més atractiu i cridaner per noltros va ser que sa 'capellana' fos un capellà, però que duia calçons de cavalcar i una capa negra curta i arregussada, que li pegava part damunt s'os mestre. . .

Tota aquesta bistiada i tota aquesta homenada fan es 'caragol', que són unes voltes en es llocs de costum, com és ara 'Es Caragol des Born', es de 'Ses Voltes', es de 'Sta. Clara', etc. També fan es 'caleo' que és una sonada que fa sa música, que entusiasma cavalls, cavallers i tota sa gernació que fa: "ta,ta,ta,ta,ta,ta - ta,ra,ra,ra,ta,ta . . ." i manbelletes a rompre. Sa gent, sobretot sa joventut, se tira molt enmig, i animen l'amo des cavall perquè el faci empinar, i cada vegada que es cavall s'aixeca, criden 'olé' amb tota l'ànima, entusiasmats no només per sa música i es trui sinó sobretot per sa força 'espiritual' que els dóna es gin amb llimonada que s'han posat dins el cos.

Aquest capvespre, tots es cavallers, a sa seva manera, van a Vespres a St. Joan de Missa, que és una capella que hi ha a foravila a uns 4 ò 5 quilòmetres de Ciutadella; molts de noltros hi anàrem a peu, i així mateix ho trobarem enforet, però ho paga sa caminada. Allà els espera el bisbe, faixa posada, vermella i damunt sa lloba. Se fan ses coses que s'han de fer, segons mana el costum i En Taltavull tot fervorós els fa cantar una espècie de 'vespres montserratines'. També hi ha cosa dolça preparada, a base d'uns pastissos amb molt de sucre. I llavors se'n tornen cadascú per ell, a sopar un poc i descansar, perquè més tard els espera un altre jornal bo.

Es vespre tornen fer caragols i caleos. I entren per dins ses cases sense davallar des cavall, que és una cosa mai vista. I amb tot i amb això, no vérem cap accident ni cap soscaire que espanyàs sa festa, de tant de coneixement que tenen aquests animalets.

Una cosa que mos ha cridat molt s'atenció ha estat això de fer fer 'sa capadeta', i era que si qualche padrina tenia es nin damunt es braç, quan passava un cavall, el cridava: 'l'amu, una capadeta!', i l'amo girava es cavall i s'hi acostava tot mansuet, i s'infant podia fer moixonies i jocs. També totes ses cases estaven obertes a propis i forasters, perquè tots poguessin participar de sa festa, menjant dolçets i bevent gin amb llimonada. I també que an es cavallers que ve-

nien de Vespres, quan passaven p'es Molí els feien s'ofrena d'un ull de canya verda, que significava que havien anat a St. Joan de Missa.

Hi ha es costum de tirar-se grapades i grapadasses d'avellanes buides que duen des Principat, i no miren prim: n'arriben a tirar moltes 'tones'. N'hi ha una escampadissa, que si fos fang la gent en duria fins davall ses orelles, i si fossin drets d'or, no se donarien raó a ses mans per omplir-ne carretades. . .

Un des qui anaven més entusiasmats amb sa festa des cavalls era En Mateu Mas de Petra, i En Tià 'Garriguer' feia un casser a tothom, que pareixia que se trobava a sa plaça de Son Macià mateix i el que no és guapo això?

Qui més qui manco se'n va a colgar a la mala hora, esclatats de tant de potoiar per aquells carrerons.

DIUMENGE, 24. FESTA DE ST. JOAN

N'Alexandre que, com hem dit, s'havia ajocat dins sa caseta, suposam que dormia com un peix, perquè feia un roncós que els sentien de set hores lluny. I entre es qui dormien dins sa sala, també hi hagué un poc de concert de bombardinos, fagots i trombons.

D. Jordi, ben dematí, ja ha estat 'alto'.

An es metge li ha sortit un bony a una certa part estratègica; s'ha posat mig ajupit en direcció on altre temps hi tenia sa cara, i En Tous l'ha inspeccionat. I és que està ben vist que 'un metge no se pot curar ell mateix'.

Sa festa segueix *Ti-tu-tí, ti-tu-tí. S'aset davant-davant, i la resta darrere-darrere.

Tot s'estol anam oficialment a retre visita de pleitesia an el bisbe Toni, que mos regala un llibret de poesies escrites seves. Noltros n'hi regalam un de coses sèries, per llegir gent llesta com ell, i llavors un altre, no tan seriós, però tan bo o més que s'altre, i que és es primer tom gros de ses nostres cròniques, que - com recordareu - dugué a terme lo meritíssim Santi.

Aprofitam aquest temps abans d'anar a l'Ofici, per comprar provisions a un supermercat que obre just per noltros.

També aprofitam per anar an Es Pla, a veure ses proves des

jocs des capvespre.

Casi tots anam a missa, que diu sa 'Capellana', i assisteixen tots es 'Caixers', el Bisbe i una gernació mai vista. Es gros sa gentada jove que hi participa, molts d'ells asseguts en terra, p'enmig de l'església. Sa Missa comença quan comença. Un dia com avui no cerqueu horaris ni rellotges. Sa 'Capellana' flocava més damunt s'altar que damunt es cavall.

Dinam molt tard, i escampats, uns per aquí i altres per allà.

Es capvespre, sa gent se concentra davant s'Ajuntament on hi ha sa convidada des Caixer senyor an es Batle; aquest li contesta, i tota sa multitud romp amb mambelletes, i llavors tothom davalla en riuada cap an Es Pla, que és just en es cul d'Es Port, per començar es jocs, amb més caragols, 'caleo', corregudes, anelles, 'carotes', bulla i sarau per llarg. I tornem-hi: 'l'amu, una capadeta!', 'l'amu, un botet!'

De vetlada, segueixen es Caragols de Ses Voltes i de Sta. Clara, acabant tota sa festa, amb sa despedida a cas Caixer senyor.

Resumint: Molta gent, cavalls i cavallers, moltes fues, molta pols, molta festa i molta participació. Segur que, llevat des trui des bous que fan devers Navarra, no se deu veure a altre lloc una festassa tan viscuda, amb tant de sentiment de poble i amb tanta gaubança.

I com AMEN final, es gran castell de focs d'artifici, que esqueixa amb trets disforjos de mils colors i formes el cel serè de Ciutadella. Fins i tot n'hi hagué que es posaren d'esquena en terra per poder contemplar-los millor.

DILLUNS, 25. RUTA DE MIGJORN

Amb autocar anam de Ciutadella an es Cap d'Artrutx, per començar a fer de Vidalbes de bon de veres. N'Andreu Genovart -que és cosí des Batle - no ha dormit amb noltros, i s'ha entregat amb s'autocar.

Començam sa caminada, cercant es camí de cavall -que ve a ser com es nostre camí de cabra - però de totduna no el trobam, i ja me teniu En Tomeu Barceló, fent-nos botar parets i tanques, i bones picades i escarrinxades de cards ben vitencs, i que feien anar ben vius. A la fi en sortim d'aquell enderivell de cards i parets, i llavors tot ja va esser un xalar.

Passam per s'Arenal de Son Saura, i seguim fins a Cala En Turqueta. Allà mos banyam, dins unes aigües netíssimes, com ja no se'n troben avui en dia. Abans d'arribar a sa Cala, hi va haver rodolades d'En Tià i d'En Joan Parets: la cosa no va haver de mester auxilis superiors, però aiximateix qualche tallet i cops hi va haver.

Per dinar, casi casi mos trobam sense begudes, perquè confiàvem de trobar una barraqueta de vendre begudes fresques (alias 'chiringuito') i mos ne duim s'almud p'es cap, i ja diuen que es confiats van a d'infern. Sort que N'Amador, que sempre cerca caragols i coses bones, va veure una barca amb turistes, i va anar a fer tractos amb sos mariners, i d'aquesta manera vàrem poder comprar lo que necessitàvem per refrescar ses nostres gorges, que estaven ben seques.

Després de reposar, li tornam estrènyer garriga amunt i vore-vorera. Passam per ses cales de Macarelleta i Macarella. A Macarelleta trobam nudistes, que són gent que troben que és mes sà això de nedar com varen venir an el món, i noltros no els ho discutim. A Macarella, trobam aigua a voler per beure.

Seguim fins a Cala Santa Galdana, i allà mos preparam per passar la santa nit. Ses petreres, després de sopar, anaren a s'Hotel a basquejar, per veure si trobarien ball amat o 'marxa', que diuen ara, però ben aviat tornaren a dormir.

DIMARTS, 26. RUTA INTERIOR

Ahir, segons sa fulleta, vàrem fer uns 13 quilòmetres, i avui n'hi ha una vintena de prevists. Anam una estona per carretera, però ben aviat agafam foravila, caminam una estona i berenam. Passam

per devora lo que havia estat una espècie d'oasi moro amb uns horts espinerosos, encara que avui ben 'abandonats'. Aviat seguim es curs des riu d'Algendar. Hem d'anar un darrere s'altre, més vius que un conill canonge i obrint-nos pas a força de garrotades a través des grans romeguerals que tot s'ho havien fet seu. Però així i tot, mos ne duguérem més de dues escarrinxades.

Una nota curiosa a destacar era s'abundància d'una planta que mengen amb molta fruïció ses vaques de Menorca, i que diuen que fa una llet tan bona. Es una parenta de s'alfalç, i té una flor vermellosa ben pol.lenta.

Arribam a unes cases propietat des Bisbat, i que solen usar per a colònies. Allà mos rentam amb aigua fresca i bona, Uns quantspugen a una de ses bandes des barranc, on hi ha coves artificials prehistòriques. I ja podem veure que en aquell temps es qui comandaven estaven millor que ets altres, com ara. Vetaquí que ets ornaments de s'entrada de lo que seria sa 'Cova reial' eren com a triples, i sa bòveda era molt ben excavada.

Després de dinar i reposar, partim a peu cap a Ferreries. D'allà per carretera, amb autocar, arribam an Es Mercadal, compram queviures i pujam cap an El Toro. Allà sopam i anam a jeure, perquè lo que és dormir, mos torbàrem ferm. Però abans d'explicar-vos ses peripècies des dormitori comú, anem a recordar una conferència que no havíem sospitat poder sentir, ni estava programada. Era un "Lama", com un capellà de devers el Tibet, i que xerrava una llengua misteriosa, que només entenia un des seus, que la traduïa a s'anglès, i a la vegada un altre la transvasava a una de ses nostres llengües filles des llatí. Amb una paraula, hi havia força de 'torsimanys', i no arribam a sebre si mos deien lo que deia o volia dir aquell home vermell. No s'enfadava gens, i mos feia son, i més encara quan dúiem es cansament d'aquests dies.

Tornem a sa sala gran. Na Francisca de St. Joan pareixia la Mare de Déu morta, però sense bellveures ni alfabegueres. N'Alexandre ja roncava de prest a les totes; i el P. Mateu, 'jesovita' feia un re-nover bufant a la descosida i fent molts d'esforços, tornant vermell, intentant que es matalàs quedàs ben estufadet i a punt de pastoria; no sabem si 'son pare St. Ignasi' tenia previst tals ormetjos perquè no se corrompés el 'sujeto'. Tot això mos va servir per riure i folgar una bona estona, i sortir a camí a s'alba.

DIMECRES, 27. RUTA DE TRAMUNTANA

Avui hem caminat uns 14 quilòmetres. Després d'haver-nos aixecat i rentat sa cara i complit ses altres necessitats fisiològiques corresponents, hem començat a davallar d'El Toro, per Sa Roca. Ben aviat berenam, enmig d'una camada, i hem d'anar amb sos ulls ben espolsats per mor de ses paparres, que s'afuen com a ràbia i n'hi ha a forollons. Llavors prest trobam s'asfalt i n'hem de menjar una bona estona. Passam per Son Parc, travessam una bona estona d'arena i aprop de la mar, mos aturam a prendre un refresc davall una canyissada. Ben cansats i assolellats, seguim cap a s'Arenal d'En Castell, que era es lloc on havíem de dinar. Trobam unes motes ufanes de camamilla, i molts en tallaren, ja que sempre això és bo per un necessari.

A S'Arenal d'En Castell, mos tiram dins s'aigua per posar es cuiro en remull. Dinam en aquell restaurant de per allà, i gaudim d'un repòs ben merescut i assaborit. En Pere va fer una foto a sa còrpora immensa de N'Alexandre, que roncava es més descansat del món, a s'ombra des pins.

Es capvespre, l'hi envelam cap a Na Macaret, Es Port d'Addaia. D'aquí, anàrem a esperar sa camiona que mos havia de dur a Maó; però, germanets, una cosa és dir-ho i s'altra fer-ho, perquè damunt es mapa es trajecte era curt, però sa voltera va esser grossa. En vàrem menjar a voler de garriga curta: amunt i avall, i vorejant riuetons per mala petja, arribam a sortir a una carretera asfaltada. En es resultat final, vàrem comprovar que havíem corregut i potoiat debades, perquè no érem molt enfora des punt de partida, o sigui de s'entrada per carretera an Es Port d'Addaia.

S'autocar se va fer esperar. I llavors, li acopàrem cap an Es Castell, a un xalet de vorera de mar, propietat d'un seglar compromès amic d'En Tomeu Barceló, guia insigne d'aquesta ruta.

Aquesta casa vora mar tenia una mirada preciosa, que mos deixà contemplar una posta de sol meravellosa part damunt Maó, i contemplant l'antic Llatzeret, construït damunt una illeta d'allà davant, i que ara no habita ningú.

A una reunió de gran importància, va sortir elegit N'Alexandre 'bosser' major.

DIJOUS, 28. RUTA PREHISTORICA

Es dia d'avui l'hem dedicat a recórrer amb autocar moltes de ses restes prehistòriques que hi ha per Menorca. Visitarem en primer lloc es Poblats Torre d'En Gaumés, que ocupa una gran extensió. Mos acompanyava com a guia un mossèn molt erudit i missioner a ses Amèriques, i que ara no recordam es nom, però En Tomeu vos ne donarà més clàries.

Després visitarem sa Basílica paleo-cristiana de Son Bou, que està just devora la mar: hi ha espedímetre de Sa Basílica ben conservat amb sa pica baptismal, però no hi trobarem ni s'escolà ni es rector.

A Torralba, visitarem sa taula, que no vos penseu que sigui un instrument on hi mengen o hi estudien, sinó que són dues pedres disformes: una vertical i una altra ajaguda damunt. Aquí visitarem també un talaiot, un pou i una 'sala hipòstila', que és una cambra que té es sostre sostingut per columnes.

A Cala En Porter, prenim un bany d'aigua de mar. Allà dinam, i reposam una estona. Varem treure sa panxa de mal any, uns amb una bona 'caldereta' i altres amb peix i mariscada de sa millor. Es capvespre, retérem visita a sa Cova d'En Xoroi, de molta anomenada turística. Després varem prendre bordada cap a Cales Coves, que tenen aquest nom perquè hi ha moltes coves a una espècie de mola: són prehistòriques, i encara ara hi ha gent, com es hippis, que les habiten; i contenen que un temps hi anaven es menorquins, quan tocava rentar-se a la mar, com ho feien es nostres padrins en Es Domingos o a Cala Murada, per exemple. D'allà fi acopam cap a Binibeca, a Punta Prima, acabant sa ruta amb sa visita de sa 'taula' de Trepucó.

Horabaixa de tot, anàrem per boldrons fins a Santa Maria de Maó per escoltar el famós orgue històric, que - segons contenen velles històries - era portat per un vaixell d'Anglaterra, i que es va trobar amb un temporal desfet i una mar alçurada, prometent deixar tan valuosa penyora en es primer port que trobarien, si arribaven bons i sans. . . I així ho feren, trobant-se d'aquesta forma aquest ditxós 'orgarro' a aquesta església maonesa. I si no ho creis, anau-ho a cercar.

DIVENDRES, 29. DARRER DIA

Deixam es bolics a cal senyor Cots, i lleugerets de noses trescàrem per sa ciutat, comprant es records que havien de dur an es nostres amics i benefactors. Dinam prest. Partim a s'aeroport. I d'allà, amb una volada, cap a Ciutat de Malorques. I tant cada cala, va dir es patró. . .

NIT DEL 12 AL 13 D'AGOST, 1984 EXCURSIO DE LLUNA PLENA

Cucua de Fartàritx Pujada per Fartàritx Gran. Veure sortir es sol des de sa Cucua. Baixada per L'Assarell.

INICI DE TEMPORADA

24 DE SETEMBRE BINICAUBELLET.SON SERRA DE MARINA

Guia: Joan Rosselló.

D'aqueixa excursió en trobareu crònica un poc més envant. Ara ve-taquí sa 'lliçó inaugural' del curs 1984-1985, que pronuncià el guia d'avui i cronista oficial de l'estol:

VIDALBITAT DE FR.JUNIPER SERRA

"Cavallers! Quan dia 28 d'agost de l'any 1784 moria a la Missió de 'San Carlos del Río Carmelo' Fr. Juníper Serra, després d'haver dedicat gran part de la seva vida a l'obra missionera de l'Església per terres de Mèxic i Califòrnia, és ben segur que cap de nosaltres no hagués pensat mai. . . ¿què dic: pensat mai? Ni sospitat mai que avui tendríem el P. Serra, juntament amb el 'Fill Major de nostra Raça' el nostre Patró el Beat Ramon Llull, com un dels grans precursors de l'Estol Vidalba.

Perquè heu de creure i pensar i pensar i creure que el P. Serra no només va córrer i jugar, pegant bots i cabrioles com qualsevol nin, i no només va trescar per aquí i per allà, ara al Convent, suara a la Parròquia, un altre dia a Bonany, sinó que fins i tot va anar a Ciutat per estudiar isaber més molt, i allà va fer hora per llegua. I era tan forta la seva quimera en lo fer-se frare que no va estar a pler fins que fons admès en el Convent de St Francesc, i això que de totduna el Provincial no anava de res, quan el veia de tan poca alçada, i per afegitó malaltís; emperò a la fi va prendre hàbit en el Convent de Jesús situat fora porta. Era dia 14 de setembre de l'any 1730, tenia 16 anys, 9 mesos i 21 dies.

I quan va professar, dia 15 de setembre de l'any que va venir davant, es va baratar el nom - com era costum en aquell temps - i enlloc de Miquel Josep, ara li deien Juníper, en recordança d'aquell sant company, senzill fins a baix, que tenia St. Francesc.

Després de la professió religiosa, els superiors l'enviaren al Convent principal, dins Ciutat, a estudiar, i va fer tanta veta, que abans de dir Missa ja el posaren a fer escola, i ben bé que se'n desfeia, segons sembla.

Una cosa que el feia anar d'ací i d'allà eren els sermons que ben sovint predicava: Quaresmes per un vent, sermons de pinyol vermell per un altre, essent uns dels més cèlebres el que va predicar, precisament dia 25 de gener en la festa solemníssima que la Universitat Lul·liana dedicava al seu Patró i nostre el gloriós i venturós Beat Ramon, trescadador major, mai cansat ni retut.

Per això no és estrany que, encara que la gent quedàs bocabada davant el sermó del P. Serra, ell ja pensàs en prendre bordada cap a terres llunyanes, i allà posar-se en el tall i a fer feina de granat, s'ha dit!

I ja em teniu el P. Serra embarcat, i cap a les Amèriques falta gent! I ara sí que comença de bon de veres el 'vidalbisme' juniperià, perquè aquell bon frare que no es va retre mai per res ni per ningú, i que - com ell mateix recorda - lo que importa és anar envant i mai per mai retrocedir, es va posar a correr aquell món, i sempre a peu, llevat de les poques estones que la malura de la cama no el deixava quasi moure. I ja el me teniu uns anys a 'Sierra Gorda' i uns anys més per Mèxic, predicant missions populars, i sobretot quan va trespasar de casta granada fons per Califòrnia, i vénga fundar ciutats i Missions, i vénga predicar i convertir indis, i vénga civilitzar-los, i vénga anar i venir, i pujar i davallar, i trespasar per un vent i per s'altre, i sempre a peu i coixeu coixeu, i sempre envant. Diuen si va esclovellar més de quatre mil quilòmetres.

Ara, digau-me vosaltres si no és ben just i posat en raó que tot l'estol Vidalba tinguem el P. Serra com amic i com un dels nostres.

I digau-me també si no és ben just i posat en raó que tot l'estol Vidalba tinguem el P. Serra com una espècie de segon Patró no oficial, però a punt de ser-ho de bon de veres, totduna que aquell bon home del Papa, que també tresca a tota - però qualcant - el faci sant.

CRONICA DE LA PRIMERA EXCURSIÓ DEL CURS Binicaubellet. Son Serra de Marina. 24 - IX - 1984

Nota introductòria: A partir d'avui deixam els Proverbis del Beat i citam trossos del llibre 'Arbre d'Sciència'. Tant aquests fragments com els anteriors són seleccionats per l'honorable cavaller Pep Estelrich.

"Dix l'aigua que ella movia lo molí, e dix lo foc que ell escalfava lo forn".

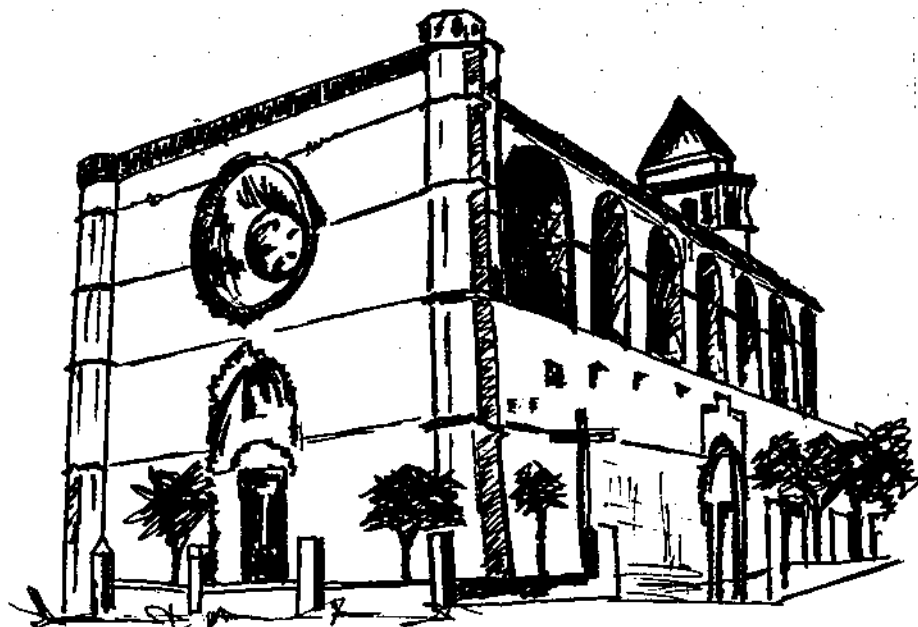
"Dix l'aigua que ella omplia les fonts en qui venien beure les bèsties e'l foc dix a l'aigua que ell omplia les bótes de vi on venien beure los hòmens".

"Dix l'aigua que'l vi faia parlar los hòmens en va, e'l foc dix que les bèsties pixaven aigua".

De bell nou mos tornam trobar tots plegats per començar es curs. I enguany, just acabat es Centenari de la Mare de Déu de Lluc, en què nostre senyer En Bisbe i los frarets de Lluc han tret tot s'estam i s'han desteixinat fent semons i fent córrer la gent, i ben bé que ha anat. Dic, idò, que just acabat s'any Centenari de Lluc, n'hem encetat un altre de Centenari i ¿on millor podia esser aquest centenari més que a Petra? Perquè no vos penseu que tothom pugui fer centenaris, ni que sia més bo de fer un centenari que una puça una títera, perquè per fer un Centenari lo primer de tot s'ha de tenir un conjunt o caramull de cent: sien coses, com espartenyas per exemple, o animals, com cademerres, o persones, com Tomeus o Maria-Aines, o també capellans o monges o querubins o xerafins. . . I encara tenint cent coses, no vol dir que ja facin un Centenari, perquè parlant amb propietat sa paraula 'centenari' se refereix a una centúria o enfilall d'anys. . . Però enteneu-me bé: enfilall d'anys, perquè si no, ja no serà centúria ni centenari, i llavors es podria confondre amb un enfilall d'altres coses: enfilall de botifarons, o de pebres o de lo que sia. . . I encara mes - i perdonau que me faci pesat - callau i escoltau! que el Bon Jesús callava i estava a la creu. En parlar d'això des cent, hi heu d'afegir sempre s'"ari", perquè si el vos menjau i per afegitó ho escriviu malament, vos quedarà només 'centener', i encara que faci referència a cent, vos exposau a "no tenir cap ni centener", i sense 'centener' ni 'centenaris', ¿com mos ne desfaríem? El Bisbe hauria parlat de Lluc? ¿Es frarets haurien fet tantes fues i grapedes? Petra i aquest humil servent vostre, ¿seríem tan famosos? No, i mil vegades no!

Ara, germans, permeteu-me tornar agafar es fil de lo que vos deia suara, just començada aqueixa cròniqueta: que hem començat es curs a Petra i encetant un centenari, o per esser més exactes encetant es segon Centenari de sa mort de Fra Juníper Serra, que - com tots sabeu perquè vos ho vaig fer a sebre - fou un andari de primera, i a punt de ser anomenat i declarat i proclamat Patró segon de l'estol, per lo molt que va tresscar a peu, i amb una buranya a una cama, aquest bon fraret de P. Serra si hagués volgut, n'hagués pogut celebrar més de quaranta de centenaris o enfilalls de quilòmetres escloveiats. ¿Que no trobau que va córrer més que es vent?

Mos hem trobat, idò, a Petra, just davant sa rectoria, amb la gent amb més ganes de córrer que fam no té un trinxet nou. Hem mostrat l'església, que encara estava tota enramellada de sa gran festassa d'ahir, amb D. Jordi Font, petrí insigne, que - més que an es rector - no li podien tapar es cul amb set flassades i estava tot baves en veure que tots es cavallers i cavalleres ho trobaven tot tan garrit i polit, sobretot sa canastra de raïms que, com que hem dit que anaven a tast, no vos dic res jo si aviat ha estat descarabutada.

Amb so temps que mos començava a curtejar, l'hi hem envelat per sa carretera de Son Serra cap a Binicubellet; uns hem anat a deixar es cotxes devora ses cases de Son Serra, mentres ets altres mos han esperat davant Binicubellet. Com que s'havia fet gran dia ferm, hem berenat lo primer de tot, abans de donar cap passa. Dins ses cases hem trobat taula posada amb unes ensaïmades així de grosses i així de bones.

Mos despedim de l'amo, perquè sa madona era a la vila, degut a que fa una temporada que sa mare està molt aldana i no la poden deixar gaire; i l'hi estrenyem de d'allà per un comellar, mig barranc, i torrent, i deixant ses Penyes Roges, seguim per envant travessant sa carretera de Santa Margalida, i passant aprop de can Xalí i des Revellar, travessam sa carretera d'Artà.

Mentres fèiem aquest camí, hem trobat una tortuga com es call de sa mà, i llavonnes una partida de closques de tortugues, o millor dit de 'tortucs', perquè no eren gaire grosses. . .

¿Sabeu per què som vengut?

Per dir-vos quatre cançons.

Sa moixa mena moixons,

i sa cussa dos cussons,

i sa tortuga un tortuc'.

Quan la gent ha vist aquelles clovelles han començat a dir coses: qui manco hi sabia més hi deia, com sempre. Uns deien si serien mortes de set, altres si seria per mor des verí de ses metzines amb les quals sa gent esquitxa (no és que hagin dit 'verí' o 'metzines', que això molts no ho saben dir; han dit "vereno" o "veneno", però ho pos perquè sapigueu que ho heu de sebre). D'això de ses closques, vaig arribar a aclarir més envant que probablement les haguessin buidades es corbs o ses gavines ("gaviotes", que diu molta gent que ja perd sa nostra parla).

També hem fet una reposada subaix d'uns pins ben espessos i alts.

Deixant a l'esquerra Son Real, l'hi acopam cap a la mar; no hem encertat es camí, emperò com que, segons diuen, tots es camins duen a Roma, per dins aquesta garriga tots es camins menen a la mar, i a la mar hem arribat; i vorera vorera, hem anat a pegar a sa Necròpolis o fossar de Son Real, aprop de s'Illot des Porros (?) Llegim cosa, d'aquesta que serveix d'oració, i amb bones bufades de vent, anam a dinar a s'arrecer d'una casa abandonada.

Es des Molinar i Na Joana han anat una estona aperduats, perquè mos esperaven allà on no hem anat.

HIMNE AL VBLE. P. JUNIPERO SERRA

Letra de Ll. Riber

Música de J. Massot

Allegro
Vos qui anàreu a plantar an el
piano
nou món la Creu Santa, escoltau l'himne que us canta
poco
el nostre esbart franciscà.
rit.
Un arbust d'aquesta terra vos donà 'l nom venturós,
Allegro
oh Fra Junipero Serra com més va més gloriós.
Allegretto
Les platges americanes novelles varen florir
amb les brostes sobiranes del ginebró mallorquí.
Bé 'l nom humil vos plaia del balsàmic vegetal,
que les serps lluny de si envia i perfuma la destrai.
Era molta la cullita i eren pocs el jornalera:
la veu de Déu vos invita a sos novells sembrers.
La percinta vos cenyia el blanch cordó franciscà.
Fill! Sant Francesc vos diria i Ramon Llull: Mon germà!
I la fe per vos sembrada és amb incansable afany:
Enviau-li bona anyada Mare de Déu de Bon-anyl
Aon la creu plantada era, are hi creix una ciutat
coronada de fumera, de remor i majestat.
Qu'escampa més vastament el vostre nom, dins l'història,
que no l'empori creixent de ses naus i de sa glòria.

Vorejant la mar, partim cap a s'Urbanització de Son Serra, i en es punt oportú voltam, i prenim es camí vell de Son Serra de Marina, i ja mos aturam fins an es cotxes. El P. Guillem Mateu S.J. mos convidava a tots a beure de franc, en nom d'una cristiana compromesa de sa seva par-ròquia de Monti-Sion, compromesa a pagar - s'entén - ; n'haurà sortit poc nafrada i s'haurà pensat que som molt sobris i austers perquè hi ha anat poca gent, però no era per esperit de sacrifici sinó per frissor.

Per acabar, vull enregistrar que es monjos de Binicanel·la, que estan a punt de tancar la casa i partir cap a Montserrat o cadascú p'es seu vent, volien anar a Manacor, però es malanats han pres cap a Can Picafort.

En Tauler duia un banyador nou que li havia regalat sa seva germana, però se veu que volia anar a parar a mans d'altri, perquè - despistat, l'home - el va deixar dins una bossa de plàstic, devora aquella caseta vella, per on havíem dinat. . . Tot ha estat per sa 'pu. . . bossa'.

Ja deveu endevinar qui mos va repartir aquest himne al P. Serra, amb música de J. Massot i lletra de Llorenç Riber. Aquí el teniu, per si l'heu perdut. Idò, D. Jordi el mos va entregar amb motiu de celebrar es segon Centenari de sa mort de Fra Ginebró.

8 D'OCTUBRE DE 1984. MOLETA DE BINIFALDÓ.

"Digueren les cireres a les figues que elles venien primeres, e digueren les figues que elles eren més desijades que les cireres".

"No volia lo rei menjar figues per ço car los porcs les menjaven".
Ramon Llull. Arbre d'Sciencia.

D'aquesta excursió no en record gaire coses, llevat que passam per Manut i mos aturam a veure es planters que ICONA té en marxa. I pos aquí una altra cosa que no sé si toca anar aquí o no, però és igual:

Si no vaig errat, Na Francisca mos ha menat una amiga seva que nom Margalida, i li diuen 'Margarita'.

22 D'OCTUBRE DE 1984. VOLTA AL PUIG DELS BOIXOS. MASSIS DEL TEIX

"Dix lo cavall al cavaller que no calia que portàs esperons, que ell iria volenter; e'l cavaller dix que paor faia córrer les fembres".

"Dix lo cavall al cavaller que per ell era honrat, e dix lo cavaller al cavall que ell li donava a menjar". R. Llull. Arbre d'Sciència.

D'aqueixa volta an es Puig des Boixos vos diré que devora sa Cova de s'Aigua ha fet un ruixat per mor de ses cantades rebentes i fervoroses des Tomeus i altres. Tots hem hagut d'estendre es veletó o enfonyar-mos dins sa cova.

I per allargar una mica més sa processó vos diré, perquè és ben segur que no ho sabeu, i no és que sigueu beneïts - però és que mai ho sabem tot - . Dic idò que vos diré, ara que parlam des Puig des Boixos, que es 'boix' és un arbust o arbret de la família de les buxàcies, i que es nostre se'n diu "buxus balearica", i diuen que antany - fa cent anys i busques - al Teix i a Ternelles n'hi havia encara vertaders boscs, amb qualque bergant que me tenia una soca tan gruixada i revenguda com es cos d'un home. ¿I com acabaren aquells malanats? Idò, damunt una sitja i fets carbó.

També vos convé sebre - perquè tampoc no ho sabeu - i si no l'han llevada fa poc, sempre ha estat una obra de misericòrdia ensenyar els ignorants, que el boix de Mallorca té ses fulles més grosses i lluentes que el boix cultivat en es jardins. I encara heu de sebre una altra cosa, i és que tota sa planta, però sobretot ses arrels contenen substàncies tòxiques que fan es seu ús perillós. Sa bullidura de fulles, i sobretot de rels, 40 grs. per litre d'aigua, és útil en les febres pal·lúdiques o intermitents; i ara faig una marrada per dir-vos lo que són ses febres: Sa febre és una pujada de sa temperatura des cos, i repercuteix també a l'esperit, com diu el nostre Patró el Beat Ramon: . . .

"La qual febra puja en son cap e'l fa parlar follament" (això significa que diu desbarats). I també diu que "malaltia de febra. . . dóna passió als cors". I també trobam escrit que "lo cors és aterrat ab un poch de escalfament de febra".

"Són moltes maneres de febres; e yo he'n trobades set: la primera febra és contínua, la 2a. és cotidiana, la 3a. és terçana, la 4a. és quartana, la quinta és effímera, la 6a. és eràtica, la 7a. és ètica", segons diu un altre autor de l'antigüea.

I també trobam la febre conillera o 'cucurella', que és una malura fingida per no fer-ne ni brot. Tornem ara a ses febres pal·lúdiques i a ses intermitents; ses pal·lúdiques són causades per un mosquit que en fa de ses seves i viu per ses aigües embassades, i ses febres intermitents ja podeu imaginar lo que són: són ses que van i vénen com sa coa de s'ase o es batiport de Sóller.

Sa llenya de boix, compacte i de color groguenc, és molt estimada per fer-ne objectes d'art, instruments de musica, culleres, forquetes, etc. i antigament tengué gran èxit el 'gravat al boix'.

5 DE NOVEMBRE DE 1984. ELS TOSSALS P'es Coll d'Almallutx, d'es Pa de Figa, d'Ets Ases i Torrent d'Almadrà.

"Dix l'ase a son senyor que ell sabia cantar e dix son senyor que ell sabia plorar".

"Dix l'ase que ell volia dormir, e dix son senyor que volia anar".

"Dix l'ase que trop era carregat, e dix son senyor que ell havia molts infants". R. Llull. Arbre d'Sciència.

D'aquesta excursió només vos podem dir que a més de tenir molta boira, fer oració fervorosa i anar una estona més perduts que es dia d'ahir, hem emparat una brusqueta, i una bona ruixada abans de dinar.

Hem dinat de drets, devora es foc i depressa, com els israelites a la sortida d'Egipte, i qualcú frissava tant de sortir d'aquest Egipte que l'hi ha estret de quatres, com si tengués foc dins ses sabates, traint els altíssims ideals de s'Estol, que no se ret per una brusca ni per una torren-tada. No pos es noms d'aquests cavallers, perquè no romangui damunt

sa seva memòria sa vergonya d'aquesta taca ignominiosa, però qui és confrare que prengui candela. ¿No és així, Alexandre i companyia, l'amo En Toni, Amador i Joana, madona de Montuiri...?

Noltros hem seguit es nostre pas, això sí sense fer es 'ronsero', i quan ja acabàvem sa passejada, que mos devia quedar una mitja horeta de camí... en vols de brou! Es pop ha estat sencer i ben complit, emperò noltros hem pogut dormir amb sa consciència tranquil·la, sabent que havíem fet sa nostra obligació.

19 NOVEMBRE 1984. ALCANELLA.
Excursió per grups

D'aquesta excursió, que s'ha feta per grups, teníem cinc rutes o itineraris distints, i tots es grups mos havíem de trobar a la una, davant ses cases d'Aucanella. Només puc dir que es grup d'En Manuel, es d'En Tià Salom o Joan Parets (¿què convé més posar?) i es nostre, som es qui de fet hem complit; s'únic d'ets altres que té excusa ha estat es d'En Pep que s'ha perdut. Ets altres dos grups no tenen remissió, perquè s'han estimat més ses olles de carn d'Egipte que sa llibertat del desert, vull dir que es grup de D. Jordi i es de N'Amador han arribat quan era hora de tornar-mos-ne, perquè havien llosquejat, cercant esclata-sangs.

Hem sabut, després, que an En Pere Orpí li passà un cas propi de 'poeta', encara que una mica estrany, perquè per ell, sa màquina de retratar és com un membre més des seu cos... Però aquesta vegada, degut tal volta an es temps emboirat, li quedà sa dítxosa màquina devers uns pins, ja prop d'Aucanella mateix... Es veu que l'home s'havia llevat es 'cangur' d'aixoplugar-se, i sa càmera restà per dins ses mates. Però tot s'arreglà amb una correguda amb En Tomeu de Montuiri, i la va trobar talment... Perquè si no, ¿què seria de ses nostres excursions si no fos per sa màquina i ses diapositives d'En Pere, que molt sovint queda darrere perquè llavors tots passem gust?

ESTOL VIDALBA
FESTA PATRONAL
LA REAL · 3 desembre
1984

L'ESTOL VIDALBA celebra enguany la seva festa patronal al Monestir de LA REAL, que fou dels monjos del Císter.

Aquest monestir va ser fundat per concessió del Rei En Jaume, feta a 13 de setembre de 1232, en correspondència a l'ajuda prestada pel monestir de Poblet a la conquesta de Mallorca. El fundador fou don Nuno Sanç qui atorgà la carta de fundació l'any 1239.

La 'Vida Coetània' esmenta dues estades de Ramon Llull a aquest monestir: una, després de ser investit i ferit pel moro que li ensenyava la llengua aràbiga, "per pregar nostre senyor Déu que l'inspiràs què faria del dit moro"; i l'altra, després de la 'il·lustració divinal' rebuda al puig de Randa, "per ço que pus apertament posqués ordonar" el llibre de l'Art General.

Segurament no deixà de mantenir amb els monjos de La Real les relacions que li permeté la seva vida agitada i trafegosa. Al final dels seus dies deixà en testament al monestir tots els seus llibres, sens dubte allò que ell més estimava, i possiblement la seva única hisenda.

Aquí venim avui per a rastrejar les petjades i l'esperit del Mestre.

CANT INICIAL**Himne al Benaventurat Ramon Llull**

PUIX QUE REGNAU CORONAT
A LA GLÒRIA QUE MAI PASSA,
OH GRAN AMIC DE L'AMAT!
GUARDAU L'ILLA A ON SOU NAT,
FILL MAJOR DE NOSTRA RAÇA!

De nit, al fons del boscatge,
ell deia a l'aucell cantor:
No ens entenem per llenguatge,
entenem-nos per amor,
puix en toç cant se figura
la lloança de l'Amat.

LECTURA HISTÒRICA

(De la 'Vida Coetània', 11-14)

Lo reverend mestre Ramon Llull, posades totes les superfluitats de vestidures, les quals ell acostumava d'aportar, vestí's de l'hàbit molt honest e del pus gros drap que trobà, e ab aquell hàbit ell se donà a saber algun tant de gramàtica. E més avant comprà un moro, per ço que d'aquell posqués aprendre la lengo aràbica o morisca. E, com en aquesta forma ell hagués estat per espai de nou anys esdevenc-se que un jorn lo dit moro, absent lo dit reverend mestre, blasfemà lo sobresant nom de Jesucrist. La qual cosa après com li fos recontada, mogut per intrínsec zel de nostro Senyor, ferí lo dit moro així en la boca com en la cara, cap e altres partides del seu cos; e com lo dit moro fos molt alt de cor e fos estat quasi mestre del dit senyor seu en mostrar-li la lengo morisca, hac gran ira dels dits colps, e de fet pensà en quina forma e manera lo poria aucire e matar.

E, com un jorn ell tingués un coltell molt agut, e veés estar son senyor tot sol seent en una cadira, ab gran crit leixà's anar vers ell, cridant: "Ara morràs!". E, jatsia lo dit reverend mestre li desviàs lo colp segons son poder, emperò ell romàs nafrat de colp, emperò no mortal, sobre lo ventrell, e luitant ab ell, fo enderrocat lo dit moro e levat lo coltell; e, com la companya de casa sentissen la remor, volgueren aucire lo dit moro, però lo dit reverend mestre no ho permès, ans lo féu metre dins lo càrcer fins que ell hagués deslberat què faria d'aquell. E, com d'una part pensàs com per part del dit moro havia rebut gran benefici d'aprendre la lengo morisca, la qual ell molt havia desitjada per fer-ne honor a nostro senyor Déu, per tant li aparia que no li degués dar mort; e, com d'altra part dubtàs que altra vegada no tornàs en voler-lo aucire, estava en gran dubte e perplex què faria.

E de fet anà-se'n a NOSTRA DONA DE LA REIAL per pregar nostro senyor Déu que l'inspiràs què faria del dit moro. E, com hagués feta oració aquí per tres dies, e fos molt meravellat que lo seu esperit no es reposava en dar-li mort o vida, ans estava en aquella perplexitat mateixa, ab gran tristor tornà-se'n a casa sua; e, com passàs per lo

Trifulga entre R. Llull i l'esciav sarraí.

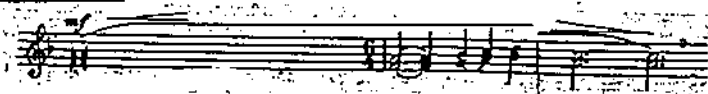
Miniatura del 'Breviculum' de Karlsruhe.

càrcer on lo catiu era, trobà que lo dit catiu se fons penjat ab la corda ab què estava ligat. Féu, doncs, gràcies lo dit reverend mestre a nostro Senyor qui l'havia tret d'aquella gran perplexitat, per la qual tant l'havia suplicat.

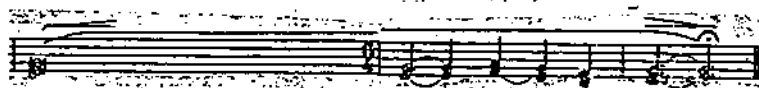
Aprés, doncs, totes aquestes coses, muntà-se'n lo dit reverend mestre alt en una muntanya apel·lada Randa, la qual no era molt lluny de la sua casa, per ço que aquí millor posqués nostro Senyor pregar e servir. E, com hagués estat aquí quasi per vuit dies, e un dia estigués contemplant e tenint los ulls vers lo cel, en un instant li venc certa il·lustració divinal, donant-li orde e forma de fer los dits llibres contra los errors dels infeels. De la qual cosa molt

alegre lo dit reverend mestre, ab grans làgremes feu moltes gràcies a nostre Senyor d'aquella gràcia tan meravellosa; e encontinent, davallant de la dita muntanya, anà-se'n pres-tament al MONESTIR DE LA REIAL, per ço que pus apertament posqués ordonar los dits llibres; e de fet ordonà un molt bell libre, lo qual apellà l'Art major, e après l'Art gene-ral, sots la qual art après molts llibres compilà per la ca-pacitat dels hòmens il.literats; e, com lo dit reverend mes-tre hagués la dita obra acabada, muntà altra vegada al puig de Randa.

PREGÀRIA DE LLOANÇA

LA MEVA ÀNIMA PROCLAMA/ LA GRAN. -DESA DEL SE-NYOR

I EXULTA EL MEU ESPERIT/ EN DÉU EL MEU SAL-VA -DOR

- Lloat siau, Senyor Déu, per la vostra grandesa i la vos-tra glòria; per la vostra bondat i pel vostre amor.

PERQUÈ HA MIRAT EL NO-RES/ DE LA SEVA -HUMIL SERVENTA.
D'AQUÍ ENDAVANT TOTS ELS POBLES/ ME TEN -DRAN PER VENTUROSA.

- Lloat siau, Senyor Déu, pel vostre Fill Jesús, el Salva-dor; i per la seva venturosa Mare, la humil Verge Maria.

PERQUE EL PODERÓS, QUE ES SANT/ HA FET EN -MI MERAVELLES.
S'ESTÉN DE PARES A FILLS/ EL SEU A -MOR PELS QUI-HI CREUEN.

- Lloat siau, Senyor Déu, per la nostra Terra i pel nostre Poble; per la bellesa d'aquesta Illa i pel seu fill ma-jor, Ramon Llull.

AMB LA FORÇA DEL SEU BRAÇ/ DISPERSA ELS -ALTIUS DE COR,
FA CAURE ELS FORTS DEL SEU TRONO/ I ENAL -TEIX ELS MÉS HUMILS.

- Lloat siau, Senyor Déu, per la vostra providència i els vostres designis; per les vostres preferències a favor dels més petits.

DE BÉNS ASSACIA ELS POBRES/ I ELS RICS SE'N -TORNEN DE BUIT.
ISRAEL, EL SEU SERVENT,/ L'HA PROTE -GIT EL SENYOR.

- Lloat siau, Senyor Déu, per la vostra Església santa;
i per tots els qui treballen per proclamar l'Evangelí de Jesús.

TAL COM HO HAVIA PROMÈS/ DES DE -SEMPRE ALS NOSTRES PARES,
RECORDANT EL SEU AMOR/ A ABRAHAM -I AL SEU LLINATGE.

- Lloat siau, Senyor Déu, pels béns futurs que ens heu pro-mès; per l'esperança que feis renéixer cada dia en els nostres cors.

GLÒRIA AL PARE I AL FILL/ I -A L'ESPERIT SANT:
COM ERA AL PRINCIPI, ARA I SEMPRE/ I PELS SEGLES DELS -SE-GLES. AMEN.

PAUSA, per a la pregària personal

President

Alabem encara el Senyor i supliquem-lo amb les mateixes paraules de Crist

Tots

PARE NOSTRE, QUI ESTAU EN EL CEL...

President

Preguem. _

Oh Déu, que cridàreu el beat Ramon Llull, convertit per la vostra gràcia, a predicar la fe als pobles infeels i a renovar l'Església; feis que l'Evangelí que ell pro-clamà, donant la pròpia vida, sigui anunciat pertot arreu de paraula i d'obra.

Beneïu l'Estol Vidalba i feis que les seves rutes wa-gin sempre per camins de pau i de germanor.

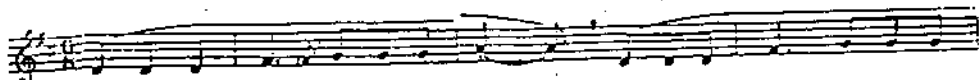
Per nostre Senyor Jesucrist, el vostre Fill...

Tots. AMÉN.

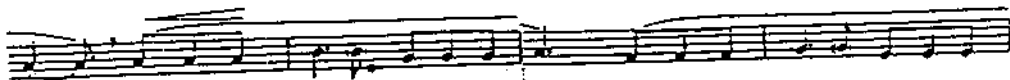
President

Per acabar, salutem nostra Dona, santa Maria de La Real, amb aquesta lloança lul·liana, i amb el crit que des d'aquest lloc encoratjà els exèrcits del Rei En Jaume.

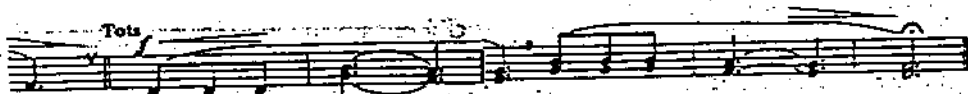
Д. МАНРАЕЦ

1.	Al- ba sou	vós, San- ta Ma- ri-	a	per	vós al	món	ren- gué el nou
2.	El món es-	ta- va en- tre te- ne-	bra	i	bat pu-	dent,	pe- cat i
3.	Per- què sou	bell	co- men- ça- ment	de	cla- re-	dat	i sal- va-
4.	De vos- tre	Fili	mos- trau cla- ror,	oh	Ma- re al	po-	bru pe- ca-

di-	a.	Al-	ba d'un	di-	a	es-pen-do-rós,	san-	ta Ma-	ri-	a,	a-xi sou
fe-	bre.	Pe-	rô de	justs		al-ba sou-vós	is-	ba tam-	bé		de pe-ca
ment;		de fe,	es-pe-	ran-		ça a-mor, per-dó;	de	la hu-ra-	nal		re-demp-ti
dor.		No	vul-gueu	que		si-gui dei-xat	dins	la mor-	tal		obs-cu-ri

vos? San- ta Ma- ri- a, San- ta Ma- ri- a.

docs.

o.

test!

GOIGS AL BEAT RAMON LLULL

(D'una xilografia de 1752)

*Fassem bé a la Causa-pia
del Sant Mallorquí major
de la Fe gran defensor
y defensor de Maria.*

Convertit ja Vos Ramón
per la divina Bondat,
havent los pecats plorat
lluny de les pompas del mon,
demostrar-se a Vos solia
crucificat el Senyor.
De la Fe... etc.

Ab encesa caritat
desitjaven conseguir
medi pera convertir
a la Fe, la cegnodat.
Estant ab esta agonia
vos illuminá el Senyor. etc.

La Mata escrita ha deixat
Deu per mostra qu' es divina
la vostra infusa doctrina,
quedant Vos tot admirat:
y per mostrar cuant valia
aquest portentó y favor
vos va fer son defensor. etc.

Vostros llibres adorava
un anzel parlant ab Vos,
y ab son infant gloriós,
María vos consolava.
En éxtasis vos tenia,
de los dos, tan gran favor. etc.

Molt treballaren Ramon,
 incitant als cristians
 a convertir los pagans
 de totes les parts del mon.
 Per tal fi fundar volia
 collegis vostron fervor. etc.

En Tuniz los moros perros
voren molt maltractar
y també vareu estar
en presó lligat ab ferros.
Molts d'aquells á la Fe pia
convertiren ab valor. etc.

En altre presó tancat
sens menjar catorse dies
del zel del Profeta Elías
el Cel vos ha alimentat.
Després ab gran tirania
azotaren ab furor. etc.

Setanta filòsofs bells
evidentment conclouren
y així a la Fe convertiren
a molts juntament ab ells.
Sou de tota la Turquia.
Apostol de gran valor. etc.

Mallorca el ser vos ha dat,
el Cel la Sabiduria,
el martiri la Bugia
el Rey la universitat.
Y d' aquesta monarquia
vos han fet Mestre major. etc.

Fonch per virtut celestial
n vostra patria quedar
el vostro cos, per obrar
miracles curant tot mal:
D'aquests n'obrau cada dia
fentvos Cristo aquest honor,
perque son son defensor: etc.

Ramón: sempre guardaunos,
los camps, terras, bestiar,
las vinyas, los olivars,
los blats, y damés llavors:
Y aquest favor sempre sia
de Deu á Gloria major. etc.

Cantém puis ab alegria
qu' el Sant Mallerquí major
es de la Fe defensor
y defensor de Maria.

HIMNE DE L'ESTOL VIDALBA

AMUNT, COMPANYS! FACEM CAMÍ
CAP A L'ALTURA.
AL BES DEL SOL, DE BON MATÍ
RIU LA NATURA

Alegri els cors la germanor,
nostra companya.
Pugem cantant vers la claror
de la muntanya.

La vida és breu i cal gaudir
de l'alegria
de mirar el cel i descobrir
la llunyania.

Dins l'aire pur nostre esperit
més fort alena,
quan sent el goig de l'infinit
dalt la carena.

Guaitem plegats els horitzons
de la nostra Illa,
com compartim els rosegons
de la motxilla .

NOTA. Després de sa pregària feta a La Real amb motiu de sa nostra Festa Patronal, anàrem d'excursió a NA BURGUESA I BENDI-NAT. Com sempre, tot va anar com una seda.

17 DE DESEMBRE DE 1984. PUIG DES TEIX.
Des de Sóller p'Es Pas des Pi, Font des Voltor, Sa Galera, Pas Barona.
Guies: Andreu Lladó i Jesús Martín.

31 DE DESEMBRE DE 1984. PUIG DE N'ALÍ
Per sa Cometa Negra i Es Comellar de s'Home

"Jesucrist sènyer! Ah, qui fos en aquell temps que nasqués vós,
e vos vesés infant petit, vostres carns nues e poc lit, pobre de draps, ple
de bontat!"

"Ah, com fóra enamorat en vós veser, tenir, tocar e contra er-
gull contrastar, veent lo rei del cel e'l tro jaer en paubre liteló!"

(Ramon Llull. Medicina de pecat.
D'oració de temps)

1984
==

163. Gener. 9. XIII Aniversari. TOMIR. (Neu)Rest.Escorca
164. 23. TEIX. Sembra de roures a Pla d'En Fideu
165. Febr. 6. Ametlers en flor. CALICANT
166. 20. PUNTALS DE PLANICI
167. Març. 5. PUIG CARAGOLER DE FEMENIA
168. 12. NA CATANYA
169. 26. PUIG DE GALDENT (Dinar a Ses Pedreres)
170. Abril. 2. SERRA DE CORNAVAQUES
171. 16. PENYAL DES MIGDIA
172. 30. LLINÀS. ES PARAIGO (Boira)
173. Maig. 14. Excursió en grups. PUIG DES TEIX
174. 28. MORTIX-ARIANT. PAS DE SA ROCA LLISA
175. Juny. 11. SA MARINA DE VALLEMOSSA
23-29. Ruta d'Estiu. MENORCA
ROSA HUGUET (17)
ALEXANDRE SEGURA
ISABEL RIERA
ANTÒNIA PRATS
MARIA ADROVER
LLORENÇ PASQUAL
MARGALIDA GAYA
ANTÒNIA POCOVÍ
MANUEL CARRASCAL
JOAN LL.MARTORELL
GABRIEL MATEU
ELS RODAMONS
JOAN JULIA
JAUME MAS
JOSEP COLON
BARBARA FONT
MARGALIDA FONT
FRANCESCA GUAL
MAGDALENA HORRACH
JOAN LLINÀS
MATEU MAS
RAFAEL RIBAS
RAFAEL HONOR.RIBAS
BEATRIU RIBOT
AINA SOCIES MIRALLES
"Cavallera d'Honor"
nº 200

176. 25. CAP D'ARTRUTX- CALA GALDANA
177. 26. CALA GALDANA- EL TORO
178. 27. EL TORO- PORT D'ADDAIA
179. Agost.12. Lluna plena. CUCULLA DE FARTÀRITX
180. Setem.24. BINICAUBELLET-SON REAL-SON SERRA
181. Octub. 8. MOLETA DE BINIFALDÓ
182. 22. SES FONTANELLES-COMA DES CAIRATS
183. Novem. 5. ES TOSSALS
184. 19. Excursió en grups. ALCANELLA
185. Desem. 3. Patronal. LA REAL. SERRA DE NA BURGUESA
186. 17. SA GALERA (Des de Sóller)
187. 31. PUIG DE N'ALÍ
JOANA AMENGUAL (201)
ANTÒNIA CASTELLÓ
JERONIMA CERDA
FRANCESCA MARTORELL
BARTONEU UBACH
MARGALIDA MATEU
ANTONI RAMIS
CRISTINA SANZ
MIQUEL SUÑER
ANTÒNIA MAYOL
ANTONI NICOLAU
MARCOS RODRÍGUEZ
MIQUEL SALVA
ÀNGEL SOLÀ
IMMACULADA ÚBEDA
XAVIER ÚBEDA
BEGONA ELIZONDO
ANTONI MIQUEL
BALTASAR MOREY
ANTONI RIERA
ANTONI SALVÀ (pare)
PETRA SASTRE
BARBARA FULLANA
MARIA MAS
ANTÒNIA MARQUÈS
ANTÒNIA PONS
MARIA PONS
ANTONI SUREDA
ENRIC ALAJARÍN
JOAN CLADERA
LLORENÇ CLADERA
LLORENÇ MARTORELL
MATEU MOLL (Cav.232)

14 DE GENER DE 1985. XIV ANIVERSARI DE L'ESTOL
PUIG I COVA DE ST. MARTÍ. SON FE

Només sabem que aquest dia va fer una estona de mal temps, visitàrem sa Cova de St. Martí, on férem pregària i cantàrem es 'Crec en un Déu' per unir-nos an es primitius cristians d'aquest redol.

Més tard, posàrem peus davall taula a Son Fe, casa d'espiritualitat que duen ses monges agustines.

En es mapa que mos donaren, hi havia aquesta glosa, recordant es XIV aniversari de s'Estol Vidalba:

Set anys he anat per la terra
i altres set per dins la mar.
Al cap de la catorzena
llicència vull demanar.

28 DE GENER DE 1985. PUIG DE MASSANELLA
Per Coma Freda, Cases de sa Neu, Pas de N'Argentó, Cim
Font de s'Avenc

Sembra de roures

A partir d'avui i fins an es juny, es programa ofereix sa possibilitat de repetir sa mateixa excursió, es dissabte que ve davant. Suposant que faci de guia un cavaller que no sigui es 'guia major'.

11 DE FEBRER DE 1985
EXCURSIO DELS AMETLERS EN FLOR

Muntanyes de Poca Farina. Guia: Llorenç Galmés.

Hem vist "tants" d'ametlers florits, que En Cabot ha acabat marejat de s'oloreta, i per això quan hem entrat dins un alzinar, coma avall, s'ha exclamat: 'Ara vénen ets ametlers. . .'

25 DE FEBRER DE 1985. PUIG DE GALATZO
Per Coll des Carnisseret, Caseta d'Icona, Cim, Pas de Na Sabatera,
Ses Fonts, i Coll des Carnisseret
Guies: Pep Morey i Onofre Martorell.

En aquesta excursió des Galatzó, es cronista va llegir aqueixa lliçó de botànica, sempre tan útil:

"S'altra diassa se va proposar i acceptar, nemine discrepante, o sia que tot s'Estol hi va venir a bé, inclòs En Cabot que sempre sol votar en contra; dic, idò, que tot s'Estol, donant mostra una vegada mes de seny, va acceptar estudiar a cada passejada un arbre o arbust o herba, a fi de fer-nos més amics encara i estimar-les més totes quantes plantes i floretes mos surten a camí a ses nostres excursions.

Ja sé que lo que vos diré no m'ho trauré des meu capet, que és petit i no hi caben gaire coses, sinó que ho espigolaré d'ací i d'allà, des llibrots que homes llests i sabuts han escrit cremant-se ses celles, estudia que t'estudia i corre que te corre, per turons i muntanyes, comellars i valls, amb llapis i paper i ala! escriu qui te escriu i pinta que te pinta. Si llavors voltros ho voleu més espinzellat, ja anireu a aclarir-ho.

Malavejaré esser feel an es lletraferits, posant-hi nomes sa mica de sal i espícies per fer més mengívola sa lliçó.

I sense mesclar-hi més raons, comencem es nostre sementer, que sa processó serà llarga i es ciri curt.

I per ventura qualcú de voltros demanarà a veure mem per on començarà aquest homonet a explicar-nos tot això de ses plantes. Si t'eni dos dits de front - només dos dits - i sou d'aquells que no vos poden donar figues per llanternes, ja haureu endevinat que hi ha una planteta que per dret propi ha de ser sa primera - amb molt d'avantatge part damunt totes ses altres, per rumbooses i aromàtiques i rares i belles que sien - . Parl de sa VIDALBA, que escric en lletra grossa perquè és sa que du la doma dins tot el món, ja que és sa que du la doma dins tot el món, ja que és s'única triada per donar nom an es nostre Estol de germans andarins.

I ¿què és sa Vidalba? Sa Vidalba, idò, a mes de donar nom an es nostre estol - que això ja li bastaria per esser famosa i envejada per tota quanta planta escalfa es sol - és una planta senzilla i humil, sarmentosa i enfiladissa, pensau que se pot enfilar fins a 10 metres, i que es seu nom de naixor és "Clematis cirrhosa" i li ve des grec "clema" que vol dir sarment, i "cirrhosa" pels aquenis acabats en plomall. No vos explicaré lo de plomall, perquè tots sabeu què és, ni lo d'aqueni, perquè és massa mal d'entendre per a voltros, descomptats es quatre caps verjos que de llests passen sa mida.

Heu de sebre que sa Vidalba floreix dins es cor de s'hivern, i que ses floretes s'assemblen a campanetes, i que una vegada mortes se converteixen en plomalls grisos. Aquestes floretes normalment són blanques, amb taques violetes a l'interior, també se'n troben de completament blanques i d'altres les tenen tan espesses a ses taques que semblen floretes ben fosques.

A més de tot això, sa Vidalba se troba abundant per tota Mallorca, des d'arran de la mar fins an es cap-curucull des Puig Major, enfilada per bardisses i revells, parets seques i penyals.

I com que sa perfecció no és possible en aquest món caduc i moridor, també sa nostra Vidalba pateix una mancança: no és planta remeiera; però té una cosina bona, sa "clematis flammula" que aquesta sí que ho és remeiera, però ja en parlarem un altre dia, si Déu vol.

Abans de posar punt an aquestes retxes, vos vull recordar que antany a qualque crònica ja va sortir qualque cosa de plantes, però podem dir que a s'excursió d'avui començam de fet s'estudi de ses nostres plantes, i que anirem en bones, com en tot; es meu padrí ja ho deia: 'compàs, i viuràs'; s'ha de tenir trempança en tot, en so menjar i en sa feina, en so resar i en s'estimar (encara que St. Pau diu que no hem de posar fites, si estimam de bon de veres. . . i així mateix recordant aquella altra dita atribuïda an En Pere Fons: "poc basta, molt te farà sofrir").

11 DE MARÇ DE 1985. EXCURSIÓ PER GRUPS AUCANELLA

25 DE MARÇ DE 1985. SA VALL(Manacor)

Mos trobarem devora l'Hospital de Manacor. Dugueren la meitat de cotxes an es lloc de tornada de s'horabaixa, i amb sos altres anàrem devora Sa Valleta, dins es terme de Petra. D'aquí partírem per dins aquesta vall, que altre temps havia estat un gran 'pomeral'. Passàrem per sa Font de sa Memòria, p'es Molí Paperer, i dinàrem a una altra font un tros passat ses cases de Sa Vall.

Altres notes:1) Que En Tomeu Tauler va llegir un ^{poc}ma, que no posam perquè s'ha perdut. Esperem que un dia En Toni Gili, fullejant paperots vells, el trobi i el poguem reproduir.

2) Recordant sa Festa de l'Anunciació, hem cantat s'Angelus amb tota solemnitat.

3) Hem llegit cosa de N'Espriu, recordant sa seva mort, que - si no recordam malament - s'esdevenia devers dia 9 de març prop passat.

4) En Cabot reuneix es de sa seva edat i tot exaltat parla a favor des de Puigpunyent, alabant s'organització de s'excursió que dirigiren an Es Galatzó i sobretot 'es cocarrois' que dugueren: Ara veurem es de Sóller com quedaran . . .

Avui, es cronista ha llegit sa segona lliçó de botànica, preparada per llegir fa quinze dies.

"Seguint es nostres estudis de botànica, just darrere sa Vidalba que vàrem descriure fa quinze dies, damunt sa cucua des Galatzó, avui, si Déu vol i voltros teniu paciència, veurem quatre coses d'un arbret molt conegut de tots noltros, i que moltes vegades també mos surt a camí a ses nostres excursions. Parl des ginebró, que pos es segon de sa llista, perquè toca, i perquè és es nom que se va posar el P. Serra quan se va fer frare, i que era es nom que duia un fraret des temps de St. Francesc, molt amic seu i molt humil, senzill i bon home. I com que enguany celebrem es segon centenari de sa mort del P.Serra, convé que facem bona memòria, no tan sols d'ell, sinó des fraret que li va proporcionar es nom i de s'arbre que els donà nom a tots

dos. (Quan llegíem això, D. Jordi va remugar baix-baix *.)

I ¿qui és aquest tal 'ginebro'? Heu de sebre idò que ve de bona família. Tots coneixem es seus germans i parents: l'amo En Xiprer, alt i prim i llarg com una canya de treure nius; En Xiprer esbrancat i sa mado-na Tuia; i llavors tots coneixeu també una germana seva, 'Na Juniperus Phoenicea', o sia Na Sivina, que sempre la trobam per sa vorera de mar. . Deixem sa parentela i anem a veure es 'ginebrons'. Lo primer de tot, convé tenir en compte que són una partida de germans i que tots s'assemblen molt. Hi ha En 'Juniperus Communis', que aquest no el coneixeu perquè no viu a Mallorca, està embarcat; llavors hi ha En 'Juniperus Oxycedrus', que té dues filles bessones: una de la subespècie macrocarpa, i que sol viure devers s'Albufera, i s'altra Na 'Rufescens' que és que solem trobar per ses muntanyes.

I sense mesclar-hi més raons, anem ja a sa vida i miracles d'aquest bon amic En 'Ginebro'. Sa vida la se basquegen - com he dit suara - o bé vorera de mar (es de can Macrocarpa), o bé es de ses muntanyes (es de ca Na Rufescens). Ses fulles són primetes i d'un verd tirant a cendrós, i acaben amb una punteta molt finoia, que si t'hi acostes massa te fan unes moixonies no massa agradables, però aixímateix sofridores. A la cara superior o de damunt, solen anar pintades amb dues retxetes blanques, emperò es 'ginebro' embarcat només en té una. Es fruits són unes bolletes des tamany d'una avellana petita o d'un ciuró gros. Tot l'any duen es mateix vestit, i per pujar sa barquera necessiten devers 15 ò 16 mesos, és a dir, floreixen quan toca (per primavera) emperò no tenen es fruit madur fins a sa tardor de s'any que ve davant.

I a sa vida des 'ginebrons' encara hi podem afegir que, a més d'haver servit per donar nom an és deixeble de St. Francesc i an el P. Serra - que això tot sol ja els faria cèlebres a més no poder - també va servir per fer ombra an el profeta Elies, quan fugia pel desert cap a la muntanya de l'Horeb i tenia ganes de pegar una becada, i becant becant, va quedar adormit com un tronc, fins que un àngel el va anar a despertar i li va dir berenar, perquè encara li mancava una bona caminada.

També un dels més grans poetes de Mallorca, Joan Alcover, el canta en el seu poema "La Serra", quan diu:

'Oh esquerpa cadena de puigs gegantins!
ginebrons balsàmics, estepes i pins. . .'

I no en parlem des nostre poeta, el gran Pere, que a la Lletania de Lluç invoca la Mare de Déu amb noms de ses nostres plantes i arbres, i diu:

"Salut, Patrona del mar,
ufana com la falguera,
audaç com el ginebró:
el poble amb lluita sincera
recerca un nou horitzó.

I si trobàssiu qualcú amb so cap més obert que es meu, encara vos ne contaríeu moltes de coses de s'audaç ginebró, emperò jo ja acab es menuts i és hora de parlar des miracles.

De miracles en fa molts i molt variats. Si se fa una destil·lació de branques i fulles, obtindreu s'oli de ginebre, que serveix per curar nafres i sa ronya d'ets animals; per sa ronya, si no voleu fer tanta feina amb això de sa destil·lació, podeu gratar una estona, i si no vos curau, almanco sentireu consol.

Si escaldau amb un litre d'aigua 25 grs. de fulles deixant una estona es tassó tapat, tendreu una beguda que vos compondrà moltes coses, vos posarà a to i fins i tot vos farà orinar; però no heu d'abusar, perquè, si carregau sa beguda i la feis massa forta, no vos dirà bé, perquè és molt excitant, i si pot ser, sempre hem d'estar tranquils.

Si encara teniu humor, i bulliu durant 10 ò 15 minuts una grapedeta de ginebrons en un litre d'aigua, i en preniu en bones, per exemple unes tres tasses al dia, tot vos anirà bé: nyirvis, fetge i la resta; però tampoc no n'heu d'abusar. També se diu que es pagesos creuen que es fruits des ginebró faciliten s'expulsió de sa placenta, de la qual neix es cordó umbilical, i per això en bullen i en fan beure a ses cabres, ovelles o vaques, quan han fet es cabrit, mè o vedell, si sa ditxosa expulsio se torba.

I passant a una altra utilitat des ginebró, direm que, si se fan bullir estelles de ginebre, aquesta aigua és bona per fer ses bótes de vi netes; i que de sa fusta des ginebró se'n feien pipes i mobles, especialment vases de miralls.

I per acabar, convé recordar un altre miracle des ginebró, i és que amb sos fruits se prepara s'aiguadent de ginebró, que si t'hi poses 'en sèrio' i empines es colze de valent i espesses vegades, podeu estar ben segurs que, sense esser gaire sants, en fareu a balquena de miracles i volteres. I si no ho creis, provau-ho. En Jesús també diu que serveix per 'ses ames des guardarrobes' i En Topa que va bé p'es romàtic.

Es guia de s'excursió a través de sa gran torrentera de Sa Vall, ha estat N'Andreu Genovart.

10 D'ABRIL DE 1985. DIMECRES DE PASQUA

SERRA D'ALFÀBIA

Guia: Jesús Martín

Aquí veim un nº 200, i suposam que vol dir que hem arribat al cavaller 200 de la Vidalba. Ja ho aclarirem més envant.

22 ABRIL DE 1985. PUIG DE GIRONELLA

Per Llinàs, Es Paraigua, Puig,
Ariant, Font del Poll, Camí D'Ariant

6 DE MAIG DE 1985. PENYAL DES MIGDIA

Puig Major
Per Coma de N'Arbona, Cim,
Camí dels Cingles

20 DE MAIG DE 1985. SA GALERA

Per Deià, Font de la Senyora,
Portell de Can Prohom, Cim,
Puig des Vent, Saragall de Can Boqueta.

3 DE JUNY DE 1985. TEIX, PER BOLDRONS

17 DE JUNY DE 1985. SERRA DEL CAVALL BERNAT

Per la Vall de Bóquer, Punta Troneta,
Carena de la Serra fins al Forat, Vall
de Bóquer.

Nota.- A partir de dia 28 de gener, es volien organitzar unes segones excursions, en dissabte, repetint la mateixa del dilluns. Però la cosa no ha anat bé.

RUTA D'ESTIU

1-6 JULIOL 1985

Muntanyes d'Artà i Capdepera.

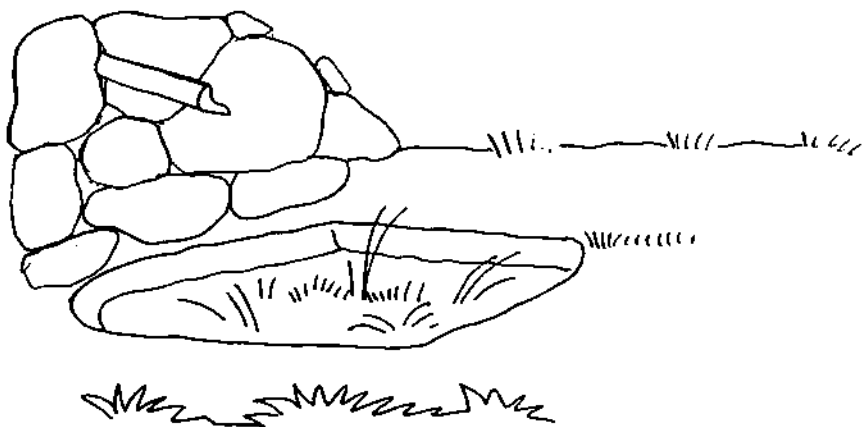
Ens trobarem a s'Ermita de Betlem, el dilluns capvespre, i partirem cap a sa Talaia Moreia, on havíem de sopar i dormir.

Passarem per sa Font de s'Ermita i sa Cova de St. Pau, per sa Font de can Capellà i per Na Plana, pujarem es Pas de ses Osques, etc.

Com que sa ruta es va fer llarga, nos aturarem en es Coll Paret, a sopar ia jeure damunt quatre carritxeres que estaven avinents, i haguérem de descobrir pal pant palpant.

Es dematí, pujam de sa Talaia Moreia, davallam cap an es Torrent des Galleric, pes Pi de sa Romana, i travessant es Pla de ses Bitles, anam a rentar-nos a s'Arenalet des Verger. Pujam a sa Font dets Oguers, ens proveim d'aigua, i després de dinar feim una boníssima migdiada a s'ombra d'uns pinarros no gaire enfora de sa Calà.

Es capvespre, l'hi estrenyem per amunt, per sa Font de sa Vaca, que era més eixuta que un card... I aquí foren ses bones, perquè - amb un mestre i tot, com En Pep - no hi va haver modo ni forma de trobar es pas. A força de potoiar, i amb fues i grapades, i amb Na Francisca Mestre Mercant de Petra, que feia uns alens ben espessos, i amb sa boca mig badada, com si hagués d'entregar l'ànima a Déu, i aferrats per ses carritxeres, per aquella cosa tan aspra, hem arribat a un lloc (què dic a un?), a dos llocs una mica plans, i allà cadascú va compondre es jaç així com va poder. Aquí En Jesús va ser des primers que va demanar per aturar-nos, cosa que desdiu d'un home tan coratjut i caminador com ell. Figurau-vos fins a quin punt havia arribat la cosa...

El sendemà, seguirem fins an es Coll Paret, però enlloc de seguir sa ruta marcada a s'itinerari, que era repetir un tros de lo de dilluns de capvespre, decidirem - després de consultar els Alajarín, pare i fill - amollar-nos tot dret cap an Es Caló, per sa part de Betlem. Aquí prengüerem sa camada, amb pas falaguer, perquè sospiràvem una botiga on poguéssim comprar unes cerveses ben gelades, perquè ja haviem buidat s'aigua de ses cantimplors.

Refrescada sa panxa, però amb tot es cansament damunt, investirem sa darrera pujada per tornar a s'Ermida de Betlem. Allà, com a xots assedegats, mos tiram a sa font, i allà ben apler, podem assaciar-nos, cosa que haviem pogut fer aquests dies passats.

Arribats a Artà, trobam unes dutxes rectorals gratificants, i a can Faro una paellassa que calma tot es nostre cansament.

La resta de sa setmana, l'hem passada per sa part de Capdepera, guiats pes canonge Tous. Començam per Sos Sastres: ruïnes i talaiots, i passam per Cutrí, Sa Tafona i Son Terrassa. Pes Molí d'En Creu i Na Bagassa, etc. Dormim davall unes alzines i el sendemà passam per

sa Fonteta dets Abeuradors i ses Covasses. Mos banyam a Cala Agulla.

Es capvespre, tornam deixar Capdepera i tornam entrar dins es terme d'Artà. Feim sa torniola per sa Cova, sa Font Soberana, Sa Duaia de baix, Sa Caleta, Cala Torta i Cala Mitjana, Na Llulla, sa Torre des Matzocs, Albarca, Sa Vinyassa i de bell Sa Cova... I com que ja som a dissabte dematí, partim cadascú a ca seva.

EXCURSIÓ DE LLUNA PLENA

Nit del 30 al 31 de juliol de 1985

TALAIA DE LA VICTÒRIA

Santuari de la Victòria, Ses Fontanelles, Coll de Na Beneta, es Coll Baix, Platja (optatiu). Talaia de la Victòria, Penya Roja, per veure sortir es sol, i altra - volta Santuari de la Victòria... i bon dia! si et colgues.

INICI DE TEMPORADA

SANTUARI DE MARISTELLA (ESPORLES)

23 setembre 1985

Guies: Mn. Miquel Estades i Jaume Moranta

S'ESTOL VIDALBA I SES DONES

Lliçó inaugural del curs 1985-86

Antany, per aquestes saons, d'entre es cavallers vidalbins s'alçava qualque curro que, amb moltes manyes i sebres, feia un bon sementer explicant una lliçó en es començament de ses nostres passejades. Emperò, germanets meus, això era altre temps; ara, ni lliçó ni res; es fervor ha minvat ferm, i es dos lliçoners (Ambròs i Tous) han clos barres com es ca de Xiclati, i per por de no dir res tan sols ja no vénen: N'Ambròs des de molts de mesos ençà, i En Tous no en fa tants, però tampoc no s'ha cobert de glòria amb sa fidelitat que deu a s'estol com a pare fundador que és. Se veu que duen altres bulls i quimeres.

Per això, En Pere Orpí i jo hem decidit oferir-vos, ell que és "flos et gemma poetarum", una codolada, i aquest servidor, fent bo allò de que "ubi deficiunt equi trotant aselli", quatre mots per illustrar aquestes grandioses carabasses que passejau damunt ses espatles; i tan bé perquè volem que el nostre estimat estol no perdi es coratge ni minvi s'entusiasme, i seguesqui sempre envant, més i millor, com diu sa cançó:

A mi m'emprèn bona amor
com l'arbre que està a bon lloc,

que, encara que el reguin poc,
no desmaia sa verdor.

I com que no volem desmaiar ni un punt i volem servir fidelitat a ses lleis i constitucions legítimament promulgades i acceptades, és per això que ara, just acabat de començar un nou curs, recordam aquelles coses que semblen més adients per tal d'arribar a bon fi.

I res millor mos ha passat per s'escudeller que parlar-vos d'una cosa que creim molt necessària, per evitar malintesos i perquè ha estat una de ses coses més conflictives de sa vida de s'estol, tan conflictiva que fins i tot ha llevat es dormir an En Cabot. Ja haureu en devinat que parl de ses relacions entre s'estol i ses dones.

Es que no són bromes, no; un estolet que neix bé, sense problemes, i se fa gran també beníssim i amb tota normalitat, i arriba a s'edat adulta ple de seny i ben considerat de tothom, de cop i bolei perd sa tramuntana i sense rumb va a la deriva una bona temporada.

Perquè heu de pensar i creure que dins s'estol, com estava ben estil·lat a ses Constitucions i a l'article primer, només hi cabien cavallers, "ço és, hòmens mascles; e n'així no ha loc per a fembres ne donzelles, tro que lo Apostoli de Roma aixequi lo temps de veda"; i com que aquell homenet de Roma du altres bulls, no té temps de pensar en noltros, pobres cavallers, i com que s'arròs anava a grumellons dins s'estol, amb gent que punyia per veure si voldriem dones, amb En Manuel que ni en volia sentir parlar (i llavors va esser des primers que en va menar, fent tenir per ver el refrany que diu: "allà on pareix que no hi plou no hi poden estar de goteres"), dic idò, que s'estol no era s'estol, i sempre hi havia completes de nyic i nyac, fins que un dia presentàrem una esmena a s'article primer de ses Constitucions, per la qual esmena quedaven admeses ses dones, i així ja no mos podran cantar pus sa cançó - que diu:

Que he passada de fretura
estant en es teu costat!
qui té sopes dins es plat
i té talent, i dejuna.

O aquella altra cançó:

Que de pena pas i call
apartat de vós, mon bé;
m'emprèn com el formiguer
que se pensen que no té,
i crema davall-davall.

O encara aquella altra:

A mi m'emprèn com qui està
malalt a un lloc desert;
tal volta la vida perd
per falta de poc concert,
i es metge sols no hi va.

I com que tampoc no era qüestió de morir d'un pur
desaire, és per això que tot se va adobar i posar enderg.

Ara ja hi vénen dones a ses excursions, i de tal ma-
nera tot s'ha compost que fins i tot En Cabot que, com hem
dit suara, era es qui més emperons posava, idò heu de se-
bre que sempre en du mitja dotzena darrere que li fan la
bona, sobretot ses montuïreres: Joana, Francisca, etc.
"I En Cabot, que no ha vengut avui?" Demanen tot d'una, i
si no el veuen, van alises tot lo dia, i ell dos doblers de
lo mateix, si no hi ha ses seves amigues, ja el me teniu
mújol i emmorrinxat tot lo sant dia, repetint aquella can-
çó:

'nau a fer venir el doctor,
mon mal me medicarà,
veiam si me trobarà
cura pel mal de l'amor.

I vàrem esmotxar tant sa bardissa que la vàrem arra-
sar de tal manera que varen quedar admeses ses dones, així
sense afegitons... Perquè, de dones, heu de sebre que n'hi
ha de moltes castes, i si s'haguessin posat condicions, -
¿com ho haguéssim sabut amb tota imparcialitat i sense fer
parts ni quarts? - Crec que és millor que la cosa quedàs ai-
xí per evitar problemes. Totes poden venir, perquè, com vos
he dit, de dones n'hi ha de moltes classes: n'hi ha de gua-
pes i de lletges, i mirau si ja ho deu esser antic això, que
el Beat Ramon ja s'hi havia fixat i deia: "Per una plaça...
passaren dues dones, la una era bella e l'altra letja"; -
n'hi ha de joves i de velles, i n'hi ha que feien de dona
vella, guardant es joves que no fessin tala; i n'hi ha que
són dones de bé, o bones dones, i altres que són males do-

nes o dones públiques o dones de la vida, o de món, o de
cadira, o del públic o errades: "eixes dones de cadira -
són la perdició de molts".

I n'hi ha de fadrines, casades i viudes, i d'a-
questes n'hi ha que van de tres qui n'agafa quatre:

Una dona que cau viuda
i té lo que ha de mester
és com un gat de gener
que sense talent remiula.

De ses fadrines, n'hi ha que ho són perquè vo-
len i d'altres per força: ningú els ha fet s'ullet; elles
aguanten... I quin remei les queda a les pobres! Són ses
que repeteixen una i altra vegada sa cançó:

A mi me'n pren com la roca
que està en el camp desolat;
aigua i vent la combat,
i ella no se trastoca.

Ses fadrines també s'anomenen donzelles, sobre-
tot si són verges: "Los moros anauen conquistant per la
illa fent morir molts crestians e desonint dones e don-
zelles", diu Tirant; i si no estau farts de cançons, en-
cara vos n'enflocaré una altra:

Si perdeu la donzellesa,
jamai me torneu mirar;
que, perduda esta finesa,
no es pot tornar recobrar.

Tots es lletraferits vos dirien moltes més co-
ses sobre ses dones i ses seves virtuts o defectes; em-
però jo trob que ja n'hi ha per caldera. Només vull re-
cordar-vos, com deia fa un instant, que qualsevol dona
de qualsevol estat o condició: grassa o magra, banyuda
o sulla, alta o baixa, pintada o al natural, mostatxu-
da o llisa, etc. pot venir a ses excursions de s'estol;
emperò sí que hi ha una petita condició, com està ben
estil·liat a s'afegitó de s'article primer de ses nostres
Constitucions: "Si per feblea e flauea de humanal na-
tura fos necessari que donzelles o fembres caminassin
amb los cavallers, aniran tres passes enfora de cascun
cavaller, si són formoses e jóvens e fines; e si són -
velles e tiroses e letges e seques e ruades poran anar

frec no frec".

Res més, germans, tans sols desitjar-vos un bon curs, i a trescar, s'ha dit, i fora badar an es portell! Vius, i ungles! Deia es jai Bolei, i li pre nien sa dona...

DE COM L'ESTOL VIDALBA SE TORNA POSAR EN CAMI PER COMENÇAR EL NOU CURS 1985-1986, AMB LA PARTICIPACIÓ DE MOLTS DE CAVALLERS I CAVALLES, COM QUEDA EXPLICAT EN AQUESTA CODOLADA, JUNTAMENT AMB MOLTES ALTRES COSES QUE SÓN DE CONTAR I DE RECOMPTAR.

Ha començat sa tardor
(vull dir: s'"otoño";
"Habla en cristiano, qué coño!"
diran alguns).

Noltros, cada dos dilluns,
tresca qui tresca,
faci calor, faci fresca,
després de s'alba,
partim amb s'estol Vidalba
garriga amunt.

En s'estiu hem posat punt
per no suar,
i ara tornam començar
ses caminades.

Hi vénen dones casades
i fadrinetes;
ja han anat a fer punyetes
ets Estatuts.

Mos prenen per femelluts
o feministes
es qui van per autopistes
fent "auto-stop".

Però sa pell ja és des llop,
no fotem faves!
A mi me cauen ses baves
quan veig s'estol
caminant de sol a sol
ple de gaubança.

Pareix que ningú se cansa;
mirau ses dones:
tenen ses cames molt bones,
com tot el cos.

Més contents que un ca amb un os,
es cavallers
han esqueixat es papers
que les vetaven.

Altres temps tot sols anaven
sempre a les sordes.
ara han canviat ses ordes:
tots a callar!,
que una dona sol xerrar
per vuit o nou.

Ja ho diuen: ¿No voleu brou?
Idò tres tasses!
"Es més fàcil donar passes
que aguantar dones!",
diuen alguns, i a les bones
volien domar-les.

Adhuc el rei Joan Carles
qualsevol dia
enviarà Na Sofia
perquè s'esbravi.

No prengueu per un agravi
lo que dic ara;
m'agrada mirar de cara
dones formoses,
i més si són coratjoses
i rioleres.

Per camins i carre-teres
anam plegats
i mai mos hem barallat
a cops de puny.

Hem d'anar tres passes lluny,
diu es paper,
que no fos com En Boyer
i Na Beleta...
Ell va dir: "Bon repunyeta,
quina femella!
Jo deix anar sa mamella
des ministeri,
que val més un bon tiberi
de carn tan fina
que no passar fam calina

durant tot l'any".

Així, no trobeu estrany
si un home lliure
s'estima més cantar i riure
que no plorar,
i per això sol cercar
bona companya.

Fins i tot per sa muntanya
va molt millor
posar davant s'horitzó
cares garrides.

Malalties com el SIDA,
que estan de moda,
sols agafen dins sa roda
drogats i "gays".
Noltros, més sans que un gra d'all,
no som tal cosa;
ses dones no mos fan nosa
si es porten bé,
o sigui: si saben fer
de pastisseres.

Mai solem tocar voreres
an es pastissos,
mai solen quedar roïssos
pes moix o es ca,
mai solem despreciar
un tros de coca;

mos deixen amb bona boca
i mos engreixen,
perquè es sadolls no se queixen
ni corren massa.

Totes són de bona raça,
ja ho sabeu bé.
Hem corregit es paper
i alçat sa veda.

S'estol Vidalba així queda
més variat:
capellans, homes granats,
casats, fadrins,
allotes, dones amb nins,
monges i frares,

i tots... Mirau quines cares
més satisfetes!

Com una guarda d'atletes
sense corona,
ni pes set Turons de Roma
mos deixam tòrcer.

Envestim amb nova força
un curs novell.
Davant noltros, es capell
se poden treure.

Només mos solem asseure
per alenar,
posar miques o pregar.
¿Vos pareix poc?

Que Déu mos conservi es foc
i s'alegria
per fer cada quinze dies
es mateix joc.

Pere Xarubí Sabater
de Na Gambusina

23 setembre, 1985.

7 d'OCTUBRE DE 1985: SA FORADADA

21 D'OCTUBRE DE 1985: SA GUBIA

PAS DE SA FESA

4 DE NOVEMBRE: SA COMUNA DE BUNYOLA

18 de novembre: BINIARAIX. CAMÍ SA COSTA

CASES DE L'OFRE. BARRANC DE BINIARAIX

2 DE DESEMBRE DE 1985: EXCURSIÓ PATRONAL

PUIG DE GARRAFA

Com a totes ses excursions patronals, començam
el dia amb una pregària. Ens trobarem en es Seminari Major,
antic Col·legi de Nostra Dona de la Sapiència.

El títol del fulletó que ens entregà En Manuel
deia: "CELEBRACIÓ DE LA PARAULA, QUE L'ESTOL VIDALBA DEDICA
A LO BENAVENTURAT RAMON LLULL, MÀRTIR, EN LA FESTA PATRONAL
QUE L'ANY DEL SENYOR 1985 S'ESDEVINGUÉ LO DILLUNS, DIA 2 DE
DESEMBRE.

Vàrem cantar vàries cançons i vàrem llegir un
long fragment d'un llibre del Beat Ramon. El capítol fou el
110, titulat "Com hom se pren guarda de só que fan los cler
gues".

16 DE DESEMBRE DEL 1985: ORIENT. TALAIA CALS REIS.
ES RAFAL. SALT DES FREU. ORIENT.

30 DE DESEMBRE DE 1985: LA TRAPA. TORRE
DE CALA EN BASSET

NOTA.- Encara que arribàs amb retard a aquesta redacció,
publicam: 1) Una carta del 9 de febrer de 1981 i dirigida
al Sr. Bisbe en la qual s'Estol li demana un reconeixement
de mèrits per al P. Antoni Martorell.

2) Un llarguíssim escrit, a manera d'auto-sacra-

mental, que mos va llegir es canonge Tous, durant sa ruta d'estiu de 1983.

Palma, 9 de febrer de 1981

Rdm. Dn. Teodor Ubeda. Ciutat

Benvolgut D. Teodor:

L'Estol Vidalba, en el dia que celebràvem els deu anys de la fundació, que fou el 12 de gener en el Castell de Santueri, decidírem per unanimitat fer-li la següent proposta:

Trobam que el P. Antoni Martorell TOR ha fet una obra gran per a la nostra diòcesi. Ha dirigit tres setmanes de Pastoral de Música, ha compost moltíssimes obres recopilades en Agape, La Taula del Pare i Poble peregrinant, endemés d'altres notables composicions per a Mallorca, com la Missa "Pau als homes", el nostre Himne, etc.

El nostre poble canta de bona gana les obres del P. Martorell, perquè hi troba les seves arrels melòdiques; això és un fet evident i un bon criteri per a jutjar la seva obra.

Els agents de la nostra Pastoral, comptant només amb el Cantoral "Celebrem el Senyor", publicat pel P. Martorell, tenen en les 140 obres seves un repertori complet per a tot l'Any Litúrgic i per a tota casta de celebracions. ¿Qui pot presentar avui un servei musical com aquest a Mallorca?

De la seva categoria musical en dona proves el fet que la Conferència Episcopal Italiana li encomanàs compondre i dirigir a Bolonya tots els cants d'una setmana nacional de Litúrgia. A St. Joan del Laterà ha dirigit davant el Papa la música que ell mateix havia compost. Ell és el president reelegit de la Comissió diocesana de Música de Roma. La televisió, cases discogràfiques i congressos internacionals s'han fet eco de l'obra del P. Martorell.

Tot l'esforç i el servei del P. Martorell a Mallorca, fins ara l'ha fet amb els pocs diners que un religiós humil pot tenir. Cap entitat mallorquina, ni la mateixa Església l'ha subvencionat. Tot ho ha duit a terme l'interès seu personal i l'ajuda moral del grup que l'estimam

i apreciam els seus valors.

Creim que ha arribat l'hora que la diòcesi mallorquina, amb el bisbe al davant, patrocini el just homenatge que el P. Martorell es mereix per justícia.

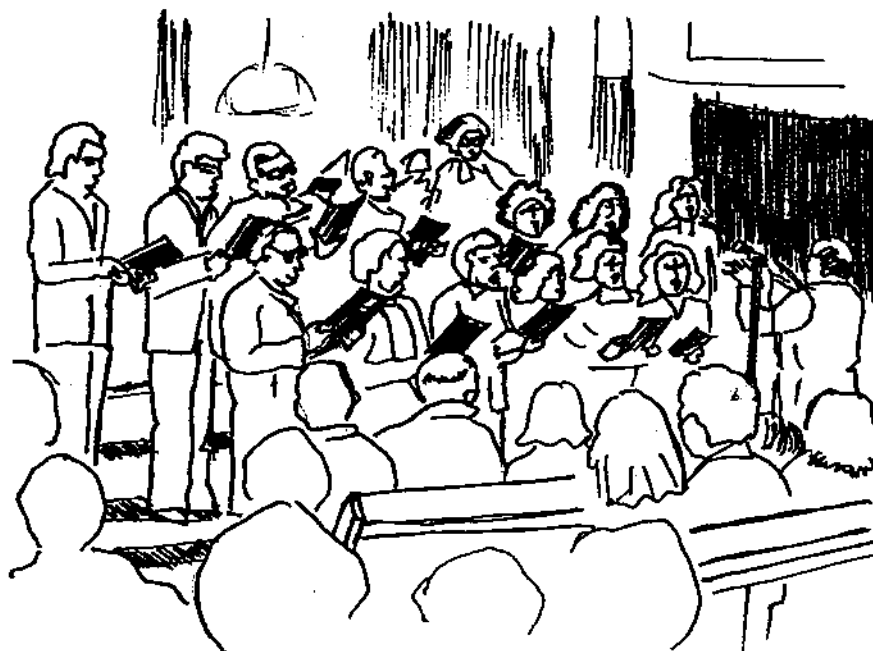
Ho hem pensat bé, i trobam que Vostè li hauria d'encomanar compondre una Missa per a la Reconquesta de Mallorca. La Diòcesi li hauria de pagar totes les despeses d'edició i estrena. El P. Martorell, que l'ensenyàs i dirigís el dia 31 de desembre a la Seu per a l'Ofici Solenne, amb totes les Corals de l'Illa que volguessin ajuntar-s'hi. Aquest dia, la Catedral arreplega tots els qui estimen la nostra història i el nostre país, per això ens sembla un dia molt escaient.

Esperam que la nostra idea li pareixerà encertada; pot comptar amb el nostre entusiasme per dur-la a terme.

Li recordam que l'Estol Vidalba segueix caminant i fent salut cada quinze dies. Desitjam que hi pugui tornar ben prest.

El saluden afectuosament.

(segueixen 23 signatures)

UNA MENA DE PRÒLEG. DISCURS D'EN LLORENÇ TOUS

L'any 1983, quan s'estrenava la nostra Autonomia, uns pocs mallorquins que presidien un partit polític, anaren a Madrid per firmar un pacte.

Depenia del seu vot que la nostra Autonomia tombàs a la dreta o a l'esquerra.

Els depenien de la Banca que els havia recolzat la campanya electoral, i que ara els cridava.

Els vots dels mallorquins ja no comptaven per a res.

La notícia d'aquest pacte secret no passà a la Premsa, però el periòdic de la PIMEM el denuncià.

Uns mallorquins que ho saberen expressaren així la seva ràbia impotent:

U N A A U T O N O M I A V E N U D A

I.- LES MUNTANYES CONSIROSES

Les muntanyes de Mallorca representen les arrels més antigues i gruixades de la nostra Història, que s'enfoncen dins els orígens de la nostra infantesa, quan al compàs dels vents ancestrals, la nostra Illa dormia dins un bressol de la Mar Nostra.

Filles com són, nascudes de la mar, ostenten al seu front el nostre nom, que poden llegir els pobles de tota la terra. Aquestes muntanyes encapçalen la primera plana de la nostra Història. Elles i ningú més queden sempre al marge de les petites bregues humanes, ja que lluitaren al principi per sorgir del mar, vencent la crosta de la terra; duïen encara el foc del cor de la terra, però la mar les va trempar, i quedaren assegudes, a dalt o en peu, presidint la resta dels segles, segures i fermes.

De fa poc temps a aquesta banda, les muntanyes han fet mudança. Pareix que han perdut la serenor, van esquivar com el bestiar orat, no es fien, i es tapen de vèls i boires. Han perdut l'alegria. Dejunen d'aigua, fa molt de temps, practiquen les incisions penitencials en la pròpia pell i consenten la mort de grans pinars.

Per dins l'alzinar de Massanella corren remors fatídiques, que van de branca en branca, quan el sol és post. La mala nova ha sortit de la font de l'Avenc, a dalt

de tot. De dins aquella encletxa, un pastor sentí la veu del tro que donava l'orde: "Els setze voltors de la Serra faran guàrdia nit i dia, no podran davallar ni per menjar carn morta. El Vell mana que dejunin; ja menjaran un dia la carn dels traïdors que han venut la nostra Història. Ara, que vetlin, i preservin les muntanyes de la seva petja verinosa!"

Les alzines més velles que recorden temps molt calamitosos, i que coneixen les muntanyes com ningú, tenen sospites fonamentades que dins els avencs tiren junta tots els déus dels penyals, i planegen una fugida de totes les muntanyes, mar endins, vers Tramuntana, cap al Pirineu, com si fossin una processó de monjos, caputxa posada. "Voldrien fugir-nos, les muntanyes?" - Diuen les alzines velles que el País ha renunciat a elles, tresor i essència de nostra Illa, per boca dels seus governants blasfems, i que si aquest País renuncia a les seves essències, elles ja no hi tenen cap feina ni paper que fer. Totes estan en fila cap a Tramuntana. ¿Qui donarà l'orde de sortida?

Mentre els voltors rondan nit i dia, damunt les crestes, com un acte de propietat enfront de l'invasor, tots els altres aucells callen, i no gosin rompre el silenci violent. Tot parla de Divendres Sant, tot du dol, ¿qui és el mort? Un País ha mort.

(Música: Beethoven, Marxa Fúnebre de la 7ª Simfonia)

II.- DESPATX A MADRID

El pacte tingué lloc enfora, tal com fan els bons contrabandistes que manegen els homes i els papers com si fossin titelles.

També és propi de traïdors no gosar mostrar la cara, i fer la feina de nit, i millor si no hi ha llum.

Una altra característica dels tals personatges és l'avarícia; són gent que no havien vist mai cinquanta duros a un caramull, i en duen un tal endarrer que dues pessetes ja els enlluernen i perden el Nord. Són com En Judes.

Encara hi ha una altra tara que enfosqueix la seva imatge: la mentida. Són capaços de jurar en fals per tal d'aten-

dre els seus propòsits.

Covards, traïdors, avars i mentiders... ¿Ho trobau poc? Idò, encara tenen un altre defecte que també els ve d'això: mercaders de porcs, avesats a pesar animals a l'ull, segueixen calibrant així les persones i els pobles: tal com si fossin animals per dur al carnatge; porcs grassos per matar... i els peguen un cop de vista irreversíble que els deixa secs.

Tenen la sang emmetzinada, i encara ara els surt l'herència, no sols per fesomia sinó sobretot pel mode d'actuar.

Sang maligne, mala sang! Has venut un poble com un covard, enfora i a les fosques, sense testimonis.

Però les òlibes vos veren, la llum es tapà els ulls, i una parella de tudons entonà el lament d'un poble: "Justícia!... futuda!"

¿Qui podrà venjar tal crim? La Història!

(Música: Cors d'Elies, de Mendelson)

III.- PLANT DEL PROFETA

Ramon es deixà la barba, i cresqué la seva cabellera rebel i forta, com si fos de boverons. El dia fatídic de la traïció, el profeta Ramon pactà amb Déu, i jurà per tots els morts d'aquesta terra i pels infants del poble, que estaria dret davant la tomba, on els traïdors havien enterrat la Història, per fer sebre a tots els homes, animals i plantes que allà on els diners havien sembrat la mort, el geni d'aquesta raça i la sang dels seus guerrers en farien sorgir la vida.

Era la primavera de l'estiu, i els arbres començaven a donar les seves fruites. Ramon, en carvi, començà el dejuni de pa i aigua, trist i angoixat. Cercava noves i pensaments que tenguessin el mateix sentiment de dol, però eren compta des les veus que no seguissin el parer dels poderosos, venuts a la influència dels diners per quatre sous.

Descalç, amb una canya ferla llarguíssima, i vestit amb un sac, el profeta Ramon emprengué el camí de l'amargura. Dins el seu interior portava el batec d'un poble enterrat; assassinat i venut com un esclau. Després de mort, seguia bategant dins ell i per això Ramon caminava en silenci escoltant les veus dels morts que li parlaven.

¿Qui ets tu, i poderós mortal, per fer sentència damunt un poble? La Història, que ha caminat fins al dia d'avui et demana pas, i tu li has volgut tancar la porta. Creus amb orgull que pots seure al tron de Déu, i mires la Història com si en fossis l'autor, quan en realitat són mils de milers els homes que anit bateguen dins el cor de Ramon i reclamen venjança de la teva traïció.

Com si fos el Cavall Bernat, el Profeta Ramon quedà dret davant la tomba, per proclamar a cels i terra la injustícia dels poderosos mercaders. La tomba donava a la mar, i les palmeres feien processó penitent al costat del Profeta. A l'alta nit, fanals i llanternes comparegueren de mar i terra per vetlar el mort amb el Profeta.

(Música de Cors Russos militars)

III b.- CANT I DANSA FÚNEBRE

Cavernes ancestrals, hostatge dels herois,
deixau-me el vostre clam de pedra morta!
Tormentes i ventades, que pentinau esculls,
alzines esbrancades i roques malferides,
donau-me els vostres crits, gemecs i cants!
Les illes totes del nostre mar, veniu!
Vaixells i naufragis que un dia véreu nostres costes
tornau anit i dansarem plegats davant els morts.

Tonades dòriques, que canten els guerrers
duran records de Grècia lluitadora.
Penjolls de plata de la llunyana Tarsis
i flautes sardes, com orgues primitius,
veniu anit, per envoltar un foc:
la flama de la llengua que viu entre nosaltres.

La llengua viu, encara que la venguin
uns desgraciats que res tenen de nostres.
La flama surt i creix dins la tormenta.
Mentiu! Mercat jueu, traïdors i avars...
La llengua no té preu. Vosaltres, sí: diners a pes.

Sagrada flama! Camina entre nosaltres
unint la gent i escalfant-nos,
que, sense tu, som tots estranys i muts.
Tu ens faràs poble de seny i força,
que cresqui dins la mar, com les copinyes,
obert al món i sense perdre, ben dedins,
la perla viva, petita i bella, de nostra raça.

(Música: Folklore grec o mallorquí)

IV.- PREPARATIUS DEL JUDICI

Vingué el canvi de temps, i un bon dia comparegueren
puntualment els aucells immigrants. (Música: Vivaldi, Un
concert per a corda i continu). Com cada any, triaren l'es
pai més propi i adient per als seus costums. Aleshores els
tords no trobaren llentisca ni olivó a la muntanya, perquè
la terra dejunava de tot aliment. Vingueren també les gavi
netes d'aigua vers l'albufera, i la trobaren seca i clive
llada. Aquells animals graciosos i porucs, després de ti
rar junta, voltaren per Llevant per sebre noves de cosa tan
estranya. Quan foren davant es Faralló des Matzoc, una co
lònia de corbs marins, reunits també dins el fondal d'abaix
la torre, els cridà. Pujaren plegats, i al voltants de la
torre, asseguts tots amb bona germanor, després de pensar-ho
un poc, decidiren repartir-se en esbarts i volar de torre a
torre, la mitat per cada banda, i voltar l'illa, cercant cla
rícies sobre el misteri d'aquell dijuni de la terra que ni
donava per menjar ni per beure.

Prengueren volada ben decidits, uns cap a Llevant i al
tres cap a Ponent, amb els ulls ben espolsats. Els corbs ma
rins anaven de torre en torre, però les gavinetes d'aigua en
traven terra endins, i quan veien teulada o xemeneia atura
ven el vol i escoltaven atentament.

Quan els corbs marins foren a la Torre de Lluc, veieren
damunt el Puig Roig l'esbart de voltors planejant amb majestat
i es malpensaren. Les gavinetes sentiren tota casta de nove
tats i comentaris que els feien avançar de sorpresa en sor
presa. A la Torre d'En Pau, devora Cala Gamba, es toparen els
dos conjunta de missatgers, cansats i astorats de lo que pas
sava a l'illa.

El Corb Marí Major estirà el seu coll de dalt l'escull
i parlà així a tota la concurrència:

"Germans nadius i aus volanderes: Mai tinguérem dubtes
que aquesta illa fou i serà sempre ca nostra, oberta a tots
els vents i a tots els éssers que hi venguin en so de pau.
Però enguany ha succeït un crim horrible, quan un desgraciat,
un fill d'aquesta terra, s'ha cregut que era d'ell tot sol
el País que Déu ens donà per a tots. Ha trobat altres traï-

dors amb qui fer colla de bandolers, i ens ha venut sense tenir el nostre consentiment.

Des d'aquell dia fatídic, la terra no produeix cap fruit i les fonts s'han estroncades. Mallorca és un er-màs.

Jo crec, digué el corb marí, que la natura tornaria al seu solc si féssim pública justícia als traïdors. Vosaltres, ¿què pensau?"

Tot l'auditori, que havia escoltat corprès, començà a bellugar-se i a fer grups. Al cap de poc temps, mitja dotzena de gavinetes volaren a l'escull i parlamentaren amb el Vell Corb Marí i la seva cort. Poc després, el Vell cridà i digué:

"Germans de ploma: pareix que tothom demana que es faci justícia al poble i a la terra. Si no aconseguim que la pau torni a la nostra Illa, els esperits malignes en faran el seu lloc preferit, i nosaltres haurem de fugir per sempre, juntament amb tots els homes de bé. Doncs, per evitar un tal desastre, propòs que volem tots plegats vers el cor de Ciutat, i ens aposentem damunt la Seu, i damunt el Castell de l'Almudaina, cridant justícia amb tota la nostra gorja".

Va semblar oportuna la proposta, i formant tots un sol esbart que tapava el sol ponent, i cridant tant com podien, pujaren dalt murada. Els corbs marins i tot s'enfilaren a les torres i agulles de la Seu i de l'Almudaina.

De nit, un corb marí molt llest baixà als soterranis de l'Almudaina, i sentí una conversa estranya. Guaità per una encletxa, i pogué veure un esperit enrevoltat de moltes dones i criats. Era el rei moro, que havia tornat al seu palau, i parlava amb tota aquella gent de tornar invadir la Medina Mayurqa. Deia que mentre la tingué la Corona d'Aragó, no li sabia greu estar-ne enfora, però que, si els castellans volien rompre quatre barres contra aquell Castell, tornaria per mar amb molta més força de guerrers, vaixells, canons i armes, i no consentiria la traïció, perquè, després de les Quatre Barres, era la Mitja Lluna el seu amo natural de la Medina.

El corb va entendre que l'esperit del rei moro estava de la seva part, i corregué a dir-ho al Corb Marí Ma-

jor que estava dalt la creu.

Durant tota aquesta tramoia, el profeta Ramon seia en silenci, ben prop de la Riera seca, amb la canya ferla en terra. Sentí aquell malaveig d'aucells damunt la Seu, i alçà el cap per veure què seria tanta cridòria. La Seu estava tapada d'aucells, com amb un llençol clapat que arribava fins damunt les torres de l'Almudaina. Ramon s'aixecà, prengué la seva canya, i partí cap amunt vers la ciutadella.

El profeta Ramon pujà poc a poc les escales del Castell, i quan veié la creu servint de trono al Corb Marí Major, enmig d'aquella cort salvatge, li féu una capada, tirà la seva canya ferla en terra i s'assegué a la gotzó, cap baix, com un qui espera ordres. Les barbes li tocaven les pedres, i tenia les mans plegades com si pregàs.

Després d'un silenci, el Profeta aixecà els ulls. Totes les aus el miraven fit a fit, com si li volguessin demanar un favor. El Vell Corb Marí baixà de la creu i parlà llargament amb el profeta, fent-se portaveu de la justícia ofesa i demanant-li que reivindicàs els drets dels vius i dels morts, jutjant els traïdors i tornant així la vida a l'illa trista i morta.

Ramon escoltà devot aquella veu de la natura, que portava remors de tota la Història, i que concordava amb els seus sentiments més íntims. Saludà amb reverència el Corb Marí i tota la seva cort, escampada per torres, murades i façanes; i, prenent la llarga canya ferla, es dirigí al portal major de la Seu, i entrà.

La Seu estava a mitges fosques, ja que els darrers colors del sol ponent havien fugit de la claraboia de la façana. Feia estona que els canonges havien cantat Vespres, però encara veien gent per les capelles de més endins.

El profeta s'hi acostà, i veié el canonge de pobrea que, devora una llàntia d'oli encara atenia pobres, dins la capella de Sant Martí. Als captaires els donava pa i companatge i als més vells una manta, si no volien quedar a romandre dins la Seu. Alguns coixos i baldats ja sopaven. mentre allà mateix el dit canonge de pobrea, llàntia en mà els anava preparant un poc de jaç amb flassades, per passar la nit. Ell hi quedava també devora, per fer-los companyia.

El profeta Ramon s'assegué un tros enfora esperant. Quan el canonge de pobrea hagué servit els pobres, i tingué colgats tots els malalts, el profeta Ramon s'hi acostà i l'abraçà fraternalment. Eren amics d'enrere i tots dos s'alegraren de topar-se aquella nit.

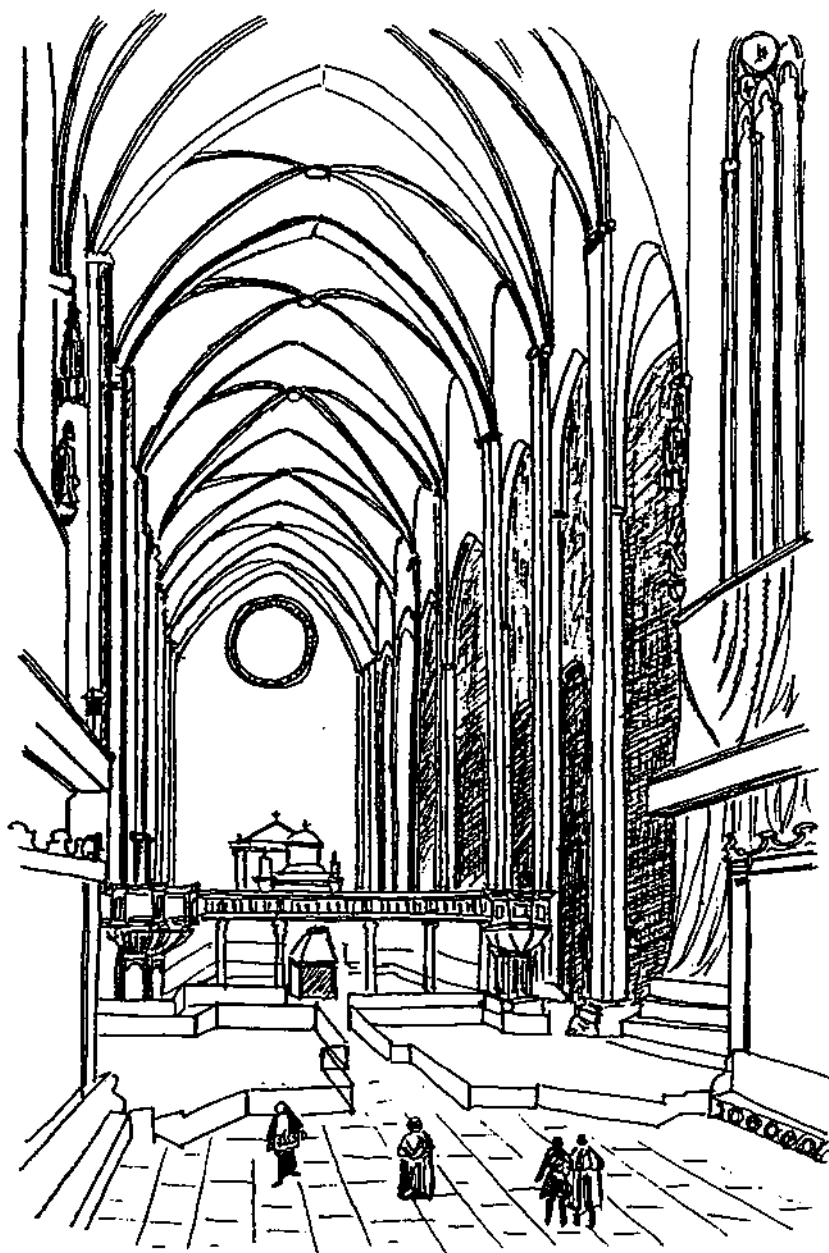
Mentre els pobres reposaven i dormien, ells dos començaren la conversa entre dues columnes. La canya ferla estava recolzada i la llàntia en el trespol il·luminava els dos amics.

El canonge ignorava la situació descrita pel profeta, però no li vengué gens de nou, perquè els pobres i famolencs que li venien a captar, augmentaven cada dia. Ara en trobava la causa.

Després d'analitzar la situació plegats, i pensar remeis, tots dos decidiren convocar a la Seu un judici públic sobre el fet criminal. Pensaren que calia fer-lo en lloc sagrat, perquè la nostra llengua ho és sagrada, i perquè els pobres que pateixen les conseqüències d'aquella venda a Madrid són també cosa sagrada. El canonge posà per condició que tots aquells desgraciats que ell cuidava poguessin tenir veu i vot, i que el profeta Ramon fés de jutge president. Acordaren també la llista de membres del Tribunal, que seria aquesta:

- L'amo de Son Bauló, de Sta. Margalida, poble nadiu del padrí del mercader traïdor.
- Madò Antònia Saletes, de Capdepera, amiga personal de la padrina de dit mercader.
- L'amu En Climent Mecu, en representació dels conradors.
- El Sen Salem, com exponent del seny popular de Mallorca.
- L'amo En Pere Antoni Moliner, en representació dels treballadors de Ciutat.
- L'amo En Nofre Matadones, en representació dels pescadors.
- Madò Francina de can Xarubí, en representació dels pobles de muntanya.
- Mestre Pere Joan de s'Almunia, en representació del Pla de l'Illa.

El portaveu dels pobres seria el canonge de pobrea, que seuria a un extrem de la taula, i el profeta Ramon presidiria el judici, moderant el Parlament, desempatant si

feia el cas, i donant sentència.

L'acte seria públic i encara que no tenguessin vot, tothom de parla catalana tendria dret a exposar la seva opinió. Determinaren que el dia millor seria el dijous vinent, a sortida de sol.

(Música: Haendel "Música d'Aigua")

V.- EL JUDICI

Encara feia fosca, i sense que ningú pujàs al campanar de la Seu, N'Antònia començà ventant els seus sons; to cava amb majestat com a Vespres de Quaresma. Després, s'hí ajuntà Na Bàrbara amb certa peresa i seguretat, tot a l'una. Bastaven bé elles dues per despertar tot Ciutat, però les altres no faltaren: Na Mitja, Na Prima, Na Picarol, Na Tèrcia, totes llançaren al vent el seu anunci del dia gran. A la fi, quan tothom ja havia badat els ulls, N'Eloi, el major habitant d'aquella altura mora, començà a estirar-se i obrí vers tota l'illa el seu batec ancestral, amb tota la seva força. Els seus deu cordells s'entranyellaren amb els cabells de la Balenguera, i N'Eloi tocà de mort. Aleshores sortiren de dins la torre mestre els esperits de tots els navegants, esclaus i soldats que hi havien passat mesos i anys de captiveri. Tothom compareixia a la Seu per al gran judici.

Els primers de tots foren els reis Jaume II i Jaume III que, no podent esperar pus, sortiren dels seus sepulcres d'alabastre i s'assegueren a dos tronos de la capella reial amb set criats per banda. Duien corona i mantenien ferma l'espasa clavada en terra. Volien presidir el judici de la Història del seu poble. Un dels criats avisà el canonge de pobrea, i aquest pujà a donar-los la benvinguda i a agrair-los el seu testimoni de fidelitat al Regne de Mallorca. Els reis li demanaren que, per no condicionar la llibertat del poble i de la justícia, dissimulàs la seva presència entre flors i domassos, cosa que el canonge i els criats feren amb bon encert.

Abans de sortir el sol d'aquell dijous, el canonge de pobrea obrí les portes de la Seu, i anaren entrant amb orde molta de gent vinguda de Ciutat i de tota l'Illa.

Davant el presbiteri prengueren el seu lloc, darrere una taula llarga, els deu membres del tribunal, presidits pel Profeta Ramon, que d'assegut i tot, mantenia dreta la llarga canya ferla, com si fos el símbol de la rectitud i de la seva indiscutible autoritat. El canonge de pobrea seia a l'extrem que dóna a la mar, així tenia esment del grup de pobres que havien quedat dins la capella de Sant Martí.

La gent augmentava per moments, de mode que en un quart d'hora la Seu quedà plena de gom en gom, i encara seguia l'afluència. La gent quedava dreta. Per damunt les torretes i voltes de la Seu, tots els aucells nadius i immigrants ocupaven tots els racons i enforinyalls per tal de sentir o veure almanco el desenvolupament d'aquell gran judici històric, que ells havien promogut. El Vell Corb Marí se situà enmig de la Seu, damunt el llantoner.

El profeta Ramon s'aixecà dret, cosa que féu tothom a l'acte. Se va senyar en nom del Pare, i obrí així el ju dici:

"Mallorquins:

El seny d'un poble està en distingir el bé del mal. Això nosaltres ho sabem, per gràcia de Déu. La prova està en que, quan uns pocs han volgut vendre el nostre futur a un usurer i enterrar la nostra llengua, tota la nostra illa ha quedat closa, rebel i greument ofesa.

Però no basta distingir el bé del mal; cal després rebutjar el mal, per tal que el bé triumpfi, i aquesta se gona passa és la que avui volem donar en nom de Déu. Per això obrim aquest judici, per fer una sentència que expressi l'actitud i les mesures pràctiques que tot el nostre poble vol prendre davant tal crim.

Doncs, opinau. Jo faré de portaveu i executaré la vostra sentència".

Tota la concurrència acceptà la proposta, i fent-li com una capada reverent, s'assegué. La presidència féu igual. Tota la Seu quedava en silenci esperant grans esdeveniments.

(Música: Concert nº 1 per a piano i orqu. de Tchaikowsky)

El primer de la presidència que va prendre la paraula fou l'amo En Climent Mecu, que representava els conraders. Duia un gaiato de lladoner i tenia En Lleó assegut als seus peus; anava vestit de vellut, color d'ocre, i s'havia tret la boina. No solia anar a missa, però sabia que aquella circumstància ho exigia i la seva calba blanca lluïa; del clorell li penjaven cabells rossos i clars. Començà així:

"Això des conrar cada dia va a menus, i d'aquest pas, ben prest no treurem ni per porqueres. Aquests senyors de sa Banca mos volen xupar sa sang, just perquè ells seguesquin prenent la fresca, mentres noltros suam de granat. Foravila és es graner de sa nació, però tothom en fuig, perquè diuen que fa olor de vaca. A aquest pas, ben prest Mallorca torna rà garriga. Jo conec bé ses terres d'aquests estufats que van per Madrid a fer-ne de ses seves. Propòs que, com a càstig de lo que han fet, tothom qui les vulgui conrar tenguí carta blanca i les se faci seves ara mateix, amb una sola condició: que la terra sigui seva mentres la dugui ben conrada. No tenc res més que dir".

Tota la Seu mirava vers l'altar major. El profeta Ramon s'aixecà i digué:

"L'amo En Climent, portaveu del sector més important de Mallorca, que són els conraders, ha fet una proposta molt important, que suposa un repartiment més just del conror i una tornada als camps de foravila. Sabeu que tres quartes parts de Mallorca són propietat d'aquest senyor i de la seva família. ¿Estau conformes en dur endavant la proposta?"

Tota la Seu s'aixecà i digueren:

"Sí, és just que que així sia!"

Un estol d'aucells sortí per un finestró, per donar avis a Na Picarol, i darrere ella totes les campanes repicaren. Els aucells seguien volant fins a la vall de Sant Miquel i pujaren a l'espadanya de l'església per avisar també la gent. Quan la campanya repicà, brollaren de cop les Ufanes i tota la vall s'omplí de rierols, torrents i basses. La vida havia tornat a l'Illa.

A la Seu seguí el judici. L'amo de Son Bauló, natural de Santa Margalida, demanà la paraula. De petit havia conegut el

padrí del criminal mercader, i parlà així:

"Aquest subjecte potser que li donin es nom de "senyor", però no mereix ni un tracte de ca extern, perquè 'de porcs i de senyors, n'han de venir de casta'. Jo he conegut es seu padrí, que començà fent de mercader de porcs pes pobles de Mallorca. No és altra sa seva avior. Com a càstig des seu comportament, propòs que li sigui negada s'entrada a l'illa i que es seus béns personals o de sa seva família, començant pes palau que tenen aquí, davant la Seu, sien ocupats per servici des poble i per ajuda de la gent. Així, es seus tressors, molts dels quals foren comprats a baixos preus, per necessitat des seus amos, ara tornaren a ser vistables per la gent. Aquesta és sa meua proposta".

L'amo de Son Bauló, ample com un carro de garbejar, quan l'han descarregat. Tota la concurrència, que havia escoltat amb gran silenci, comentà a mitja veu aquelles paraules, i la Seu feia remor d'eixams d'abelles.

Després d'una pausa prudencial, el profeta Ramon, de dret, preguntà a l'assemblea quina resposta donava a l'amo de Son Bauló. Però la gent seguia els seus comentaris, i per tant, en vista que no se posaven d'acord, esperà un poc més i al final digué:

"Crec que no teniu encara una conclusió definitiva damunt la proposta de l'amo de Son Bauló. Doncs, que seguesqui el judici, i ho podeu anar meditant. Té la paraula madò Antònia Saletes de Capdepera".

Madò Antònia seia al tribunal, en virtut d'esser amiga d'infància, a Capdepera, de la padrina del reu. Ara tenia noranta-tres anys; era viuda, amb tres fills, i un de mort, onze néts i dotze renéts. Estava molt prima i era alta com una canya; tenia fama d'anticlerical; no sabia lletra, però els treballs i patiments de tota casta li havien ensenyat a viure. Tenia sempre bon humor, i sempre tenia resposta. Havia patit fam i necessitat, ja que el seu marit era malfeiner. Duia mocador negre pel cap, una bona coa amb un llaç negre, mocador de pinyetes pel cos, i falda negra fins damunt les espatlles. Madò Antònia digué:

"No he parlat mai davant tanta gent, aposta ho faré curt. Jo he conegut sa padrina d'aquest pobre allot que ara està a punt de ser condemnat a no trepitjar pus Mallorca i a altres càstigs. Jo vull dir, abans de fer-li tal sentència, que ses bones obres de sa seva padrina li han de servir de qualque cosa, an es seu nét. Aquella dona tenia un cor d'àngel per a tots noltros, es pobres. Molts encara són vius, gràcies a ella. Jo no puc dir per on li havien entrat es doblers an aquella dona, però sí que sé per on li surtien... Erem amigues, de petites, i moltes vegades me demanà consell per ajudar a pobres, malalts i desgraciats. Si condemnav aquest allot, condemnau tota sa seva família, de la qual sa soca és bona i sana; es seus fruits encara duren. Jo, en nom des pobres que hem rebut d'ella ajuda i consol, que som molts, tant a Mallorca com fora de Mallorca, deman indulgència pes seu nét. Aquesta és sa meua proposta".

Tothom quedà sorprès i dubtós davant aquelles paraules, que semblaven una atesada de "riendes" a un pú-

blic que s'anava encalentint amb ànsies de venjança. De moment, la gent callava sense decidir, i, en vista del silenci, el canonge de pobrea demanà la paraula, s'aixecà i parlà així:

"Aquesta Seu representa la història i la fe del poble mallorquí tot a un ramell. Aquí és ca tothom qui cregui en Déu i vulgui la pau, però sobretot és el refugi dels pobres, ja que ells no tenen altre empar més que Déu, per això la casa de Déu és la casa dels pobres per damunt de tot.

Una cosa és ben certa: Que Jesús vingué al món per salvar els pecadors, i si nosaltres empram la casa de Déu sols per fer justícia condemnant, no imitam l'exemple de Jesús ni seguim el seu camí. Per això, jo vos faig la següent proposta, seguint la idea de madò Antònia, que m'ha precedit: Perdonar el qui ha pecat contra Déu, venent el seu poble i traïnt la seva nissaga. Però amb una condició: que demostrï el seu penediment donant al poble les seves terres i el seu palau d'aquí davant als pobres. Encara l'hi quedarà per viure. Així podrà tornar venir a Mallorca i serà admès en aquesta casa de Déu com un deixeble de Jesús penedit. Com tots nosaltres ens hem de penedir dels nostres pecats. Els pobres ja no ens caben dins la Seu; així tots tendriem una casa i uns amics. Així, quan Déu i la història ens jutjaren a nosaltres, llavors tendrem dret a demanar que ens siguin indulgents".

Tota l'assemblea quedà sense saber què dir. Immediatament començaren els comentaris i la Seu quedà feta una plaça. Aleshores el profeta Ramon, president del judici, digué:

"Interrompem el judici per dues hores. El qui vulgui pregar i meditar, que quedi aquí dins, en silenci, i el qui vulgui consultar o comentar, que surti defora. D'aquí a dues hores, N'Eloi vos cridarà ventant".

La Seu s'obrí i molts sortiren a fora. Altres anaren a les capelles o davant el Santíssim Sagrament a pregar o meditar en pau.

Un d'aquests era el canonge de pobrea que estava impressionat que una assemblea tan important l'hagués escoltat tan atentament que ara el judici podria prendre per un altre camí, fruit de la seva intervenció. S'assegué a un racó de la capella de St. Martí, cercant la pau i el si-

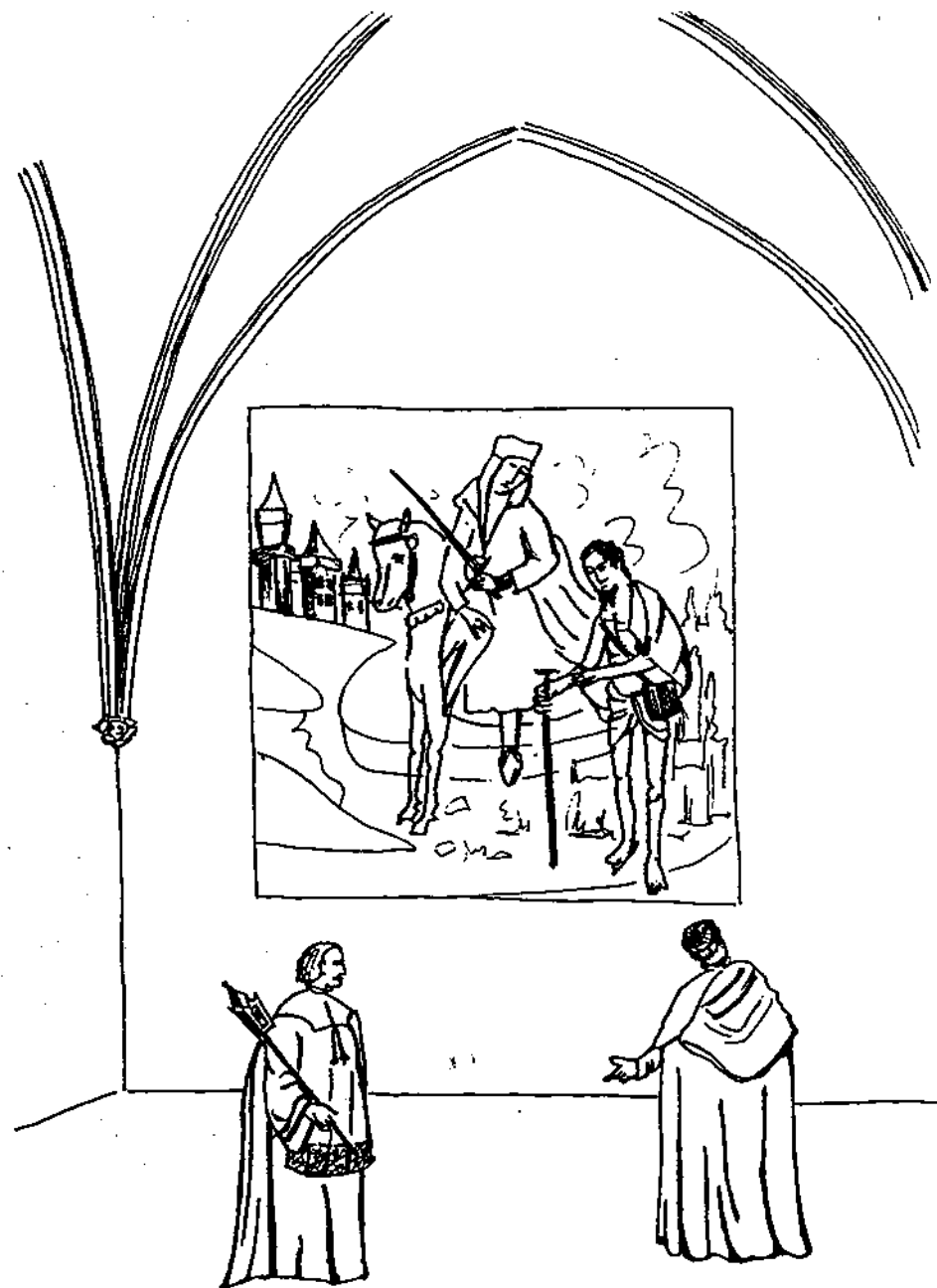
lenci per meditar. Damunt l'altar i davall la imatge del Sant, compartint la seva capa amb un captaire nuu, hi havia una pintura del segle XIV que representava Jesucrist, assegut a taula enmig de dos captaires, que tenien davant una moneda d'or sortida de la bossa d'un canonge dret a l'altre cap. Baix dels peus del Mestre estaven escrites aquestes paraules: "El que heu fet a un d'aquests més petits, a mi m'ho heu fet". Presidia l'altar un Santcrist, també del segle XIV, que li feia molta devoció; era obra d'En Tusquella.

El canonge de pobra prengué un tabulet i s'assequé. Es perava i cercava, però no sabia què ni a qui. Aleshores sentí dins el seu esperit la presència i la veu de son pare, que feia tres anys que havia mort, i que li digué: "Has fet molt bé de defensar es pobres, jo també que cosa és ser pobre. No més els qui ho han passat, saben ses necessitats des pobres. Demostres tenir coneixement; estic satisfet de tu".

El fill estava acostumat a les intervencions de son pare, que li venien de mort igual que en vida. Parlava poc i bé. Tenia el seny que donen els anys, el treball i la bondat. Solia parlar amb ell amb freqüència, de mode que el canonge s'alegrà sense estranyar-se massa.

Poc després, sentí una altra veu, però aquesta era més rara. Era el venerable rector del seu poble, que l'acompanyà durant tota la seva carrera i la resta de la vida, fins que morí, i llavors fou ell, el canonge, qui acompanyà el rector fins a la llinda del portal del cel. Don Melsion li digué: "Eres un figó de capellà, quan te vaig acompanyar al Seminari. Saps que sa padrina d'aquest que avui jutgen te va pagar sa carrera, perquè es teus pares no podien. Ara ets canonge. Mentres te cuidis des pobres i els defensis, tens dret a presidir l'Eucaristia i pots dur aquest vestit. No te n'empeguesquis".

Aquestes dues veus, la de son pare i la del rector, que en vida eren tan amics, encoratjaren molt el canonge de pobra i l'ompliren de tal satisfacció que es posà a plorar. Les llàgrimes li resultaven un cant de gratitud a Déu, al seu pare i a Don Melsion, que també havia rebut grans ajudes de la padrina del reu per les seves obres parroquials, entre altres, per als pares del canonge, que del contrari no hau-

rien pogut pagar la carrera del seu fill, avui canonge de pobrea.

Dins la Seu, la gent pregava o comentava en petits grups i en veu baixa. Defora, hi havia molt de bordell i opinions de tota casta.

Tres batallades fortes i acompassades de N'Eloi donaren l'orde d'entrada, i tota la multitud es posà al seu lloc. La presidència ocupà la taula de damunt l'altar major, i el profeta Ramon declarà oberta la segona part del judici. Eren prop les onze del matí, i el cel estava entavellat.

Demanà la paraula el Sen Salem, un vell amb molta xètiga, però ple de seny i de prudència. Bellament podia representar l'estil i la bondat de nostra raça. El Sen Salem parlà així:

"Quan jo era més jove, amb un litre de llet podien comprar un quilo de faves o de gerret, perquè les tres coses costaven el mateix preu. Però fa uns anys que tot ha mudat. Quan jo em vaig casar, me donaren un catre, farina per a una pasterada, un rest de botifarrons i una dotzena d'ous. Vaig partir amb sos peus a sa reixa. Ara, en canvi, per un fillol fan més regals que en temps primer per un casó. El món està "loco, loco, ben loco", i qui en toca ses conseqüències són es pobres, que abans tenien feina i per comprar, però ara per comprar tenen molt, i cèntim cap ni un. Llavors tenien assistència, perquè tots érem pobres i germans; avui tothom vol esser senyor i no vol fer feina. Aquí hem parlat de donar terra an es conradors... Veuren quants en sortiran de voluntaris per anar a cavar. Tothom cerca s'ombra i fuig de sa suor. No donem tota sa culpa an es qui han volgut vendre es nostre país, pensen també en sos qui amb sa seva conducta han renunciat a esser lo que serem sempre, un poble pobre, però honrat".

La intervenció del Sen Salem no tengué massa eco, però restà agressivitat al clima de la gent, i amplià les culpes que abans es concentraven exclussivament en una sola persona. Aleshores, un del públic demanà la paraula i el profeta Ramon el feu pujar a la taula. Era un home molt alt, d'uns seixanta anys, amb una llarga barba blanca, i de dret digué:

"Amics meus de Mallorca: Jo som castellà de pare i alemany de mare. Fa vint-i-cinc anys que som professor d'Antic Testament a Roma, i tenc mitja dotzena d'alumnes mallorquins. Tenc una germana casada aquí, que viu a la Bonanova, i conec la vostra Illa, la seva història i la vostra llengua, com po deu comprovar. Les llengües han estat sempre la meua afició i solec tenir-ne sempre una de nova en aprenentatge. La meua càtedra m'ha obligat a conèixer les clàssiques. He tret compres, i puc traduir de sis semítiques; en parl tres de mortes i nou d'europées; la que ara tenc entre mans és el xinès. En total, són devuit.

Vos dic això, no per orgull meu, sinó vostre. Perquè la primera vegada que vaig sentir la vostra llengua fou a un pastor de Bini-Gran que davallava vers Cala Tuent; parlava amb un altre mallorquí, alumne meu, avui canonge de pobrea d'aquesta Seu meravellosa, que li volia comprar una pell de cabra montanyera, clapada en grisos. Aquell dia, vaig sentir per primera vegada la vostra pronúncia, i em va parèixer que escoltava el xiuxiueig de la mar damunt l'arena. A mi m'ha costat molt de temps i esforç arribar a saber dir correctament sons vocàlics i consonàntics que vosaltres deis naturalment des que heu nascut, i que altres llengües més pobres no tenen. Teniu una llengua nascuda dins la mar. La vostra parla té sons orientals vinguts de Grècia i de més enllà; tonades mores encara hi són presents. La formosa llengua àraba vos ha deixat solera. Europa vos arribà des del Rei En Jaume, i aquí vos quedà per a sempre l'encuny romànic en forma de quatre flames ardents. Sou un poble on la cultura i la història s'entreforquen des de tots els punts del món.

Som aquí per presidir un Congrés Internacional d'Antic Testament, i avui escoltar-vos és per a mi un plaer musical. Apart del tema, sols el fet de sentir-vos parlar la vostra formosa llengua, ho consider un himne entonat al Creador i al Geni de vostra raça. Aquesta llengua afortunada és valenta, ferma i noble, com si fos per a reis i cavallers. Té tots els plecs i enderivells subtils i afinats d'una polleta pretenciosa. Canta i bota com un nin; gemega com els jais i calma els esperits com una flauta.

Avui, en aquest dia gran de vostra història, i davall aquestes voltes que guarden tanta fe, història i vida vos-

tra, com un de tants de forasters que hem arribat a la vostra Illa, volia dir-vos que, per res del món, renunciieu a la vostra identitat i que aprecieu més que mai la vostra llengua".

El públic quedà sense saber què dir, admirat i agraït, però altra volta el tema del judici quedava a segon terme, i aprofitant-se d'aquesta situació, el canonge de pobra inten-tà treure de punt mort una decisió final, amb aquestes paraules:

"Vull donar les gràcies, en nom de tots, al professor que acaba de parlar amb tanta ciència, poesia i amor a les nostres coses. En nom de tots li dic: 'Aquí és ca vostra, mestre. Veniu sempre que pogueu, i quedau-vos amb nosaltres per ajudar-nos a construir el país'.

I ara em dirigesc a tots vosaltres per tornar al tema del judici que ens ha convocat avui. Aquesta casa de Déu, Catedral i església Mestra del país, és avui l'aula de justícia, però no deixa de ser la casa de Déu, on es proclama l'Evangeli de Jesús, que vingué al món per salvar-nos i donar-nos exemple de vida.

Avui dematí, he estat jo qui vos ha obert les portes, complint un deure que consider sagrat: fer de la casa de Déu també la casa del poble. Però no acaba aquí la qüestió. Aquest temple no és lloc de venjances ni de càstig, sinó un espai ample d'encontre i de perdó, si és que volguem seguir l'exemple del Mestre, que vingué a salvar el món i no a condemnar-lo. Jo, que vos he obert les portes, estic disposat a tancar-les altra volta, si la casa de Déu s'hagués de convertir en casa de càstig i de condemna. Pensau-ho bé, i triau".

(Buxtehude: Música d'orgue)

Aleshores es produïren reaccions contraposades entre els diferents grups del públic: per a uns, aquelles darreres paraules del canonge eren un acte de domini clerical, poc democràtic, i endemés injust. Perquè tenien ben clar que cada un és responsable dels seus actes, i d'ells ha de donar compte no sols davant Déu, sinó també davant els homes, sobretot quan la seva conducta ha perjudicat a altres de la societat, tal com aquest pacte autonòmic, signat a Madrid per molt pocs i del que tants i tants en tocaren les conseqüències.

Per si no bastàs, deien que els mèrits dels padrins de res serveixen als seus descendents; al contrari, perilla - deien - la justícia de Déu, ja que aquest Fulano, sense cap esforç ni sacrifici, ho hauria tengut massa bé en aquest món i a l'altre. Tan de bo que tots poguéssim plorar amb els seus ulls. Tots aquests pensaments i altres semblants els comentaven una gran majoria dins la Seu.

El profeta Ramon deixà la presidència, baixà els escales pausadament, i començà a obrir-se pas entre els grups de la gran assemblea. La seva canya ferla despuntava un colze afavorit per damunt el cap dels més alts. Callava i escoltava, aquí i allà.

Quan hagué donat la volta, tornà a la presidència, i de dret, demanà silenci. Tothom callà amb un gran respecte esperant sentència. El profeta parlà amb veu alta i calma, dient:

"Consider que aquest judici ha arribat a la fi, perquè tothom ha pogut opinar i expressar-se. Les opinions no són iguals, cosa molt normal per a un poble adult i lliure. No voldria impedir aquesta sana llibertat, i per tant renunciï

al paper que m'heu encomanat de portaveu i jutge. En conseqüència, si voleu continuar aquest judici, haureu de cercar un altre tribunal a un altre lloc.

Ara que m'he desfet de l'ofici de president, vos diré la meua darrera paraula, i que la segueu qui vulgui. Jo compartesc totalment el parer i la sentència de madò Antònia Saletes i del canonge de pobrea. A la meua consciència he perdonat totalment el crim del pacte i com a cristià propòs al delinqüent que repasresqui els seus béns entre els pobres, començant pel palau veïnat i seguint per les seves terres, tal com proposava l'amo En Climent Mecu. Tots els qui siguin del mateix parer, que s'acostin a l'altar; els altres poden sortir de la Seu, perquè el judici ha acabat".

S'obriren les portes de la Catedral, i molta gent va derrenclir. El vell corb marí deixà el llantoner i pegà volada vers l'altar major, posant-se davall la pedra enmig de les columnetes. Mentrestant més de mitja Seu canvià de lloc i omplí el Cor. Totes les gavines d'aigua, els coloms i els grans esbarts d'aucells penetraren dins la Seu cantant i fent remor de plomes. Allò pareixia el vent sagrat de Cin-cogema.

El profeta Ramon donà l'esquena al públic i es girà vers l'altar. Sense voler, quedà en el centre del Cor, presidint la nova assemblea indulgent i pietosa. Ramon tirà la canya en terra i caigué de genolls pregant en silenci.

(Música: Coral de Bach)

De sobte, devora l'altar i de la banda dreta, començà a rajar una font clara que donà aigua a tota l'escalonada de l'altar, seguí inundant el Cor, baixà a la sagristia i a les naus, mentre tots els assistents, compresos i admirats, sense gosar fer comentaris, es posaren drets per respecte sagrat, i quedaren amb els peus banyats fins als turmells. Baixaren les aus i els aucells a rentar-s'hi amb alegria. Després tots s'inclinaren vers l'aigua que sorgia de l'altar, i començaren a fer ablucions i a aspergir-se, sen-

tint un gran temor de Déu. El profeta Ramon, copsat per tal meravella, contemplava admirat aquell signe, i tocat per Déu, obrí la boca i interpretà així aquell miracle:

Fontana humil
retorn de nova vida!
La nostra terra estava closa,
rebel i ofesa, sense aliment ni aigua.
Uns mercaders, volent-nos vendre,
tancaren per a sempre
present, futur i vida.
Mallorca era un ermàs.
Natura ofesa, història profanada,
la llengua enterrada,
el món parat.
La Seu que ens agermana
ens ha rebut avui per fer justícia,
però nosaltres, seguint l'exemple
del Mestre bondadós, hem perdonat
i hem exigit penediment i canvi
per tal que els pobres
preguessin l'avantatge
que sempre els rics els han negat.

Fontana ardent de pau i d'harmonia,
batec sagrat que surt de l'esperit,
miracle viu: de pedra en surt la vida
que raja i canta. Tot somriu!
Cantem plegats els himnes exultants
que els nostres pares digueren aquí dins,
himnes de pau, de goig i germanor,
himnes de fe, de lluita o de perdó.

Fontana humil
que firmes el perdó!
Segell de Déu que aproves el camí
dels qui toleren
el mal i no el combaten
més que inundant-lo
d'amor, bondat i pau.

Els forts guerrers combaten amb les armes
i salten amb valor fronteres altes,

nosaltres som deixebles del Mestre humil
que dominava els cors sense obligar-los
i responia als cops amb l'altra galta.

Un poble ocult
reneix avui, voltant aquest altar;
anam vers el futur
mirant amb esperança.
Futur dels pobres,
futur dels homes,
futur d'un poble!

Després que el profeta Ramon acabà el seu himne a la font miraculosa, la gent quedà una estona més en silenci, pregant. Uns es rentaven amb l'aigua santa, altres quedaven drets amb els braços a l'aire i la mirada baixa vers l'aigua que corria.

Poc a poc, la gent deixava la Catedral i en sortia cap a ca seva. El canonge esperava per tancar, i el profeta Ramon el seguia, pregant en silenci, dret i amb el front recolzat damunt la canya ferla.

Passà un temps, fins que quedaren tot sols davant l'altar, el profeta i el canonge. Aquest volia tancar la Seu, però l'aigua de la font seguia rajant, de tal manera que el saragall ja havia sortit al carrer, i arribava ben prop de la mar. Per tant, va desistir de tancar.

La Seu quedà oberta, i la font seguia rajant aigua clara. Tots els aucells, presidits pel vell corb marí, volaren en cercol damunt els dos personatges i els acomiadaren. El cel estava clar, i un sol batent omplia de llum i colors les altes naus, i es reflexava damunt l'aigua transparent que corria pel trespol.

El vell corb marí tornà a davall l'altar major, vetllant i fruint del miracle que no menciava. Per la fidelitat a la font, el vell corb marí fou l'únic testimoni d'una escena singular:

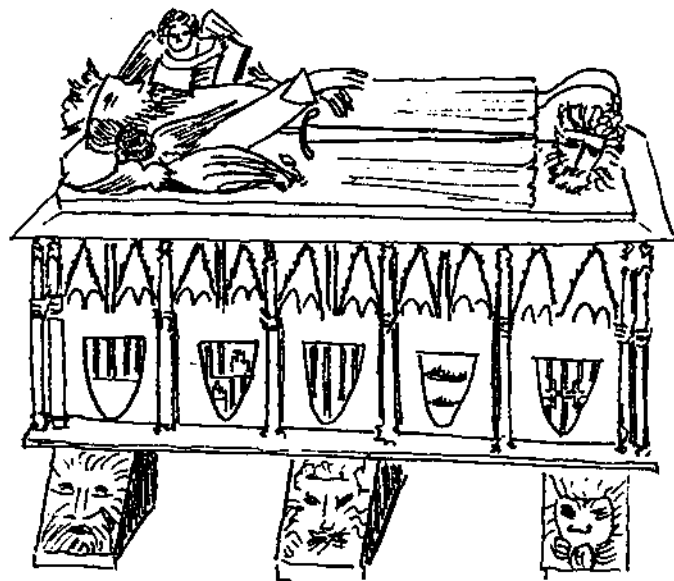
Els reis baixaren dels dos tronos de la capella reial, precedits pels catorze criats, i es posaren drets davant l'altar major contemplant la font. Un criat els llevà la corona; s'agenollaren tots, i els dos reis posaren el front dins l'aigua. Els catorze criats feren altre tant.

Després de llarga estona, els reis es desferen de l'espasa, i les deixaren damunt el primer escaló, ran de l'ull de la font, dient:

"Una serà pel profeta Ramon, i l'altra pel canonge de pobrea. Els faran falta per defensar la resta d'aquest poble, i per guardar la pròpia vida, si és que els interessi. Quedin aquí, com a record d'aquest dia gran. Són signe de lluita per a la pau i la justícia; no volem més guerres pel poder. Queda en bones mans el govern del petit poble; aquests dos homes basten per salvar-lo dels crims i opressions dels mercaders avars que mai han faltat. Nosaltres podem seguir reposant en pau".

I els reis tornaren a la tomba, mentre l'orgue tocava cançons de bressol i salts harmoniosos d'acords omplien la Seu de solemnitat. De dins el Cor, una coral de veus blanques cantà la Salve gregoriana en sufragi dels reis, i de damunt les tribunes un altre cor d'homes cantà meravellosament el responsori "Sepulto Domino", repetint-lo un pic i un altre.

LLORENÇ TOUS

També hem rebut d'En Llorenç Tous unes cançons, que ara vos reproduïm:

Hortolana, hortolana,
guardau molt bé es pomeral,
que no hi entr' cap animal
i no vos hi faci tala.

De moltes classe n'hi ha:
se diuen pomes del ciri
i són blanques com un lliri,
d'aquestes podeu triar.

Hortolana, hortolana...

D'una altra casta n'hi ha:
se diuen pomes d'idel,
i són dolces com a mel,
d'aquestes podeu triar.

D'una casta n'hi ha:
se diuen de la fortuna,
sa meva allota en té una
i no la'm deixa tocar.

D'una altra casta n'hi ha:
se diuen de figaseca,
i tenen una fulleta,
i en menja qui en pot menjar.

D'aquestes jo en menjaria,
i no m'acaben d'agradar,
¿Voleu que vos ho digui clar?
de l'hortolana en voldria.

D'una casta n'hi ha,
i se diuen marineres,
peludes per ses voreres,
pelades pes comellar.

D'una altra casta n'hi ha	Sa poma de Na Maria
se diuen pomes marines	està enmig d'un comellar
i són unes pomerrines	de sabonera que hi ha
i en menja qui en pot menjar.	un "barco" hi naufragaria.

FASTOS DE L'ESTOL VIDALBA (VI)

1985

188. <u>Gner, 14.-</u> XIV ANIVERSARI
Cova de St. Martí. Son Fe
Cavaller honorari nº 200	ANGELO PELLICIER (232)
AINA SÒCIES
189. <u>Gener, 28.-</u> Massanella.
Sembra de roures: Font de sa
Teula.	ANITA PONS
JOAN VIDAÑA
190. <u>Febrer, 11.-</u> Ametllers en flor
Muntanyes de Poca Farina.	ANDREU FORTEZA
PAULA FORTEZA
191. <u>Febrer, 25.-</u> Puig de Galatzó.	
192. <u>Març, 11.-</u> Excursió per grups. Aucanella.	
193. <u>Març, 25.-</u> Sa Valleta. Sa Vall (Manacor)	
194. <u>Abril, 10.-</u> Serra d'Alfàbia	TOMÀS FONT
JOANA MAIOL
MIQUEL PONS
ANTONI SALOM
195. <u>Abril, 22.-</u> Llinàs. Gironella	IMMACULADA CONESA
JOAN LLADÓ
ANTÒNIA MAIOL
196. <u>Maig, 6.-</u> Muntanya de Montcaire	
197. <u>Maig, 20.-</u> Sa Galera. Puig Vent.	
198. <u>Juny, 3.-</u> Excursió per grups:
ES TEIX	MATEU GOMILA
199. <u>Juny, 17.-</u> Serra des Cavall Bernat. PERE CAPÓ	
<u>Juliol, 1-6.-</u> RUTA D'ESTIU: MUNTANYES D'ARTÀ:	
200. 1.- Ermita d'Artà. Talaia Freda. Coll Paret.	
201. 2.- Talaia Moreia. Font dets Oguers. Triquet Moro.	
202. 3.- Collet des Vent. EsCaló. Betlem. Ermita.
Sos Sastres. Es Munt Gros. Cala Agulla.	
203. 4.- Sa Cova. Sa Mesquida. Cala Torta. Sa Cova.	
204. 5.- Sa Cova. Torre des Matzocs. Albarca. Sa Cova.	

205. Juliol,30.- Lluna Plena: Talaia de la Victòria.
Penya Roja.
206. Setembre,23.- Santuari de Ma-
ristella. Visita a Sa Granja. BERNAT ALOY
MN.MIQUEL ESTADES
BARTOMEU FONTCUBERTA
JANET JAUME
VALENTÍ PLAZA
GUILLEM ROSSELLO
207. Octubre,7.- S'Estaca. Sa Foradada.
208. Octubre,21.- Sa Gubia.Jardins JAUME BUJOSA
d'Alfàbia. ALFONS GISPERT
209. Novembre,4.- Comuna, Bunyola. ANTONI AMBRÓS
MALÉN AMENGUAL
210. Novembre,18.- Camí de Sa Costa. Barranc de Biniaraix.
211. Desembre,2.- FESTA PATRONAL. Seminari Major. Garrafa.
212. Desembre,16.- Talaia de cals Reis. Es Rafal.Orient.
213. Desembre,30.- Torre de Cala En PERE MASCARÓ
Basset. La Trapa. LLORENÇ RIERA (259)

GUIES DE L'ESTOL VIDALBA:PRIMERS 15 ANYS

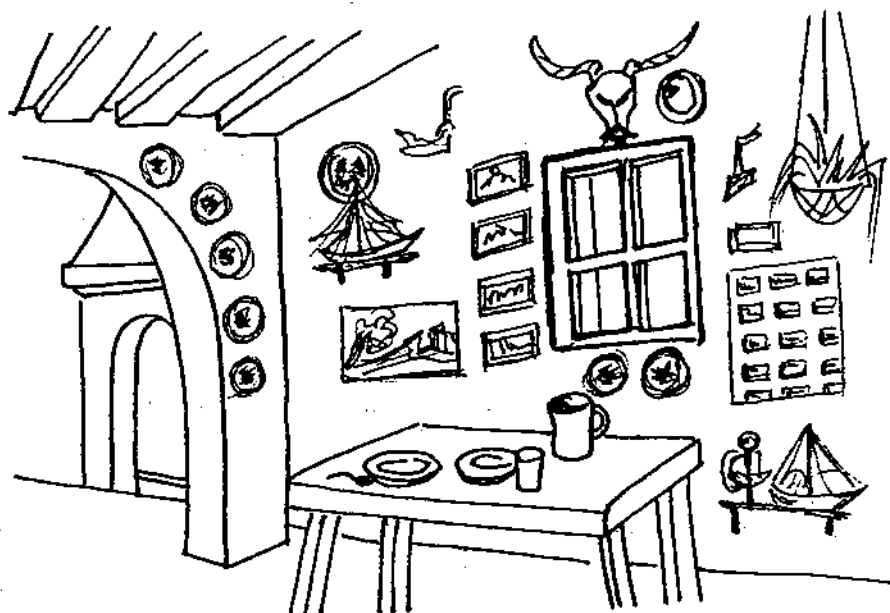
(14 gener 1971 - 13 gener 1986)

- MIQUEL AMBRÓS. - GABRIEL AMENGUAL. - BARTOMEU BARCELÓ.
- MATEU CAÑELLAS. - MIQUEL ESTADES. - RAFAEL ESTARÀS.
- JOSEP ESTELRICH. - LLORENÇ CALMÉS. - ANDREU GENOVART.
- ANTONI GILI. -MIQUEL GUAL. - RAFAEL JUAN. - ANDREU LLADÓ.
- LLORENÇ LLADÓ. - JERONI LLAMBIES. - FRANCESC LLINAS.
- PERE LLINAS. - SEBASTIÀ LLINAS. - JESÚS MARTÍN.
- ONOFRE MARTORELL. - JOSEP MOREY. - ANTONI NUGHES.
- PERE ORPÍ. - JOAN PARETS. - BARTOMEU RAMIS.
- JOAN ROSSELLO. - BARTOMEU SUAU. - LLORENÇ TOUS.

A N Y 1 9 8 6

EXERCICIS ESPIRITUALS.- A Lluc, del dimarts 7 de gener, a les 10 del matí, fins al dissabte 11, al migdia. - Prenguérem con a punts de reflexió els temes de l'evangeli de St. Mateu. Fórem 7 ò 8... Pocs, però bons.

- 13 de gener.- XV ANIVERSARI DE L'ESTOL. Puig de Sta. Eugènia. Puig de Son Seguí. Guies: Mateu Cañellas i Gabriel Amengual. Dinar i Festa d'aniversari al restaurant "Ses Ollerries". Aquest restaurant, a més de plats per dinar i tassons i olles i calderes té penjats per ses parets plats (com es d'en Cabot), retrats de monges, trossos de diari, Cor-de-Jesusos, filoses, tirassos de cendre, penjarolls, potingos, domassets, tovalloles, pitxers; castanyetes, espelmatoris, estampes grogues... i estantisses, i molts d'altres objectes difícils d'identificar... Amb una paraula: "in quo totum continetur". I llavors hi érem noltros, que estàvem penjats per ses parets, sinó ben asseguts a sa taula.

L'amo, nebot de D. Jordi, mos va obsequiar, endemés de fer-nos bon preu, amb una copa d'argila envernissada, que recordava L'aniversari de la casa. Si no n'han trenques, cadascú encara el deu guardar a ca seva.

- 27 de gener.- Sembrar de roures. Sa Comuna de Fornalutx. Guia: Jesús Martín.
- 10 de febrer.- Excursió dels ametllers en flor. Sa Mola des Fangar. Guia: Pere Orpí.
- 24 de febrer.- Sa Mola de Planici. Guies: Pep Morey i Onofre Martorell.
- 10 de març.- Es Bec de Ferrutx. Guia: Llorenç Galmés.
No sabem si es guia ho va fer aposta, per provar ses aptituds de s'Estol, o quan es va aixecar, se va posar ses sabates girades de peu... Perquè es resultat ha estat que mos ha fet pujar per una torrentera empinada, aspra i bruta de llenya i pedres... I més d'un, a manco de mitjan camí, ja feia es tres alens...

- 24 de març.- Sa Coma Fosca. Serra de Na Rius. Guia: Jesús Martín. Com a nota a destacar, trobarem, dins un comellar (Wadi, en hebreu) un teix solitari i disforjo, amb una baldana un poc "socorrada". Llàstima que no n'hi hagi més d'aquests preciosos arbres, que abans poblaven les nostres muntanyes....

- 7 d'abril.- Can Firella. Es Picot. Sa Capelleta. Son Gall. PUIG DE SANT SALVADOR. Son Durí.
Guies: Joan Rosselló, Pere Orpí i Tomeu Tauler.

Seguirem s'itinerari marcat pes programa. Berenarem damunt sa Penya des milà. Pujarem damunt es Picot, per es campar un poc la vista. Davallarem cap a sa Capelleta, lloc tradicional de sa Trobada de la Mare de Déu, i arribarem fins a sa "Pedra des perdons", passant arran des "Macolí des Gegant":

Anant a S. Salvador
trobau una pedra grossa,
i qui la fèr o la toca
té cent dies de perdó.

Llegirem dues rondaies o contarelles que aquí mateix oferim:

ES GEGANTS DES PUIG DE S.SALVADOR

DE FELANITX (Ron.T.XXIV)

"Diuen que un temps, hi havia gegants damunt es Puig de Sant Salvador.

Un d'ells, un horabaixa, se'n pujava a ses cases, daixo-daixo, i a mitjan pujada sentí cosa dins s'avarca.

La se despassa de davant, i li cau un macolí, i seguí per amunt.

Allà on va caure es macolí, allà tomangué, i encara ara hi és: se diu es Macolí des Gegant, una rocassa com unes cases.

Com pujau a Sant Salvador, el trobau a sa vorera des camí, un poc passat s'alzina!"

I vetací ara com ho contava Mn. Llorenç Riber i Campins, l'any 1902:

"...el Maculí del Gegant, que se destria al fons d'un baixest, atreu totes les mirades i totes les converses. Si preguntam l'origen d'aquesta altra llegenda, ens dirà algun fill de Felanitx:

- Això era i no era un gegant que passava per ací, i se n'adonà que duia dins ses sabates, amples com a naus, qualche cosa que el molestava; s'atura, espolsa la sabata, i el grandíós maculí s'estimbà, penyes avall, trencant com si fossin albons les soques dels pins centenaris, fins que allà, en el fons del baixest, se ressegué amb la pesada inèrcia d'una pedra de cent quintars. El gegant, com si res fos estat, fé la seva via de cucuia en cucuia, des de la de Sant Salvador fins a aquella en què torreja el castell de Santueri..." (Almanac "El Felanigense")

MADONA I REINA

LA MARE DE DÉU
DE SANT SALVADOR

Sa nit és s'hora clara de ses ànimes grans. I es pastoret de Son Suau, amb s'ànima desvetlada, pot beure amb glop golafre es silenci espès i dolç com arrop de moscatells i codonyes. És s'hora delitosa d'es guardià, quan sa seva imaginació, a peu descalç, tresca amb sos sedenys a lloure s'eixamplitud de l'espai, parant lloses an ets estels fugissers o caçant a beurada papallons de llum i esbarts de serafins baralladissos com a capxiriganys.

I vetací que a Ella, la Reina i Madona del món, l'Emperadriu sobirana de cel i terra, li plau jugar a conions d'amagat amb s'ànima candorosa d'es pastor de Son Suau.

Dins s'espès d'uns reveixins de ciprell, s'hi amaga Ella i es seu Fill, per donar an es pastor i donar-nos a nosaltres, pobres pecadors, es goig sempre nou i sempre vell de sa seva troballa.

Totes ses estrelles es peguen colzades per guaitar i veure la feta; s'alba agafa sa colada tenra i trenca a mitjanit. Sa culpa no és seva, és que s'Estel de sa Matinada ha sortit de punt i tremola carregat de gràcia en ses mans d'un pastor.

Es pins, fins suara silenciosos i esmussos, onegen suauement a s'embatol d'un oratge ungit d'encens i cera verge, i totes ses caderneres i veriderols, pinsans i passarells han trencat es so i esclaten amb una antífona exultant: «*Sou morena i agradosa*», que ressona per tota sa vall i es pla fins a sa vileta dormida de Felanitx.

Es pastor està a punt de morir d'amor. Retut en terra, oïu-lo, si voleu:

«No jugueu més amb mi, bona Senyora ¿Per què m'heu mostrat sa vostra cara hermosa per després deixar-me es cor com un niu buit? ¿Qui sou, que amb sa vostra gràcia feis acudir an es cocó de sa meua boca sentiments i paraules que ningú no ha mostrades an aquest guardià, pobre com un rüpit? Deixau que vos dugui a ca-nostre només perquè vos vegin, perquè creguin amb mi i vos estimin.

»Jo vos faré un altar de pedra closa, amb una escombra on hi arrelhi fonda, molt fonda, sa confiança d'ets homs.

»Jo robaré a sa nit embambada un boldró d'estrelles p'es vostro front, i p'es coll vos faré un rosari de robins de magrana amb joies de bresca brufades de sol.

»Jo vos faré un dosser de faies i de rams de cugula, i vos duré cada roada collerins d'espada i de cireretes del bon pastor. Si ho voleu, esbrostaré cada jorn, an es pen d'es vostro altar, murta i romaní, mata-selva i ciprell.

»A esclata-cor vos pujaré, cada horabaixa, dins es call de sa mà, s'aigo salada de ses nostres cales, perquè hi beneiguen ses coses nostres i ses nostres vides.

»An es vostro Menut, jo li duré nius de sòlheres, i li faré barques d'escorxa i caramelles d'ordi greñyal.

»Es primer oli d'es nostre esplet tornarà llum i pregària dins es gresol de sa vostra llàntia, i sereu Reina i Senyora de tots.

»Romaneu entre nosaltres, no vos n'aneu, Senyora, que matareu d'enyorança un pobre pastor. ¿Què farem sense Vós, sinó soiar albades, ofegar esperances, enterrar sa vida, cegar ets ulls amb grapades de pols i call vermell?

»Si trobau pobra i mesquina sa taleca d'un pastor, ja vos farem un trono amb cúpules de boires, ja vos fondrem campanes, ja bastirem altars, ja teixirem gonelles de seda i tafetà i cisellarem plata p'es vostro front moreno.

»Ses sitges cremaran com a ciris de promesa, i de totes ses guardes sereu gentil pastora amb un aubó florit per corretjades. No vos n'aneu, Senyora, romanau per a sempre dins sa nostra heretat».

Per tres vegades seguides li fuig s'imatge, fins que, entre-sentits es Rector i Jurats de la Vila, li aixequen una capelleta, on prest hi fan carterany es seus devots. La Verge no volia esser sols reina d'un pastor, volia esser-ho d'un poble i ja el té retut d'amor an es seus peus.

ESTRAMPS A LLAOR DE LA MARE DE DÉU DE SANT SALVADOR

(Vet ací un fragment d'aqueixa poesia que va compondre Mn. Llorenç Riber quan era viu).

Pujada sou amunt, Santa Maria!
Com vos hi trob en tota bella altura
molt més amunt que els pins harmoniosos,
que els romanins en flor i les estepes,
entre subtils perfums, randes de boira,
i oratges alts i esbarts de volatina
i vius estels que emperlen de rosada
celestial, la cabellera vostra!

¿Vos tira més la terra o la mar blava?
¿Voleu esser pagesa o marinera?
La morenor de vostra faç colrada
¿l'ha encesa el sol que el sec terror esbrella?
El llambreig indecis de vostra vesta
¿és salabror de temporal que afua
els bastiments a l'espada costa
roncant, roncant, mentre les dones resen?

No som d'aquí: mes jo us estim, oh Verge!
El poble us diu la Mare de Déu nostra!
Jo vos diré altrament: oh lluna blanca,
de pescadors amiga i de pagesos,
oh romaní florit dins una enclotxa,
bella sarment en flor i fruit; oh espiga
que va granar el blat diví que forma
un Pa tot blanc i que assacia sempre!

M'agrada el lloc i l'hora. Cor meu, puja!
Clara i frescal la vasta nit s'abriga
amb son mantell de reina solitària.
Se submergeix el món dins un mar d'èxtasi.
La boira fuig d'aqueixa cima excelsa.
Serenitat impera sense núvol,
i somniant, tant baixen les estrelles
que un infantó amb sa mà els abastaria.

Ll. Riber

- 21 d'abril. - Puig de St. Jordi. Guia: Antoni Gili.

- 5 de maig. - Excursió per grups. Puig de Galatzó.

- 19 de maig. - Primera alternativa: MORRO DE SA VACA,
PES PAS DE S'ARGAMASSA. Guia: Pep Estelrich.

Segona alternativa: Torre de sa Calobra.
Guia: Tomeu Suau.

- 2 de juny. - ARIANT. Caseta dels milicians. Font Gallarda. Font des Solleric. Guia: Pep Estelrich.

Aquest dia sa senyora alemanya, de sa família Hildermeister, que com veis ja és un nomot que fa por, ha fet un ou de dos vermells... Excursions com aquesta, per ventura no en tornarem fer pus mai. És un paisatge meravellós... però ben privat.

- 16 de juny. - Sa Costera. Tornada en barca, des de Cala Tuent al Port de Sóller. Guia: Jesús Martín.

A P È N D I X

Nota.- Com haureu pogut comprovar, aquesta llarga temporada, es cronista duia molt de paparró, i anava no "cop piu", sinó "ploma piva"... Però així i tot recolleix uns documents, com si fossin "palimpsestos" aperduats, però que ho paga transmetre a la posteritat.

Vetaquí, per exemple, unes gloses que Mn. Francesc Llinàs i Morei mos va donar per a s'excursió de 24 de febrer de 1986, "s'excursió des cocarroí". Estaven escrites devora es mapa de sa ruta del dia esmentat...

A S'ESTOL VIDALBA

Tant si plou com si fa sol,
tant si plou com si fa neu,
avri tots, si Déu ho vol,
a Planici pujarem,
i a dalt de tot dinarem
els qui som d'aquest Estol

Si el Bisbe no vol venir
i se vol quedar a ca seva,
taillarem una arbocera
o una branca de pi;
es tronc, crec, podrà servir
al qui tenint comandera
mos vulgui a tots presidir;
baile de forma casera:
bo serà p'En Pere Orpí.

Per l'esperit dirigir
ha de ser un bon al·lot;
troba jo que abans de partir,
entre tots hem d'elegir
qui mos pugui corregir
i això no ho sap fer tothom;
després d'haver-ho pensat,
amb resultat positiu,
es referèndum mos diu:
tots hem votat en Cabot.

Per fer-li un bon glosat
al "dia del cocarroí",
seria molt indicat
un home que fos Aloi;
però com que no n'hi ha cap,
a dins tot aquest Estol,

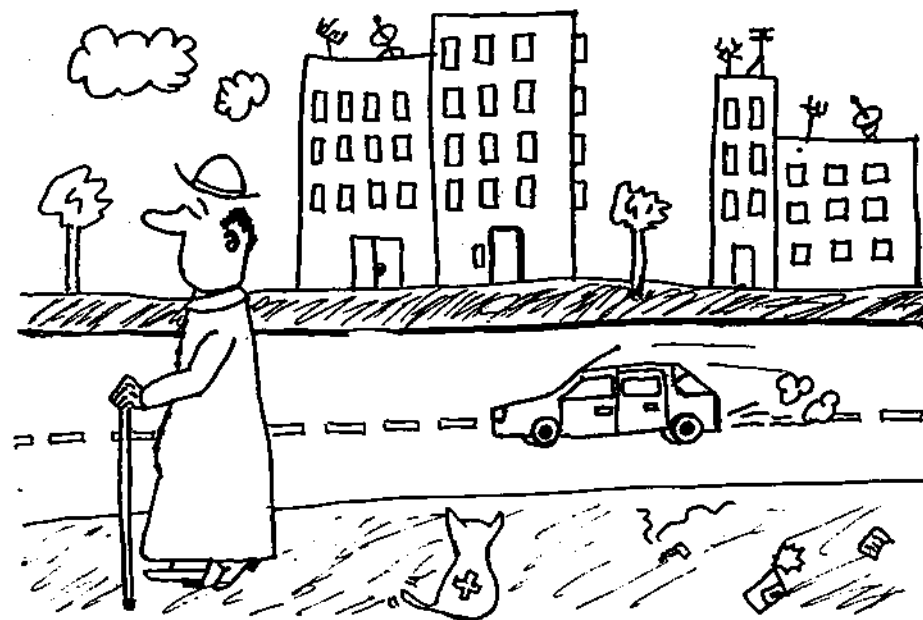
va aquí aquest betzol,
es més bàmbol des redol,
s'ha tret això des seu cap,
tant si vol com si no vol.

Després, a un descans de sa caminada, encara va llegir aquestes:

Jo voldria que En Llinàs,
descendent de nostre Lluç,
en tot cas me defensàs
del qui se'm tiràs damunt.

An En Pep Estelrich i Costa,
bon pastor d'aquest ramat,
per la seva autoritat,
el tractarem tal com toca.

Seria de poca cultura
es xerrar d'aquest arreu,
si damunt aquesta altura
no saludàs sa figura
d'un canonge de la Seu.

També hi hem d'afegir un document poètic, que D. Sebastià Planes i Llabrés de Jornets, vicari de St. Miquel i secretari particular del Bisbe, ens va llegir dia 16 de juny, i que havia escrit inspirat per la Cova de les Piquetes, a l'excursió del 2 de juny a Ariant i Font Gallarda:

COVA DE LES PIQUETES

"Sireneta dolça de la immensa mar
que cerques, exhausta, poder descansar
de la saladina, de la llum i embat
i de les malícies del teu caminar.

Per tu sé una cova gentil i amagada,
d'esmalts i de marbres, amb dolça aigua clara
que raja a balquena de la Font Gallarda...
Transparent vessunya; dóna pau a l'ànima.

Cova de misteris, d'ombres i de llums,
de penyes daurades i de colors bruns,
de corals i nacres i d'aromes purs;
ella té la calma que lo món se'n du.

T'imagín, Sirena, petita i gentil
i t'imagín neta, com l'aigua en què vius,
lliure de calúmies que la fama ens diu:
d'amors verinosos d'un esperit vil...
Jo veig com tu rentes ta cara rodona
dins cada piqueta de la cova umbrosa.
Jo veig com te mires, "coqueta" i hermosa,
dins cada mirall que les aigües formen.

Te veig pentinar-te del vent a redòs,
te veig adornar-te, feliç, el teu cos
d'escates lluentes i de cabells d'or...
xerrar amb les amigues dins plàcid repòs.

Sireneta tendra, polida i suau;
deixa'm que m'acosti a ton món de pau,
lluny de les enveges, lluny del temporal,
lluny de tota mena de violència i mal.

Deixa'm que me bolqui dins les aigües netes
de la bella Cova de les cent piquetes;
deixa que me senti com les sirenetes:
pacífic i lliure, a fons i de veres.

.....

En aquesta cova, a tal cau de pau,
solament la troba qui tresca la mar
o qui camina per dur penyalar.
No és fàcil anar-hi; amagada està:
com les coses santes, costa de trobar.

Ariant, 2 de juny de 1986

Sebastià Planas

RUTA D'ESTIU PER EIVISSA I FORMENTERA

- Dies 14 a 19 de juliol de 1986

* Dilluns, 14.- Arribada a Eivissa, visita a Vila i Museus, guiats per Mn. Joan Marí, vicari General de la diòcesi.

* Dimarts, 15.- Formentera.

* Dimecres, 16.- Formentera. Tornada a Eivissa.

* Dijous 17.- Excursió a peu des de St. Antoni de Portmany. Sa Capella. Cala Celada. Ses Tanques de s'Hereu. Sta. Agnès de Corona. St. Mateu d'Albarca. Cala Albarca.

* Divendres 18.- Excursió amb camiona, des de St. Mateu, Sta. Gertrudis de Fruitera, St. Joan de Labritja. Portinatx. Cala St. Vicenç. Sta. Eulària del Riu. Eivissa.

A la Vila d'Eivissa, posàrem a la Consolació de ses Monges Agustines. A St. Mateu, dormírem a sa rectoria, sacristia, Cor i Capelles... (amb roncades sonoríssimes, i amb sos matalassos que s'havien fet seus ses nine joves

de Montuïri).

A Formentera, teníem sa posada a ca ses Monges de la Caritat de St. Francesc Xavier. Allà varen fer bona feina ses bicicletes de lloguer.

- 4 d'agost.- EXCURSIÓ AL TORRENT DE PAREIS, organitzada per Jesús Martín. Com cada any. Ben concorreguda.

- Nit del 19 al 20 d'agost.- EXCURSIÓ DE LLUNA PLENA. Artà - Albarca - Talaia Moreia (sortida de sol). Puig de sa Tudossa. Guia: Pep Estelrich

Dues eixides filològiques

que ens passà per malla donar-ne conte

Les férem l'estiu de 1917 mentres els balitres de l'*Institut d'Estudis Catalans* teyen esclatar la mestralada contra l'*Obra del Diccionari* i son promotor: la primera fou a Eyvissa; la segona a Menorca.

Eixida a Eyvissa i Formentera

Mos espitxàrem a Eyvissa dia 26 de juny ab una mar de reys; hi arribam dia 27, sol ixent, i ens reben coralment els bons amics Molt Ilustre Mn. Vicens Serra i Orvay, Canonge i Rector del Seminari, nadiu de St. Jordi, i Mn. Isidor Macabitz, Canonge, nadiu de Vila i altres. Ens hostatjam an el Seminari, antiga Casa dels Jesuïtes, a on trobam una de les fonts d'eyvissenc més genuïnes i abundoses que may haguéssim topades, el cuyner d'allà, mestre Juan Ripoll i Seguí, nadiu de Sa-Penya, barri mariner de la Vila o ciutat d'Eyvissa. Altres n'aglapim de fonts ben bufarelles, per exemple, Mn. Antoni Costa, Majordom del Seminari, nadiu de Sta. Agnesa, parròquia de la regió muntanyenca, anomenada *Curona*; D. Manuel Sorà i Bonet, tenral de 17 anys, nadiu del barri *La Marina* de la mateixa Vila, que acabava de prendre el Batxiller; D. Ignaci Serra, seminarista a punt de prendre Ordes, nadiu de Vila mateix; lo M. I. Mn. Rafel Escandell, nadiu de Formentera, novell Canonge d'aquí; Mn. Josep Ferrer i Guasch, nadiu de St. Juan i Superior del Seminari; un tal Sr. Cardona, Fàmul del Seminari, nadiu de St. Rafel, i els *Porters* del mateix Seminari, pare i fill. Planells de llinatge i nadius de Santa

Lletrudis. Ab aqueys elements i altres que s'hi arremolinen en esser mester, ens trobam a punt de fer l'estudi de l'eyvissenc en totes les seues variedats i especialitats. Visitam els amics vells que tenim aquí i tots s'ofereixen galantment a fermos costat, i més que tots mos ne fa l'Hm. Sr. Mn. Bartomeu Ribes, Degà d'aquesta Seu i Vicari Capítular a les hores d'aquesta petita Diòcesi, que, si bé p'el Concordat pertoca agregar-se a la de Mallorca, encara no s'hi és agregada. May porem agrair degudament a l'Hm. Vicari Capítular l'interés que prengué tot d'una a favor nostre, convidantnos dues vegades a dinar i recomanantnos an els Rts. *Mossenyers* (Rectors) dels pobles que visitàrem per ferhi estudis llingüístics: St. Francesc Xavier de Formentera (Mn. Vicens Planells i Tur), Sta. Eulària (Mn. Miquel Planells i Tur), St. Juan (Mn. Vicens Riera i Costa), St. Antoni (Mn. Juan Bonet) i St. Josep (Mn. Lluç Cardona). Quant ens presentàrem an aqueixes poblacions, Mossenyer de cada una d'elles sortia a rebre'ns ab paumes d'or i ens tractava come papes, trobantnos gent tallada de lluna per estudiar el llenguatge d'allà. Que consti el nostre agraiment de lo més endins del cor a l'Hm. Sr. Vicari Capítular d'Eyvissa i a tots aquells Rts. *Mossenyers* i persones que per cara d'ells tengueren la santa paciència i amabilitat d'aguantar la mestra hores i més hores contestant an el raig de preguntes que los féyem per escorcollar i endardellar per tots els cayres llur polent llenguatge eyvissenc. Que consti de la mateixa manera el nostre agraiment més coral an els amics més amunt anomenats i a tots quants m'aydaren a fer tal escorcoll i endardellament d'aquell boldró llingüístic, sens dupte un dels més interessants de tot el territori de la nostra Llengua, durant els vint dies quo fórem a Eyvissa i Formentera (aquí ens aturàrem dos dies sencers, a St. Francesc Xavier, únic redol de cases i municipi que hi ha en tota l'illa). De tota aquella bona gent conservam la més dolça recordansa.

Dues altres eixides haviem fetes a Eyvissa per estudiarhi la llengua, dins l'abril de 1902 i dins el febrer de 1909; però una i altra sols d'uns quants dies, perque no tenguérem pus lleguda a les hores; ara en vint dies sencers poguérem enfondir una mica més. Així poguérem estudiar a luf la conjugació d'aquelles illes, que és de les més interessants que hem trobades en totes les nostres eixides dins tot el domini llingüístic *català-valencià-balear*.

L'Eyvissenc ab lo *Mallorquí* i *Menorquí* fa boldró llingüístic a part baix del nom genèric de *Balear* entre totes les altres variedats catalans del Principat, Catalunya francesa i Reyne de València.

- 22 de setembre de 1986.- Ses Serres. Racó des Rajolf.
Guia: Pep Estelrich.

- 6 d'octubre.- Puig des Roures. Bosc de Conques. Mirador des Penyal de Son Cotoner d'Amunt.

Guies: Pep Morey i Onofre Martorell.

Sa mica de mapa que ens donaren duia escrita aquesta glosa des Cançoner Popular, recollida a Algaida:

Una berganta dalt Cura
un cocarroi me va dar
i de dins hi va posar
més d'un quintar de verdura...

- 20 d'octubre.- Serra d'Albercuix. Guia: Manuel Bauzá.

Vetaquí la pregària que duia el mapa:

"Si als ulls corporals, Sényer, és plaent cosa de veer la claror de l'alba ni l'estela jornal, ni los prats, ni les flors, ni les riberes, ni'ls boscatges, als ulls espirituals és plaent cosa a cogitar e a veer en las vertuts de l'home, així com amor e paciència, e lealtat e humilitat, e pietat e misericòrdia..." (Ramon Llull)

- 3 de novembre.- Sa Roca des Castellet. Son Macià.
Capelleta del Cor de Jesús. Guia: Sebastià Llinàs.
Possibilitat de cercar esclata-sangs.

Cançons que ens donaren amb el mapa:

*Que ho són de grans, es racons
des lloc de Son Macià!
Jo tots els he de trescar
amb sa falç i es canons.*

*Sa gent de Son Macià
és sa més bona del món;
a les set se'n van a jeure
perquè s'aixequen dejorn.*

*Sa Roca des castellet
fa s'ombra dins Son Cladera.
Sa meva amor verdadera
la tenc dins s'Hospitalet.*

*¿Què mana, què mana,
què mana, què vols?
Maria Manyana,
un plat de bunyols.*

*Per Tots Sants,
murtons i aglans,
cames-seques
i esclata-sangs.*

- 17 de novembre.- Cucuia de Fartàritx, per boldrons o grups. Diversos itineraris, a càrrec de Manuel Bauzá.

Lo cert és que només hi arribaren un estolet de valents, perquè n'havien partit 9 de Míner, i d'aquests n'arribaren 5 a dalt: Manuel Bauzá, Mateu Cañellas, Biel Amengual, Sebastià Salom i Joan Parets.

Ets altres boldrons se feren por del mal temps; així mateix arribaren an Es Pujol, i d'allà decidiren, amb manco coratge però amb més seny, anar a Lluc. Aquests érem 31, férem foc a can Josep i aprofitàrem per fer una petita excursió an Es Pixarells.

S'avançà provisionalment la programació del primer semestre de 1987. L'excursió a sa Cucuia se repetirà devers el mes d'abril.

- 1 de desembre.- Festa Patronal. Celebració davant el sepulcre del Beat a St. Francesc, i excursió a sa Serra de Na Burguesa. Havia de preparar la celebració En Manuel Bauzá - què dic "En Manuel Bauzá"? - Idò no. L'havia de preparar En Tomeu Suau, i ho féu En Manuel, el qual mos entregà un gran protocol, propi d'eminents.

A s'excursió hi va haver cercada d'esclata-sangs;
peus-de-rata i altres.

- 15 de desembre.- PUIG GROS DE TERNELLES. Segons conten
cròniques-estadístiques, estam a s'excursió 234^a.
Hi ha hagut 38 assistents. Tres queden per ses parts bai-
xes fins an Es Paraigua. Tenim molt bon temps. Ha estat
una eixida llarga, amb molt de vent i bones vistes, i no
com antany que bé cercàrem "Paraigua", però sa boira s'ho
havia fet tot seu i quedàrem com Madò Moreia.

Parlam del 16è Aniversari en el Castell d'Alaró, i
quedam d'acord que mos prepararà es dinar es donat. Se
n'ha de cuidar d'avisar Na Catalina Rosselló de Gamundí.

En es mapa que mos han donat hi havia aquesta poe-
sia de Màrius Torres:

"Sabries que l'hivern que adorm tot un país
desvetlla més enllà un estiu feliç.
Que per a qui és ardit i sap no guaitar enrere
sempre hi ha al món un lloc en primavera.
Que sempre i sobretot per qui no vola sol,
neixen roses a l'ombra del seu vol,
i que morir no és res per qui ha sabut viure
de cara a un cel amic, amb el cor lliure".

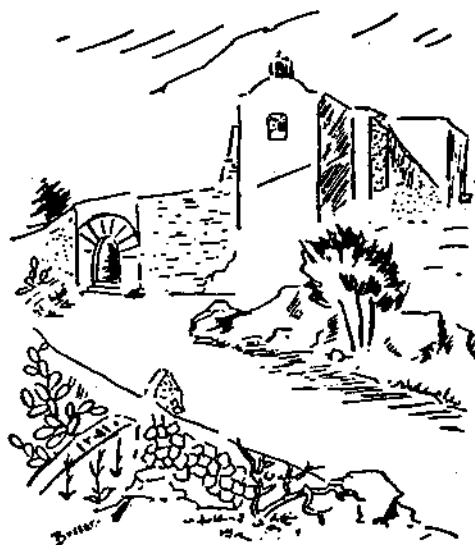
(Màrius Torres, Poesies 146)

- 29 de desembre.- S'HORTA. CONSOLACIÓ DE SANTANYI. CAS-
TELL DE SANTUERI.

Aquesta excursió la prepararen En Pere Orpí, En Joan
Rosselló, En Tomeu Tauler i En Tomeu Salvà. Aquest, de fet,
fou el guia. En lloc de trobar-nos a s'Horta, ens tro-
bàrem a dalt al Santuari de Consolació.

Es reparteixen, endemés dels plànols de l'eixida, un
fol on hi havia algunes estrofes d'un goigs a la Mare de
Déu de Consolació i unes notes històriques sobre el Castell
de Santueri, que posarem a continuació.

Se donaren els calendaris del proper semestre de
l'Estol Vidalba. Hi va assistir el Bisbe, i damunt es Puig
de s'Investida mos trobàrem amb sos Rodamons de Son Macià.
Total: 37 més els Rodamons.

La gent del camp i marina
pobres, rics i menestrals,
sovint plorant els greus mals
cercam en vós medicina.
Sou per tots la bella aubada
que aclariu l'ample horitzó.
Reina del cel benamada
Verge de Consolació.

Déu vos salve, tota amor,
Mare nostra i advocada
Reina del cel benamada
Verge de Consolació.

Mare de Déu, Verge pura
Estrella del dematí,
del poble de Santanyí
Vós sou la vida i dolçura.
Teniu per trono el turó
més flairós de l'encontrada.
Reina del cel benamada,
Verge de Consolació.

Del mal inimic Luzbel
avui les gestes són clares,
quan la fe dels nostres pares
voldria arrancar de rel.
Mes nostra fe aturmentada
és ferma com el turó.
Reina del cel benamada,
Verge de Consolació.

A vostra presència pia
se torna el cor més valent,
s'aclareix l'enteniment
perquè vós sou llum i guia.
Oh rosa de Jericó!
Oh Maria Immaculada!
Reina del cel benamada
Verge de Consolació.

(D'uns Goigs a honra de la Mare
de Déu de Consolació).

Juliol, 14-19: RUTA D'Estiu

EIVISSA-FORMENTERA (51 participants; molts són nous)

226. Juliol, 18.- St. ANTONI DE PORTMANY.
STA. AGNÈS DE CORONA. ST. MATEU
D'ALBARCA (EIVISSA)
227. Agost, 19-20.- NIT DE LLUNA PLENA:
ARTA-ALBARCA- TALAIA MOREIA -
PUIG DE SA TUDOSSA.
228. Setembre, 22.- SES SERRES. RACÓ DES
RAJOLÍ. 26 cavallers i dames.
229. Octubre, 6.- PUIG DES ROURES BARTOMEU SALVA (277)
PUIGPUNYENT. 23 assistents. JOANA ESTELRICH
230. Octubre, 20.- SERRA ALBERCUIX. TUMMY (suec)
TALAIA. 37 cavallers... LLORENÇ CAPELLA
231. Novembre, 3.- MUNTANYA DE SA VALL NADAL BELTRAN
SON MACIÀ. 43 cavallers... ANTÒNIA FERRAGUT
FRANCESCA OLIVER
232. Novembre, 17.- CUCUIA FARTÀRITX CÈSAR SAMARINI
BOLDRONS (5 arriben) LLUC... PERE VILA
Total cavallers: 40...
233. Desembre, 1.- FESTA PATRONAL
NA BURGUESA. 25 cavallers...
234. Desembre, 15.- PUIG GROS DE PERE TORRENS
TERNELLES. 38 cavallers... JOAN CASTANYER
BERNAT MORELL (288)
235. Desembre, 29.- CONSOLACIÓ DE
SANTANYÍ - SANTUERI. 37 cavallers i trobada amb
Rodamons de Son Macià. Ve el Bisbe.

1987

- 12 de gener.- SETZÈ ANIVERSARI DE L'ESTOL. CAS-
TELL D'ALARÓ. 48 cavallers i dames...

Berenam a Son Penaflor, "espléndidamente agasajados" pels amfitrions D. Sebastià i Dª Catalina. Hi havia un de tot; qui no se va omplir es gavatx, va ser perquè no va voler.

Pujam cap an es Castell. Allà feim sa dinada. Abans, havíem saludat Nostra Dona Santa Maria del Refugi. Després de dinar, hi ha hagut parlaments i lectura de poemes. Han actuat Mn. Antoni Gili. Mn. Pere Orpí i Mn. Llorenç Lladó.

Acte solemne d'investidura del degà de l'Estol, l'amo En Toni Rosselló, petrer que viu a Son Fortesa de Puigpunyent, i que passeja ben falaguer es seus 79 anys.

Hi assistia el Bisbe, i també el Delegat de Celebració i Pregària, que degué venir a supervisar una tan important diada.

La davallada fou cap a Orient. I llavors encara n'hi va haver que, mig a les fosques, anaren a visitar ses Ufanes de Campanet.

- 26 de gener.- MOLA DE PLANICI. TEIXOS. CAMÍ DES CORREU.

Guies: L'amo En Pep i En Nofre de Puigpunyent.

De fet, no arribam al Puig des Teixos. Anam molt de temps entremig de boscos d'alzines i acabam a la Granja d'Esporles... Si els rellotges de cintura no menten, hauríem caminat 16'5 quilòmetres. Avui tornàvem tenir la companyia del Bisbe. Hi havia 39 cavallers, comptant D. Rafel, que sol esser mel i sucre.

En aquesta excursió començam a parlar de la Ruta d'Estiu i de l'excursió de Lluna Plena. Avui hi ha mancat el cap-pare Josep Estelrich, que "volà" des d'una finestra de Son Capellet i els àngels no el degueren aguantar massa fort, perquè se va rompre la clavícula esquerra; es va recuperant, i pensa reincorporar-se prest. Segons conta ell mateix, no recorda més que..."sentia que

queia... i de cop, com a transportat, se va trobar assegut devora sa foganya. Una altra vegada, St. Pere haurà d'enviar un angelot més forçarrut. De totes maneres, con vé mirar a quin sant o venerable podem atribuir el miracle.

Es demana quin nom donar a les dones: cavalleres? dames? amassones? etc. S'anirà aclarint.

- 9 de febrer.- PENYAL XAPAT. SON TORRELLA. BARRANC DE BINIARAIX. Guia: Jesús Martín. I mos hem trobat a sa boca de túnel, "mirant a Sòller"...

Erem 32. Molt bona excursió i molt bon dia. Sa davallada an Es Penyal Xapat, espectacular. Hem dinat davant ses cases de Can Civella, prop de sa Font des Verger... En Jesús fa cafè amb una cafetera de l'any tirurany, i que funciona amb esperit de cremar "encès". Ha hagut de fer moltes truiades i tamborinades, perquè sa cafetera té sa panxa petita, però molta paciència i es gust ben saborós. Es numeret original era veure sa cerimònia ritual que feia En Jesús, de buidar i omplir, encendre i apagar, posar tasses i repartir es cafè, embrutar i netejar... De tal mode i forma que quan es darrer en pren, es primers ja en tornen tenir ganes.

- 23 de febrer.- VOLTA AN ES PUIG ROIG. Guia: Andreu Genovart. Assisteixen 29 cavallers. Dos queden a Lluc. Recorrem 14 quilòmetres, en cinc hores i mitja.

Una excursió peculiar, perquè hem tengut neu sempre seguit, i amb un dia esplèndid. Organització molt bona.

En Josep Rullan, metge solteric que fa feina amb sa seva dona com a professional i missioner seglar a una part de sa Selva del Perú (Madre de Dios) mos conta la vida de les tribus d'allà i les activitats que duen ells.

- 9 de març.- S'ALCADENA. Guia: Tomeu Salvà Veny.

36 cavallers i dames. LLàstima de la boira, que no ens ha deixat contemplar els fantàstics panorames!

Si no hem perdut cap paner, som a s'excursió 240^a.

- 23 de març.- LA VICTÒRIA. CANO DES MORO. COLL BAIX. TALAIA.

Guia: Jaume Obrador. Assisteixen 30 cavallers i dames. Fa bon dia. Tenim una davallada forta, però ràpida.

En Toni Gili llegeix una carta del Rei Joan, a través del seu lloctinent, nomenant nou donat de l'ermita d'alcúdia (any 1439).

Feim una pregària dins la capella, dirigida p'En Jaume Obrador i N'Andreu Genovart.

En es seu moment, parlam de la Ruta d'Estiu, però no aclarim gaire coses perquè no hi ha En Tomeu Suau. Encara no s'incorpora l'honorable Josep Estelrich i hi manca tot el CETEM... Deu passar còsa!

Quedam que mirarem quan és la Lluna Plena del mes d'agost, per fer l'excursió. En Tomeu Tauler ofereix dur un sermó del rector Gori, sobre "Non furtum facies...", o sigui "no robaràs".

N'Amador, que en aquests moments no devia pensar en caragols ni espàrecs, mos ha dit aquesta glosa:

*"Dament del pou de Jacob,
seia la samaritana,
era verda com la rama
i cremava com el foc".*

- 6 d.abril de 1987.- S'ESCLOP. Guies: Pep i Nofre.

Qui dies passa, anys empeny. I jo n'he passats molts de dies, per no dir anys, de sa darrera crònica ençà. Vos assegureu que ha plogut molt, sobretot aquest hivern passat, tant, que ets aubellons que ja havien perdut es rajars s'han posat a córrer i han corregut fins que s'han aturat; també el món ha seguit donant voltes i més voltes, sense emperò perdre ni un punt es seu compàs. I noltros hem seguit amb ses nostres quimeres d'anar i venir, pujar i davallar, fer i desfer, buidar i omplir... El papa i tot ha seguit trescant i trescant: ara aquí, suara allà, ara cap a Llevant, suara cap a ponent; avui, per sa part des moros, demà per l'Índia... Fins i tot En Pep ha fallat moltes passejades, perquè un cop de vent traïdor el va tirar per avall de sa finestra, i es malanat se va rompre un os de per s'espatla.

Durant aquests temps, hem tengut nous amos, o lo que en diuen "coordinadors": són En Tomeu Tauler i N' Andreu Genovart. Però... si vos he de contar tot lo que ha succeït, no acabariem mai, i no convé embafar la gent.

Miraré de posar quatre notes, i no allargar massa sa processó. Pot ser ben bé que lo que posi no estigui segons s'orde que va succeir.

Lo primer de tot s'ha de dir que som molts, i molt mestaiats. No baixam mai des trenta, i hi ha tota casta de bestiar: fadrins i casats, joves i vells, homes i dones, capellans i qualque monja...

Es programa deia que es guies eren En Pep i En Nofre; l'amo En Pep, sí que s'ha presentat, però En Nofre té pana a una cama o a un peu, i aquestes coses són de primera necessitat per fer lo que noltros feim.

Mos trobam a sa placeta des Capdellà, i l'amo En Pep mos dóna es mapa, un mapa un poc esvortat perquè tenia una retxa color de carabassa que no valia, i era un mapa que semblava que tenia relleu, però no feia gens ni mica de reguir.

Partim, i anam a deixar es cotxes a Galatzó, i d'allà l'hi envelam a peu. Quan ha arribat es moment oportú, oportunitat que sol venir dictada per sa voluntat o sa

fam des qui comanda, hem posat forques per berenar su-devora un pou. Allà hi hem deixat ets Amadors, senyor Rafel, D. Jordi, etc. De tots quests ja no en tornarem parlar per ara, perquè no sabem quina l'han feta, ni a on han anat a pasturar sa cabra. Noltros hem seguit per amunt, que era lo que tocava, i hem pujat fins que ha estat hora de posar ses nostres anques damunt unes carritxeres benefactores per prendre alè i reposar una mica. Hem escoltat un tros de sermó des rector Gori de Montuiri sobre el robatori, "Non furtum facies", sermó que va pronunciar quan molts de noltros encara no érem en aquest món, i ell per ventura encara no era a Montuiri; l'ha transcrit s'actual successor, digne successor -diria jo- del rector Gori, i l'ha pronunciat amb tendra devoció i vera unció el nostre poeta Pere. Aquí, fos per s'emoció des sermó o per ses premudes d'haver de pujar sa costa, hem tengut un petit soscaire, sa senyora de Son Penafior s'ha retuda, emperò des cap d'un poc ha tornat cobrar, i au si mos n'anam!

Hem seguit pujant, fins que ha estat hora d'anar una estona sense pujar ni davallar, o sia casi peu pla, si se pot dir així, i hem arribat a s'ombra d'un pi esponerós que agombolava unes carritxeres que par que diguessin: "Vos esperàvem..." Allà per mi vàrem escoltar un altre tros de sermó, i una poesia de no sé qui, que ha llegit En Tomeu Tauler, una poesia que parlava d'un tell, que ningú ha sabut què era... Idò un tell és un tell, o sia és un arbre de la família de les tiliàcies, de diverses espècies del gènere tilia. També s'anomena tilla o tiler, i dels nostres poetes, en parlen En Verdager al Canigó: "Los tells que el bes de l'aire fa remoure..." En Riber parla de "les tibles àgils". I un altre autor, a més des qui ha citat es rapsoda d'avui, diu a un escrit: "Una eixida deliciosa, ombrejada per dos grans tillers". I si dels poetes i les belles paraules passau als re-meis i utilitats, tots ja sabeu lo bones que són ses flors d'aquest arbre per combatre costipats, rodaments de cap, atacs de nyirvis, retgirones, maldecap i mal de ventre, menstruacions difícils i doloroses, espirituals i corporals, etc. Més encara: heu de sebre que

sa bullidura en forma de lavativa talla cagarelles difícils i males d'estroncar.

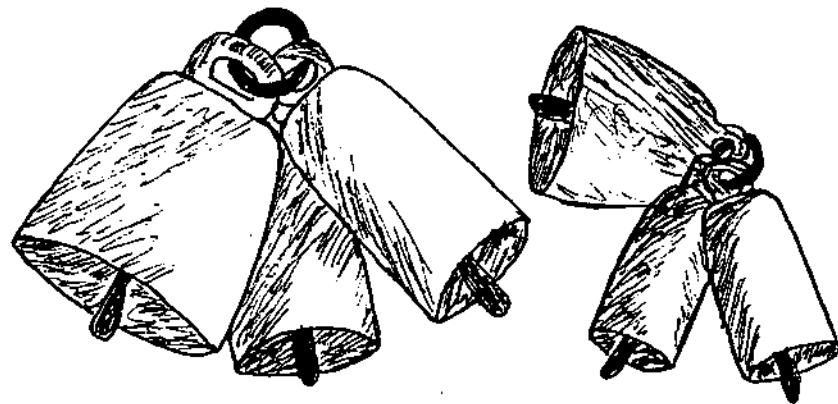
Davall aquest pi també s'han contat acudits, com per exemple un sobre sa fe i un home que anava amb croses i un altre que tenia sa llengua baldufenca... I llavors també s'ha parlat sobre sa "inseminació artificial" i de lo que podria sortir de sa mescla d'un llest lleig i una garrida curta o teba; jo m'estim més no parlar-ne gaire d'això, perquè no en sé la prima, emperò m'imagin que ve a esser com una espècie de comanar allots d'una forma un poc rara i especial.

Ara posaré dues coses que no sé si toquen anar aquí o a un altre lloc... Ja les hi col·locareu voltros, si trobau que hi estan millor. Sa primera és que un jovenell sol·leric que se sol girar i sol respondre quan li diuen Pep s'ha carregat un tros de sal de moro com un almud, i sa segona és que una cavallera nova anomenada Catalina adesiara feia unes bones rialles, ben fresques i rebentes, i a més de riure, duia un mocador pes cap, com Na Bernadeta.

També convé recordar que hi ha hagut una altra cavallera que ho contava espantós, sobretot un poc passada sa Font des Quer; aquesta doneta trobava feixuga sa pujada i aspre es caminai, si és que n'hi havia.

N'hi ha haguts que han pujat fins a dalt de tot de s'Esclop, i altres han quedat a baix, esperant. Llavors, tots plegats, investim sa davallada i dinam devora un pouet, just passat ses Alquerioles, a s'ombra d'uns pins ben esponerosos.

Després de dinar, s'ha fet sa investidura des Cavaller nº 300, en aquest cas cavallera. Sa venturosa ha estat Na Bàrbara Ramis, de Bunyola... No me'n demaneu més coses, perquè no en sé mèn ni perdiu. L'ha investida "cavallera" es suplent del pare fundador, penjant-li un picarolingo pes coll, fermat amb un llaç amb ses colors de sa bandera del Rei En Jaume; es picarol no duia batai, i era perquè l'haviem perdut pes camí... Però en es discurs d'imposició s'ha dit que era perquè som en temps de Quaresma, i no està bé sonar picarols ni esquelles. És una

llàstima que es picarol no dugués batai, perquè... Ara, digau-me voltros: Quin paper fa una campana sense batai? Però encara hem duita sort, perquè si haguéssim perdut es picarol, i només li haguéssim penjat es batai, ¿no hagués estat pitjor?

També s'ha d'enregistrar que En Tomeu Tauler mos contava que, quan el vare desmamar varen haver de donar sa culpa an es moiz...

També hem de fer constar que avui hem tengut un dia clar de tot; vèiem casi bé totes ses nostres Illes: Mallorca, Sa Dragonera, Cabrera... Menorca no se veia perquè ses montanyes de sa Serra de Tramuntana la paraven... Vèiem també amb una netedat grossa ferm Eivissa... De Formentera se'n veia sa silueta o contorn, i es de vista més fina han vist fins i tot es Continent: D'això només en puc fer un acte de fe.

Quan hem passat per sa Font dets Òbits, l'hem trobada eixuta, no rajava gens; només tenia una pica o dues llargueres amb aigua no massa estil·lada. I si En Toni Gili no m'hagués de posat plet, vos diria que aquest nom no significa defunció, sinó que OBI i ses variants dialectals OLBI, OUBI, ÒBIT i GOBI, són això: un recipient fet d'una soca buidada per un costat, que serveix per posar-hi es

- 212 -

menjar des porcs; també se diu d'un recipient de pedra que serveix per donar menjar a ses gallines. No és rar, idò, si a una pica que conté aigua també se li digui lo mateix.

I si no ho creis... no ho cregueu!

Postdata.- Consultant uns manuscrits d'un cronista pirata, hem pogut aclarir que hem estat 37 cavallers a s'hora de partir, dels quals han arribat a la fi 31.----

Sa part des Continent que "diuen que se veia entre bellunes" és es Cap de Dènia... En canvi ses Illes se veien - segons es relat descobert - amb una claredat meridiana.

Sembla que hem caminat uns 23 quilòmetres...

Hem de lamentar, per altra part, la no assistència reiterada dels "prohoms".

- 22 D'ABRIL DE 1987.- SOLLERIC. CÚBER. TORRENT D'AUMADRÀ. FONT DES PI. CAMÍ DE SON OLESA. TOSSALS VERDS. SA CANALETA.

Guia: Jesús Martín.

Com que sa passejada d'avui parlava de Solleric, començaré posant una cançó que fa referència a aquest lloc. Diu així:

"Sa moixa de So N'Ordines
va botar dins Solleric,
i se va menjar un cabrit,
un gall i setze galines;
però sa de Son Catlar
va ser més anomenada:
s'acabà amb una panxada
set bous i un cavall pare,
dotze egüs i un gorà!"

... I que no trobau que feren una bona fantasia aquestes dues moixes? Més o manco com sa que va fer el Pare Barceló, que per cert avui ha vengut - i per això ho sabem -. Dic, idò, que ell també en va fer una de fan-

tasia, i grossa ferm, i precisament per aquestes rodalies d'Es Tossals; per aquí, aqueix bon frare hi va trobar es "cadomites" més gros d'Espanya. I per ventura qualcú de voltros no deu sebre què és això d'un CADOMITES... Que no és altra cosa que un caragol, però no un caragol qual sevol, sinó un caragolarro com mig garbell, i a més a més fet pedra; això vol dir que fa un xinxer de mils d'anys que tenia banyes i la resta.

I heu de creure i pensar que aquest ditxós CARAGOL era tot un caragol, midava 45 centímetres, o sia dos pams i tres dits. I ja que parlam del Pare Barceló, vos diré que mos n'ha contada una altra de ses seves; mos ha parlat d'un sistema per davallar rossegueres, o més ben dit, d'un sistema per aturar-te quan vols. S'agafa una branca no massa grossa, o bé d'alzina o de pi o de mata o de lo que volgueu... millor si no és de cirerer de pastor... Sa classe d'arbre no té res que veure amb so davallar aviat o a poc a poc. Ja teniu sa branca, i sou en es cap damunt de sa rosseguera, perquè - això sí - per davallar heu d'estar damunt o a l'aire; ja teniu sa branca, dic, vos hi eixancau damunt, i preniu fua per avall; i en trobar que atropellau massa, pegau tirada a sa branca, que vos farà d'aturador...

Un poc abans d'arribar a sa Font d'Es Prat, que era allà on havíem de dinar, mos hem aturat devora un pouet; En Pere Orpí mos ha llegit una rondaia. En Bernat Cifre mos ha recitat una poesia d'En Victorià Ramis d'Ayreflor, sobre un personatge anomenat "Pere Collonera". Hem fet ora ció, aportada p'En Manuel Bauzá amb textos del Beat Ramon Llull, i p'En Tomeu Tauler, amb text de Dom Miquel Estradé.

Menàvem una colla de dos francesets joves i mages, que vivien d'amor, perquè es temps des dinar no han menjat casi res.

Apèndix.- Conten cròniques que érem 51. El dia fou gairebé calorós i molt clar de prop, i una mica calitjós d'enfora. Destacà sa presència d'un grup de Rodamons de Son Macià i una partida de montuïreres, que ja feien bol-dró, perquè eren 11.

Ha tornat fer bona feina sa cafetereta d'En Jesús. Hem compartit amplament tota casta de pastissos tradicionals de Pasqua, però també receptes noves, com es cèlebre flam de taronja de Na Joana "Moragues".

La dama nº 300, que havia de rebre el batai del seu picarol simbòlic no ha pogut venir perquè està costipada. Per això En Tomeu Tauler l'ha passejat penjat pes coll, com a xot passer.

A s'hora des capítol, s'han donat instruccions per a la propera excursió, que serà en Es Teix per boldrons, dia 4 de maig. També s'ha insistit en la Ruta d'Estiu, proposant d'acampar a Binifaldó, si ICONA ens dóna el permís corresponent. Això va a càrrec d'En Tomeu Suau: els dies 6-11 de juliol.

La ruta de Lluna Plena seria per Cala Murta, cap a la punta de Formentor, amb trobada en el port de Pollença, el vespre del diumenge 9 d'agost.

Se parla d'anar al Torrent de Pareis, dia 3 d'agost dilluns. Du la doma d'això En Jesús. Hi ha diverses alternatives que se resoldran en properes excursions.

Repartim mapes de ses rutes d'Es Teix. Es recorda que aquestes pujades ja es feren el 28 de desembre de 1983, el 16 de maig de 1984 i el 20 de maig de 1985.

En Gabriel Pérez recorda les normes elementals d'un autèntic estol excursionista: respecte a la natura, deixar ben nets el pas i els llocs de berenar i dinar, destruint o recollint plàstics, vidres, pots, etc. Idea molt ben aco llida per tots.

- 4 DE MAIG .- ES TEIX, PER BOLDRONS.

Trobada de tots, su-baix des Cucuió, a les 13 hrs.

I...¿què en direm, germans meus, d'aquesta muntanya d'Es Teix, que no sapigueu?... L'hem pujada ja un grapat de vegades, i de molts d'indrets distints, i amb tot s'Estol, i també com avui, per boldrons.

Es nostre boldró era de lo més escollit i eminent que escalfa es sol: hi havia alguns personatges d'aquells que En Parets anomena "vaques sagrades", no dallones sagrades... Manuel i Biel Pérez, Amengual (?), alguns dels qui podríem dir "vedellets sagrats", Tauler i Orpí, i llavors hi havia una monja i una dona, i qual-

cú més d'aquells que no fan vasa ni s'alçada d'un ca assegut.

En es nostre boldró, idò, compost de tants de personatges distingits i insignes, forçat forçat li havia d'anar bé, i així ha estat. Berenam devora una font, pre nim alè allà on toca i contemplam lo que toca. Fins i tot feim oració, llegint un bocinet del Llibre d'Amic e Amat del Beat Ramon.

També rebem lliçons de botànica, que mos ensenyava En Tomeu Tauler. "¿No deveu sebre què és sa Urgínea Marítima? Idò, sa ceba marina... ¿I sa Smilax Aspera? ... Idò, s'aritja... ¿I es Taxus Baccata? Idò, es Teix..."

D'aquest boldró nostre d'avui, tan encertat i bena vengut, encara vos ne contaré una altra: I és que espesses vegades, i amb fervor i entusiasme, hem cantussejat i cantat a tota gorja s'himne "Juventudes catòlicas de España". ¿Que no trobau que és una bona feina, que hem feta. Per ventura el bisbe, que és el bisbe, fa més de dos o tres anys que sols no hi ha pensat, en aquest himne... I noltros l'hem cantat.

Fa un instant que vos parlava de noms de plantes i arbres... Idò, heu de creure que n'hem trobat un que és ben segur que no n'hi ha d'altre en el món; semblava una alzina, en tenia tot l'aspecte: soca, branques, rames, brots i fulles... Llàstima que no fos es temps d'aglans, i així ho haguéssim sabut cert. Perquè sempre s'ha sentit dir que ses alzines fan aglans. Només va ser St. Pere, que -segons conten ses Rondalles - va trobar que valia més que ses carabasseres fessin aglans i ses aglaneres carabasses, i com tots sabeu, la cosa li va dir malament, i el Bon Jesús ho va tornar deixar tot tal com estava un temps, que massa bé estava.

Aquest arbre que hem trobat, que li deim alzina, no feia ni carabasses ni aglans; només tenia penjat un fruit; jo el classificaria com una "quercus balearica mamillas sustinens", perquè lo que aquest arbre havia fruitat no era ni més ni pus que uns "sostenidors".

A s'arribada en es Teix, mos hem trobat amb so grup que menava En Pep Estelrich, que fa ja un pic o dos que torna, després des soscaire de sa persiana, que l'ha tengut retut una partida de setmanes. Devers migdia, fa un ruixadell, que havia s'espassa. Hem dinat amb sos altres boldrons, i després hem fet capítol, on s'ha parlat sobretot de sa pròxima excursió a sa Torre de Lluc. S'ha parlat de ses tres opcions o alternatives: De ses barrelles que s'han d'obrir i tancar, fins arribar an Es Cosconar amb sos cotxes... Des Pas que s'ha de passar... I de que "es un poco peliagudo bajar" fins a Cala Codolar (me pens que és una frase d'En Jesús). També s'ha dit que si un només vol fer mitja excursió, la pot fer.

De sa Ruta d'estiu, s'ha informat que lo de Bini-faldó no pot esser; però En Cabot fa una oferta sobre Binifaldó i un cunyat... També donen informacions En Tous i En Pérez, però aquests sobre coses més profundes, com són "drogues, manifestacions, conferències, i una taula rodona amb sos partits polítics..."

Consultant fonts inèdites, hem pogut sebre que els cavallers arribats a sa Font de sa Serp, hem estat 31, que es boldró protagonista de sa crònica ha pujat per sa

Punta Galera i Puig des Vent, i ha davallat pes Xaragall i Pas d'en Boqueta. Guiats p'En Manuel Bauçà, aquesta vegada no han perdut es camí, ja que prou havien tengut esment, ell i En Gabriel Amengual, de fer la ruta dies abans i senyalitzar es camí amb sibilles.

Hem sabut que es boldró que dirigia En Jesús Martin, de baixada, féu una llarguíssima ruta, se perderen un poc i devers les nou des vespre arribaren a sa Font de la Reina. Valga que arribaren...

18 DE MAIG DE 1987

TORRE DE LLUC. CALA CODOLAR

Com deia sa fulleta, ha guiat s'excursió En Pep Estelrich. Però... uns comptes fa s'ase i uns altres es tragar... perquè a sa Torre de Lluc hi haurem d'arribar un altre dia.

Es cavallers que han partit han estat 36, i han feta tota s'excursió 31. D'aquests, En Baltasar Cabrer de Sóller, que... pobret! era sa segona vegada que venia, i sa primera vegada que s'estol ha tengut una topada d'envergadura i digna de sa plana de "Sucesos": de fet s'Ultima Hora en va parlar, d'una forma bastant desfigurada... però ja se sap, es diaris han de ser mentiders perquè la cosa funcioni...

I ara voltros demanareu: Però, ¿i què diantres li va succeir an aquest malanat de Baltasar? Idò, heu de creure i pensar que aquest bon homonet no va tenir altre acudit que tòrcer un peu, però no una torçada mansa, sinó amb tota l'ànima i amb tot es pes del cos, de tal manera que es peroné (que és un os bessó de sa tibia...) se va rompre... I aquí començaren ses peripècies...

Dos avançats i agosarats: Manuel Bauçà i Miquel Monroig, agafaren es cul amb ses dues mans i partiren cap a Aubarca a donar part i telefonar a sa Creu Roja de la Mar. Mentrestant, els més forts - després que En

Baltasar hagués provat d'anar peu coix tenint per cros-ses dos companys - l'abraonaren i el duien a becoll, fins que arribaren prop de la mar, su-baix de sa Torre de Lluc. Es bons cirineus foren En Tomeu Barceló, En To meu Suau i qualcú més, i sobretot un capellà anglès i anglicà, o sia "protestant", que va fer de bon samarità.

De les dues de s'horabaixa fins a les vuit i mitja des vespre, esperaren damunt penyes es dos Tomeus, Suau i Barceló i el pobre ferit.

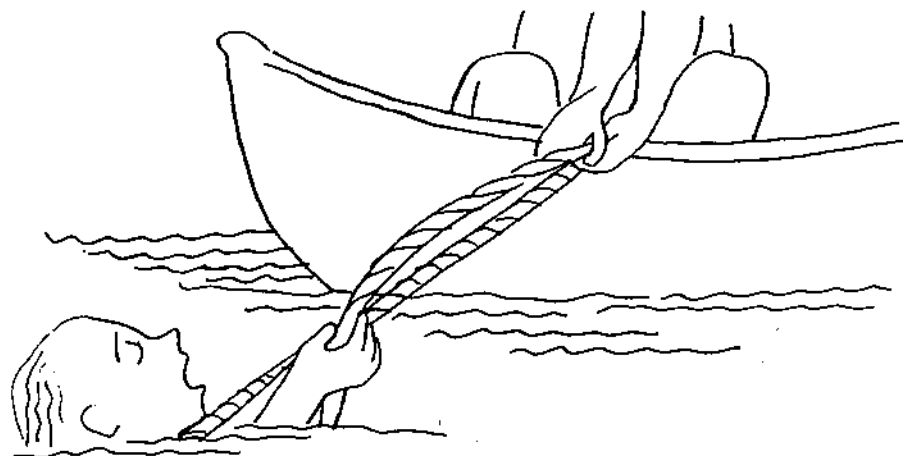
I mentrestant, ¿què havia passat? Ara veureu sa rapidesa i eficàcia des nostres serveis de salvament de terra, mar i aire: Aquells dos que havien anat a telefonar a Aubarca hagueren d'arribar a Lluc. D'allà telefonaren a sa Guàrdia Civil des Port de Sóller; aquests, diligentíssims, demanaren si hi havia greu perill de mort (sort que es perill no ho era mortal! Perquè, ara digau-me voltros com s'haguessin enginyats per anar a donar auxili, si sa barca ràpida que havien d'emprar estava foradada i feia aigua, i s'helicòpter qui sap on era...) Passa un temps llarg, que sembla una eternitat... Telefonen a sa Comandància de Marina... Mentrestant es civils des Port de Sóller envien un jeep a s'altre cap de Mallorca a cercar una barca d'aquestes que brunen quan funcionen... i la me traginen cap a Sa Calobra per anar a donar adjutori an es nostre lesionat...

Han passat, però, algunes hores, durant les quals es Comandant de sa Base Naval des Port de Sóller va menar uns mariners, que amb sos seus llaüts anaren a rescatar el cavaller nafrat. Va esser mal d'embarcar, perquè s'estopeig era granadet i sa barca ballava ferm.

No sabem quina cara degueren posar es civils, quan trobaren cala buida. Lo més normal és que quedassin com madò Moreia... Idò tenguessin ses coses a punt!

Tot Sóller esperava en es Port, i tots es periodistes anaven com escopetejats per entrevistar aquell bon home de Baltasar, "caído, entre las peñas"... A la fi, una ambulància el transportà, passant el coll de Sóller, fins a Son Dureta... I aquí pareix que va acabar sa "trageli".

Nota des redactors.- Si hi ha coses que no siguin massa veres, En Baltasar ja les vos donarà espinzellades.

1 DE JUNY DE 1987

PUIG D'ALPARA, DES DE MORELL. CARROSSA-SA CARBONERA

Antany, quan férem aquesta passejada, aplegàrem un pop d'aquells grossos de tot. Avui no hem trobat cap pop, però sí tortugues o tortucs - perquè no hem anat a aclarir si eren home o dones, ni ho coneixem; segurament n'hi havia de ses dues castes, que és lo que pertoca -

Emperò, abans de parlar de ses tortugues, hem de partir. Sa trobada o concentració, com diu es programa, és en es Creuer de sa Colònia de St. Pere. Hem hagut d'esperar una estona, perquè es de Puigpunyent no arribaven. A la fi, han arribat i, feta sa distribució de cotxes, hem començat s'excursió just devora una gravera. Amb dos llongos, mos hem plantat a ses cases de Carrossa, i allà hem berenat. Quan hi anàvem, En Tomeu Fons estava tot entusiasmat fent grans exclamacions per mor de sa gran conillada que veia per aquí i per allà. En es seu moment, N'Andreu Genovart, que era es guia d'avui, ens ha fet aturar per donar-nos ses corresponents explicacions geogràfiques des llocs que destriàvem,

i eren dignes de ser recordats o sabuts.

Després de berenar, hem començat sa pujada an Es Puig, que - segons es canadors - té una alçada de 437 mts. Durant una bona estona, mos ha acompanyat es garriquer, que no mos ha deixat fins un poc abans d'arribar a sa cucuia.

Damunt es puig, hem fet una llarga aturada, per contemplar i reposar i escoltar un escrit que mos ha llegit En Toni Gili, desbaratat sovint per ses remuga des d'En Llorenç Tous, que ha hagut d'esser advertit per un des comandants actuals de s'Estol: En Tomeu Tauler... Però així i tot, En Llorenç no ha fet cas de res: no podia pair sa literatura barroca del P. Rafel Ginard, que era lo que llegia En Toni Gili, ambientant-nos geogràficament i poètica amb els records dels "Croquis d'Artà", on parla del "... dors esquerdalenc d'un vell ajupit". També hi ha hagut lectures d'altres fragments d'es crits poètics, històrics i de pregària; per exemple, En Manuel Bauçà recita "Assaig de càntic al Temple", de N'Es priu; N'Andreu Genovart llegeix es poema d'un colonier: "Entre el Serral i l'Escuma"; avui no hi ha hagut sermó des rector Gori; fins i tot, i posats allegir, hi ha hagut un trosset de "crònica-ficció": sa nota periodística d'Ultima Hora, sobre s'accident d'En Baltasar...

I encara hem tengut temps de rebre una altra lliçó de geografia.

Davallam cap a Sa Carbonera, i davall es pi gros que hi ha en es costat de ses cases, hem tirat junta sobre s'excursió a Sa Dragonera. N'alexandre duia ses missions i apuntava. Però això és bo de dir, i no tan bo de fer. Perquè, ¿sabeu què és, voltros, demanar opinió a una gent que se creu que en té molta i bona? I ala! Venga a votar... si hem de partir de St. Telm amb una barca, i un preu, i un horari, i unes condicions... O si ho hem de fer des Port d'Andratx, amb una altra barca, i un altre preu, i un altre horari, i unes altres condicions. Guanya es partit des Port, però quan ha vengut es final (i ho escric després, com un present històric...) ha passat lo que sol passar a ses eleccions polítiques, que es qui tenen es cap més obert i pensen més són es qui perden i queden arraconats... Dic, idò, que hem caigut soldats,

perquè lo que crèiem uns grans avantatges s'han convertit en so negoci de Na Peix Frit... Som tan llests, noltros, que es nostre capet no mos ha dit que, abans, convenia mirar es mapa, i no me digueu que es nostre Estol no en tengui de mapes... Perquè, si per una cosa no se perd, és per mapes. Idò, mirant es mapa que sol esser sa mare de tots es mapes de s'Estol, hauríem vist que des Port d'Andratx a Sa Dragonera, hi ha un forc... i en canvi, de St. Telm només hi ha quatre dits. I noltros que mos crèiem haver tret sa grossa! Ja ho deia el Rei Herodes: "Què te pareix, secretari... si hi pots anar confiat..."

Seguint uns altres papers que hem trobat, descobrim que sa decisió fou trobar-nos a les 9 des matí, en es Port d'Andratx, i que ja tenim es 50 candidats que caben dins sa barca, que es pla és recórrer ses faroles i, si és possible, voltar s'illa. Si ningú falla, costarà unes 1.300 leandres per cap. També s'ha dit que convé dur "llanterna de butxaca" o "fanal de mà", per no dir "pila"...

També, dins es capítol, se parlà d'aquests punts:

- 1 - Sa Ruta d'estiu definitivament serà els dies de 6 a 11 de juliol, i per la zona de Mortitx i Lluc.
- 2 - Per dilluns, dia 3 d'agost, hi ha programada una excursió an es Torrent de Pareis. L'amo és En Jesús. s'ha de ser a Sóller a les 6'30 des matí, per prendre sa camiona que va a Escorca.
- 3 - S'excursió de Lluna Plena està prevista per sa nit des diumenge 9 d'agost an es dilluns dia 10. Serà de Cala Murta fins an es Cap de Formentor, pes camí vell des farolers.
- 4 - Es canonge Tous ofereix dirigir una pujada an es campanar, terrats i teulades de la Seu, amb visita a la Catedral, per a dissabte, dia 13 de juny.
- 5 - Es preveu que sa primera excursió de sa propera temporada se faci de Cala Santanyí a Cala Figuera, es dilluns dia 21 de setembre. Guia: Jeroni Llabias.

.....

...Parl de sa Dragonera, i encara estam asseguts a s'ombra des pi de Sa Carbonera. L'amo i sa madona mos diuen que si quedam a dinar per allà, mos convidaran a prendre cafè; trobam que mos convé seguir fins arribar devora un aljub. Dinam ben a pler, amb totes ses dolçures i llepolies que podem aplegar d'un o de s'altre... Passam per Sa Carbonereta i per s'Ametlerar, dos llocs on ja no hi viu ningú. En aquesta darrera possessió hi feim una reposada, i d'aquí amb quatre passes arribam an es cotxes i cadascú a ca seva... i tal dia farà un any!

--*-*-*

EXCURSIÓ Nº 247: ¿SA DRAGONERA? IDÒ, NO...

15 DE JUNY DE 1987

LA TRAPA

Aqueixa d'avui, sí que ha estat una excusió ben esvortada! Fora Dragonera! I això que no s'ha perdut per part des nostre diligent guia: N'Alexandre Segura, que mos ha comparegut carregat de papers i bona voluntat. I ni una cosa ni s'altra mos han servit per res: Es papers no mos han servit perquè no hem fet sa passejada, i això que mos ha donat dues fulles grosses... Una que estava escrita per davant i per darrere; per davant, contava un poc d'història de s'illa; i per darrere, duia pintat es mapa de Sa Dragonera. I s'altra fulla duia un tros més d'història... I, si de poc mos han servit es papers, manco sa bona voluntat de N'Alexandre; perquè... ara, digau-me què pot fer un home que vol embarcar un estol com es nostre, si es vent bufa de granat de sa part de ponent i mestral, amb una mar alçurada que no deixa partir sa barca? I això mos ha passat. I ara, ¿de quin cap feim estelles?

Decidim anar fins a St. Telm, per aprofitar es dia, trescant per altres indrets no tan marítims com es que hem hagut de deixar.

Veim un aparcament la mar de bo amb uns pins que feien bona ombra, i allà hem pogut deixar es cotxes, munyint ses pessetes que mos demanà un home que guardava... Emperò aquest home se devia haver aixecat amb so peu esquerre,

perquè duia sa mosca darrere s'orella i estava tot nyirviós, i ha fet un bon sermó a uns quants que deixaven es cotxe un poc de qualsevol manera, però no hi havia tant per tant perquè sobrava molt de lloc; fins i tot li oferiren coca, però ell no va anar de res.

Hem berenat per allà, i llavors ja agafam es cul amb ses dues mans, i l'hi acopam a córrer món. Com que avui, amb això de Sa Dragonera, ha acudit molta gent, s'han fet tres grups: un ha romàs per St. Telm; ets altres cavallers l'hi hem estret cap a La Trapa, i llavors devers mitjan camí s'ha format un altre grup que l'hi ha envelopat cap a Cala En Basset, i noltros, o sia la resta, mos posam ses cames an es coll i arribam fins a La Trapa. Pujant, mos aturam a reposar i escampar la vista davant Sa Dragonera. Escoltam un tros de sermó des rector Gori sobre St. Lluís Gonzaga, que mos llegeix amb vera devoció un des seus successors més eminents i distingits, Mn. Bartomeu Tauler; ses pedres i tot n'han fet sentiment, quant i més ses persones; per això, i per por que la cosa no acabàs malament amb tanta emoció i llàgrimes, hem seguit fins a La Trapa. Hem fet sa torniola una estona, i hem anat a dinar a Cala En Basset; allà, uns s'han remullat es peus i cames; d'altres no s'han remullat res; i d'altres, peus i cames i tota la resta que hi sol haver penjada o aferrada del cos...

Na Francisca "carnissera" ha tengut sa desgràcia de que ses claus des cotxe li fessin "cliff!" dins s'aigua... i bona nit, set sous! Es lloc era complicat, la mar anava remoguda, i es cercar ha estat debades, encara que En Jaume "Ximarri" se tiràs a cercar-les amb ses cucales de nedar per davall aigua. Sort que a Montuïri en tenia unes altres, de claus, i així se n'ha pogut menar s'auto, després d'anar-les a cercar.

Escrit a Llubí, tretze mesos manco un dia més tard, o sia vuit dies abans de Sta. Praxedis, patrona de Petra. Completat a Portocolom, a ca sa tia d'En Tomeu, a base d'uns palimsests, mentres un nèt d'En Repiso pescaven llises, devers es "litle arc", dia vint-i-set de desembre de 1988.

RUTA D'ESTIU

6-11 DE JULIOL, 1987

NOTA PRELIMINAR'- Vull fer avinent an es lectors pacients i comprensius que, com diu la Sabiduria popular, "canten papers i menten barbes". No sé si ha estat per no fer mentider aquest refrany o per altres motius, sa qüestió és que, de fet, no s'ha seguida sa ruta senyalada en un principi. Per lo tant, ni no llegiu sa crònica, i només mirau ets itineraris de ses dues fulles i es tres mapes, pot ben esser que vos ne dugueu s'almud pes cap. ¿Què vull dir amb això? Que heu de llegir sa crònica, i que així i tot pot esser que encara no en tragueu sentència. Idò, ha-guèssiu venguts!

Dilluns, dia 6: primer dia.-

Abans de començar, vos posaré sa llista des cavallers que tenguèrem sa sort de poder participar en aquesta ruta estiuenca. Esper que no me'n passi cap per malla. Començarem pes petrers, que som noltros: Joan Font Rosselló, Jaume Alòs, Tià Ripoll, Pep Rosselló de cas Trinxeter, Miquel Perelló i Antònia Gual; aquests són jovenells. Llavors hi havia En Llorenç Riera, jove gran; i llavors encara jo, o sia es rector, no jove però més gran. De Sòller, també n'hi havia uns quants: es rector Tomeu, En Pep i En Jaume Pérez, En Jesús i En Joan Torrens.

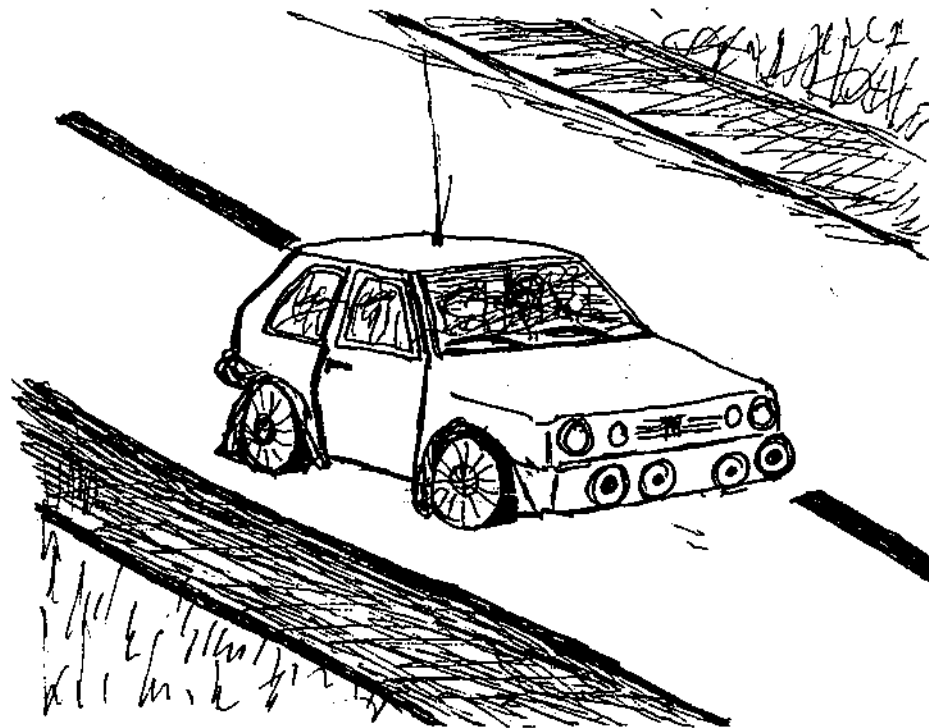
Ets altres anaven o venien cadascú per ell: Na Joana Amadora, En Tous, En Tomeu Suau, En Tauler que també és Tomeu, En Xesc Ramis, En Pep Estelrich i un altre Tomeu, En Salvà de Felanitx.

Es petrers, amb En Tauler que ve amb noltros, partim plegats cap a Lluc, per trobar-nos amb sos altres companys de ruta. Un poc passat Son Canta, de ple ja dins ses voltes, trobam En Tous amb so seu cotxe renegat, i que no li volia partir per cap vent del món. Mentres fèiem ses exclamacions i espants que tocava fer, tac! passa Na Joana de ca N'Amador, que s'atura també per veure què passava.

Tiram junta entre tots i decidim que Na Joana i En Llorenç duguin es cotxe espenyat a Selva.

Arribam a Lluc, i anam a deixar es trastos a sa saleta que mos deixaven es frares; i preparam ses coses que necessitam, fins dimecres a mitjan dematí, que, si Déu vol, tornarem esser a Lluc.

Era ben hora de partir, i no trobàvem En Llorenç Riera. I, ¿on deu esser? Lo cert és que no mos compareixia; a la fi, hem sabut que era a "fer corda". Partim cap a Mortitx, deixam es cotxes devora es portell de prop de ses cases, i na Joana s'ha trobat que es vidre d'una de ses portes de davant no volia pujar; el deixa així com pot, i de fet començam s'excursió cap an Es Pou de la Malè. Aviat mos hem d'aturar, perquè anam com aperduats; no trobam es camí, i En Pep i tot dubta... I ¿què han de fer es porcs, si ses ovelles grufen?... I aquí En Pep ha fet una cosa que no sol fer mai "coram populo"; només ho sol fer en casos de verdadera i extrema necessitat: s'ha

tret es llibret o fulletó de ses Rutes Amagades, i allà s'ha posat "llog que llog" i mira que mira ses fotografies, a veure si afinaria portell per sortir d'aquell embui. Des cap d'una estona, entre es llibret i es retratos, ses anades i vengudes d'ell mateix, En Jesús, En Suau i algun altre, arribam a trobar es nostre camí i nord.

Horabaixando, arribam an es pou, i cercam jaç per passar la nit. Abans de passar la nit, passa una vaca que menava un vedell, que també devia voler passar la nit per allà. Ets allotells que dúiem, sobretot En Miquel, En Tià i En Pep, adesiara pegaven qualque crit: no sabem si era d'enyorança o per fer-se fugir sa fam o es cansament.

Molts de noltros segam manades de càrritx, per poder dormir millor; però abans d'anar a dormir, trobam que és millor sopar; i així ho feim, i ben bo que va esser. S'aigua des pou és ben fresqueta, emperò tenim una mica de dificultat amb so treure-la, perquè només tenim es poalet d'En Pep, que és un poalet de plàstic que és mal d'omplir, perquè sura... En Salvà comença a donar lliçons sobre es treure aigua; diu que si posam una pedreta dins es poal, anirà bé; així ho fa, i ja el me teniu ajupit damunt es coll des pou, i au! vénga es poal per endins, i au! vénga es poal per amunt... i au! vet-mos-t'aquí, para qui para, omplint cantimplors i tassons.

Anam a posar ets ossos de pla, i es més dormidors no fan llaubada de tota sa nit, fins el sendemà, que mos aixe cam, per tornar partir.

Dia 7, dimarts.

Ben de matí, "Alto!" Sa majoria de noltros pren cafè amb llet, i l'hi estrenyem cap a es Rafal d'Ariant. Com ahir capvespre, també avui dubtam una estona abans d'endevinar es camí; aviat el trobam, i ja no té pèrdua. És un camí molt antic, que en es darrer tros davalla molt i aviat. Amb tot i amb això, val la pena per poder contemplar ses hermosures d'aquells paratges.

Arribant a ses cases, passam devora una partida d'ametlers i figueres, carregades de magror, i que suposam que

en altre temps devien anar ben esponeroses, i devien fer es cap més viu.

Berenam a sa font que hi ha prop de ses cases, i deixam ses motxilles i En Pep, i mos n'anam cap a la mar. Hi ha un boldró que, amb En Jesús, van a veure una timba grossa, damunt es Musclo de ses Cordes, i allà vénga bones tirades de pedres per sentir com sonaven amb un renou eixordador... Ets altres seguim cap a sa Caleta d'Ariant, estam una estona per aquí, podem contemplar sa Cova de ses Bruixes, mos podem banyar, i fins i tot n'hi ha que arriben a sa Font de sa Caleta, que donava un rajolí molt prim.

Anam a dinar devora es gorg des Bec d'Oca. Uns el passen abans de dinar, com per exemple En Tous i En Tauler; altres, després... Es qui volgueren pogueren fer una sesta ben llarga però molt calorosa i amb moltes cantúries de cigales. Es sollerics, fent-se sa guitza des seu rector, després de dinar ja l'hi estrenyen per amunt i fan un tros de camí cercant s'ombra d'uns penyals per reposar a pler. Ets altres romanem devers es gorg, i en es moment oportú es qui tengueren ganes de banyar-se, les s'espassaren graponejant per dins aquell grandióss bassiot. Dins aquest gorg hi vàrem veure una serp d'aigua.

I ara, germanets, aferrau-vos fort, i encomanau-vos a tots es sants del cel, tant es qui va més atragats com es qui estan més desenfeinats, perquè ara sí que comença sa vera pujada, per sa Coma de ses Truges: Vera pujada, i aspra, i revescosa, amb unes carritxeres que t'omplien de pessigolles, suant sa llet de s'enconar, i desitjant una túbola d'aigua... no diré fresca, però sí que almanco s'hi assembla, però ni aigua, ni fresca ni un fòtil mort. A suar, s'ha dit! De sa part de darrere, mos compareixia un paisatge molt formós i digne de ses poesies d'En Pere; però, ¿de què servia aquella formosura, si no teníem poeta? I per afegitó anava davant davant noltros aquella coma tan costurada i mala d'anar entorn: se diu sa Coma de ses Truges, però hem estat noltros es qui, per poc, hem fet es porcellins... I això que En Pep mos animava, dient-nos que a dalt de tot hi hauria una gran pedrota buida, on antany

hi solia haver aigua dins com un pou natural... Però es portelló de treure aigua estava passat an es dimoni, i bona nit, set sous! Un des qui ho contaven més espantós era es "potecari", que xerrava tot sol, somiant cerveses, aigües tòniques i altres xirimindangues d'aquestes.

I, com que tot té fi en aquest món, fora l'amor de Déu, hem escloveiat sa ditxosa Coma, i hem seguit tira-tira, cap a ses Basses. Allà trobam sa Bassa i es Pouet; i allà mos establím per passar-hi la nit. Sense fer-ho aposta, i sense cap decret-llei, ha resultat que hem fet una separació de capellans i no-capellans; uns a un lloc i ets altres a un altre. En Pep no sabem si per massa capellà o massa persona, no estava ni devora uns ni devora ets altres.

S'aigua des pou no estava molt fonda; per treure-la en lloc d'emprar es sistema d'En Salvà (allò de sa pedreta en es cul des poal), mos ha anat millor amollar es poal amb sa boca per avall, i plaff! quedava ple a l'instant. En Salvà toca el dos, perquè es seus deures laborals el cri daven a altres indrets més prosaics. Després de sopar, feim camamilla, i fins i tot es capellans, un home i un diaca feim oració fervorosa. Contemplam s'estrella polar; sa lluna ja estava colgada, i d'aquesta manera ets estels en podien fer de ses seves lluint a té qui té.

Dia 8, dimecres

A les sis, En Tous ja donava creu. En Tomeu Barceló i En Paco solleric dormien com a troncs; aquest Tomeu és qui posa bé es vidre des cotxe de lla Joana, des que vos parlava suara.

Prenim es cafè amb llet, i partim cap a Lavanor; a prop de ses cases, cercam una font, però la cosa no va bé. Amb això, arribam a ses cases, que són ara un refugi d'ICONA; mos compareix aquella alloteta que havíem trobat fa una estona, mos obri la casa, i mos dóna aigua de sa cisterna. Berenam a sa carrera, i davall es porxo. Aqueixa alloteta és una estrangera, de Continent endins, que se basqueja la vida temporal, i temporalment, per aquests paratges, fent estudis i mirant amb binocles, i prenint apunts sobre ets animals de ploma, especialment de casta grossa, que volen per aquí. Fa vida d'ermitana amb un esqueix en es calçons. Però això no ha estat obstacle perquè mos donàs una bona acollida. Que Déu li pugi, Amèn.

Abans de partir cap a Mortitx, mos feim es retrato des grup.

Quan som en es cotxes, un des qui l'havien deixat allà deçà es portell, hi ha trobat un bitlletet que deia: "¿No has leído 'Coto Privado'? La próxima vez, la policía vendrá". Desxifrat aquest llenguatge, un poc mal d'entendre per noltros, hem exclamat: "Idò, que venguí sa policia... Poques feines tendria, si hagués de venir per aquí. Ell pertot trobam bardisses físiques o morals!" Ja Té raó la sabiduria popular, quan diu: "Hostes vengueren i de casa em tragueren".

Arribam a Lluc, i ja mos teniu amb so cuiro en remull, o piscina o dutxes, i a viure... Sembrau-les a bon lloc, i les tendreu cuitores. Parlant de piscines, convé registrar que es fill d'En Pep Pérez de Sóller ha pegat una colzada que l'ha fet anar de caire una estona; ses mals llengües diuen si l'empenyia es seu rector; ¿vos vendria de nou que hagués estat així?

Anam a dinar an es Restaurant rodó, aquell que està per allà enmig, amb aquella madona tan simpàtica i tar:

festosa. A s'hora de pagar, es comptes no surten; primer falten doblers, i llavors en sobren; però tot acaba bé.

Avui capvespre, tenim canvi de personal: se'n van s'apotecari i es fill d'En Pep Pérez; i vénen N'Alfons Martí i Bauçà, En Pep Alajarín, casat amb una neboda de D. Jordi.

Partim cap a s'alzina des set cimals, i voltant cap a l'esquerra pes camí d'aquella urbanització, fins que mos aturam per deixar es cotxes. Botam una paret, i passant per davall una reixeta, arribam fins a sa Font Saura, per carregar d'aigua; emperò quedam com madò Moreia... i mos n'hem d'estrènyer es cap. Trobam sa porta ben tancada amb un pany de maleta, i no mos queda més remei que girar es bous i tornar-mos-ne, això sí després d'haver remugat i haver vençut ses temptacions de rompre es pany.

Desfeim aquest tros de camí, i després de tirar junta, decidim que tres vagin amb so cotxe i totes ses cantimplores a sa Font de can Gener, un poc passat Escorca, i que duguin aigua per a tothom.

Començam sa pujada d'En Galileu, però la cosa no pinta bé, perquè resulta que no prenim sa rosseguera que toca, una rosseguera ben punyetera per cert, i ja mos teniu en avant i enrere, i aturats, i què feim i què no feim... ara per amunt, ara per avall, a de través, ara cap aquí, ara cap allà... Després de fer tot aquest marinatge i d'haver segat cama-milla; a la fi trobam es camí esbaldregat des nevaters, que era es que mos havia de dur allà dalt. un allà dalt que no era sa cucúia des Puig d'En Gal ileu, que avui no estava en es programa, però sí un 'allà dalt' que era ben amuntet i ben farcit de carritxeres i faies, que te pegaven pets ulls i per sa cara, quant i més per altres parts més baixes i humils des nostre cos.

Es paper deia que havíem de veure sa posta de sol; idò creis-me, germanets, hem tengut temps de veure colgar-se es sol, deixondir-se sa lluna, i guaitar tots quants d'estels estaven a punt de començar sa tasca vespertina i nocturna, perquè noltros encara potoiàvem per allà dalt, quan s'ha entregat sa fosca manades desfetes, i això que encara havíem d'escloveiari tota sa davallada i, per afegitó, mos quedava tot es camí de pujada, fins arribar an es Cocó des Vol-

tor, que era es lloc seliejat per romandre. No hi arribam fins devers les deu i mitja; mirau si n'havíem perdut de temps, voltant i fent marrades! En Pep i tot volia presentar sa dimissió, estava desanimat, però com que vol quedar bé, a força de paciència, piles i passes, trobam es ditxós Cocó; ja és ben ver lo que diu es metge de Calicant de St. Llorenç: "Així com perden sa vista, cobren es palpar..." I ja mos teniu a noltros, palpant palpant per dins ses motxilles, per posar mà a es sopar, que hem trobat bo ferm.

Es jovenets més grans cantaven coses de La Trínca i música de ses eleccions ("An el sentro de tu vida, pon un dónut bicolor"); noltros hem investit amb so càntic de "Juventudes católicas de España", i En Tomeu cantava "La roca fría del Calvario..." També ha sortit a rotlo la "Ballenguera".

A s'hora que hem anat a dòrmer, mos podríem fer ben nostres aquells versos del gran poeta Ovidi:

"Iamque quiescebant voces
hominumque canumque
Lunaque nocturnos
alta regebat equos"

Estic ben segur que estau la mar de contents d'haver-los llegit; llevat d'En Pere o qualche ferit d'ala per aquestes coses, cap de voltros ni el devíeu haver sentit mai. ¿Voleu sebre per què els vos he posat? Idò, perquè

escric sa crònica un any llarg després des fets, i ja me teniu a Llubí, on m'hi ha enviat es mal cap o es bon encert de qualque Vicari episcopal desenfeinat o massa inspirat per no sé quines inspiracions; he aglapit uns tals versos, fent repàs de llatí an En Rafel Molinas, an En Joan "Corbera" i an En Jaume.

Dia 9, dijous

Mos aixecam amb sos sacs de dormir ben roats, i partim cap a sa Font de sa Teula. Allà berenam, i seguim cap a Lluc pes Torrent de Comafreda; passam de llis per sa Font d'aquest nom, així com també per ses des Guix, des Nus i sa Fontcoberta, tocant ja a Lluc.

Aquí serà just i necessari consignar i enregistrar i fer constar de cara a totes ses generacions que han de venir, fins que el món faci es tro i comenci l'altra vida, ses grans xerrades de N'Alfons i En Miquel de Petra. Xerrades que feien sa part des matí, quan havíem deixat es Cocó, i mos n'anàvem cap a Lluc. Quan trobem es papyrus corresponents a tals diàlegs, mirarem d'enregistrar-los perquè ho val la pena.

Arribats a Lluc, es xòfers se'n van a cercar es cotxes que teníem devers s'Alzina des Set Cimals. Ets altres tenen llibertat completa, fins hora de dinar. Es més vells decidim lo que hem de fer es capvespre: quedam d'acord en deixar de banda es Pas de s'Allot Mort.

Es petits van a lo seu i li peguen d'eixut. Noltros menjam calent en es restaurant. Mos compareixen Na Margalida Huguet de Petra i En Pere Orpí. En Tomeu Tauler se posa ses celles davant ets ulls i fa un bon avís: "En es dinar, no ha de ser com ahir; o tots junts, o cadascú per ell"...

Avui capvespre, se'n va N'Alfons, i a més d'En Pere i Na Margalida, mos compareixen es metge Pep Macías, D. Jordi i En Tomeu Salvà, que torna.

Partim sense seguir es programa que estava marcat, segons decidírem a sa reunió que, com ja he dit, férem es matí, només es grans, com a persones de coneixement i seny que som i tenim, canviant s'itinerari. I ara per ventura

qualcú de voltros demanarà: 'Bé, ¿i per on investiren aquests homonets?' Teniu paciència, i deixau pixar es mul... que poc a poc, s'encén es foc. Idò, heu de creure i pensar que l'hi estrenem cap a lo que havia de ser asentament i plataforma per a un telefèric, que antany volien posar cap an es Puig Major, i que sa guerra de N'Aldolf i altres caps-esflorats tenien moguda va impedir que se muntàs.

Menam es cotxes cap a Tuent, i tornen només es cotxes indispensables per tragar es xòfers. Reunida tota sa llocada, agafam es cul amb ses dues mans i començam sa pujada, bastant dolça i curta, cap an es Porxo Esbucat. En es moments indicats, En Pep mos anava senyalant es Clots Carbons, ses Monjoies, Torrent des Gorg des Diners, etc.

Arribats a sa Font Su-Balma, mos aturam una estona a reposar i a abeurar tot es nostre bestiar, que passa un gust fora mida. Tornam agafar barca i bolic, i per envant s'ha dit! Sa qüestió és no badar ni fer s'onso. Quan En Pep ha trobat que era hora, hem deixat ses motxilles i l'hi hem estret a veure es Pas de s'Argentó. I aquí n'ha succeïda una de tan grossa o més que sa d'En Josuè quan va fer aturar es sol; no és que es sol s'hagi aturat, avui capvespre, perquè feia es seu camí xano-xano, emperò sí que es quart d'hora s'ha convertit en quasibé una hora, que és lo mateix que si es sol s'hagués aturat a contemplar-nos. Per anar an aquest ditxós Pas, no és que tot s'Estol formàs un sol i únic boldró, ben compacte i unit, sinó que neixen boldronets que fan es seu propi camí: un d'aquests, guiats p'En Jesús, va una estona aperduat, un altre també se desorienta; per això, es metge s'ha exclamat: "Coecus qui coecum ducit, ambo in foveam cadunt"... Que l'heu sentit an es bellí? (Bhurinus oediconemus).

I, com que hem perdut molt de temps, arribam tard a Bini Gran, que era on havíem de passar la nit. Un poc abans d'arribar-hi, Na Margalida, En Paco, jo i es poeta Pere mos asseim a un revolt des camí, i girats cap a l'Occident, esperam sa posta des sol; però quedam amb un endarrer, perquè no arribam a aclarir si se pon o no, per mor de sa calitja que hi havia, i que tapava tot es Ponent.

Més de mig a les fosques, cercam sa Font des Joncs,

que a força de forces, arribam a trobar. Havíem d'anar vius a no embrutar s'aigua, perquè sa font rajava molt prim, i donava dins un ribellet.

Abans de sopar, preparam es jaç. Molts el feim amb un matalàs de falguera, d'aquella que, si no vaig errat, es botànics anomenen amb el nom de "Pteridium aquilinum". Segons el P. Bonafè, és la Falguera per antonomàsia. I antigament amb aquesta falguera enramaven es carros que baixaven de Lluc. La tradició popular s'ha fixat en la forma de reproducció de les falgueres, tan distinta de la de les plantes amb flor:

*"La falguera n'és una herba
de molta propietat:
amb un dia i amb un vespre
ha florit i ha granat
i ha escampada la llavor.
Amor, triau-la garrida,
amor, triau-la millor!"*

També diu el botànic Bonafè que el rizoma (si no sabeu què vol dir, ja ho aclarireu) és amarg, astringent, vermífug i comestible. Pot servir per adobar les pells. Les fulles tenen les mateixes propietats que el rizoma. El poble (i D. Jordi, afegim noltros) prefereix les de LLuc, per rebaixar la sang.

Una altra propietat que té aquesta bona de planta, i que el p. Bonafè no en diu res, és que també serveix per fer talls i ben fondos, i si no ho creis, demanau-ho an es nostre cronista que, mentre segava falgueres per fer-se es jaç, en va ser servit.

Es joves aviat donen part a la nit. Es més vells no frissam tant, i aprofitam s'estona per fer una bullidura de camamilla, una breu pregària i cantar algunes cançons espirituals, fervoroses i devotes. Amb l'esperit pacífic i el cos cansat, anam a posar ets ossos de pla, amb s'esperança que podrem dormir a voler, perquè demà no hem de pegar cap dematinada.

Dia 10, divendres

235

En sa nit ha fet vent. I ara, abans de començar sa crònica d'avui, vull posar una cosa que no sé quan ni a on va succeir. Resulta que En Jaume Alòs, un petreret grassonet i rabassut, mos ha perdut es paladar postís que sol dur. No hem arribat a aclarir si l'ha trobat o se n'ha hagut de fer un d'escorxa de pi.

Com vos deia anit passada, tenim sa potestat d'acabar sa son ben acabada; casi tots feim ús d'aquesta gràcia i privilegi. No en parlem d'En Joan Font i d'En Jaume Alòs que fan bé sa seva. I sobretot En Paco Ramis que fa curt an es berenar, se coneix que per Roma van enrere de son i d'altres coses.

Abans, En Pep, En Tomeu Suau, En Pep Pérez i un servidor, cercam una altra font que deim que hi havia d'haver per aquells verals; trescant trescant l'arribam a trobar, però més que font era una mina que tenia forats ençà i enllà a semblança de pouets. Lo bo era que la teníem baix des nas i que anit passada n'haviem passat casi ran ran. Ben bé mos hagués anat trobar-la, perquè sa font devora la qual vàrem sopar, se pot donar per ben satisfeta si li deim font, ja que tot en gros és una canaleta que envia un rajolineu d'aigo tan primoï dins un ribell que amb prou feines raja una micoia.

A s'hora de sa partida, En Pep per defensar-se de futures crítiques i murmuracions, mos adverteix que a lo millor hi haurà qualche moment que perdrem es camí; de fet, emperò no mos perdrem gaire.

Travessam es Pla de sa Creu i davallam per avall, cosa que sempre sol succeir quan un davalla; però per si no vos hi heu trobat mai, s'ha de tenir en compte que no és lo mateix anar per avall que anar de davall; lo primer es pot fer a poc a poc, mentres lo altre se sol fer aviat i a corrents, i sort tendreu si arribau a punt. Passant per s'Esquetjar de Montcaire mos aturam devora tres pins grossos, casi ets únics pins de per aquell redol. Aquí posam forques per dinar i passar-hi una bona estona.

En Pep de Sóller, En Pep Estelric i En Tomeu Salvà li estreneyn a cercar es pas des Pinot. Ets altres quedam a s'ombra des pins suara anomenats; tenim temps de becar, de xerrar i d'escoltar dues rondaies menorquines: "En Pep de sa maça" i "Es bibiloti". En Pep, com a bon

236

guia, vol deixar tots es caps ben fermats, i per això mos havia deixat dit que, si a les 12 no havien tornat, podíem començar sa missa, però per si al cas, decidim dir-la s'horabaixa. Per ara idò, fora missa.

Mentrestant n'hi ha una partida com són, per exemple, es Tomeus "Serral" i Tauler, Na Margalida Huguet, N'Antònia Gual, En Pere, En J. Font, N'Alòs, etc. que se posen ses cames an es coll i li acopen cap a una d'aquelles cucuies per poder guaitar a allà deçà, i veure Sa Costera, a pler i sense noses.

D. Jordi dina prest i tot sol. Menja trempó amb una cullera i parla de com se'n tornarà a Ciutat. Na Joana diu que s'ha d'aturar a Inca a comprar una cosa, però no vol dir què és perquè diu que llavors ho pos. En Miquel Perelló, un altre jovenell de Petra, diu que enyora es matalàs.

Na Joana, En Jesús, En Llorenç, En Paco, En Tomeu Suau i jo matam l'aranya prenent una cosa que no me'n record gens ni mica què era. A poc a poc ets altres: Miquel Perelló, Pep "Trinxeter" ... comencen a dinar.

A la fi arriben ets exploradors, però no com els de Canaan que arribaren carregats amb uns bons penjois de raïms i amb unes magranes com es dos punys, sinó remulls de suor i amb un bon cansament que és lo que pertocava després d'haver potoiat tan de temps per dins encletxes i carritxeres.

Després de descansar una estona, esperant que es sol no anàs tan furiós, partim cap an es pas des Pinot. Realment ha estat un bon pas i un bon pinot. Una davallada aspra i llargaruda i amb molt de rost que, a estones, et feia anar de cul, i per fer es remato hem hagut de barallar-nos amb so llit d'un torrent amb tot lo que això suposa de mala petja, i llavors encara mos quedava un bon berenar de pujada per dins un olivar, amb un sol que mos feia ses pessigoies endins ferm, i mos feia regalimar unes gotes de suor com anous. Abans d'arribar a Sa Costera, encara mos quedava una altra estreta, tota una senyora davallada que mos feia sospirar per un bany regenerador de tots ses potències corporals i espirituals del nostre cansat Estol.

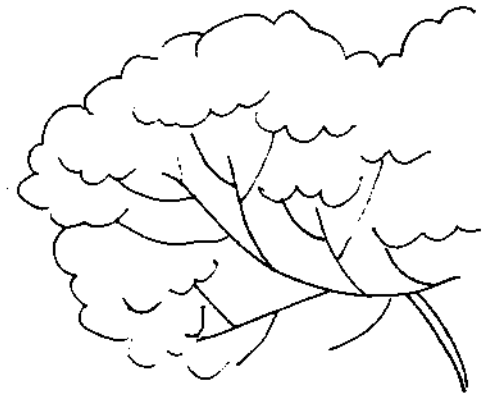
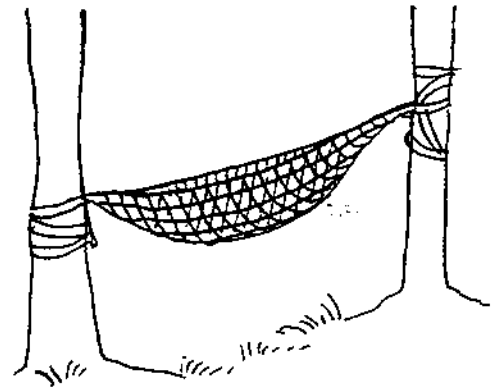
Abans de tot això, hem d'enregistrar que En Salvà i sa nostra allotea han pegat un bot fins a Bàlitx d'avall a beure. Arribam a Sa Costera ben horabaixando. I sort que hem duita, que per poc tornam arribar a les tantes, si no fos que es matí hem fet més camí des pre vist, i després de dinar hem partit un poc més prest de lo que teníem decidit. També ha de quedar constància que En Pep Alajarín s'ha aficat pues d'eriçó per un peu, i les se volia reblanir i treure amb una coca de sobrassada.

Molts se banyen a mar, i se renten en es safareig, just devora es bram que brolla de sa Font des Verger.

S'hamaca amadorenca ha quedat col·locada entre una perera i una pomera. I enmig, ella, Na Joana. No arribam a dir Missa, però feim una estona de pregària, que d'això mai n'hi ha de més. En Salvà se' torna.

Ara he acabat ses notes que tenia preses. Només afegiré s'acabatall de s'excursió que fonc colgar-nos es vespre i el sendemà dematí, aixecar-nos, i partir cap a Cala Tuent, que era allà on teníem es cotxes. I tal dia farà un any.

Gràcies a Déu, per lo bé que ha anat i per lo que hem "disfrutat", i que hi poguem tornar moltes vegades. Amèn.

- 9 agost 1987.- NIT DE LLUNA PLENA

Es Port de Pollença - Cala Murta - Cap de Formentor.
Hi hagué 16 participants, dos dels quals eren nous.
Aquesta ruta ja era prou coneguda. En Pep Estelrich fou el
guia. Si voleu més noves, demanau-ho an es qui hi anaren.

I N I C I D E T E M P O R A D A

- 21 setembre de 1987.- CALA FIGUERA.

Diuen que tot està en un bon acabar, i això és
vere, però també és bo i molt millor, si la cosa comença
vent en popa. I no en parlem si aquesta cosa que ha de co-
mençar es tan bona i agradable com ses passejades des nos-
tre Estol. Perquè, si esperes una cosa bona i no arriba, te
poses trist i acongoixat, com deia ja el nostre Patró el
Beat Ramon: "Molt li agreujaua com tant trigauen a començar
ço que ell tant desiraua". Per no fer mentider lo Beat, per
espassar-nos ses ganes de pasturar i per refermar sa nostra
amistat, i per lo ganosos que anàvem de riure i folgar ("E
tuit comensaren a riure e a xuflar", com diu el cronista Mun-
taner). Noltros també hem volgut començar a caminar i a ri-
re, i per això mos hem reunit damunt les nou, davant sa rec-
toria de Santanyí, per posar-nos a ses ordes d'En Jeroni i
partir a córrer la gandaina, no per allà on deia sa fulla,
que posava *Cala Santanyí- Cala Figuera*. No només ha estat
ver es tros darrer. Mos ha fet anar a Cala Figuera, però en
lloc de fer-nos prendre cap a Cala Santanyí, mos ha fet gi-
rar es bous cap a Porto-Petro, si bé no hi hem arribat.

Heu de creure i pensar, com vos dic, que mos
hem trobat davant sa rectoria de Santanyí els pocs cavallers
que avui hem tengut es bon acudit de comparèixer. Només érem
quinze, cosa mai vista des de feia estona, però carregats de
bon humor i bones obres, com és de suposar a uns homes i dones
com noltros. Posam ses anques a bon lloc, i l'hi estrenyem
cap a Cala Figuera; hem passat a prop des cementeri, i ningú
n'ha fet menció, i això que antany es santanyiners tenien un
fossar d'aquells més vitencs... I, que no sabeu quina la feia

... Idò, escoltau:

"Des fossar de Santanyí
se'n conten coses grosses;
fa caminar es morts amb crosses
i els ensenya a llegir".

Deixem es fossar de banda, i anem a Cala Figue-
ra. Caminam una estona per dins es pinar, i escampam la
vista per aquells paratges tan hermosos. Es nostre guia
Jeroni mos ensenya sa seva casa d'estiu, i llavors mos
fa tornar pujar an es cotxes, i mos mena cap a sa Punta
de sa Torre d'En Beu, torre restaurada per son pare, que
és un bon mestre d'obres i jutge de pau.

D'aquí, hem començat sa caminada d'avui. Feia
molt de sol i pitjava de granat, però venia un oratjol de
sa part de la mar que li feia tornes, i així sa somada no
era tan feixuga. Mos carregam ses motxilles i començam a
caminar. Passam pes Caló de ses Faves, i seguim vorera-
vorera de la mar.

I aquí, germanets, tenim es primer soscaire:
En Tomeu Tauler perd sa llengua. I En Tomeu sense llengua
és com un rellotge sense corda... Perquè sa llengua és una
cosa bona, si l'empram per fer bé i edificar es germans, i
això és lo que fa sempre En Tomeu; en canvi és una cosa do-
lenta, quan s'empra per fer mal... Llavors ja deim que és
una llengua de destrai o d'escorpí o d'infern o de foc...
Ja m'ho deia sa madona Carbonera de St. Llorenç:

"Una mala llengua tuda
una persona de bé,
és com Judes que va fer
una dolenta venuda".

I encara me'n deia una altra, de cançó, però
aquesta en castellà, i com que també l'enteneu, la vos
posaré:

"Más mata una mala lengua
que las manos de un verdugo,
el verdugo mata al hombre
y una mala lengua, un mundo".

I això és lo que no fa mai En Tomeu ni cap de noltros. ¿O no és així? Sobretot quan hem sabut que sa llengua que havia perduda era sa de s'espardenya des peu dret; i deim "espardenya" a una espècia de calçat mestaiat que no és ni tan fluix com una espardenya ni tan fort com una sabata.

Deixem sa llengua d'En Tomeu dins una mata, i seguiguem sa nostra excursió... Que no mos ne temerem, i serà hora de berenar.

Veim s'escull o s'Escrull, i passant per sa Pedrera, arribam a s'Estret des Temps.

Si mos giràvem darrere, no tornàvem cap estàtua de sal, com sa dona d'En Lot, sinó que contemplàvem sa Torre suara nomenada i un bon tros de costa marina. A una de ses nostres girades, hem vist com uns homenets que se movien, i pareixia que duien un gep semblant a una motxilla. I ja deuen esser es sollerics! - ha dit un. Ja ho són! - S'ha exclamat un altre... I allò és es cotxe de mon pare! - Ha afegit En Jeroni... I així ha estat. Perquè aquell bon home els ha acompanyats a un indret per on havíem de passar noltros, i d'aquesta manera mos hem trobat amb En Jesús que menava dos sollerics i una sollerica.

Hem berenat a s'ombra d'uns pins, acompanyats d'un bon estol de paparres, que tampoc no duien massa males intencions; només s'enfilaven per ses cames des calçons per saludar-nos i fer-nos cas; les hem tornades deixar per allà.

Seguim pes llocs on tocava passar, casi sempre damunt penyes a ran de mar, llevat d'unes petites estones que hem hagut de fer qualche petita marrrada dins sa marina.

Passam pes Caló des Sivinar, i pes de Sol i Mina, per s'Amarador i Cala Montdragó, pes d'En Burgit, i cap a sa Barca Trencada, són ses feines! Allà hem pogut posar es cuir en remull, que ben necessari era, per mor de sa soleiada que encara queia. Casi tots mos banyam, descomptant En Marc i qualcun altre de primcernut. Sa banyada mos ha fet cobrar més gana, i això que a ses excursions ho trobam tot sempre ben saborós. Seria ben trist i de llamentar que un dia d'excursió - que duim més fam que un trinxet nou - mos trobàssim sense menjua; serien ben per de més es sermons

i ses consideracions piadoses "de contemplació" de ses belleses de sa naturalesa i d'escoltar les cantories dels ocells perquè com diu s'adagi: *Panxa buida no escolta evangelis*, o com diu sa cançó: *Un home que no té pa/ ni p'ets infants ni sa dona;/ s'alegra tant d'una trona/ com una euveia d'un ca.*

Però com que noltros, gràcies a Déu, hem tengut pa i més coses, mos hi hem assegut i nyama-nyama i glec-glec, mos hem posat a llevar concert d'enmig fins que hem estat més rodons que tudons, afegint-hi encara, almanco es més golafres, es cafeteet, es conyac i s'aigordent.

S'ha de dir que en es cul de s'arenal hi havia una barraca de metall on venien begudes fresques, licors i llepolies. Tant en aquesta platja com a ses altres hem vist ben a voler moltes filles d'Eva, com les anomena el nostre poeta Pere, amb sos penjarois de s'aigovés de damunt ben a lloure; d'aquests penjarois n'hi havia de moltes mides i formes: uns com odres, segons mos deia En Tià Llinàs per Formentera, altres petitons com a mitges llimones, d'altres més malfetots com aubergínies ben granades i musties, altres més revengudets i ben rodonets com casquet de bisbe es més torrats o de papa es més blanquinosos... Bé, no en parlem pus que farem groller.

Després de pair sa dinada mos tiram a s'altra part que hi feia més fresca i allà feim una estona de pregària que molt la necessitàvem, sobretot aquells i aquelles que no han tengut sa vista recollida. Es cronista ha llegit sa lliçó inaugural de curs i s'han donat ses ordres que s'havien de donar, i cap a casa falta gent!

Tornam passar pes caló d'En Burgit, per cala Montdragó on hi trobam es rector de S'Alqueria Blanca, i travessant s'Amarador aviat som an es cotxes, d'allà s'han anat a cercar ets altres i tal dia farà un any. Fins a una altra si Déu vol.

LLIÇÓ INAUGURAL DEL CURS 1987-88

Reverendíssims Senyors, reverendes Senyores, nobles Cavallers, nobilíssimes Cavalleres.

Ell ja hi tornam a esser, i amb molt de gust; i per fer ver allò que deien es nostres padrins: *Qui s'aixeca dematí, pixa allà on vol*, noltros mos hi hem aixecat ben dematí, vull dir que hem començat ses nostres excursions molt abans que a moltíssimes parròquies, llevat de ses quatre més fervoroses, comencin ses seves reunions i sa doctrina pels infants, abans i tot que el nostre digníssim Consell Episcopal mos cridi "*ad audiendum verbum*", i mos doni corda per caminar tot l'any si es rovell no mos agafa ses rodes, molt abans que el zelosíssim Secretari de Pastoral, mos afarti i assaciï de papers i més papers, de deu pics nou, inútils i que van cap dret a sa paperera.

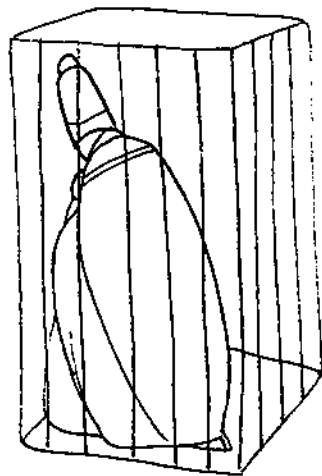
Mos trobam idò reunits per començar ses nostres benaventurades passejades que són com ugent de reblanir pels nostres esperits, moltes vegades nafrats pels soscaires de la vida, i encara que el cos se cansi i gemegui enyorant es balanci, s'animeta està tota contenta i satisfeta perquè reprèn noves forces per seguir endavant i mai tornar enrere, com deia el nostre P. Serra de Petra. I ara

que parlam del P. Serra, i amb permís de D. Jordi, del qual esper que afegirà lo que no diré i corregirà lo que diré malament. Dic, idò, que ara que parlam del P. Serra, convé recordar que fa tres anys el nostre digníssim Estol ja en va fer commemoració a Petra i per dins es seu terme. No seré jo qui ho recordi, perquè no vull posar traves a sa vostra memòria, ni fer-vos més beneïts de lo que sou. Però sí, tenir present que "nostre sènher En Papa", ha corregut la gaudaina engabiada i ben engabiada per terres de Califòrnia, on fa doscents anys que el nostre P. Serra anava alloure i ben a l'ample, sense policies, llevat des quatre soldadets que havien d'anar ben vius i fer es tot per tot perquè ets indis no els punyissin amb qualque llança o no els fitorassin amb qualque fletxa que els fes ses pessigolles endins i ses rialles ben enfora.

Deia suara que avui es nostre Estol se torna trobar per començar ses caminades d'enguany que, si Déu vol, seran tan fervoroses com ses d'antany o més, per allò de "sempre més i mai manco".

No és necessari, ja ho sé, animar es cavallers a no desmaiar ni un punt de s'alegria, ni des coratge, ni de sa caminera, que mai ha faltat, però amb tot i amb això vos recoman que sigueu conscients des temps que correm, i que encara que tot faci ull i tot s'esfondri i faci flamada, s'estol seguirà sense mai retre's.

Cavallers: "Fortuna audaces juvat". I així com "sa mel no és feta per boca de l'ase", així tampoc es coratge no és apte per ses cuques molles. I de cavallers, no n'hi ha hagut ni un, ni n'hi haurà cap mai que ho sia, cuca molla, o que se faci ses feines damunt, perquè tenim bones cames i arribam allà on hem d'arribar. Per coratge no estam, segons lo que diu el nostre Patró el Beat Ramon: "La mia coratgia s'esforça e s'avigora a esser fer-

vent", i En Descloot rematxa es clau dient: "Tots devem esser molt alegres e coratjosos". I així avançarem, sense cap més fita que l'horitzó, i sense cap més llei que es nostres senzills estatuts, ja que "correctissima Respublica plurimae leges".

Principi de curs 1987

21 de setembre

- 5 d'octubre de 1987. SA DRAGONERA
(segon intent)

Petita crònica d'una excursió esvortada

... I dic esvortada, perquè - segons es títol - era es segon intent d'enguany i de s'Estol per trescar Sa Dragonera, i no ha passat d'intent. La mar anava enfobiolada i noltros hem baixat bandera, i com a cans atupats, amb sa coa enmig de ses cames, hem girat es bous i hem anat a córrer per un altre indret. I esvortada també, perquè avui, dia per dia, En Pep complia es seixanta-cinc anys, i s'Estol li havia de fer un homenatge, i no hi ha hagut ni Pep ni homenatge. L'home no s'ha entregat, no sabem per quins motius, i això que li teníem preparat un present; es qui el duien han romàs com madò Moreia...

Mos trobam casi tots en es Port d'Andratx, i decidim anar a St. Telm. Sa cotxada de N'Alexandre queda una estona esperant es montuïrers i ses montuïreres que no arribaven a venir; a la fi, quan han comparegut, hem pogut parlar amb ells, però no els hem tret ni suc ni sabó: "Es mil assumptes", deia N'Andreu... "Coses de la vida", afegia En Tomeu... I amb aquest so l'hem enterrat.

Teníem s'esperança de trobar En Pep a St. Telm, però sa seva germana Francisca mos diu que no vendrà. Fa una temporada que mos fa flac.

Berenam per allà, i mentrestant En Manuel i En Jaume Obrador s'escoblejaven d'aquesta manera:
-Manuel.- "I tu ets com S. Lluís Gonzaga, que un dia quan jugava a la pilota li demanaren que faria si sabés que

s'havia de morir des cap d'un instant, i ell va dir que seguiria jugant... I tu te'n vas passat demà o s'altre a Missions, i te'n véns a passejar"...

Jaume.- "O com En Noè, que era molt afectat de fer vinya nova, i quan li digueren que dins tal temps havia de morir, ell va treure comptes per sebre quantes retxes de vinya encara podria fer... I això li va valer cent anys més de vida".

Tornam cap a Andratx, i li envelam cap an es Puig de Garrafa. Èrem una gentada per mor de sa ditxosa Dragonera. Això ha fet que qualcú o qualcuna anàs amb sa llengua defora; "qui no està avesat a anar a l'església en es portal s'agenolla", i si no estàs avesat a caminar aviat te rets.

A un moment oportú mos fan asseure per resar i cantar i dir-nos coses. Entre altres, acordam fer una altra provatura per anar a Sa Dragonera; i per no perdre cap excursió, hi anirem, si Déu vol, un dilluns que no toqui pasturar. Quedam per dia 25 d'aquest mes i partir de Cala Fornells. Esperem que faci bon temps.

Seguim, i ja no mos aturam fins a dalt de tot, i arribar i posar-mos a dinar ha estat tot u. Havíem quedat que partiríem damunt les tres, però vos assegurem que n'hi ha que el tenen ben rodó an es cul; no són capaços de seure ni un instant. Ben prest, a les dues i mitja o abans, ja has començat a veure gent nyirviosa i amb ses beaces posades, i hem hagut de partir, i per avall s'ha dit.

Feim una aturada i despedim En Jaume Obrador; ara trescarà pel Perú; esperam que un dia torni amb noltros. Amèn.

En Tià Salom mos ha dit que els d'Alguer mos saluden.

M'ha sortit una crònica fada de tot. Ja hi posareu sal, i que vos faci bon profit.

19 d'octubre.- Camí de Sa Costa. Dinar a can

Baltasar Cabrera, convidats al seu porxu Torney.

Mos trobam davant s'esglesieta de Biniaraix, i entre bon dia i bon dia, rebem es mapa de s'excursió d'avui. Es mapa anava encapçalat per aquesta espècie de glosa:

Una excursió vàrem fer
a sa Torre de Lluc, un dia,
Estol Vidalba se deia
el grup que vaig anar,
es peu me vaig trencar,
prou greu me va sebre.

Un dinar tenc preparat,
i a Son Turney se farà.

Sa trobada a Biniaraix,
portell de Sa Costa faran,
rossegall o a l'Ofre aniran
i una Salve cantarem
a la Mare de Déu del Barranc.

Molts d'anys i bon profit.

Baltasar

Perquè heu de pensar i creure que aquest tal Baltasar és es mateix que va tenir s'acudit de voler quedar coix devers sa Torre de Lluc; i com qui no diu res va posar en moviment no només alguns cavallers de s'Estol, sinó fins i tot sa Guàrdia Civil i es mariners des Port de Sóller, que el feren escàpol d'aquells paratges tan enfora de remeis, de metges i bons matalassos. Bé, això són altres històries precursors d'aquesta passejada d'avui... Perquè si En Baltasar no venia, ¿com s'hagués pogut rompre sa cama per sa Torre de Lluc? I si no se rompia sa cama, ¿com l'haguéssim pogut salvar i curar? I si no se curava, ¿com podria estar content? I si no estava content, ¿com mos hagués pogut convidar a dinar? I si no dinàvem, ¿com tendriem forces? I si no teníem forces, ¿com podriem caminar? I si no caminàvem, ¿com vendria amb noltros En Baltasar? I si no venia, ¿com se rompia sa cama? Ah! Per ventura, amb un es-

clat de damunt una olivera... Però ara no interessa aclarir-ho.

Deia suara, que mos hem trobat a Biniaraix; idò heu de sebre que abans de començar sa caminada d'avui, han fet pujar tot s'estol a s'escalera de davant l'església, i es nostre cronista, o sia jo, ha llegit un discurs que tocava llegir dia cinc d'aquest mes, dia que En Pep se carregava es seixanta-cinc. L'home no se va entregar, no sé per quins motius. Després des discurs i com a signe des nostre caminar, li hem entregat un bordó acabat en creu.

Començam, idò, s'excursió d'avui pes camí de Sa Costa, que, si no vaig errat, ja no era verjo de noltros, però envant s'hi feia, perquè es dia que hi havíem passat tenguérem molt de mal temps i boira a voler.

Passat es portell de Sa Costa, no hem pogut fer sa pregària allà on En Pep tenia pensat, per mor de sa correuera d'alguns que, amb frissor dins el cos i poc seny dins es cap, havien passat de llis deixant en banda un mirador òptim per asserenar l'eperit i la resta. Es petit grup de darrere hem fet de marrada per anar al dit mirador, i llavors no hem tengut més remei que girar es bous i anar cap a sa guarda que ja estava asseguda esperant el "goig divinal".

Llavors, s'ha donata triar es camí de davallada: o cap a ses cases de L'Ofre per un pas estret, però no gaire difícil - que ara no record com s'anomena -, o davallar tot dret per sa rosseguera cap a sa Font des Verger. Sa majoria hem anat per allà deçà, que ha estat molt més enfora.

Es boldró gros, idò, ha arribat molt tard. I passat caç Civella, casi tots han arribat fins devora la Mare de Déu des Barranc, per cantar-li sa Salve... però per mi només feren s'insignu, perquè hi havia fam. A la fi, tard ferm, arribam an es "porxu" d'En Tassar, que mos esperava amb molta devoció i foc fet. Hi ha hagut de tot i molt, i a voler: porquim, formatge, vi, olives i bona

cara. Fins i tot En Tomeu Salvà, que fa algunes vegades que mos compareix acompanyat d'un grupet de felanitzers, s'ha tret unes botelles de vi de Felanitz amb una etiqueta especial que deia: "Vi d'Alba". Sort que no hem començat es dematí a empinar es colze, perquè era un vi que tombava ets homes més valents i ses dones més agosarades.

Hem pres cafè regalat per sa família de l'amo En Miquel Grimalt i Palmer de Son Macià, que va venir a sa passejada de principi de curs i a una altra i que, pobret! va morir no fa gaire dies. Li hem resat una oració: Al cel sia ell i tots los difunts!

Era molt tard. I ben aviat hem partit cadascú cap a ca seva.

Discurs que tocava llegir es dia que En Pep complia es seixanta-cinc anys, i que no vaig llegir, perquè no el tenia fet...
Només tenia una dotzena de retxes. Sa vena s'havia estroncada...

Quan aquell bon home, es Papa que feia 23 de sa llista des Joans, va haver doblegat es seixanta-cinc anys, va escriure en es seu diari (encara no era Papa, però ja era bo), va escriure dic en es seu diari: "No m'he d'amagar a mi mateix la veritat: Estic encaminat decididament a la vellesa (ara hauria dit Tercera Edat). L'esperit reacciona i gairebé protesta, sentint-me encara tan jove, i alegre, i àgil i fresc. Però n'hi ha prou amb la mirada al mirall per quedar-me confús..."

I ara ve lo bo, Pep, perquè segueix dient: "Es l'estació de la maduresa; per tant, he de produir lo bo i millor..."

Per això, cavaller major, tot s'estol vos vol retre aquest homenatge per tots aquests anys de servici gratuït i diligent; perquè heu estat i sou "illuminans incredendis; dirigens inoperandis, vitanda manifestans, et modo comminando modo exhortando praedicans". I com a signe que no vos tiram a un racó, sinó que vos volem amb noltros, i per molts d'anys, és que vos feim present aquest bordó (que també duria una copinya, una carabasseta i un floc amb sos colors aurífers i flamejants de la nostra senyera), símbols d'un camí sense aturall.

"He de produir lo bo i millor", deia es XXIII des Papes Joans, i es primer des cavallers, Pep, ¿qué diu?... Preniu llum de Na Pintora, i fora por! Que encara vos necessitam, perquè romanen moltes muntanyes per trescar i molts de cavallerets per aregar.

(llegit davant l'esglesia de Biniaraix, el 19-X-87, just abans de començar s'excursió)

- 2 de novembre de 1987.- COLL DES JOU (SERRA

D'ALFÀBIA)

Mos trobam on mos solem trobar quan partim d'Orient. Però, abans de comentar s'excursió, vull fer sebre a tot s'estol i a tots es futurs llegidors d'aquestes cròniques, que esper que seran innombrables, que -segons males llengües - dins es cotxe d'En Llorenç Garbeta hi té s'estada un ratolí, que li fa salvatges es confitets de les ànimes que ell hi du per donar an es seus nebots.

Avui guiava s'estol En Tomeu Salvà. Han acudit 26 cavallers, però tres d'ells, D. Jordi i germans ja no pugen amb noltros i Na Catalina Gamundina ben aviat fa flaca per mor de s'ofegor; no li queda altre remei que agafar es posterme amb ses dues mans i tornar-se'n a ca seva. Un altre cavaller que havia de venir ha estat En Manuel, que ha hagut de quedar per Alaró perquè es cotxe tenia pana.

Lo que és estat sia estat... Noltros començam a caminar, que per això havíem vengut de tan enfora. De bon principi ja mos fan botar un reixat de filferro i au! per amunt. Amb això, mos compareixen dos cavallers més: En Jaume Puigserver de la TOR, i En Sebastià Salom, que havien fet curt.

Es temps des berenar, amb suc i galetes, brufam ets anys d'En Marc. Que en puguís fer molts i te'n recordis sempre de noltros en coses bones, Amèn.

En Jesús va sollar sa motxilla d'En Pere Orpí, i com si hagués fet un gran i gros pecatot, li demanava disculpes i li posava ses mil excuses i li deia que si no li sabia greu, ell se'n podria dur sa motxilla a sa seva dona i la faria neta. Com si tengués por que En Pere ho prengués malament an això de rentar sa motxilla que - dit entre noltros i en tota veritat - no li cauria gens malament una bona bugada. No sé si han fet tracte o no.

Seguim pujant, i En Tià de Son Macià m'aplega uns estrangers que han fet mitja excursió amb noltros i amb un castellà fervorós de tot els explicava cosa de ses sitges, es carbó i es petroli; venia a dir-los que es carbó que era antany lo que ara és es petroli.

A un empit, hem posat forques i, ben asseguts, hem resat una estona, cantant i escoltant una lectura sobre es cristians de "Nusquama", ses Benaventurances i sobre fer equips de benaventurats i benaventurades, que segurament farien bona feina onsevulla anassin.

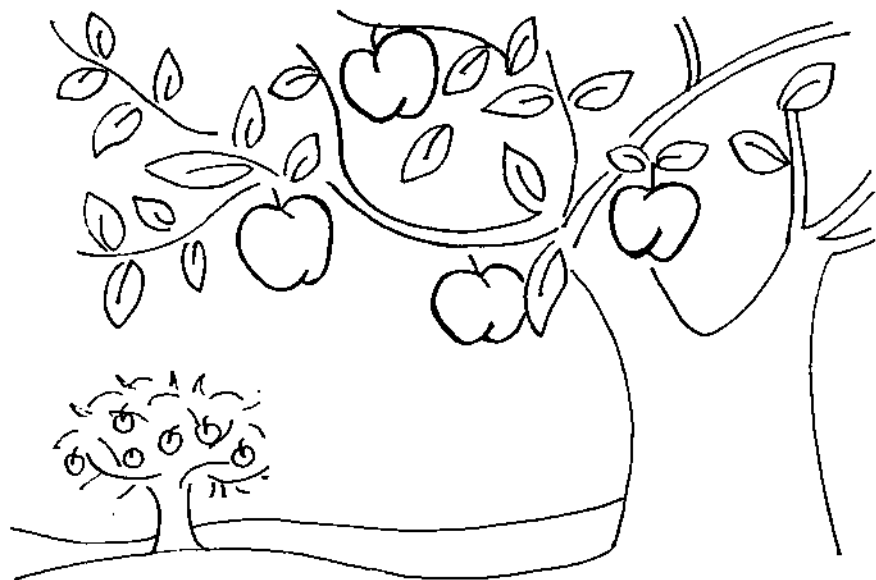
Devers es Coll des Jou mos fan triar: o bé seguir cap a la dreta, que era cap allà on havíem d'anar com se suposa, o bé fer una escapada cap a l'esquerra, però només una escapada, i disfrutar d'una bona mirada damunt Sóller. Llevat d'alguns pocs, hem guaitat cap a l'esquerra per tornar tot d'una an es centre i escorar cap a la dreta, que era allà on menjaríem. Entre es qui no han anat d'esquerres, hi havia n'Andreu Genovart, que estrenava unes botes de pinyol vermell, i que no el deixaven caminar a pler.

Es temps des dinar hem pogut contemplar es vol majestuós de dos voltors, o de dues voltors o d'un voltor i una voltora... qui sap què. Na Joana de Montuñiri repartia bunyols amb bona devoció, i amb més bona devoció noltros els mos engolfíem.

Es capítol ha consistit en discutir es programa de ses pròximes excursions, o sigui de gener a juny de 1988.

Partim, cercant es Pas de Na Maria, que era es punt seliejat per davallar. L'arribam a trobar, i per avall! s'ha dit, posat emperò es cul moltes vegades en terra, perquè val més sa que guarda que sa que cura. I no era cosa de badar; no fos cas qu per aquella davallada tan malambrosa te posassis a fer més via que sa que tocava. Travessam es Pas, i seguim per dins un alzinar. Hem d'esperar estones una de ses nostres companyes que feia molt poca via degut a que es genolls no li funcionaven de lo millor per mor d'una operació. Quan qualcú pegava crit dient que es de davant esperassin, En Joan Apotecari trobava que també podríem dir que es de darrere fessin via.

I ja per acabar, vull enregistrar una cosa que no hagués passat si En Pep hagués vengut, perquè la du molt amb vençó. Passant per dins un grandió pomeral, molts de cavallers han tengut s'atreviment d'allargar sa mà i agafar pomes de pen terra; com si no bastàs sa poma del Paradís terrenal i ses seves conseqüències. Pep, torna,

que això se desfà de tot.

Es temps de sa lectura de sa crònica, se parlava de les "filles d'Eva" i es pengerolls corporals... En Jesús devia escoltar tot entusiasmat i no volia perdre cala, i ha renyat En Tauler que feia renou amb dues pedretes, i li ha dit: "No piquis!"

- 16 de novembre.- CASTELL DE SANTUERI

SES MAMELLES, PES CAMELL

Noltros no som com n'hi ha, que parteixen cap allà on tenen es cap girat. No, noltros no som d'aquests. Noltros malavejam seguir sempre lo que diu sa fulleta. Po-que vegades se veu que un ca traveli, però avui hi ha fet a prop, perquè s'únic cavaller que ha qualcat es camell ha estat En Tomeu Barceló; ets altres sen'han afluixat, i s'han estimat més collir arboces baix-baix.

Hem partit peu pla, un parell de voltes abans d'arribar an es Castell. Només feia de guia En Tomeu Salvà i no "també En Joan Rosselló". Així ha anat molt bé, encara que així deçà per ventura hauria anat millor. Hem seguit davallant i collint arboces fins que hem estat dins es conror. Un poc passat ses cases de Can Alou des Jurat; hem posat ses anques en terra i hem berenat. A ses acaballes, mos compareix En Tomeu Barceló, que - com vos deia suara - havia pujat an Es Camell.

Panxa plena, ja podíem investir totes quantes mamelles se posassin davant. I així ha estat, perquè hem pujat dues muntanyoles que no hem arribat a aclarir si eren dues Mamelles o una sí i s'altra no, o cap de ses dues; segons En Salvà, era una cosa, i segons Mn. Pere Xamena, que ha vengut després de dinar, era una altra.

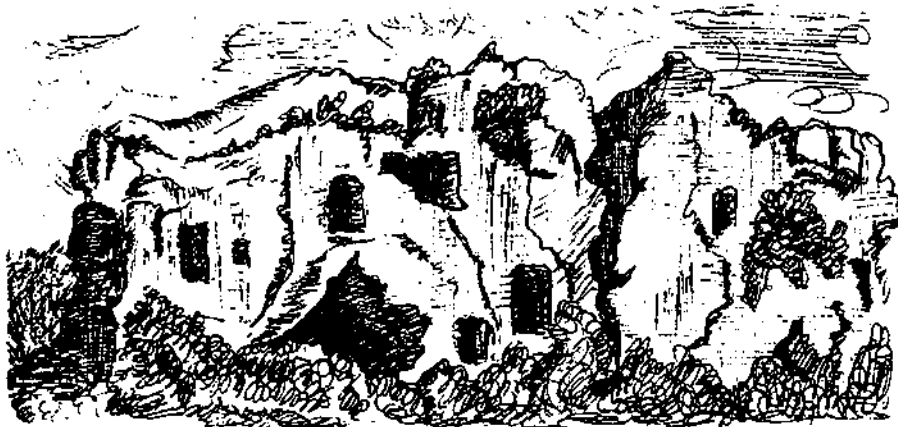
De damunt sa segona Mamella - diguem-ho així - hem resat i tot per fer-nos fugir es mals pensaments. Ara, que no en teníem gaire de mals pensaments, perquè era una "Mamellarra" disforja, que hi cabia tot s'estol damunt, i no hi fèiem coneixedor. I a més de ser disforja, era grupelluda i malfetota. No era d'aquelles que diu el cronista medieval: "Los metien la mà, e les passigaven e per les mamelles", i això no se podia fer, perquè si en lloc de trobar lo que cercaces, haguessis estret una argelaga, es pessigat haguessis estat tu. Per això, estava carregat de raó aquell altre autor de l'antigüea que afirmava: "Que tu del castis pits estirpes e foragits las cosas nefandas". Ara, que no vos cregueu que tot sia cosa dolenta, perquè n'hi ha que "mamen a sa mamella" de davant", aquests tals són els avantatjats com arxiprests i vicaris episcopals; altres, "les se mamen dolces", i s'ho passen molt bé, com noltros que trescam i suam i passam gust, pujant i davallant, anant i venint, fent i desfent.... Per això també es pot dir de noltros que "hem mamat llet de cabra", i en canvi lo que no se pot dir de cap manera és que "hàgim mamat davall es llantoner", perquè això és propi de beneitons i curts de gambals.

Bé, germanets, deixem tot això de mames, mamelles i mamellons, no sia cosa que arribem a fer una mamarrat-

xada, i això no mos convé per cap vent del món.

En Tous remuga perquè no sap quan ha de reposar, per mor que es guia d'avui, diu En Llorenç, mos fa descansar de drets o no avisa, i llavors no saps si t'has d'asseure o no. Feta, idò, una paròdia de descans - i això que, per molt que remugui En Llorenç, haviem reposat d'asseguts almanco dues vegades - , seguim per pegar sa darrera envestida, que ha estat sa més aspra i mala d'anar entorn de tot lo sant dia. S'Estol s'ha dividit en dos boldrons, i ja mos tens graponejant i alefant espès per atènyer es cap-de-munt. Demanau-ho, si no ho creis, a un manacorer que ara no sé que nom, i que ja fa estona que ho conta espantós, o a D. Jordi que, quan ha estat hora de posar miques, no tenia humor ni d'obrir sa motxilla. Mos hem omplit es gavatx devora unes coves prehistòriques, distribuïts en boldronets. Com sempre, mos hem atapat bé, acabant ben endolcits amb ses llepolies i coses bones que duïen Na Maria Barceló, En Tous, En Tià Llinàs, pare i fill, etc.

"Major pars trahit sibi minorem, i per això es boldró més gros i de gent més principal: montuïrers i montuïreres mos han fet anar a fer capítol en es seu redol. Es cronista han llegit una crònica i ets altres l'han escoltada. S'han dit ses coses que s'havien de dir, i amb això mos ha comparegut Mn. Pere Xamena que mos ha explicat coses d'aquestes coves de per aquí. Hem pujat an es Castell i hem fet una volta per allà dins, però ben aviat hem escampat cadascú a ca seva; i tal dia farà un any, i si no ho creis no ho cregueu, que me'n regal.

- 30 de novembre. EXCURSIÓ PATRONAL

CASTELLITX - ALBENYA - RANDA

Per ventura qualcú que hagués llegit aquest títol i no hagués vengut a sa passejada, i li haguessin contat que no s'ha fet casi res de lo que deia s'enunciat, creuria que tot ha anat un desastre i que res havia anat bé. Idò sàpiga aquest tal que si pensàs i cregués això, no s'hauria equivocat tant mai, perquè és vere que no ha guiat sempre En Toni Gili, ni hem celebrat el Beat a Randa, com estava programat, ni de bon principi mos hem trobat a sa plaça d'Algaida, però s'excursió ha dita bé ferm, com totes ses coses en què se posa s'estol.

(perquè davall sa capçalera de s'enunciat de s'excursió, deia: "Celebració del Beat Ramon Llull, patró de l'Estol Vidalba a Randa; guia, Antoni Gili").

Es més feels mos hem trobat a sa plaça d'Algaida que era buida de cavallers. Hem deixat es cotxe, i cap a sa rectoria falta gent, i allà també feim cala buida; a la fi, n'hem trobat una partida que feien sa gamba devers l'església. En Toni Gili trobava que no mos hi haviem d'entretenir gaire, perquè llavors partíriem massa tard. Després d'algunes explicacions fora de programa sobre l'església, un retaule i una inatge de la Mare de Déu, sí que pegam a sa Plaça; i allà ben concentrats i reconcentrats, començam sa caminada. Si no vaig errat, ha estat sa primera excursió de sa nostra història que hem partit des centre d'un poble per tornar morir allà mateix.

Mos hem posat, idò, ses cames an es coll, i au! si mos n'anam. Avui som 48 cavallers i fa de guia el P. Jaume Puigserver. Però es qui du la dona amb ses explicacions detallades i ben espinzellades és En Toni Gili, que no deixa escapar cap punt: "Aquestes cases són de..." i ja mos entimava un tros d'història pes morros. Quan hem deixat s'asfalt, hem agafat una camada que tirava per dins un pinar ben esponerós. Devers s'indret de sa Roca de la Verge Maria, feim una aturada per escoltar més explicacions de Mn. Gili, corregides si era necessari, i no ho era gaire, p'En Jaume Puigserver, algaídi i coneixedor

d'aquests territoris, encara que algunes vegades mos fes anar envant i enrere quan no sabia ben bé quin camí prendre. També hem rebut explicacions des cementeri vell o des leprosos.

I com que caminant caminant fan via, vetaquí que amb aixó ja mos hem trobat devora unes conduccions d'aigua des temps des moros, totes esfondrades i passades per ull, i que ara gratant gratant aquests homes savis i entesos han tret a llum.

Arribats a Castellitx, mos asseim a sa carrera per berenar amb tot es nostre espai. Però no creguéssiu que només hem de berenar aquí, perquè aniríeu ben errrats; per qualque cosa menam En Toni Gili, i per qualque cosa és es rector. I dir Toni Gili és dir història i papers. Si ell és tan amable i me dóna es resum de lo que ha dit, vos ho posaré; si no, vos n'haureu de quedar amb ses ganes.

Jo, lo que vos puc dir és que mos ha fet una conferencieta allà defora, i llavors mos fa entrar dins l'església, perquè diu que no hem de sortir desinformats, i mos parla de ses obres que s'han fetes i de ses que s'han de fer, i vénga dates i dades, i si ha trobat més de 30 testaments en els quals se demana esser enterrats aquí... I tornant parlar de ses obres, parla des tres problemes: un de pastoral, un de localització des retaule ("on el posam?") i s'altre... quin serà? Torna parlar de sa guerra dialèctica - diu ell - entre la Mare de Déu i St. Pere. "Retaule xapat ara... Retaule unit restaurat... ¿On posam la Mare de Déu? ¿Aquí o a la PARRÒQUIA?

Però no vos penseu que hi hàgim passat tot el sant dematí, a Castellitx; l'hi hem arribat a estrènyer cap a Albenya, altre temps possessionarra, i ara tota tristor i portes tançades. Només hi ha un pastor que se'n cuida un poc de tot allò. Visitam sa clastra i En Tià Llinàs mos recorda dues cançons populars:

"FILL MEU, TENGUIS PRESENT QUE FER LLIBRES ÉS UNA FEINA DE NO ACABAR MAI". Eclesiastès, 12, 12.

A Albenya segaven ordi
un mes passat St. Joan:
com veien es camp tan gran
cridaven: "misericordi!"

Entre Randa i Albenya
s'hi fan d'aquells homenets
petitets i gruixadets,
però forts com una penya.

I d'Albenya, començam a enfilar-nos cap a sa
muntanya de Randa, i ja no mos aturam fins a dalt de
tot. Just darrere noltros arriba una camiona carre-
gada de nines d'una escola de monges o col·legi, que
diuen ara. Totes ses que he sentides parlaven en caste-
llà.

Bé, deixem ses nines, i anem a lo nostre. Entrem
a l'església, i el P. Pastor mos fa una bona explicació
vestit de frare; de totes maneres, si hagués anat ves-
tit d'home també m'hagués cregut tot quant ha dit. Hem
cantat una Salve a la Mare de Déu i l'hem anada a ado-
rar. Pegam un bot fins an es lloc indicat pes frare
d'allà, com a convenient per fer sa nostra solemni-
ma pregària d'avui: era una penya que becava cap a sa
part de Ciutat, tenint davant noltros tota sa Serra i
molts de pobles des Pla.

Se comença repartint fulles i arremolinant-nos
per allà, i més arremolinats que noltros es "trium puero-
rum", o sia es qui pretenen de bona veu: Salom, Tauler,
Barceló, Orpí, etc. i Parets quan ve... Però ara no ve,
perquè se'n va anar.

En Pep mos explica sa pregària i En Pere poeta
nostre eminentíssim se posa llig que llig ses estrofes
que encapçalen sa pregària, i llavors explica sa cançó
"Jo som l'amic" que antany va escriure, i que avui hem
de cantar entreporlada entre fragments del Llibre d'Amic
e Amat del Beat. Cantam també s'himne "Puis que regnau
coronat..." i, acabada s'oració, giram es bous per visi-
tar sa Sala de Gramàtica, on s'hi poden veure molts de

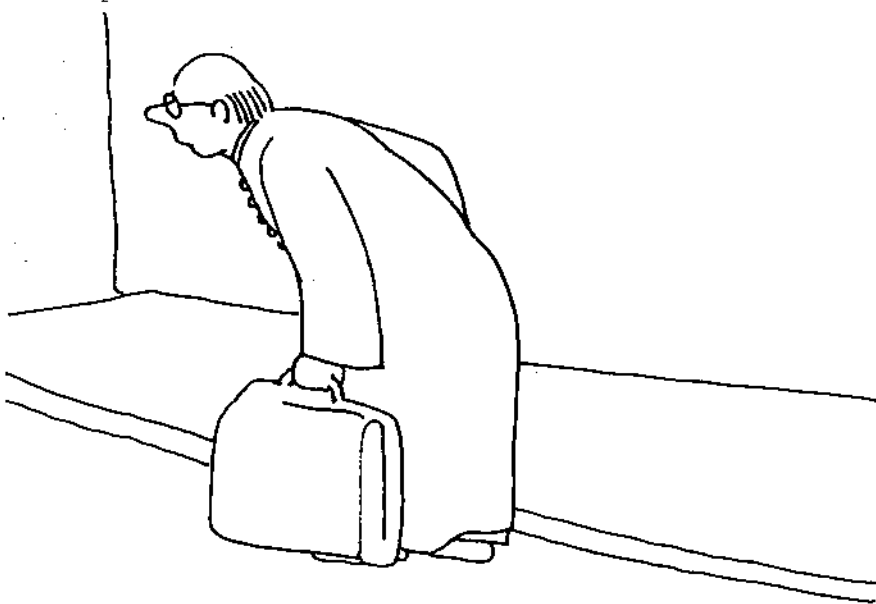
llibres que fan referència an el Beat Ramon. Una bona
cosa que han fet aquells frarets franciscans és estat
fer-nos ofrena d'una botella de licor "Randa" que mos
ha caigut ben bé després de dinar.

D. Jordi Font mos ha regalat un llibret sobre es
Col·legi de la Sapiència, que ell tant estima.

Per acabar d'arrodonir sa celebració, hem tornat
a l'església a oferir una coroneta de vidalba an el Beat
Ramon, que sembla que li ha agradat ben molt, perquè no
ha dit lo contrari. I com que moltes raons acurcen es
dia, ja mos teniu afuats per avall cap a St. Honorat,
per dinar per allà. Amb dolçures i begudes hem cele-
brat totes ses celebracions que tocava celebrar: amb
so licor des frares, el nostre Patró; amb garrapinyades
i conyac, St. Amador.

Davant sa tomba del P. Munar hem cantat sa seqüèn-
cia de Pasqua.

De tornada, su ran d'una paret des camí que duia
cap a Algaida, hem llegit aquestes dotze gloses que se
varen cantar s'altre dia an En Pere nostre, quan tocava
el dos de Son Macià. N'hi ha que són d'En Sebastià Llinàs
i altres d'En Biel Barceló de Manacor.

DOTZE GLOSES A UN POETA

Es bon vespre volem dar
a una persona honrada
que mos haurà de deixar
en acabar sa vetlada.

An En Pere Orpí, prevere,
que ha estat de pas pes poblet
li dedicam un sonet
de cançons que diuen vere.

Anit mos hem reunits
- com bé podeu comprovar -
es que sabem ser agraïts,
és dir, tot Son Macià.

Aquests vuit anys han passat
com si fos estat vuit dies:
això són ses primeries
d'uns amics que t'has guanyat.

No mos oblidarem mai
des poeta Pere Orpí
que va fer es Grup d'Esplai
i Escola de Mallorquí.

Som d'argila i amb turons
semblants an es paisatge.
T'esperam es Rodamons
sempre disposats pes viatge.

Sa joventut que has formada
mai del món t'oblidarà,
i onsevulla estarà
sana i ben representada.

Si uns quants no han entès
com sou d'humil i de gran,
no vos doneu per ofès:
és que no saben què fan.

No hem de viure separats.
Lluitem per lo que vendrà!
Sabeu que Son Macià
teniu bones amistats.

Digau tots plegats amb mi:
Aquí és sempre ca vostra.
Oh benvolgut Pere Orpí,
tornau qualche dia aposta!

Déu vos do sort i ventura
per aquest món rodolar.
Pensau que a Son Macià
heu deixat seny i cultura.

Anau, anau en bona hora;
sembrau allà on anau,
com aquí, sa llavor bona
de sa Cultura i sa Pau.

Son Macià, 22 de novembre de 1987

14 de desembre de 1987.- SA TALAIA FREDA (ARTÀ)

Es s'excursió nº 256. Aquesta Talaia té 560 mts.
d'altitud. Avui arribem an es cavaller o cavallera 350.
Hi ha 35 cavallers i D. Jordi i D. Rafel fan s'onso, o
sigui caminen poc. Arribam fins a s'Ermita de Betlem.

Damunt es programa hi figurava "sembra de roures
a càrrec del grup de Puigpunyent", però ni recordam si
els sembràrem ni si hauran aferrat...

28 de desembre de 1987.- CUCUIA DE FARTÀRITX

Molts... Infinites. Es boldró d'En Marc, perquè
aquesta pujada era PER BOLDRONS, perquè heu de sebre
que En Marc s'havia arriscat a fer de guia a un bol-
dró que partia per devers Son Marc... Idò dèiem que
En Marc només ha guiat devers mig camí, que era fins
allà on sabia. Llavors ha amollat ses riendes damunt
es mul i fe't si et vols fer!

Hi havia molts de rodmons i rodamonets, molta
gent de Sòller i de per tot lo món... Va esser impos-
sible reunir s'estol. I el P. Barceló, com sempre, duia
foc dins ses sabates i va partir cametes me valguen,
per avall, per lo que - segons es mapa - tocària esser
un camí, però no ho era ni de molt. Quan ell ja era
a baix de tot devora es torrent, encara hi havia una
bona doneta de Sòller que anava anca rosseg per allà
dalt, perquè hi havia molt mala petja.

I què ha estat? No res. I tal dia farà un any.

1 9 8 8

11 de gener de 1988.- CELEBRACIÓ DEL XVIIÈ

ANIVERSARI DE L'ESTOL

TORRE DE SA CALOBRA

Hi ha hagut 69 cavallers. Hem anat pes Pas de s'Escaleta travessant cap a dins es Torrent de Pareis. Hem seguit un tros de Torrent fins a s'hortet i hem agafat es caminó antic i cap a sa Torre manca gent! Pes camí alguns han aprofitat per collir cebes marines disforges... Perquè ja ho diuen:

"Uns diuen: 'aigua de mar';
altres: 'ceba marina';
no hi ha millor medecina
que es qui té ronya: 'gratar'!"

No sabem exactament per què collien tals cebes marines. Però podem suposar que, a part dets artistes i botànics que fan collecció d'"urgíneas marítimes", n'hi ha que les sembren davall ses llimoneres perquè no tenguin mascara. També se'n fa una mescla amb altres sustàncies per untar ses ovelles perquè no els pegui sa mosca.

Hem dinat en es BRISAMAR. Hem cantat cançons i escoltat un discurs d'En Llorenç Lladó.

S'han presentat es projectes de ruta d'Estiu per anar an es Pirineus catalans, això a càrrec d'En Manuel Bauzá. I després En Tomeu Tauler ha exposat es programa de sa Peregrinació a Terra Santa amb l'Associació Bíblica de Catalunya. Es fan dues tongades: una a finals d'agost i s'altra sa primera quinzena de setembre.

25 de gener de 1988.- SERRA D'ALFÀBIA, PES

PAS D'EN TOPA

Guia En Jesús Martín. Hi ha 47 cavallers, però tres van en cotxe, com es senyors.

Començam sa lectura de ses cròniques antigues, a partir de 1981, per veure de fer "memòria històrica", que és ben necessari.

8 de febrer de 1988.- RUTA DELS AMTELEERS FLORITS

CAIMARI - MOSCARI - BINIBONA - SANTIANI - S'MIQUEL

DE CAMPANET

Guiaven En Tomeu Fons i En Jaume Puigserver, i vàrem esser 48.

22 de febrer de 1988.- GORG DES BEC D'OCA
S'HORT DES MOLI - TORRENT DE MORTITX

Feia de guia En Pep Estelrich. 51 cavallers i cinc eren de mel i sucre. Entre es nous, hi havia, a més de mallorquins, un tal Ferran del gran Ducat de Luxemburg, menat p'En Tous, i no sols no era cap pelat, sinó que duia com unes coes o trunyelles que li tapaven més avall des clotell. També hi havia una tal Irene Varela Mato, de sa Comunitat autònoma de Galícia.

Per mor d'un cotxe entravessat, que era del P. Amador, hem hagut d'escoltar un concert de bocina de camió devers una hora quan ja arribàvem de tornada cap a Mortitx. Nyoc-nyoc i Nyoc-nyoc... i resplendia per tota aquella serralada. No sabíem si hi havia accident o cosa... Però tot se va arreglar, quan va haver arribat s'interfecte.

7 de març de 1988.- TORRENT DE NA BORGES

DE SA VALL FINS A LA MAR

Es guia havia de ser N'Andreu Genovart, però de fet han estat En Llorenç Riera i En Joan Rosselló.

En es mapa que se va donar, molt ben presentat per

cert, hi havia aqueixes cançons i inscripció:

"Salomó va dir, va dir:
que no era convenient
ni terra prop de torrent,
ni vinya prop de camí,
ni dona prop de convent".

"Na Borges, que vol dir 'Torre'
en llengua d'en temps primer,
ni té torre ni torrer,
sinó, ran des sementer,
pins i mates qui fan borra".

Perquè heu de sebre, si no ho sabíeu, que 'Borges'
és el plural de 'Borja', i aqueixa parauleta ve de l'àrab
'Borg', que significa 'Torre'. I si no ho creis, no ho cre-
gueu, que noltros dormirem ben tranquils.

Arribats a la mar, molts varen fer visita a un bar.

21 de març.- PENYAL DES MIGDIA

Es programa deia que faria de guia En Tomeu Barceló,
però han guiat Em Jesús i En Pep. Hi hagué una animalada de
gent.

Hi ha hagut distints boldrons que han davallat per dis-
tintes direccions. Arribam molt tard, perquè sa baixada re-
sulta un tant imprevista. En Pep no troba tot d'una es Pas,
i a la fi aquest boldró que l'havia seguit s'amolla per en-
mig de pins cremats fins a arribar an es camí. En Xisco Ra-
mis frissava molt... No sabem si tenia sa llet en es foc o
no, però va arrancar a córrer com mil dimonis, i encara no
sabem si s'ha aturat a no.

6 d.abril de 1988.- DIMECRES DE PASQUA

SERRRA DES CAVALL BERNAT, guiant En Tomeu Salvà,
i una alternativa per sa Vall de Bóquer, guiant En Tomeu

Suau... Això deia es programa, però uns comptes fa s'ase
i uns altres es traginer. No hem fet cap de ses dues ex-
cursions per mor de sa brusca.

Hem visitat Pollença, el Calvari i pujàrem al Puig
de Maria. A la fi, tenguérem un poc de bon dia. Han acu-
dit 22 cavallers.

18 d.abril.- MORRO DE SA VACA - COSCONAR

Possibilitat d'anar a dormir a Lluc el vespre ante-
rior. Hi havia 41 cavallers. Com que sa processó era llar-
ga i es ciri curt, no arribam a s'objectiu fixat, però amb
tot i amb això feim una bona excursió. Ha guiat En Pep.

2 de maig.- IIª RUTA DE SES COVES DE SON MACIA COVA DE SA GLEDA I ALTRES

Tota s'excursió trascorre per camí pla. Visitam una
partida de coves. Mos aturam a Son Josep. Acabam a Cala Ma-
graner i anam a agafar es cotxes a s'Hospitalet Nou, que
era allà els havíem deixat es dematí. Uns quants s'aturen
a Son Fortesa a veure ets hivernacles. Allà hem sabut sa
data de beatificació del P. Serra.

16 de maig.- ES TEIX, per boldrons

Hi havia molts d'assistents, difícils de contar. Es
boldró que passava per sa finca de sa dona de l'Honorable
Biel Cañellas, President de la Comunitat (molt poc) Autò-
noma de les Illes Balears, afinat aquest bon senyor, ves-
tit de foraviler i esquitxant voreres. Davallam tots emo-
cionats a fer rendibú, però ell va guardar ses distàncies
per no emmetzinar-nos. Així i tot, mos va fer una bona es-
comesa, mos va dar permís per deixar es cotxes a bon recap-
te, i va dir que feien es dinar de ses toses, i com que
no mos hi va convidar, seguïrem de dallà...

Es nostre boldró, al qual s'hi agregà l'erudit Toni Gili, va partir de Biniforani Vell, cap an es Torrent de N'angelé, ses Casetes del Rei Sanxo, etc.

Tot es camí de retorn, En Toni Gili, eminent historiador parlava en termes d'erudició científica, com per exemple: "ignorància oficialitzada"... "Ubinam gentium sumus?"... "Trons metereològics..."

I davant un bolet, s'ha exclamat: "cosa insòlita!"

I a un moment que no sabíem cap a on prendre, ell ha posat peu fiter i ha dit: "No em mouré d'aquí, perquè hi ha una sibilla"... I llavors, davant tres fletxes indicadores de camí, deia: "Això és un problema d'àlgebra o trigonometria..."

I passant pena per si no arribaríem d'hora i hi pogués haver un mort: "I si ara hi ha un mort... Mira que sempre haver de tenir l'ai! al cor..."

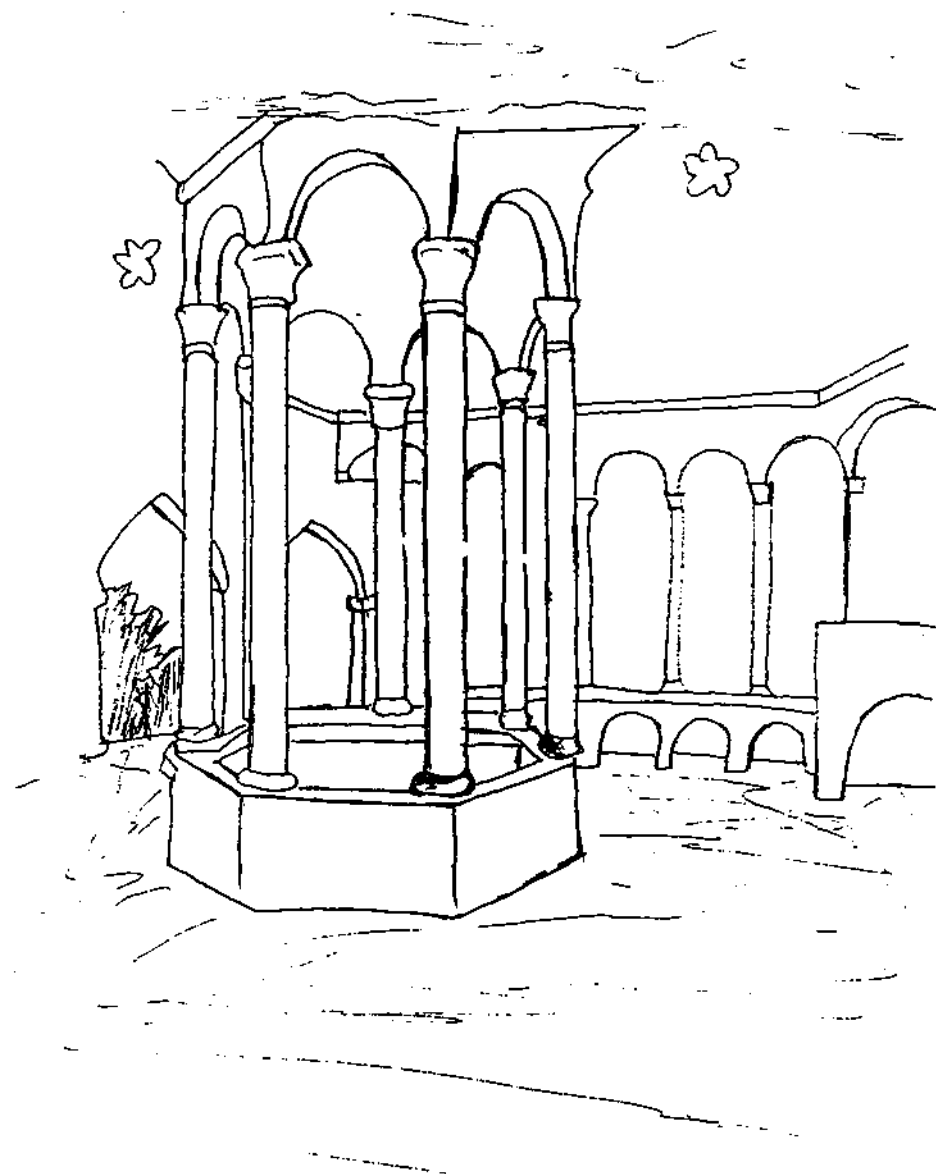
30 de maig.- ES SALOBRAR DE CAMPOS

Guia: Sebastià Salom.

Mos trobam als Banyes de St. Joan de la Font Santa. Els visitam, guiats per un des senyors d'allà. Entrem a l'església, lamentant es latrocini de la sagrada imatge de la Mare de Déu... i del qual no se'n sap mè ni perdiu. Resam i cantam. I partim.

Anam tot es camí peu pla. Devers sa caseta, no sé quina, tiram junta pes canvi de Direcció de s'Estol.- Des Triumvirat que tocaven formar En Tomeu Tauler, N'Andreu Genovart i En Tomeu Suau, aviat se va passar a un bivirat... i va acabar amb un univirat, que s'assemblava a un levirat. De fet, prenen ses missions amb molt d'entusiasme En Manuel Bauzá (que té un magnífic ordenador) i En Sebastià Salom (que està a punt de canviar es moixons d'Inca a Santanyí). Els desitjam toa classe d'èxits i ventures!

N'hi va haver que, abans de dinar, se varen banyar es cuiro. Després de dinar, En Manuel i En Sebastià se varen sentir ja "amos de tot" i feren un solemne discurs

d'Investidura, amb unes afirmacions més rotundes que ses des polítics, assegurant que, a partir d'ara, tot aniria millor... "Por el CAMBIO"... "CON ORDENADOR"...

(Des d'una visió retrospectiva, ja que som com la Balanguera que gira l'ullada cap enrera... podem afirmar també amb rotunditat que no l'havia dita tan grossa mai a sa mena En Manuel... Perquè s'Ordenador deu haver funcionat, però ell no s'ha presentat... Qui en té sa culpa? Es boicot des CETEM, diuen...)

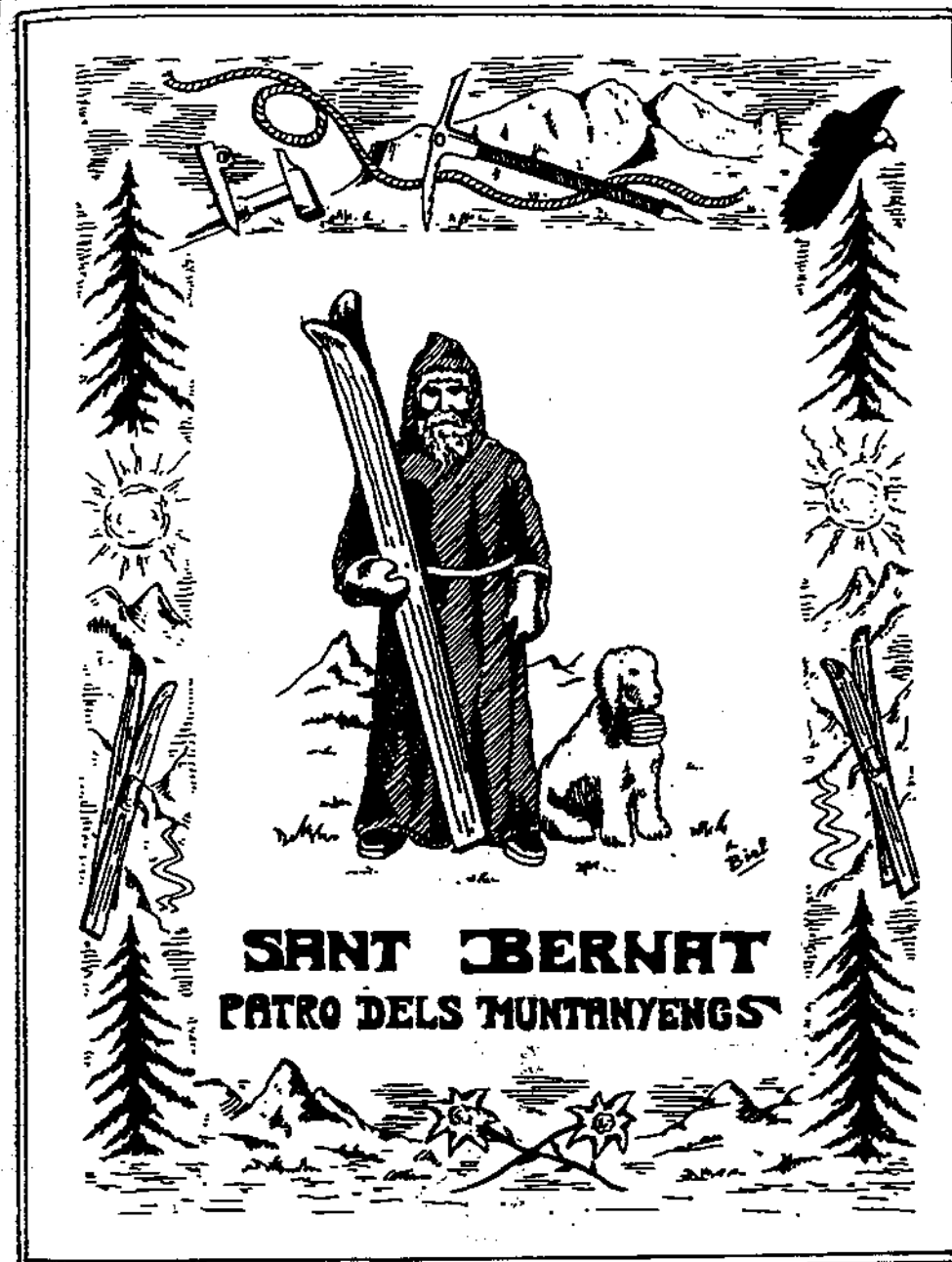
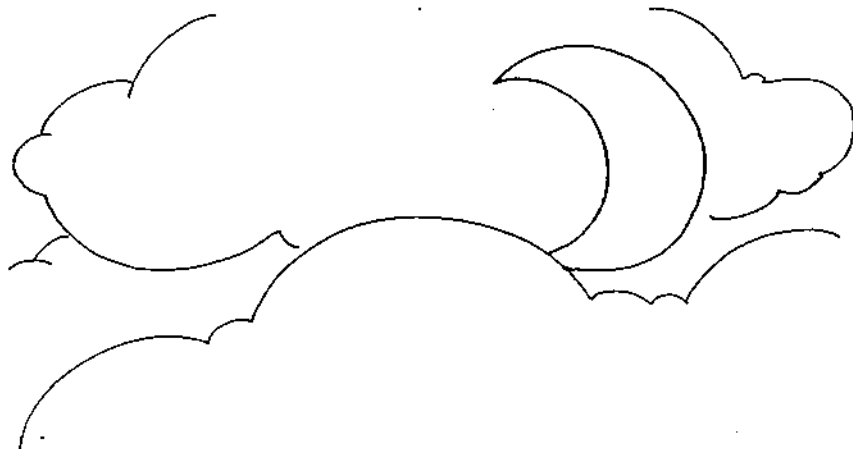
Passam per Ses Arenes, per sa Caseta des Garriguer i mos aturam en es Covarany, de can Sebastià Salom. Allà es seus pares mos conviden a dolcets i vi molt bo fet de casa seva.

Amb dos bots, tornam esser en es Banys... I cadascú cap a cases!

13 de juny de 1988.- CALES D'ARTÀ:

CALA FONT CELADA... etc. GUIA: Llorenç Tous.

Lluna Plena de juliol.- MASSANELLA

A sa plana anterior, hem posat sa figura de St. Bernat de Menthon, Patró dels Muntanyencs. Correspon a sa portada des programa de les Festes organitzades pel GEM (Grup Excursionista de Mallorca) i la FBM (Federació Balear de Muntanyisme), amb motiu de la diada de St. Bernat celebrada el diumenge dia 12 de juny, a la Serra de St. Vicenç. Va celebrar l'Eucaristia Mn. Josep Estelrich. El diumenge 19 de juny es va beneir una creu al Puig Major; amb Missa concelebrada, i presidint els actes religiosos el Sr. Bisbe.

AMB LES MALETES

PLENES D'ILLUSIÓ

Crònica de l'Excursió que el Grup Vidalba realitzà al Pirineu, de l'11 al 15 de juliol de 1983.

Escrita i llegida in situ per Mn. Andreu Genovart

Dilluns, 11 de juliol

Amb puntualitat de pagès, més que de membres de l'Estol Vidalba, ens hem concentrat a l'aeroport 35 cavalleres i cavallers dels 38 que formam l'expedició que ha de visitar les terres catalanes. Els tres cavallers que restaven, Gabriel Amengual, Pere Joan Llabrés (que avui s'estrena a l'Estol) i Na Maria Barceló, ens han esperat a l'aeroport de Barcelona, ciutat on es trobaven.

Avui, com a excepció, el nostre vol ha sortit sense retard i amb una estirada hem estat a l'aeroport de Barcelona; allà, un cop recollides les maletes i localitzat l'autobús, li hem envelopat cap a Montserrat; és el primer "Extra" que hem fet, ja que no estava prevista la visita al Monestir. El nostre company de viatge, el xòfer ens espera i el seu nom és Pedro Lozano Reca; l'autobús és còmode, amb aire acondicionat i amb una dotzena de places buides.

De camí cap a Montserrat, el nostre capdavanter, Manuel Bauçà, ens ha donat la benvinguda i convidat a intervenir davant el micròfon per oferir explicacions. El primer en fer-ho ha estat Mn. Pere J. Llabrés, que ens ha parlat de la relació de Montserrat amb Mallorca; una lliçó plena de detalls. Tanta sort - com ha dit En Manuel - que no la tenia preparada, perquè si no, hauria durat tot el recorregut.

A Montserrat hem aprofitat al màxim els 20 minuts: hem participat a la pregària de la una, i cantat la Salve i el Virolai, tot ha sortit rodó. Com diu un amic meu, "més bé ja hauria fet oi".

De rampellada, alguns hem pogut saludar el monjo mallorquí Josep Massot, el qual darrerament s'ha especialitzat en el tema de la Guerra Civil a Mallorca. Just sortint de Montserrat, a la dreta, s'hi troba el monument a Ramon Llull: cinc daus que pugen escalonadament cel amunt, recordant l'ascensió de la ment cap a Déu a partir dels elements 'terra', 'aigua', 'foc' i 'aire'. De baixada, dins l'autocar, han estat presentats tots els membres de l'excursió, amb una menció especial per al més jove, Maria Teresa Sastre i pel més vell, Antoni Rosselló.

A les dues en punt, entràvem al restaurant 'Canalellas', i vos asseguro que ben acanalats ens hem dirigit cap al menjador, on hi havia 'bufet' fred i lliure. Qui més qui manco ha fet un bon cap de taula. Qualcú ha anat i vingut cinc o sis vegades del seient a la taula de les menjues. Ningú ha fet l'empegueït, i en nosaltres s'ha acomplert lo mateix que digué En Julià Cifre als seminaristes: "Amb sa panxada que hem pegat, segur que hi han perdut". Per altra banda, hem complert allò que deia es rêtol: "No haga mal uso de la comida"; darrere noltros, es cans i es moixos es moririen de fam.

Després del dinar, dins l'autocar, la música d'En Vangelis ens ha transportat com angelets als "Coelis" afavorint la becadeta. Més de dos han desconnectat del tot, i mentre En Toni Gili predicava, ells seguien comniant amb En Vangelis, encara que el tercer pont de Manresa fos del segle XIV.

A Manresa, amb un sol de Maria Santíssima, hem visitat la Cova de St. Ignasi, amb una explicació apte per a tots els públics, fins a tal punt que, quan la rollista ha preguntat si sabíem què eren els Exercicis Espirituals, En Manuel i En Pere J. Llabrés ja no s'han pogut contenir i li han enflocat que els havien fet i predicat.

A la Cova, hem refrescat la vida i miracles de St. Ignasi, des del naixement al 1491, passant pel 1522, que començà a escriure els Exercicis, fins al 1760, en què l'arquitecte Josep Morató de Vic, construí la façana barroca de l'edifici. La pregària a la Cova, recitada en castellà i a duo per Mn. Pere Xamena i Mn. Bartomeu Gomis (amb interrupcions) ha recordat els millors temps dels "fervorines" del Seminari.

Tot seguit, hem anat a la Plaça de la Ciutat, i com que no hi havia abeurador públic, la majoria ens hem aficat als bars, on quasi hem esgotat les aigües minerals. Bona acollida hem tingut a La Seu, on hem estat rebuts pel custos Josep, que no és mossèn, i ens ha donat les pertinents explicacions.

La música russa dins l'autocar, ben seleccionada i a tota pastilla, ens recorda que En Manuel Bauçà és sord d'una orella.

Són les 18'20, quan visitam el castell de St. Vicenç de Cardona; l'església és de la primera meitat del segle XI; el pati del castell, del segle XIV, amb reformes posteriors; el claustre gòtic, del segle XIV, fou convertit en restaurant l'any 1986. Hi ha també una capella, dedicada a St. Ramon No-Nat, del 1683. Les dependències del castell, actualment són 'parador nacional de turisme'.

Entre beguda i descans, En Jesús de Sòller donava lliçons de botànica i deia que els ametllons verds, sobretot d'ametllers agres, tenen molt d'arsènic, i si una persona ne menja una quinzena no es mor, però sí que té una cagarellada.

Cardona és famosa per les mines de sal.

* * * * *

Dimarts, 12 de juliol

Per primera vegada en aquesta ruta, En Manuel Bauçà s'ha equivocat. S'ha estrellat contra s'estrella que - havia assignat al Seminari de Solsona. Els clients, és a dir tots nosaltres, cavallers i cavalleres de l'Estol Vidalba, trobam que: habitació individual, dutxes amb aigua freda i calenta, paper higiènic a s'excusat, i un sopar per llevar s'empanxonament d'ahir a migdia, mereixen no una, sinó dues estrelles i fins i tot dues i mitja.

Qualcú, per exemple una de les renebodes de N'Amador, trobava que les onze era una mica dejorn per retirar-se; però, vista la mitja d'edat (que no és lo mateix que l'Edat Mitja) del nostre grup, i les atraccions de Solsona "La Nit", tothom ha quedat ben conforme que les onze era una hora discreta, prudent i aconsellable. Es una hora més tard que les deu i una abans de mitjanit, que és quan aquí apaguen les faroles.

Per cert, que ahir vespre, el temps lliure, es feren un parell de grups per visitar la ciutat: els més majors, cercaven carrerons i racons històrics; els més jovenets i jovenetes (entre 11 i 45 anys) "volien fermar s'ase a sa terrassa d'un bar", però sabeu que ho era de mal de fer trobar un bar obert i amb terrassa! A la fi, ja de retorn, n'afinaren un que quedà tot d'una fixat per aquesta nit.

Avui dematí, molt abans de la pregària, quasi a trenc d'alba, n'hi havia que ja feien "la pia", és a dir, una mini excursió piadosa; entre ells, En Jesús, En Tià Llinàs, En Joan Fiol i D. Jordi, que han ullat un terreny per fer-s'hi un xalet. Altres, com els obrers de la paràbola de la vinya, han anat a fer "la pia" una mica més tard, com la família Amengual Coll, que formen una espècie de clan familiar o un equip de bàsquet, com vulqueu, perquè són cinc.

La pregària, pròpia del temps d'excursió, curteta i alegreta: "Ravenna Aref", i ja mos entenem. El berenar d'aquest matí, primet primet, i el cafè amb llet - de Seminari - claret claret; però això afavorirà "s'anar del cos", que n'hi ha que en temps d'excursió tenen dificultats tècniques.

Una primera dificultat a l'hora de partir, aquest matí, ha estat l'arrossegada de cul de l'autocar, que el té

molt baix. Els més malintencionats han donat la culpa a les renebodes, Na Catalina i Na Maria Teresa Gayà, i a les amigues de les renebodes, Na Coloma Cànaves i Na Margalida Ferragut, que s'han col·locat "en la parte trasera del bus". Però una vegada estudiades les causes tècniques, s'ha aclarit que la raó de l'incident era un desnivell del terreny i no les persones de pes que s'han assegut a darrere. En Manuel ha dit que "a s'ase dets ermitans no li passen aquestes coses".

Nota Bene.- A partir d'aquest moment, i per tal de ser feels a la versió original, escriurem la resta d'aquesta crònica amb l'article salat.

S'estona que s'autocar s'ha entretengut fent manobres, i una mica més que hem esperat, mos haurien donat temps suficient (això pensàvem) perquè el Mossèn, que mos havia d'acompanyar a Olius, hagués acabat sa Missa, però ni una cosa ni s'altra; ni mossèn ni missa, així que hem partit tots sols, com es mul d'En Poi.

"Primícies de la Nova Creació, Escatologia, Transsubstanciació, Idem offerens"... són algunes de ses paraules de sa lliçó particular de Teologia que Mn. Pere Llabrés ha donat a D. Pere Xamena dins s'autocar, camí d'Olius.

En aquest poble hi ha documents escrits de l'any 945, referents a l'església de St. Esteve d'estil romànic. Té una cripta preciosa, aprofitant algunes coses de l'església anterior. S'altar de sa cripta està dedicat al Sant Sepulcre. L'acta de consagració data de 1079, concretament el 21 de desembre.

Ses explicacions pertinents mos les ha donades Mn. Antoni Bach, que esperava a Olius mentre noltros l'esperàvem a Solsona. A l'entorn, segons mos explicava, hi ha parets pre-romàniques. Hem aprofitat també per visitar es Cementiri d'estil gaudinià (d'un deixeble d'En Gaudí). Alguns s'hi han trobat tan bé, que pareixia que s'hi volien quedar.

Hem seguit camí amunt, passant per Berga, i hem pujat fins al Santuari de Queralt, a 1263 mts. d'altura. Just quan tocaven migdia, acabàvem de venerar la imatge de la Mare de Déu, talla de fusta del segle XII. Mn. Josep M. Ballarín, capella des Santuari, home de bé i de bon humor, mos ha donat una explicació, conjugant sa lliçó històrica amb ses falques iròniques, pròpies d'un català viu que domina sa situació. En poc temps mos ho ha explicat quasi tot, des de s'etimologia de Queralt (penya alta) fins a dir-nos que Catalunya, més que una unitat, és una agrupació de comarques, i que Berga és una nació dins Catalunya.

A Queralt, aquest cronista ha deixat sense voler es capell dins l'església. Unes mans femenines l'han recollit. L'he recuperat, encara que amb un cert xantatge; m'han assegurat que no el me tornarien, si no contava aquesta anècdota a sa crònica; un servidor, just per salvar sa calba des sol, he acceptades totes ses condicions; lo que escric n'és una prova.

Parlant d'anècdotes, diguem que ses monges des Seminari de Solsona, conversant amb En Manuel Bauçà, descobriren que En Toni Gili era capellà, i digueren: "¿0 aquest també és mossèn? Ens pensàvem que tots eren de la Tercera Edat". Se veu que aquestes dones tenen ets ulls en es clorell.

Es vint quilòmetres d'obres des 40 que separen Berga de Ripoll mos han retrassat una mica, però així i tot hem arribat al "Grill el Gall" abans de dinar, i com ahir, no hem deixat ses manades pes rostoll, fins i tot a sa taula de ses fèmines (perquè heu de sebre que a sa taula van "los niños con los niños y las niñas con las niñas"), bé idò, a sa taula de ses nines, abans d'investir es diferents plats i en previsió de lo que pogués no venir, han començat a fer pa amb oli, en so sentit més estricte de sa paraula. Per altra banda, a una taula tota composta per homes i un parell de capellans, s'han contat "xistes" de tots es colors, inclosos es de peixera i es convent de monges.

Sa sorpresa agradable des dia ha estat que es cafè

- que per cert embrutava sa tassa, de bo que era - entra va amb so menü. En aquest pas, es darrer dia mos convidà ran a beure fins i tot xampany.

Després de dinar, mos ha seguit acompanyant sa mû siva d'En Vangelis, per ajudar-nos a fer una bona diges-tió i una sesta d'onze quilòmetres, que traduïda en minuts ha estat de 15', temps emprat per cobrir es trajecte entre el "Grill, el Gall" de Ripoll i St. Joan de les Abadesses, que com es nom indica, sona més a Monestir que no a Res- taurant.

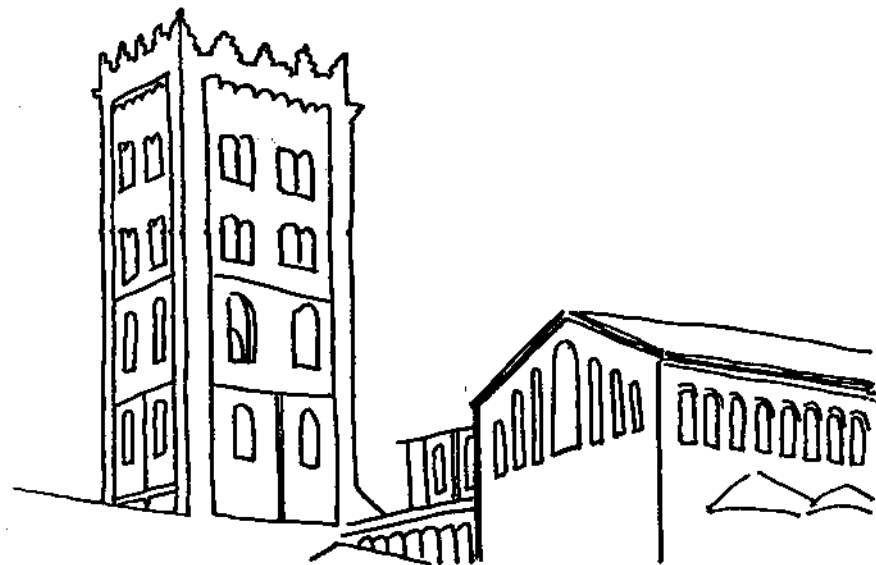
L'església és una altra joia des Romànic. Mos abeu ram de cultura arquitectònica: columnes, absis, capitells ... Hi contemplam s'escultura de la Mare de Déu Blanca, imatge gòtica d'alabastre del segle XIV.

Un detall que no podem passar per alt és el que ha tengut En Jesús Martín, fent-nos una fotocòpia des mapa, amb tot s'itinerari d'aquests dies. A s'hora de pagar-lo, sa resposta d'En Jesús ha estat aquesta: "No he trobat es bolígraf per fer sa suma". Ja vos ho deia: tot un detall.

I de St. Joan de les Abadesses a Ripoll. Si aquest matí heu escoltat i entès - perquè no basta escoltar-lo - a Mn. Ballarín, sabreu que Ripoll ve de 'pollancre', i es seu monestir, fundat el 879 pel comte Guifré el Pelós, és un dels més importants de la Conca del mediterrani; aquest lloc és considerat com el bressol de Catalunya.

Quan davallàvem de s'autocar, En 'Pedro' es xófer deia que aquesta setmana "se hãbría purificado para toda la vida". Preguntat si era pel fet d'anar acompanyat de capellans, ha respost que no, que es motiu era que durant aquests dies "habria visitado todos los monasterios de Ca- talunya". Dins l'antic Monestir, avui església parroquial, En Sebastià de Son Macià s'ha exclamat: " He vistes moltes d'esglésies en sa meva vida, però cap com aquesta". L'home estava corprès per sa impressió des romànic.

Un grupet, guiats per Mn. Pere Llabrés, hem visitat es sepulcre de Ramon Berenguer III, Comte de Barcelona, es primer Conqueridor cristià de la Ciutat de Mallorca, pel

1115. Va entrar pes Molinar i El Temple, però ell i es seus hagueren de retornar a Catalunya abans de s'any, per la pressió dels Almohades.

Mentre visitàvem claustre i museu, ses ulleres de na Joana Bauzà eren reparades a una òptica, per tal que pogués seguir admirant ses belleses d'aquestes ter- res.

Començam a tenir ets ulls plens; així i tot, en- cara hem tengut forces per obrir-los com a salers davant la Catedral de Vic (renovada a partir de 1781). Hem co- mençat pel magnífic campanar romànic de set pisos, del tipus llombard. Una vegada a l'interior del temple, hem pogut admirar un retaulle d'alabastre des segle XV, que formà part de l'antic altar major de la Catedral gòtica, dedicat a la Mare de Déu i A St. Pere, titulars de la Ca- tedral. Fou manat construir pel canonge Bernat Des Pu- jol, que fou es qui el pagà. Importantíssimes són ses ge- gantines figures de Josep Mª Sert amb escenes de la Pas- sió del Senyor i altres motius bíblics; un té sa sensació

que ses figures gaudeixen d'autèntic relleu. Tal volta es mèrit d'En Sert sigui que, amb paciència benedictina, tornà pintar totes ses escenes que foren cremades l'any 36. Per desgràcia, es pintor no va poder acabar sa seva obra, ja que morí l'any 1945, quan presidia la Seu de vic el Bisbe Perelló, mallorquí de Santa Maria del Camí, el qual admirava s'obra d'En Sert. Un deixeble seu, Miquel Massot, acabà ses pintures de sa cornisa en amunt, que certament no igualen ses del mestre.

També baixàrem un moment a sa cripta de la Catedral, d'estil romànic, feta construir per l'abat Oliva l'any 1038. Tenguèrem interès especial en visitar el sepulcre del Dr. Torras i Bages (1846-1916), que tant va treballar a favor de l'Església i de Catalunya, en un temps en què el concepte de país no es tenia tan clar com ara. Diguem de passada, que el bisbe de Vic, Josep Torras i Bages, està en procés de beatificació. Aprofitàrem així mateix per venerar el sepulcre de St. Bernat Calbó, primer bisbe sant de la Seu de Vic. Finalment visitàrem el claustre, en el qual es donen tres estils ben definits: romànic, gòtic del segle XIV, i columpiàl. Al centre del claustre s'alça el monument i sepulcre del pensador, filòsof i prevere Jaume Balmes.

Amb mitja hora llarga de retard, i amb els peus ja cansats, reemprenguérem el camí cap a Solsona, on arribàrem a les onze i cinc de la nit.

Anècdotes del dia

Ses dones troben que entre s'Estol hi ha un gran esperit de germanor, sobretot a sa taula, i especialment per part dets homes, que compleixen aquella dita que "qui acaba primer ajuda", ja que una vegada que s'han begut es vi, se'n van a ses senyores i els ajuden a buidar ses seves botelles.

Comença a imperar s'esperit cristià de llibertat. Llibertat d'expressió, perquè ja s'ha perdut sa por i som partits a contar "xistes". Llibertat de moviments, perquè es quí van cansats de basíliques, criptes, catedrals, esglésies, temples, museus, claustres i tota la resta d'arquitectures eclesials, se'n van a mirar mostradors, botigues, tendes, merceries, sabateries, supermercats i altres lloses preparades per als turistes com noltros. Llibertat de pensament, perquè quan a un no li agrada lo que se llegeix, explica o comenta, desconecta i se deixa conduir per camins on no hi ha STOP ni limitació de velocitat.

De retorn a Solsona, un parell anaven dient lo que hi hauria de menú per sopar. Ni un no ho ha endevinat.

Arribats a Solsona, alguns han sostit disparats de s'autocar, i han partit escales amunt; un els ha dit: "Eh! Es menjador és aquí baix!" Ells i elles no n'han fet cas, per amunt! s'ha dit. Sabien que s'excusat era allà dalt.

Hi havia dues taules que tenien mal de ventre per sebre de què reien a sa taula de ses senyores. Després s'ha sabut que ses bromes anaven entorn an es sopar, i s'ha decidit baixar una estrella de ses que ahir concediren de més. Desgraciadament En Manuel no s'equivoca, sempre té raó.

Frase des dia. Fou dita per Mn. Antoni Gili, dirigint-se a sa taula de ses al·lotes: "Vltros reis a balquena, i noltros pareixem mussols".

Avís: Queda formalment prohibit comptar en públic es dies que falten per acabar aquesta ruta. Es per evitar psicosi, malhumor, maldecap, histèries, atacs de nirvis i altres herbes. Si hi ha cap transgressor serà multat a pagar un gelat als 38 membres del grup i al xófer 39.

Dimecres, 13 de juliol

Anam de sorpresa en sorpresa, i de sobresalt en sobresalt. Deim això perquè sa manera de cridar es personal aquest matí ha estat la següent: Dos cops a cada porta i sa veu d'En Jesús que deia: "Diana! Arriba, són les set!" Se comprèn que s'hagin d'aixecar tres quarts d'hora abans de sa pregària ses senyorettes i senyores que s'han de fer ses piules i pintar, però an ets homes mos sobraven trenta minuts i an En Pep Alajarín i an En Germà Coll que duen barba i no s'afaiten quaranta.

¿Recordau que fa un poc parlàvem de llibertat? Idò, aquest matí l'han exercitada ses germanes Catalina i Maria Teresa Gayà, que han decidit quedar per posar es cuiro en remull a sa piscina; no saben lo que s'han perdut: paisatge pirenaic i altures, vegetació abundant, flora variadíssima, rierols i fonts, torrents i rius que s'escolen entre ses muntanyes, com diu es Salm. Pobles aïllats i perduts dins ses valls, on sa vida és pacible i es temps sembla no tenir pressa.

Hem pujat cap a no sé on, fent una breu aturada a sa mateixa carretera just arran d'una font, on hem begut aigua fresca. Hem seguit camí amunt, fins que hem arribat al Port des Comte, i no contents encara amb s'altura aconseguida, hem continuat fins a s'estació hivernenca que ara, com és s'estiu, restava tancada. Aquest ha estat, segons ses paraules des capdavanter Manuel Bauçà, es segon fracàs des dia. Es primer ha estat s'estretor de sa carretera, amb la qual no comptàvem ni noltros ni es xòfer, que avui ha perdut ses rialles; i parlant de fracassos, hem d'esmentar es tercer: no hem trobat cap restaurant que mos pogués acollir a dinar; o no n'hi ha o romanen tancats. Aquesta ha estat sa raó per la qual hem hagut d'anar a dinar a Solsona.

Facem, però, una mica de marxa enrere. Des de s'estació d'esquí hem començat una excursió a peu; en principi, ha partit tot s'estol, però a poc a poc

hem fet subgrups, i aquests encara s'han anat dividint i estirant. Es més valents han arribant al punt setè del croquis, denominat la Rasa Coma, al puig de La Rata, a una altura de 1930 mts. Allà, un respir, un glop d'aigua de la cantimplora agafada a la font, on hem fet l'aturada, i altra vegada per avall.

A l'estació d'esquí mos trobam amb la sorpresa que abans he citat, d'haver d'anar a dinar a Solsona. Qualcú ha lamentat no haver menjat un parell més de galetes d'Inca, quan s'oferien dins s'autocar. Per començar a assaborir es dinar, es guia mos ha anunciat es menú: macarons, amanida i llom amb botifarra catalana. Arribam al restaurant Gran Sol, a les dues i quart, amb més gana que un ganivet nou (per variar). Però abans de continuar parlant de restaurants i menjadors, permeteu-me que vos transcrigui sa glosa que ha fet En Sebastià Llinàs, quan davallàvem cap a Solsona:

*Aquest país català
està carregat d'història,
jo el tendré dins sa memòria
es temps que tendré es cap clar,
i tenguem humor per tornar,
quan serem com l'amo En Toni.*

ANÈCDOTES

Tothom sap com són ses intervencions de Mn. Pere Llabrés: llargues i documentades. Abans d'encetar-ne una, En Biel Amengual li ha enflocat: "Si no comences tot d'una haurem d'allargar s'excursió".

Una mica més tard, i després d'una de ses intervencions d'En Pere Llabrés, una veu que no he pogut identificar ha exclamat: "Això és un viatge d'estudis!"

A mitjan matí hi ha hagut un oferiment a sa part de davant de s'autocar: "Si qualcú vol un gratador d'esquenes, aquí n'hi ha un". S'oferiment el feia En Llorenç

de Son Macià, i es gratador era una màquina excavadora.

Frase des dia. Fou dita p'En Manuel Bauçà:

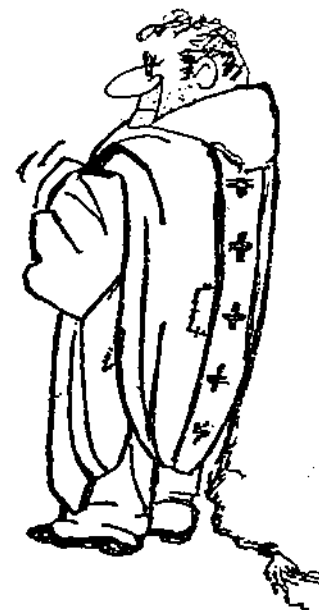
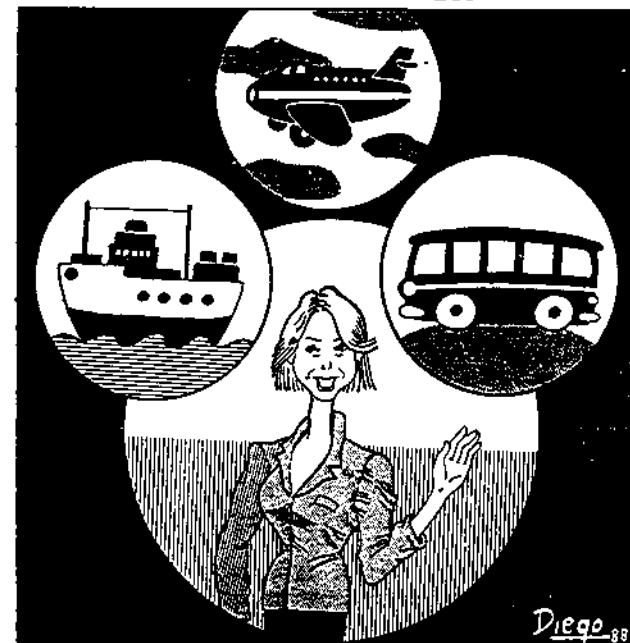
"Lo important no és tenir un xalet, sinó un amic que tenguí un xalet".

Obeint les ordes del "xef" Manuel, a les cinc i quart, com un clau, hem estat a sa porta des Seminari. Avui, qui més qui manco s'ha endiumenjat i posat a punt de bisbe i missa. A les cinc i mitja, amb puntualitat alemanya, èrem a ses portes de la Catedral, on mos esperava el bisbe Miquel Moncadas. Acompanyats per ell, hem començat sa visita a la Seu, dependències des Bisbat i Museu.

Ses primeres explicacions les mos ha fetes Mn. Joan Clos. La Seu actual és sa quarta església (sa primera de totes, preromànica, fou consagrada l'any 977), i es començà a construir el 1263, i fou acabada l'any 1593, amb motiu de convertir-se Solsona en bisbat. Com moltes de les esglésies catalanes, va sofrir les conseqüències del foc del 36, havent passat abans per les devastacions durant la guerra del francès.

A l'interior de la Catedral s'hi troba el Santuari de la Mare de Déu del Claustre (aquest és el tercer santuari, construït el 1727). La imatge, del segle XII, talla da en pedra del país, formava part, juntament amb la resta de columnes i capitells, del conjunt del calustre romànic, obra cabdal de l'escultura medieval europea, i hi prengué part en la construcció el mestre Gilabert de Tolosa. La Mare de Déu del Claustre és una imatge carregada de simbolisme i és contemplada com a Reina (porta túnica, ceptre i corona), com a Verge (va sense vel i té dues trunyes llargues) i com a Mare (porta el Fill). Al seu cambril s'hi troben pintures de Ferrer i l'Obiols.

La Catedral compta amb una famosa confraria que data del segle XIII, que té el seu Parlament anomenat la Vintiquatrena, tenint també la seva sala de reunions a la mateixa

Catedral. Seguidament hem visitat la Sala Capitular, de pendències de la Cúria, Delegacions (situades al lloc on abans hi havia l'antiga païssa). Bona combinació entre lo romànic i lo modern. A continuació, i guiats per Mn. Joan Calderé, hem visitat el Museu Diocesà, del qual Calderé n'és el director. Un museu concebut amb una estructura moderna, funcional i pedagògica. El recorregut que hem fet ha estat cronològic, començant pel Neolític, edat de Bronze, Megalític, Preromànic, Romànic, Gòtic, i així fins al segle XIX. Hem vist, ja al final, dos audiovisuals explicatius de les pintures murals de Sant Quirze de Pedret, realitzades el segle XII, per l'anomenat Mestre de Pedret, pintures vinculades a les del Nord d'Itàlia. Ocupaven els dos absis laterals, l'absis central i part dels murs de la nau central amb temes de l'Apocalipsi, símbols dels evangelistes i altres.

Ens cridà l'atenció el grandió granoler, arbust que ha esdevingut arbre, a l'interior del claustre de la Catedral. Després del Museu, visitarem les dependències de cal Bisbe, i finalment concelebrarem l'Eucaristia a la capella dels Màrtirs del palau episcopal.

Ben cansats, nos n'anàvem cap an es Seminari; en es final des sopar hi hagué una gran tortada d'aniversari en honor de Na Joana Bauzà, que demà (avui, per als lectors o oients) fa els anys i estrena desena (cinc cavallons). Entre llàgrimes, mamballetes, cançó de felicitació i xampany, acabarem una jornada ben intensa. Tanquem aquesta crònica d'avui amb sa glosa que En Tià Llinàs dedicà a Na Joana:

Això, jo ho trob vida sana,
que mai s'hauria d'acabar,
que es 'molts d'anys' poguem donar
a sa companya Joana.

Dijous, 14 de juliol

Encara que an aquest cronista l'hagi despertat s'aigua de s'aixeta des veïnat (léase A. Gili) a les sis des matí, certament és d'agrair es detall i sa correcció amb què En Jesús Martín mos ha cridat avui: Dos cops a sa porta i veu consirosa "Les set i vint!" Els cinc minuts de més, segur que han estat per compensar es quart d'hora que ahir mos va robar.

Després de sa pregària matinal, hem berenat; avui de pa-amb-oli (pa amb tomàtec, que diuen aquí). Se veu que ses monges volen que partiguem ben llatins. Hem dit adéu a Solsona i a Na Joana Bauzà, que havia de baixar a Barcelona per motius familiars, i li hem estret camí amunt, direcció cap a la Seu d'Urgell. Tornam passar al costat des s'embassament d'Oliana (deu quilòmetres), i per aquesta població, fins arribar al Coll de Nargó. Allà hem fet una aturada per poder admirar l'església de St. Climent, construcció del romànic primitiu del segle Xè, amb el campanar de lo més primitiu, construït a dues èpoques diferents.

Al voltant des temple hi ha un cementeri amb herbes molt llargues, que dóna una sensació d'abandó. Es més joves recorden sa cançó de Mecano "No es serio este cementerio". Hem continuat carretera amunt cap a Organyà, poble que, com molt bé ens ha explicat Mn. Pere Llabrés, conté el primer document en llengua catalana, conegut com "Homilies d'Organyà", del segle Xè, escrites en un llenguatge primitiu. Pere Llabrés mos ha donat una autèntica lliçó sobre llatí, llengua vulgar, article salat, i es derivat de 'ille'.

Seguint cap al Nord, arribam a Adrall (a 6 kms. de la Seu i 18 d'Andorra), on torcem cap a l'esquerra, direcció a Sort, que és es poble on dinarem. Es recorregut el feim per una carretera amb moltes volteres, però el paisatge pirenaic és molt preciós: pins, avets i flora molt variada. Passam per Avellanet i Pallarons del Cantó, i el poble més alt de Catalunya, Rubió de Soriguera, a 1702 mts.

En arribar al Coll del Cantó, a 1776 mts., mos hem aturat i hem pujat a peu a una muntanyola on hem recitat el salm 104, d'alabança per les meravelles de la natura; sa nostra pregària ha estat interrompuda pes crits d'un grup de joves alemanys, que també han pujat on érem noltros. M'he fixat que es lloc on mos hem aturat està al quilòmetre 260 de la Nacional 260. Acabats de pujar a s'autocar, mos ha sorprès sa presència d'un cotxe de Mallorca, un PM 9461 U, i ha estat D. Rafel Angulo i es seu amic Ramon Coll, que sabien que érem per aquests paratges i han vingut per saludar-nos.

Es camí que mos separa del Coll del Cantó fins a Sort, l'hem omplert amb ses documentadíssimes explicacions de Mn. Pere Llabrés. En aquesta ocasió sa lliçó ha versat sobre el Canigó i el Monestir de St. Martí, fundat per un comte de Conflent, un monestir romànic amb dos campanars i una gran tradició i llegenda. Lligats a ell, entre altres, hi trobam la veneració a St. Galderic, patró dels camperols, St. Abdon i St. Senen, patrons d'Inca. Relacionat també amb aquest monestir, hi ha Mn. Jacint Verdaguer, conegut pel seu poema èpic "El Canigó", ple de personatges legendaris, de fades i misteri. Passant per Vilamur, i a força de fer quilòmetres, hem arribat damunt migdia a Sort, poble situat a una petita vall banyada pel riu Noguera-Pallaresa, a 55 qms. del Port de la Bonaigua, i a 78 de Viella.

Aprofitant el temps lliure a Sort, alguns han entrat a un bar a prendre un refresc. Han descobert com es poble era molt "religiós"; a cada paraula tenien l'hòstia, déu i sa mare a sa boca.

Aquest matí, quan els alemanys mos han interromput sa pregària, un cavaller ha dit s'única paraula que sap en alemany: "Scheusse" (=m.). A sa davallada des lloc de pregària Na Francisca Amengual Coll ha fet una demostració de patinatge artístic, i ha fotut una culada d'aquelles que fan riure es qui no cau, sobretot si s'esclat no ha tengut conseqüències.

Alguns seglars, quan veren sa paraula que tenia En Pere Llabrés i s'impetu que posava en dir ses coses, pre-

guntaren si era germà des germans Parets.

Ahir, en es restaurant Gran Sol, En Joan Sastre preguntà a una cambrera a veure si aquella carretera passava per Porreres. Ja vos podeu imaginar sa cara que va posar aquella allota, la qual tot seguit li digué: "No t'entenc". Recordem també que en aqueix mateix restaurant mos serviren vi de la Comarca del Subiracs del "Castell de St. Pau", i duia tap de suro.

Veient es ritme de s'excursió i com es desenrotllen ses coses i lo bé que menjam, ja són varis es qui han exclamat: "Si això és guerra, que no vengui sa pau". Entre altres, ho han dit En Tià Llinàs i En Mateu Canyelles.

Es dinar avui ha estat molt més prest que es dies anteriors, a la una de migdia hora de pagès, a s'Hotel Pessets. Es menú: amanida, paella servida en greixonera, estufat de vedella, gelat amb una guinda, cafè i licor pels qui n'han volgut.

Just acabat de dinar, hem reemprès sa marxa. Es nostre destí és Viella. Company de camí ha esdevingut el riu Noguera-Pallaresa, estones a la dreta, estones a l'esquerra; anam carretera amunt; el riu baixa contra direcció. Anam deixant darrere, poblet com Escaló; més tard passam sobre el riu Escrita; vorejam l'embassament de Torrassa, i començam a colombrar ses primeres clapes de neu, quasi als cims de les muntanyes. Sa carretera està força bé. Travessam Esterri d'Aneu, poblet preparat per rebre turisme. Sa carretera es torna estreta, amb el pis irregular. Seguim pujant. S'aigua flueix de qualsevol indret: regates, encletxes, reguerons, torrents, aubellons o síquies. Cada poblet té la seva església i el seu hostal, com València d'Aneu. Alguns niguls clars besen les muntanyes. Les tonalitats dels verds es van incrementant. Les roselles estan com a Mallorca pes maig, enceses de vermell. Aquí es juliol té nom de primavera. Continuem l'ascensió; a mesura que pujam, els cims, que semblaven inacessibles, poc a poc queden a l'abast de la mà, per passar

després a romandre als nostres peus. Ara la germana aigua davalla impetuosa pel rierol i desperta en alguns de nosaltres ses ganes de deixar-nos acaronar el rostre amb la seva frescor. Estam en ple Pirineu; la major part d'arbres són avets.

Ens manquen deu quilòmetres pel Coll de la Bonaigua. L'aire és net com un dia següent a la pluja. Dos salts d'aigua s'encalquen a veure qui primer arriba al riu. Defora de l'autocar fa vent. Acabam d'arribar al Coll de la Bonaigua, 2.072 mts. (dues mil zero setanta-dues vegades per donar gràcies al Creador). Les boires corredisses ens han donat la benvinguda.

Nou quilòmetres més avall, hem arribat a l'estació d'esquí de Baqueira-Beret, on hem fet un descans de vint minuts. Una mica més avall, ens aturam a Salardú, on visitam una altra església romànica plena de bells detalls. I un poc més avall, a uns tres quilòmetres de Viella, un bon grapat de l'estol hem baixat i fet el camí que faltava a peu. Un cop a Viella, ens hem instal·lat a l'Hotel Urogallo (Urogallo és un aucellot més gros que un puput i més petit que un corp). La immensa majoria ha canviat sa visita als temples per la visita a les tendes. Ha anat de meravella per comprar allò que hem de dur als familiars i amics.

Avui migdia, a una taulada, hi havia tots es capellans des grup, llevat de N'Andreu Genovart, que seia amb sos macianers, però a canvi tenien dos possibles aspirants, tots dos fadrins, En Germà i En Mateu de Petra. ¿Què hi deis?

Lo bé que anam de reflexes, s'ha manifestat quan hem vist un cotxe de francesos que robava (no es cotxe, sinó es seus ocupants) cireres. Bé idò, es xófer, En Pedro, els ha pegat toc de clàxon i En Manuel un crit de "Fora de s'ordi!"

Avui només hem visitat dues esglésies romàniques una es matí i l'altra horabaixa. En Joan Sastre ha tret el promig d'esglésies visitades i els anys que per tal motiu es veurà dispensat d'anar a missa:

n'hi han sortit devers onze.

Al sopar d'avui hi ha hagut tres plats, a més d'un flam per postre; no ens ha passat per alt el detall d'En Manuel Bauçà, que ha pagat el vi de totes les taules; una cosa més per posar al capítol econòmic dels imprevists.

Dos cavallers s'han posat d'acord per fer parella i ocupar una habitació a punt. Un diu a s'altre: "T'hauràs d'aguantar, perquè ses meves sabates fan molta olor de peus". Amb això, intervé un tercer i diu: "Deixa-les a Recepció".

Després de sopar, sa volteta acostumada; es més clepes han anat a una cafeteria hawaiana; després, a fer una partida de billar, i finalment una de bitles ("bolos"). Hem de dir que a sa primera part d'aquests actes hi han assistit prohoms com En Llorenç Galmés, En Toni Gili i l'amo En Toni de Petra. A la una de la matinada el termòmetre de davall una porxada marcava 13º.

Frase del dia: "Aquest grup no tendria res per veure a la Xina, perquè en aquella nació no hi ha esglésies" (Gabriel Amengual Coll).

Acabarem es dia amb una glosa d'En Sebastià Llinàs:

*Jo trob que hem de comanar
a sa família estimada,
que si acàs cap vegada
té pesseta estalviada
i la vulgui ben gastar,
que faci una passada
pes Pirineu català.*

Divendres, 15 de juliol

No hi ha hagut cap dia que ens hàgim despertat de la mateixa manera. Avui s'ha tocat diana "by phone", és a dir per telèfon. Després d'un berenar estil europeu, hem carregat bosses i maletes començant el camí de retorn. Ho feim a través del conegut túnel de Viella (6 quilòmetres). Just sortint de la ciutat, hem aprofitat per fer una estona de pregària. Mentre travessam el túnel, escoltam l'escolania de Montserrat, que dóna a l'ambient una mica de misteri. De Viella a Lleida hi ha 163 quilòmetres i 38 a Pont de Suert, que és allà on tenim previst fer la primera aturada.

Després del misteri del túnel, hem sortit a un dia radiant, amb el cel net de nigs i una visibilitat de milles. Precisament amb poque milles hem canviat del tot de paisatge, sobretot a partir de Pont de Suert, que hem deixat els Pirineus i ens hem endinsat dins la província d'Oscà, que l'hem escarrinxada una bona estona, donat que la carretera estava en obres. En voleu, de pols, roques i màquines! Hem anat durant llarg temps al costat del riu Noguera Ribagorçana i de l'embassament d'Escales. A través d'un terreny més bé àrid, hem passat pel costat de Litera i Montanyana i per l'interior de Tolva i Benabarre.

De camí, els nostres experts, Mn. Antoni Gili i Mn. Pere J. Llabrés, ens han donat les explicacions adients; el primer, sobre Bellpuig i Litera, i la seva relació entre el monestir de Premostratesos de Bellpuig d'Artà i el llinatge Lliteres; el segon, una lliçó històrica sobre Lleida, aquesta ciutat, reconquerida el segle XII amb la seva Seu Vella, que els lleidatans distingeixen bé de la catedral neoclàssica del temps de Carles III. D'entre les moltes relacions que han tingut Lleida i Mallorca,

narrades durant vint-i-un minuts p'En Pere; destacarem el fet que Anselm Turmeda, com altres mallorquins, vingués a estudiar a l'Estudi General d'aquesta ciutat del Segre.

Tornam entrar a la província de Lleida, travessant Almenar i altres poblacions. Per aquí abunden les plantacions d'arbres fruiters, sobre els quals En Tià Llinàs ens dóna algunes explicacions. Arribam a la capital, i pujam cap a la Seu Vella, on es combinen els estils romànic i gòtic. (La primera pedra fou posada el 1203). Això explica que l'estil estigui entre el darrer pas del romànic i el darrer del gòtic. Menció especial requereix el claustre, d'enormes proporcions, considerat com un dels millors d'Europa.

El dinar d'avui, al restaurant de l'estació "Colavidas", s'ha fet esperar una mica; això ens ha donat temps per veure les notícies del Telediari.

Tot seguit, hem partit autopista avall, fins a la desviació de Montblanc, per dirigir-nos a Poblet, ja dins la província de Tarragona. Pel camí, En Pere J. Llabrés ha fet l'explicació pertinent que aquest cronista no ha recollit perquè becava (així de clar), i només ha aglapit l'amèn del final. Tanta sort que al monestir, hem tingut una gui que ens ha dit tot lo essencial, encara que "enxampor-rat".

Poblet, monestir situat baix de la Serra de Prades, fou construït a finals del segle XIII. Ara compta amb 35 monjos del Císter reformat. Com els benedictins tenen com a lema "Ora et labora", que indica com ocupen el temps: pregària i treball. La feina la distribueixen entre el treball en el camp, la impremta i la granja de gallines. L'any 1151 començà la primera construcció. El portal d'entrada al monestir és romànic i té la pedra molt gastada; per protegir-la es construï l'atri

d'estil gòtic. Seguidament entrem dins el claustre major (n'hi ha dos més dins les dependències privades dels monjos). Té una mescla d'estils: romànic del segle XII, transició a l'ogival i gòtic del XIIIè. Els capitells, amb 500 imatges distintes, només tenen motius vegetals sense que surtin els humans ni els animals.

Cuina antiga: segle XIII, d'estil gòtic primitiu. És molt gran; ho explica el fet que abans hi hagués 200 monjos.

Menjador: de finals del XII, amb volta de canó mig túnel, de transició cap a l'ogival; enmig hi ha una font, en la qual antigament s'hi rentava la fruita.

Biblioteca: del segle XIII. La construcció s'anomena de palmera. Conté 40.000 llibres, molts dels quals foren recuperats després d'un segle d'abandó.

Sala Capitular: la part exterior és d'estil romànic; l'interior, ogival de palmera. En aquesta sala cada dia s'hi llegeix un capítol de la regla de St. Benet.

Basílica: construïda en forma de creu llatina. Hi estan enterrats reis de l'antiga Corona d'Aragó i Comtes de Barcelona. Algunes de les sepultures foren profanades durant els cent anys d'abandó del monestir. Està identificada la tomba de Jaume I el Conqueridor. També les de Pere el Cerimoniós i de Ferran d'Antequera i la d'Alfons II el Cast, avi del conqueridor. Les tombes foren restaurades per Frederic Marès. Recordem que Jaume I visqué aquí com a monjo els darrers anys de la seva vida.

Dormitori: sala construïda a finals del segle XIII, de 87 mts. de llargària per 10 mts. d'amplària. Les mènsules que suporten els arcs són totes diferents. Avui, cada monjo té una cella individual. A una claraboia hem pogut veure l'emblema amb el bacle i la R, i hem recordat que aquesta es troba també al Monestir de La Real de Palma.

Finalment, hem visitat el Cellar de finals del segle XIII, on es conserva el cup i les antigues conduccions per fer el vi.

Amb temps just, partim cap a Santes Creus, amb el desig de poder visitar també aquest important monestir cistercenc, on els monjos s'hi establiren l'any 1178. Hem acabat amb els ulls plens d'art i d'història i amb el cor saturat de vivències, que entronquen el present amb el passat. Tantes coses hem vist a Santes Creus, que aquest cronista no ha tingut coratge de prendre nota de totes elles, sobretot després de venir de Poblet.

A N È C D O T E S

- Na Francesca Amengual, just acabat de berenar, mig adormida encara, ha obert la porta de l'excusat. Sabeu que n'ha feta de via a tancar-la, quan ha afinat que aquell era el lavabo dels homes! No hi ha dubte que ha recuperat els reflexes.

- Hem comprat 900 pts. de sa LOTO-RÀPID a Pont de Suert, amb la única intenció de riure, perquè ningú confiava fer-se milionari. Hem rascat ritualment amb paciència i com si d'una celebració litúrgica es tractàs; hem tret 400 pts.; però com que els premis inferiors a 5.000 pts., s'han de cobrar al lloc on un ha comprat els billets, ens han hagut d'estrènyer el cap de les 400 peles, ja que a ningú li ha fet pla tornar a Pont de Suert per cobrar la dita quantitat.

- El restaurant d'avui "Colavidas" ha fet honor al seu nom. Quasi ens maten de fam fent-nos esperar. Mitja hora hem estat desitjant que arribàs el primer plat. Mentre esperàvem que ens servissin la sopa en el bar de l'estació, ha passat un tren. ¿Sabeu qui s'ha aixecat a veure'l? Idò, es més jove de l'estol, Na Maria Teresa Sastre i el més vell, l'amo En Toni Rosselló. Els qui tampoc no han pogut aguantar la temptació han estat En Mateu de Petra, En Toni Gili i En Garbeta.

- D. Pere Xamena, fent fotografies, agafa les postures més inusitades i s'enfila com una cabra. Li hauran costat més les fotografies que ha fet que no el billet de l'avió.

- A Poblet hem vist que el turisme funciona com a la Cartoixa de Valldemossa, estil guarda d'ovelles: "Los españoles i mallorquinos, que pasen a esta sala", ens diu la guia amb fort accent holandès

- Frase del dia: " Si noltros no sabéssim una mica sobre els arbres, seríem terrossos purs". (Llorenç de Son Macià).

- Constatació: Només un de tots els cavallers fuma alguna cigarreta: és En Germà, de Felanitx.

- Una endevinalla:

Algodón, en mallorquí
i sa santa de sa pigota
és es nom d'aquesta allota
que seu assussuaquí.

(Solució: COTO-RITA)

Ja per acabar, unes gloses d'En Sebastià Llinàs, sa primera dedicada als Pirineus, i la segona ja a punt de donar el comiat:

Quan veus aquesta bravura
des Pirineu català,
penses i quedes ben clar
que no se pot igualar
amb cap pinzell ni pintura.

Putxos amb tanta d'altura, -
'valls, que és un mai no acabar;
terres que són per sembrar,
altres, que s'hi fa pastura;
arbreda de fusta dura
com pot esser s'alzinar,
'vets i pins, pertot n'hi ha
que trob que és una hermosura:

*polls de gegantina altura
que són dignes d'admirar;
flors, que arreu n'hi ha,
de mil classes, per ventura.*

*I quan has vist tanta natura,
t'atures a cavillar,
i lo únic que pots pensar:
que has canviat d'estatura.*

*Ja deixam sa carretera
i ens haurem de despedir;
a tots es qui som aquí:
Que no sigui sa darrera!*

*Cansats, ens hem dirigit cap a l'aeroport.
Amb l'avió, hem arribat bons i sans a la nostra
Roqueta. Entre abraçades, estretes de mà i besades,
ens hem dit 'adéu', i hem quedat que ens tornariem
veure un dia per dinar junts i mostrar-nos els
retratos i les diapositives.*

*Postdata 1ª.- De les sobres del viatge,
en donarem compte tots els participants i alguns
convidats, dia 27 d'agost de 1988, a la rectoria
d'Algaida, on menjarem una síndria petrera de 19
quilos, després d'un "buffet" fred de can Pomaret
de Campos.*

*Postdata 2ª.- Aquesta crònica, obra periodística
de N'Andreu Genovart, que ens alegrà els moments
del viatge que no sentíem En Pere J. Llabrés, fou
passada a l'ordinador p'En Manuel Bauçà, durant
dues vesprades de la tardor de l'any de Gràcia
de 1988.*

*SIT FINIS OPERIS, NON FINIS QUAERENDI
(sigui la fi de l'obra, mes no la fi de
la recerca)*

S'ESTOL PUJA AL SINAÏ Matinada de dia 13 de setembre de 1988.

De com alguns cavallers molt principals de s'es
tol Vidalba feren una escapada a Terra Santa,
i pujaren a peu al Sinaï a veure sortir el sol,
i com, sortit aquest, tornaren davallar, però
no per allà on havien pujat sinó pels tres mil
i set-cents escalons que diuen que hi ha del monestir
al cap-curu-cull d'En Moisés, i de com aquesta
davallada fonc més plaent de lo hagués estat si
haguessin hagut de davallar així com no sol caminar
la gent, o sia, amb so cul davant.

S'Estol Vidalba ha peregrinat a Terra Santa. S'Estol Vidalba és molt més sant de lo que era, i ja ho era molt; perquè heu de creure i pensar que un bon Estolet de cavallers i cavallerres vidalbins l'hi acopàrem cap a sa Terra del Bon Jesús. I allà no hi va tothom qui vol ni de molt. Quan ve s'hora d'estrènyer te trobes que "hay que sí y hay que no". I "por si acaso", noltros hem estat "de los que hay que sí". I qui som, aquests noltros? Pocs, però bons: En Mateu Canyelles, un dels pares fundadors i sa seva piadosa i estimada esposa Na Coloma; Sor Joana Amengual, germana de Na Coloma, i per lo tant cunyada d'En Mateu i missionera fervoros pel Zaire; En Pere Orpí, que de tan entusiasmat que anava amb altres coses, no va tenir temps de fer ni una trista glosa, quant i més una poesia de ses seves. I aquestes altres coses ja vos podeu suposar què eren: cine o vídeo, que diuen ara, i mos embullen, perquè quan noltros estudiàvem llatí, es vídeo era sa primera persona del singular del present d'indicatiu del verb video, vides, videre... i ara resulta que és una maquineta de cine petita que te fa sortir ets homenets més petits que en es cine normal; llavors també hi havia En Tauler, que feia bona feina amb allò que sol i sap fer, i que també duia un maquinoi petitoi per

retratar coses, i llavors mirar-les amb un llum darrere; i encara hi podem afegir Na Margalida Bella i En Toni Arbona de Montuiri, matrimoni ben avengut, que mai tenia una paraula més alta que s'altra; aquesta Margalida era sa que rentava ses camies de damunt an es rector de Llubí i feia es negoci de Na Peix Frit, perquè rebia sa camia bruta, la rentava, hi posava es sabó i la tornava neta i tot de franc i amb bona cara.

Un altre cavaller distingidíssim i que va trespasar més ell tot sol per dins Jerusalem en tres dies que tots ets apòstols plegats en tres anys, i això quan noltros encara dormíem els més descansats del món: Parl de Mn. Pere Xamena, que a més des fervor espiritual, tenia un altre foc interior que el consumia i l'empenyia fins al punt de no tenir repòs ni sossec: era sa febre de ses fotografies, o més ben dit diapositives, sobretot quan havia de posar sa màquina aturada, perquè tengués sa calma que mancava a l'amo: l'entaferrava damunt un respatler de banc o damunt un caire de paret o damunt un escaló; pitjava i...zim,zim,zim, ella tota sola feia lo que havia de fer.

I no vos pensàssiu que ja hem acabat sa processó. No l'hem acabada, no, perquè hem d'enregistrar una altra montuïrera, N'Antònia Garcia, viuda de marit viu, el qual per mor de sa ditxosa feina, ha hagut de romandre per Mallorca. Aquesta tal Antònia també és molt bona allota, com totes ses altres: és tan bona allota que ha estat s'única d'entre totes ses nostres dones illenques i des Continent que l'han deixada dormir cada vespre devora sa monja, i no només això, sinó que també feia molt bona feina a s'hora de prendre sa camamilla o es cafè.

I finalment, me teniu a mi, un servidor de tots vostès, i que com a darrer mot des Credo, tanca s'enfilall de cavallers. I no és que m'apunti es darrer per educació, sinó perquè es padri Firella, al cel sia, ja me deia que no servia per fotre ni per fer llum; i devia esser ver, perquè m'he

hagut de conformar no en fer cine o diapositives, - que de quatre rodets, en vaig tudar un, i ben tudat - M'he hagut de conformar, dic, en donar corda a sa meva curolla d'omplir i embrutar paper; vaig emprar dos bloquets de casta petita, amb s'afegit d'algunes fulles mitjanceres que anaven alloure. Si Déu mos dóna vida, humor i salut, per ventura un dia posarem en net tot es material arreplegat, i ja ho veurem què serà en esser cuít.

I ara, germanets, tornem parlar de sa "camamilla"; perquè heu de sebre que, a més de ses visites als Llocs Sants, ses lectures que mos feia escoltar aquell bon homenet de Joan Magí, ses misses que mos feia dir o oir, es consells de "us encanteu" i "xanet, xanet", preniem camamilla. També fèiem cafè com Déu mana, perquè es cafè d'aquell verals no era prenidor a cap preu, i noltros es mallorquins, dúiem tots ets aparells per quedar bé en tot aquest assumpte des cafè, però en poguérem fer clares vegades, perquè aqueix director nostre no mos deixava tranquils... Encara no haviem dinat, com aquell qui diu, i ja mos dava creu per partir; fins i tot una cosa tan sagrada com es sa becada postmeridiana, a penes la poguérem assaborir per mor de sa ditxosa frissor.

Amb sa camamilla fôrem més sortats; es vespres, teníem temps de sobres, i reunits dins sa cambra nupcial d'En Mateu i Na Coloma, allà sí que en podíem fer de ses nostres. Unes bons tímboles de camamilla i uns bons panxons de rialles, i qui la vol més bona que la se cerc.

I ara permeteu-me dir-vos dues parauletes sobre sa pujada al Sinaí. Heu de sebre, germans i cavallers estimats, que podeu estar ben satisfets que noltros, es qui hi anàrem, siguem així com som: dignes representants de tots vosaltres. Pujàrem sentint es pes de tota sa nostra representació i responsabilitat. A peu, per ventura mai s'estol s'havia enfilat tan amunt.

Partirem a les dues de sa matinada; sa lluna, qui sap per on pasturava, ara d'estels, s'í que n'hi havia molts que encortats a ses seves finestres, badocaven tots gojosos veient com es nostre Estol començava sa pujada.

Tots hi eren, cap n'hi mancava: s'estel de s'alba o des matí (en castellà se diu "lucero del alba"), que és es planeta Venus; s'estel des bovers o des porquers o des pastors o des vespre, que és es mateix planeta Venus.

També feia acte de presència s'estel de sa Tramuntana o del nord, o estrella polar...

S'estel de la tramuntana
n'és un estel molt lluent,
no en fa tant de moviment
com sa teva amor, Joana.

I també hi havia totes embambades ses Cabrelles i ses Tres Maries i es Set Frares... I què sē -jo, què sē jo...quantes n'hi havia: com hem dit, hi eren totes.

Quan començàvem sa pujada, mos han passat davant una partida de moros que anaven a pas de frare convidat. Jo no sabia quina la tramaven, i es resultat ha estat que a mitjan camí, un poc més amunt i allà dalt de tot m'hi tenien unes barraquetes per vendre-hi coses. En es primer porxet que hem trobat també hi tenien ben venal molt de paper des que se sol emprar en es lloc comú.

Jo em pensava que per allà dalt només hi seriem noltros tots sols i tots piadosos, però hi hem trobat una animalada de gent, sa majoria jovea que a sa resera la tenien ben avall. Crec que ben bē passàvem ses dues-centes persones, emperò - com he dit - ningú anava de resar. Tothom truiejava o becava; ha estat una llàstima que tota aquella gent no xerràs com noltros, perquè els haguéssim pogut contar qualche rondaia: Es Jai de sa Barraqueta, En Salom i es Batle, La Flor Romanial o sa que haguéssim triada.

Després de veure sortir es sol, que he hagut d'esperar amb molta devoció i fred, perquè haviem fet prest... Hem tornat girar es bous, i au! vēnga a davallar escalons, i fins a baix. Per aquest altre camí també hem trobat una botiga moresca; pertot trobes abeurades o visc, que per poc que

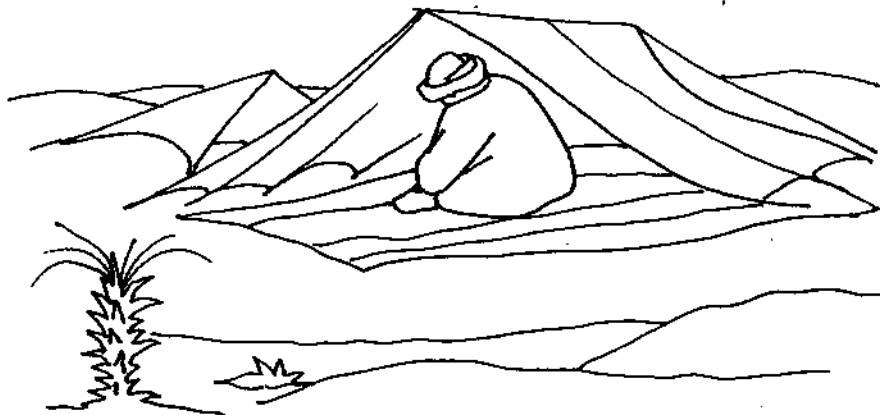
badis, et duen a escoltar es sermó. I encara, per afegitó, quan arribàvem a baix de tot, mos han comparegut uns allotons que mos oferien pedres que, xapades, feien com unes aigües... Per paga no n'haviem vista cap de tota sa nit ni n'haviem trepitjada cap. Bons estàvem noltros per comprar pedres!

Perdonau-me sa marejada que vos he donada. Acab d'escriure això devers les dues des matí, i després de venir de Porreres de predicar es sermó de St. Vicenç que per cert m'ha sortit un poc llarg, i després d'haver sopat a ca ses Monges d'allà i haver vist un bon enfilall de dotzenes de diapositives a sa rectoria de Porreres i haver-me etzibat una bona tîmbola d'aiguarent...

De lo altre des viatge, de sa nedada a la Mar de la Sal, i des "Joan, mena'm"... de ses pomeres de l'Arabà o de l'Arabí, de ses quaranta postals per un dòllar i de tota la resta ja en parlarem un altre dia, si Déu vol.

25 de setembre de 1988, dia de la Beatificació del P. Serra i unes hores abans de començar es curs vidalbenc.

"Finita cronica, laus sit perennis Regi apostolorum Jesu Christo".

TAULA

Any 1982	Plana
- ESPIGOLALLES DE L'ALGUER	1
- "La caminada", P. Orpí. Decl. 11-1-82..	2
- 3 agost: LLUNA PLENA. Valldemossa	6
- 27 setembre: ES TELEGRAFO (Capdepera)..	8
- 11 octubre: CAMÍ CINGLES - PUIG MAJOR..	9
- 25 octubre: GALILEU. 15 nov. PUIG ALPARA - ODA A BALÈRIA, P. Orpí	11
- 29 nov. PATRONAL: CAMÍ ESCOLTA - MIRAMAR. "Quatre caboteries".....	15
Any 1983	
- 10 gener: XII ANIVERSARI, CALES	
SANTANYÍ	18
- Discurs de Llorenç Tous	19
- "La Dotzena", Pere Orpí i Ferrer	24
- 7 febrer: AMETLERS EN FLOR, S'ESTORELL - BINIATZENT	28
- 16 maig: TEIX, per grups	31
- RUTA D'ESTIU: 11-16 juliol	
AUCANELLA - ST. TELM	35
- 22-23 agost: LLUNA PLENA, Massanella .	50
- 3 octubre: NA MAIANS I S'HEREDAT	52
- 17 octubre: L'OFRE	56
- 31 octubre: VALL PUNXUAT, PUIG GALTENT	60
- 14 nov.: SON MACIÀ, ruta de ses Coves..	63

- 28 nov.: PATRONAL, ANY DE LLUC 64
- 12 des.: SA CAPELLA BLAVA 66
- 28 des.: ES CARAGOLÍ - CINGLES S.RULLAN 67
- Fastos de l'Estol (IV) Exc. 139-162
- Cavallers: 111 - 175 68
- ANY DE LLUC, fulletó pregàries
- PEREGRINACIÓ DE L'ESTOL, 28 nov...70 b

Any 1984

- 9 gener: XIII ANIVERSARI, Torrent Lluc 71
- Parlament d'En Pep Estelrich 74
- Discurs del cronista 76
- 23 gener: TEIX, per Biniforani 80
- Meditació davant la neu, Tomeu Tauler.. 81
- 6 febrer: AMETLERS EN FLOR, Calicant.. 82
- 20 febrer: PUNTALS DE PLANICI.- 5 de
- març: PUIG CARAGOLER DE FEMENIA ... 86
- 12 març: MULETA. - 26 març: PANXOTA
- DES PUIG DE GALTENT.Discurs: 87
- Proverbis del Beat Ramon 94
- 2 abril: SERRA DE CORNAVAQUES, CASTELL
- DEL REI. - 16 abril: PENYAL DE MIG-
- DIA. - 30 abril: PUIG GIRONELLA,
- pes Coll de Tirapau 95
- 28 maig: COVA BRUIXES, Roca Llisa 96
- 11 juny: PORT DE VALLDEMOSSA 98

- RUTA D'ESTIU, a Menorca. 23-29 juny .. 101
- 24 set. INICI TEMPORADA. Binicaubellet
- Son Serra de Marina ...
- Discurs del cronista 111
- Crònica de l'excursió 113
- Himne al P.Serra 116
- 8 octubre: MOLETA DE BINIFALDÓ 117
- 22 oct.: VOLTA AL PUIG DELS BOIXOS -
- MASSÍS DEL TEIX 118
- 5 novembre: ES TOSSALS 119
- 19 nov.: AUCANELLA, excursió per grups 120
- 3 des. PATRONAL. LA REAL. NA BURGUESA 121
- 17 i 31 desembre 129
- FASTOS (V). Exc. 163-187. Cav.177-232 130

Any 1985

- 14 gener: XIV ANIVERSARI. PUIG I COVA
- ST. MARTÍ. Son Fe. -
- 28 gener: PUIG MASSANELLA. Sembrà roures.
- 11 febrer: AMETLERS EN FLOR, POCA FARINA -
- 25 febrer: PUIG DE GALATZÓ 132
- 25 març: SA VALL (Manacor) 135
- 10 abril - 17 juny 138
- RUTA D'ESTIU, Muntanyes d'Artà
- i Capdepera (1-6 juliol) 139
- 30 juliol: LLUNA PLENA, La Victòria 142
- 23 setembre, INICI TEMPORADA:
- Maristella. Lliçó inaugural cron. 142

- "Codolada de començament", Pere Xarubí...147
- De 7 octubre a 30 desembre151
- "Carta al Bisbe, demanant homenatge
al P. Antoni Martorell".....152
- "UNA AUTONOMIA VENUDA", a manera de gran
autosacramental... Llorenç Tous.
Ruta d'Estiu de 1983154
- Cançons aportades per Llorenç Tous180
- FASTOS DEL VIDALBA (VI). Exc.188-213.
Cav.232-259....181
- Guies dels primers quinze anys183

Any 1986

- Exercicis Esp. - XV ANIVERSARI, Son Seguí
183
- De 27 gener a 10 març184
- 24 març i 7 abril: SANT.SALVADOR.....185
- "Es gegants..."185
- "Madona i Reina", Jaume d'Albocàsser ...188
- "Estramps Nª Dª S.Salvador", Riber.....190
- De 21 abril a 16 juny191
- Apèndix191
- "Gloses a l'Estol", Mn. F. Llinàs192
- "Cova de les Piquetes", Mn. Seb.Planas
194
- RUTA D'ESTIU: Eivissa-Formentera...
14-19 de juliol.....195
- "Eixides filològiques", Mn.Alcover197

- 22 de setembre al 3 novembre198
- 17 de novembre: Cucuia de Fartàritx199
- 1 de desembre: PATRONAL (Na Burguesa)
- 15 de desembre:Ternelles200
- 29 de desembre: Consolació-Santuèri200
- "Goigs Nª Dª Consolació"201
- "Castell Santuèri, nota històrica".....202
- FASTOS (VII). Exc.214-235.Cav.260-288...203

Any 1987

- 12 de gener: XVI ANIVERSARI
Son Peneflor - Castell d'Alaró205
- 26 de gener: Mola de Planici205
- 9 febrer: Penyal Xapat. 23 febrer:
Volta al Puig Roig (neu).
9 de març: S'Alcadena206
- 23 de març: La Victòria-Canó-Talaia.....207
- 6 d'abril: S'Esclop208
- 22 abril: Almadrà-Tossals Verds.....212
- 4 de maig: Es Teix, per boldrons.....214
- 18 de maig: Torre de Lluc-C.Codolar217
- 1 de juny: Puig d'Alpara - Sa Carbonera.219
- 15 de juny: La Trapa222
- RUTA D'ESTIU: 6-11 juliol.....
LLUC: Mortitx-La Malè-Bec d'Oca.
Galileu - Pas des Pinot -
Sa Costera - Tuent224

- 9 d'agost: LLUNA PLENA. Cap Formentor.....238
- 21 de setembre: INICI TEMPORADA.....
- Cala Figuera - Amarador - Mondragó...238
- LLIÇÓ INAUGURAL 1987-88.....242
- 5 d'octubre: Sa Dragonera (2on.intent)..244
- 19 octubre: Camí de Sa Costa246
- DISCURS ALS 65 ANYS D'EN PEP.....249
- 2 de novembre: Coll des Jòu.....250
- 16 de novembre: Santueri - Ses Mamelles.252
- 30 de novembre: EXCURSIÓ PATRONAL.
- Castellitx - Albenya - Randa.....255
- "Dotze gloses a un poeta".....
- Gabriel Barceló - Sebastià Llinàs ...260
- 14 de desembre: Sa Talaia Freda261
- 28 de desembre: Cucuia de Fartàritx,
- per boldronarros.....261

Any 1988

- 11 de gener: XVII ANIVERSARI, Torre de
Sa Calobra262
- 25 de gener: Pas d'En Topa262
- 8 de febrer: Ametlers Florits.....
- 22 febrer: Bec d'Oca-Mortitx...
- 7 de març: Torrent de Na Borges.....263
- 21 de març: Penyal des Migdia.....264
- 6 d'abril: Serra des Cavall Bernat (?)..264

- 18 d'abril: Morro de Sa Vaca.....265
- 2 de maig: 2ª Ruta Coves Son Macià265
- 16 de maig: Es Teix, per boldrons.....265
- 30 de maig: Es Salobrar de Campos266
- Missa de St. Bernat, 12 juny. GEM.....269
- "AMB LES MALETES PLENES D'ILLUSIÓ":
- Ruta d'Estiu pels Pirineus catalans.
- 11-15 jul. Cronista: Andreu Genovart.271
- "S'ESTOL PUJA AL SINAÏ" (Ass.Bíbl.Cat.)
- 13 set.1988.Cron.J.Rosselló.....299
- TAULA305
- Agraïments312

S'ACABÀ D'ENLLESTIR ALS OBRADORS
DE SA' BASSA NOVA DE PORTOCOLOM
PER LES VIGÍLIES DE LA BONA MEMÒRIA
DEL SANT PORTER DE MONTI-SION
30 d'octubre de 1989